

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СВІ-Й-ТАНОК

Студентський
літературний
альманах

Випуск четвертий

ВПЦ Київський університет, 2008

УДК 821.161.2.-1
ББК 83.3(Укр.)1
С

Рекомендовано вченою радою Інституту філології
(протокол №3 від 15 жовтня 2007 року)

Рецензенти:

Ковалів Ю.І., д-р філол. наук, проф., член НСПУ
Штонь Г.М., д-р філол. наук, проф., член НСПУ

СВІ-Й-ТАНОК : Студентський літературний альманах. – К.:
Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. –
Вип.4. – 215 с.

До альманаху ввійшли поетичні та прозові твори, критика й
есеїстика насамперед студентів спеціалізації «Літературна
творчість» Інституту філології Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, а також його недавніх і колишніх випускників.
Для гуманітаріїв та їх симпатиків.

С А.О.Ткаченко (передмова, упорядкування), 2008
С Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2008
ВПЦ Київський університет, 2008

3MICT

Анатолій Ткаченко. Ви – таланти й генії. Працюємо.....	6
ПЕРШИЙ КУРС (нині другий)	
Ольга Глотка. Сонця!; «Один вагон, другий вагон...».....	12
Олена Лукашова. «А листя жовтіє...»; «Кава у ліжку».....	14
Катерина Максимова. «Подивитись крізь час неможливо...»; «У душі моєї місця немає...»; «Не відокремлена від тіні...»; Безвість; «Вже не болить, і правди не казати...».....	16
ДРУГИЙ КУРС (уже третій)	
Людмила Дядченко. Революція; Згадаєш; Арешт; Отруєна тобою; «Безжальне сонце вже давно згоріло»; Одне і те ж; «Розстебнувся гудзик...»; Зносились!; неПоганий; Після; Ви... 19	
Наталя Кушик. Став; «Панораму травневого саду...»; «Або ще не сміється світанок...»; Ряст; Марнівницею; «Лірники прокинулись вранці на щоді...»; «Коли розбиваються мрії...»; Писати; Степ; Вишнева ідилія; І Юнь; Порівняно грозу; Душе; Зимно взимку від розлуки; Руходинаміка; Зів'ялий подарунок; Хай буде; Ілюзія обману; «Найперший березневий день...»; Я не твоя; Студентки хочуть; Кривдники; Якого милого?; «Годі рибалити, браття...»..... 26	
Тетяна Федорова. «Грім. Блискавка...»; Сповідь Адама; Хтось; Осінь; Вона була степом; Потвора..... 41	
Леся Шепель. «Засвіти мене і повинчай...»; Легенда про Явора й Тополю; «Нагодувала голуба з руки...»; «Твої прокльони мене не спинять...»; «Проростаю, расту, вірстаю...»; «Стікає з неба зимоцвіт снігів...»; Виставка картин; Народження мавки; «Вдихаю вітер і дощ допиваю...»; «Переливаю-ллю молочний шлях...»; «Вітри плетуть коси зі снігу...»; Звичайний день; Полудневий сон; «Розплився усміх у страшній гримасі...»; «Як восьме диво у моїм всевишнім смутку...»..... 63	
ТРЕТІЙ КУРС (тепер четвертий)	
Марина Бабенко. Спогади про майбутнє; «Без музики життя – порожня скринька...»; «Я не знаю, яка в тебе сума в кишені...»; Чудова непара; «Не напоєна медом солодким...»; Баргяний сон..... 69	
Ольга Блик. Приборкання норовливого; Життя як сон..... 72	

<i>Віра Горицьвіт.</i> «Літаю уві снах...»; «Мені снилось, я стала клавішами...»; «Скажи, куди мені це подіти...»; «Так плакати, щоб згоріти...»; «Я боюсь, ти подзвониш колись і похапцем...»; «Викидають з вікон сміття...»; Жіночі портрети (Триптих); «Про це мріяти...»; «Може, воно й на краще...»; «І досі бачу кадр...»; «Божевільне дерево...»; «Ходжу побіля тебе – пошепки...»; «Усміхи мене, коханий...»; «Сонячний бік галереї... Каштани...»; «А що як бур'ян, що полемо...»; «Я буду до тебе мовчати...»; «Соняху, чуєш мене?...».....	79
<i>Катерина Зайцева.</i> «Своє фото на столі лишаєш...»; «мені нема чого сказати...»; «ніч пахне тобою...»; «цукерок не буде...»; «Розкутані душі мерзнуть...».....	85
<i>Наталя Мацибок-Стародуб.</i> «Я приходила просто, некликана...»; «Холодно, холодно, холодно...»; «Як тобі там, не холодно?...»; «Не чіпай мого серця: воно – в летаргійному сні...»; «А можна об душу витерти ноги...»; «Воно таки легше машинам...»; «Щастя прилітало разом з лелеками...»; «Стенула крильми і вийшла через вікно у стрісі...».....	87
<i>Світлана Хапанцева.</i> «Я не та, яку ти знав...»; «дихати цим днем...»; «Я твої записувала сни...»; «У волосі твоїм медовим...»; Крила і руки; «Знаю завтра...»; «Лимонне небо над твоїм чолом...»; «Іду німа...».....	90
ЧЕТВЕРТИЙ КУРС (п'ятий, вирушальний)	
<i>Інна Данилюк.</i> Так звір за звіром тужить.....	94
<i>Вероніка Жиленко.</i> «Наснився вишні цвіт, наснився...»; «Розкажи, розкажи сивину...»; «Повертаюсь назад...»; «І тільки тінь...»; Ви.....	101
<i>В'ячеслав Левицький.</i> Змовники весни; Гобелени Михайла Біласа; «Пропала грамота»; Легенда про дзеркало; Вузлики на пам'ять Вітеслава Незвала; Канцона прозорих набережних.....	103
<i>Інна Немирована.</i> Вівальді; Для орнітологів; Суші во гробі.....	108
П'ЯТИЙ КУРС (уже їх випущено в світ)	
<i>Юлія Бабенко.</i> Грушевий чай; «Я з тих країв, де хвилі неозорі...»; «Ти мусиш жити в місті гетсиманій...»; «Окрайці фраз і крихти повідомлень...»; «Ти маєш гостре лезо. Ріжеш тишу...»; «хтось із мене зробив чорнило...»; «Мені бракує не тебе, а почуття...»; Пересолений дощ; «Мій день почався із молит ви...»; «Сльоза очищує мене...»; Сливи; Все, для чого живу...; «По різні боки барикад...»; «На висоті кількох	

висот...»; «Бинти доріг перемотають рани...»; Плата; «Це місто – порожнє. Тут люди – лише порожнини...»; «розмальований місяць руками нічних ейфорій...»; «замкнуся на вічність...»; «Морози спіткнулись об груди Інгуга...»; «зашторюєш вікна...»; «Ти не спиш, а збираєш дзвінких світлячків...»; «Краплями краплі на денці столової ложки...»; За парео; «Дзеркала всі вкладаю спати...»; «Ти чуєш, брате, як зітхає дзвін?...»; Тануть роки.....	123
<i>Наталія Бурлака</i> . Світло серця.....	134
<i>Ірина Забіяка</i> . Про тих, що біжать хвилями (Рецензія на літературно-художній альманах «Хвиля».).....	136
<i>Ольга Косянчук</i> . Не розсипайте Українського слова...»; Відлюдник; «У рожевих хмарах та й високі замки...»; Дорога в себе; «Щойно у серці зародиться...»; «Очі невтомні...».....	138
<i>Анна Малігон</i> . Strip-Tease; У поміжсонні соняхів; Д.В.А.; Двійнята; Зимова аритмія; «Знаєш, коли в цьому будинку вночі зарубцюються двері...»; «Кольорові плями. Лиця століків...» Новорічні таро; Одужання; «Послухай, малю, сосну...»; Рояль; Царівна Лисиця.....	141
<i>Юлія Мендель</i> . «Се...»; Вагонний спогад; На світлу пам'ять; Коли все не так; Десь не в античній Греції.....	148
ВИПУСКНИКИ ПОПЕРЕДНІ	155
<i>Ірина Антіпова</i> . Тіні на стіні (уривки).....	
<i>Ольга Башкірова</i> . «Над пательнями площ, що в діаметрі сонцю дорівнюють...»; «Сірий ранок. Безрадісний ранок. На заднім дворі...»; «Чому я не їду? – Бо поле засипало снігом...»; Сервантес; «Кому – хрест і свічу, а кому – океан і весло».....	163
<i>Ольга Березніченко</i> . Сповідь вовка.....	167
<i>Юлія Джугастрянська</i> . «Наскладаю в копицю Образи...»; «Коли ти мені наснишся...»; «Хай про мене...»; «Коли молилася на тебе...»; «Переплетено в серці міста...»; «Слухай, якщо життя – все такі сумні парадокси...»; «Котилася з неба... зірка...».....	172
<i>Тетяна Омельченко</i> . Епістоли.....	175
<i>Леся Італійка</i> . Із листів з Америки.....	179
<i>Наталія Поліщук</i> . Цитрусова ніч; Убивство; Вежа; Весняний дощ; «Заколоти пальцями в траві...»; «Ми померли...»; Павутиння; Дивитися в землю; Земля обітована; «Ця зустріч...».....	184
<i>Олександр Стусенко</i> . Чунь Чхун; Руйнація як конструктивна діяльність.....	190
<i>Анна Шестак</i> . Небо над Києвом; Хто ти?; Перехрестя.....	214

ВИ – ТАЛАНТИ Й ГЕНІЇ. ПРАЦЮЄМО

Принцип «курсового» розподілу матеріалу, здається себе оправдує: видно зростання майстерності. Та й суто фізичне зростання: той курс, що був перший, нині вже другий і т.д. Як і в попередньому випуску, проаналізую деякі тексти, більшу увагу приділяючи авторам з молодших курсів (так би мовити, для пришвидшеної постановки голосу), але цього разу лише частково винісши в передмову робочі редагувальні моменти. Адже, отримавши авторський примірник, кожен матиме змогу помітити ті чи ті косметичні правки упорядника. Більшість із них ми обговорили на спецкурсах та у процесі підготовки альманаху до друку. Вони пов'язані переважно з фонікою (орфоепія, уникнення какофонії, поліпшення рими, виструнчення ритму тощо) – цьому, на жаль, приділяє недостатньо уваги. Намагайтеся читати свої твори вголос – і помітите, як це важливо.

Ольга Глотка добре володіє двома мовами, гарно, але наш альманах одномовний, і то не фобія щодо Іншого, а захисний рефлекс щодо Свого. Отже, домашнє завдання – зробити автопереклад, тим паче, що навчаєтесь на українському відділенні, – і в наступному випуску вмістимо Ваші болючі й дуже гуманні прозові шкіци. Один я переклав сам, аби унаочнити, що наша мова надається до всіх нюансів думки. Щоправда, таке робили ще у XIX-му столітті наші класики, зокрема й перекладаючи Біблію. А от на залізничну тему мушу я, бо всі оголошення, які щодня лунають на вокзалі та вгніздилися вже у нашу підсвідомість, – жакливо кальковані. Поїзд/потяг (можливі обидва варіанти, але перший колись асоціювався з весільними, кінними поїздами) не *відправляється* (відправляється в церкві), а *вирушає*, *відходить*, *від'їжджає* чи *відбуває* (бо ж і *прибуває*, а не *приправляється*), не *знаходиться*, а *стоїть* на такій-то колії, або ж *поданий* туди, посадка не *продовжується* а *триває* (продовжується лінія, навіть колія). Тощо. А ще намагався усунути подекуди образну непослідовність: вагони – залізні монстри, які «выстроились в ряд, уткнувшись друг другу в зад своими умными мордами», а в наступному ж реченні «темные вагоны казались ему белыми пушистыми барашками...». Запропонував свій варіант: «...роздивлявся залізних тварин, що витягнулися чередою, тримаючи один одного своїми клешнями». Якщо не підходить – зробіть краще, бо чогось не віриться, що розумні морди здатні так устроюватися.

Ліричній героїні *Олени Лукашової* хочеться побажати якнайшвидше прожувати своє гірке горе, кавове горе, в якому також є потяг і, напевне, немає відповіді, але на те й нема ради. Ну хіба що коли вже з носа потече «смолистою рікою прогірклою».

Ох ці милі та юні страждання, такі неповторні й водночас такі типові, що з віком стає навіть любо їх згадувати! Залишаються віршові чи

прозові міточки, що варіюються й варіюються у пліні тексторіки. Подібними ж мотивами перейняті й вірші Катерини Максимової, та й на старших курсах не так багато мажору, хоч подекуди й розвиднюється від юно-максималістського безпросвітку. Тож аби ще якось розраяти вас, дівчата, хочу трохи несподівано відтінити такі надміру трагізовані настрої спогадом з іншого виміру:

«Коли в мого прадіда Семена Денисовича Білоконя від голоду почали пухнути ноги, йому порадили зробити такий курінь, щоб вигріти їх на сонці. Ноги потекли. Коли він пішов, він лишив сліди, – невдовзі помер. Це діялось у селі Кожанці за Фастовом на Київщині. На його хресті є дата – рік 1933. Такі спогади збереглись у багатьох сучасних родинах». Крупинку родинної пам'яті дозволив собі оприлюднити доктор історичних наук Сергій Білокінь у документальних студіях над кричущим, волаючим архівом нашого всенародного болю. Такі спогади є і в мене, і у ваших старших родичів. І на тому тлі просто гріх впадати у відчай від першої нагоди чи негоди. А переїдати шкідливо, тим паче – каву.

Поезія з'ясування стосунків переважає і в добірці *Людмили Дядченко*. Перші задержувато-горді вірші – швидше від образи, ніж від саможертвної любові. Трапляються мовні прогалини. «*На магіє всі потроху ми вчимося*». Переставляємо: «*На магіє ми потроху всі вчимося*» – і немає какофонічного збігу приголосних. Не *рахується*, а *вважається*. Не вписується з наголосом «*харе*». «*Ви були більше, вище...*» треба: «*Ви були більші, вищі...*»; не «*у розбитого корита*», а – *біля*, не *тонула*, а *тонула*, але тоді треба переробляти рядки. «*Ми проживем – проживемо*. «*Я збила всіх, хто...*» – *я всіх змела, хто...* «*Усупереч цим молоденьким кралям...*» – *Усупереч цим вишуканим кралям*; «*Такий от невдалий арешт*» – може, *тривіальний* чи *банальний*; «*Але ти не Цой і не Кант*» – напевне, аби лиш заримувати з *арештант*. «*Ти кинув мене в свої ґрати*» – ліпше «*Ти кинув мене за ґрати*»: хай буде повтор, прийом кільця й павза (рядок павзника); «*Отруєна тобою описово*» – для рими зі *слово*. Та й надто вже демонізуються пристрасті: то арештована, то отруєна. «*Ми так давно не слухаєм себе*» – ліпше «*...не чуємо себе*». Не зміг виправити «*Кажуть, що тварини / Немічні любити*» – *неспроможні* – на склад довше, а *нездатні* – не туди наголос а *не дано* – теж не туди, та й тоді погіршилася б рима: *тваринам* – *провини*. Треба шукати інші асоціативні ходи. «*До дому, до завтрішніх губ*» – гарний епітет, тільки ж *завтрашніх*. Та й додому треба разом, бо прислівник. Як на мене, то найкращий вірш у добірці – «*Після*». Попередні – задержувато-горді, а цей – прозрівальний. Шкода тільки, що прозріння приходить *опісля*. Та й фраза «*Це так дорослішають після всі дівчатка*» – мабуть, гіпербола.

Напружена робота думки й почуття вирує і в текстах *Наталі Кушик*, добірка якої вийшла багатогранною: тут і різнонастрєві вірші, й цікава іронічна проза, і літературно-критичне есе. І все те – соковито й

талановито. А резерв, над яким ще треба працювати – та ж таки фоніка: «*І тужливий, й щасливий*», «*Мов впитися пеклом*». Чимало і знахідок – нових нюансів слів, словоформ, часом досить вдало укорочених (*кортить до безпам'я* тощо). У світосприйнятті десь проглядає Антонич. «*Коли розбиваються мрії*» – чудовий вірш, особливо вишукані консонантні рими. «*Писати*» і «*Степ*» можна співати, ритміка наспівна, не збиває навіть графіка. Гарний вірш «*І Юнь*». Основний ефект – на псевдоетимологізації *іюнь* – *і юнь*. Простенька рима *ажурне* – *фігурне*. виправив на *зажурене* – нерівноскладова, зате оригінальна. Було какофонічне *нас супроти* – стало *насупроти*. Було «*Я підраховую на лавках / Твої слова*». Стало «*Я розташовую по нотах*» – з'явилася рима і зникла дворова лавковість. У назагал непоганому вірші «*Хай буде*» в першій строфі десь узявся не вмотивований образно «*алюміній*» – напевне, тільки для рими. Це мені нагадало армійську *нескладуху*, яку співав Толя Дрючин із Донбасу: «*Сидит заяц на заборе / В алюминевых трусах. / Его в армию призвали – / Оказался он косою*». Перечитайте запропонований варіант – чи не кращий. А ні – поновіть власний, з алюмінієм. Критик не претендує на істину в останній інстанції, він просто щось бачить і не мовчить. Це я до того, що був у добірці й вірш «*Критик*», продиктований ображеним самолюбством. У нього, критика, звичайно, заячі вуха, він і такий, він і сякий, бо не тільки гладить по голівці. А воно ж ніби й дякувати треба критикові, що він узагалі нас читає, нічого собі з того не вигадуючи, і підкреслює слабкі рядочки та показує сильні. І що за рима: *нашіптує* – *-ї усі?* І доки писатимемо *ось цю*, а не *оцю*, і як оте все не підкреслювати? Просто – бути байдужим, не брати дурного в голову, цінувати свій час. І слушно погодилася Наталка не оприлюднювати той вірш.

Цікаві й неординарні тексти і в *Тетяни Федорової*. Хоч, як на мене, подекуди перехід від прозових до віршованих фрагментів відбувається не вельми вмотивовано, а часом (як от у кінцівці «*Потвори*») віршовані рядки послаблюють напругу загалом досить сильної прози, де авторка прагне досягнути – і то безуспішно – рухомі контрасти сучасного життя.

Гарна добірка віршів визріла у *Лесі Шепель*. Є, виявляється, ще резерви і для свіжої метафори та порівняння: «*За шлейф хапаю годину невпинну, / В руці лишається спогадів клаптик. / Та гострий погляд прощальний у спину, Мов куля летить через сотні галактик...*»; «*Щоб народитись в іншому житті / Загубленою мавкою у місті / І різати ножами в самоті / Пожовклі вени у кленовім листі*». Не вписався в добірку вірш «*Ніщо мені, спокусниці, не треба...*». По-перше, не *ніщо*, а *нічого*, бо є заперечення; по-друге, нічого-таки не зміг зробити з наголосом на першому складі «*боги*» (а треба *боги*), по-третє і найголовніше – обережніше, спокусниці й спокушені, з прокляттями не за адресою, до того ж навіть не заради України, як у Тараса Григоровича, а заради чого? Позиції? Пози? Останній і чи найщемкіший вірш – «Як

восьме диво у моїм всевишнім смутку...» – став таким після скорочення першої його половини.

Від певних скорочень виграла й добірка *Марини Бабенко*, умістивши чи не все найцінніше з її дотеперішнього доробку й окресливши перспективи для подальшого зростання. Треба ще відточувати техніку. «*Ода студентській Шарі*» та деякі інші вірші не пройшли на шару саме внаслідок невибагливості до техніки віршування (надто ж рими), до влучності добору лексичних засобів тощо. А от «Спогади про майбутнє» підкупили, хоча теж забагато риторики. А резерви для зростання – безперечні, насамперед – цілісність особи, робота душі. Та й технічні чинники нарощуються, що засвідчує, наприклад, вірш «*Не напоєна медом солодким...*».

Якби не драматичний етюд *Ольги Блик* «*Приборкання норавливого*», то в цьому випуску альманаху зовсім не була б представлена драма; а якби не бликнула Оля життєрадісними «*Спостереженнями за філологом у звичному для нього ареалі існування*», то не було б і життєрадісності у майже чистому, без домішок, вигляді. Спасибі, Олю, від імені й за дорученням. А що «*кофікололог – коце кодікоакогноз*» – то й моє (див: Мистецтво слова. – С.276).

Вірі Горицвіт удачний за її мовні пошуки, зокрема, за таке: «...і я ще *всім на світі / умію розсміятись, / іще з усим-усеньким / умію розмовлять*». Справді, з *усим*, а не з *усім*, як вимагають мовознавці-пуристи (а це ж не дає змоги відрізнити орудний відмінок середнього роду однини від давального множини, зате все уніфікується під шаблон російського «всем»). Що така уніфікація є немотивованою, ніяк не можу довести навіть своєму толерантному колезі з радіопередачі «Як ми говоримо» Іванові Пилиповичу Ющуківі: вже кілька разів сперечалися з цього приводу в прямому ефірі. Наводжу приклад: «*Усім* людям кажу, що *всім* найкращим у мені я зобов'язаний книгам». Є різниця? Потрібно її фіксувати? Він каже – ні, не потрібно, це діалектне. Не згоден. Дякую Вірі за приклад поетичний. А ось ще зразок художньо вмотивованого *силепсису* (об'єднання неоднорідних членів у спільному синтаксичному чи семантичному підпорядкуванні): «*Ми замовкнемо в листах і в небо*». *Анаколуп* (незвичність, синтаксична неузгодженість): «*ти не будеш нікому велика*»; «*Ходжу побіля тебе – пошепки...*»; «*Усміхни мене, коханий...*»; «*Не сумуй мене, хороший...*»; оксиморон: «*Я буду до тебе мовчати...*». Зворушливі також три «*Жіночі портрети*» – прагнення побачити і співвідчути (відчути спів) Іншого, а не лише Себе. Це дано поки що далеко не всім молодим.

Забігаючи наперед, скажу, що прекрасне співчутливе оповідання *Інни Данилюк* «*Так звір за звіром тужить*» Стефаниківського тембру чи Григоро-Тютюнниківського вболівання за персонажів великою прислужилося тому, що вона була удостоєна цьогорічної премії імені Олеся Гончара. Були, певна річ, деякі мовні недотяжки, але їх значно

менше, ніж раніше: *закоченілою – задубілою; шустренько – жвавенько; чуть – ледь; на кінці села – край; убралась в дошки – убралася в; ось так – отак* тощо.

Гарні добірки віршів вийшли у Катерини Зайцевої, Світлани Халанцевої, Наталі Мацибок-Стародуб (щоправда, іноді підводить чи то простенька рима типу *кохання-змагання*, чи надмір холоду та крил (це можна помітити навіть зі змісту, тож варто, подаючи твори, звертати увагу і на заголовки: чи немає там повторів).

На вже звичному для них рівні майстерності – нинішні бакалаври Вероніка Жиленко (десь проскочила слабка рима – виправили), В'ячеслав Левицький (тут – ні додати, ні відняти) та Інна Немирована (гарне оповідання «Вівальді», щоправда, при його обговоренні погодилися, що, крім примітивної лайки з кількох літер – а там є така колоритна персонажка, постмодерна молодь не володіє народними *імпрекаціями* (прокльонами), отже, довелося їх урізноманітнювати. Саме на контрасті й побудовано художній ефект твору.

Юлія Бабенко прийшла до нас лише в магістратуру, але за цей рік потужно наростила свій як художній, так і науковий потенціал. Поезія цілком «доросла» вдумлива, совісна, щира, без позування, хоч і не без певних технічних недоглядів, які були переважно надолужені. Чимало свіжих степових нот. Добірка теж вийшла чималою – але це теж як надолуження.

Так само лише рік магістратури за плечима Анни Малігон, колишнього учасника конотопської літстудії «Джерела», лауреата багатьох конкурсів, серед яких – «Молоде вино», «Світ святих», «Гранослов», «Любіть Україну», «Смолоскип», автора поетичної збірки «Дзвінок у двері» (2003), публікацій у різних літературних альманахах та періодиці, зрештою члена НСПУ. Попри всі ці регалії (а може, й завдяки їм), поезія її професійна й водночас не роблена, зворушлива, болюча й лагідна. Чого вартий бодай перший рядок вірша – риторичне звертання, що завершується пронизливою метафорою: «*Знаєш, коли в цьому будинку вночі зарубцюються двері...*».

Знову ж на такому сумному тлі трохи розвидняється від «Світла серця» Наталії Бурлаки, духовних пошуків та «Дороги в себе» Ольги Косянчук. Різномірними і несподівано контрастними поміж собою (від іронії до співчуття) постають і тексти Юлії Мендель. А Ірина Забіяка ризикує, що чиясь самолюбство припише їй якісь там заячі вуха, все ж таки написала не вельми вдячну для сприйняття, а проте дуже потрібну й важливу критико-соціологічну статтю про інший студентський літературно-художній альманах – «Хвиля». І це хвилює.

У випускників попередніх літ вагомою заявкою на роман (чи повість) родинної пам'яті постають уривки твору Ірини Антіпової «Тіні на стіні»; на високих інтелектуально-емоційних регістрах звучать добірки Ольги Башкірової та Юлії Джугастрянської, нарощують художню напругу

Наталя Поліщук і Анна Шестак; трохи нагадує типологічно подібні твори про вовкулаків «Сповідь вовка» *Ольги Березніченко*.

Тетяна Омельченко подала уривки більшого твору, на жаль, без узагальненої назви. Тож на свій страх і ризик наважився на заголовок «Епістоли». Чому? Тут і трішки властивої Тані іронії, і водночас якась епічно-романтична захопленість адресатом. І бездоганна мова. Приїхала, переказували, навесні 2008-го з Німеччини – і одразу ж у гості до філологів, групу свою десь у місті збрала – скучила. Хай щастить.

А от уривки з інтернетних листів *Лесі Італійки* (як ви зрозумієте, псевдонім), напевне, будуть цікаві тим, хто дуже вже прагне світ за очі. Тим часом воно, виявляється, не все так там найкраще, хоч і не найгірше. А будувати треба таки тут.

Тим паче, що дехто, як от маститий наш мастак-іроніст *Олександр Стусенко*, небезпідставно виводить новий парадокс: «*Руйнація як конструктивна діяльність*». Повчальна й часом аж саркастична студія на межі літературознавства, критики й есеїстики. Цікаво буде почитати й твори його літературної містифікації – нібито китайського поета Чунь Чхуна, де знавець укліпроцесу впізнає й деякі вщипливі натяки.

Отже, смачного!

*АНАТОЛІЙ ТКАЧЕНКО,
доктор філології, професор, член НСПУ*

ПЕРШИЙ КУРС **(нині другий)**

ОЛЬГА ГЛОТКА

*Інститут філології,
українська мова і література
та іноземна мова¹*

Сонця!

Додайте хоч крапельку сонця ув очі!
«Будь ласка!» – шепочу.
Я поки що з неба за Вами зіскочу.
«Це Ваше!» – шепочу.
І сонце простягну: «Ну ж бо, хоч краплю!»
«Скоріше! Скоріше!» – занудливо кваплю.
Хоч краплю!
Хоч краплю...
А очі сумніші, сумніші, сумніші.
А хочете віршик? А хочете пісню?
Про янголів, крила, кохання, про вчора.,
Про місяць-потвору.
Про вірші-потвори...
Не можу дивитись в засмучені очі!
«Благаю!» – шепочу.
«Будь ласка!» – шепочу.
Додайте хоч краплю безмежного сонця!
«Я Ваша!» – благаю.
«Я Ваша...» – шепочу.

* * *

Один вагон, другий вагон, четвертий вагон...

Високі стовпи впиралися в прохолодну землю. Сутінки загусали, мов сметана, заплутувались у колесах потягів і вплітали в свої коси рейки і шпали...

... Шостий вагон, сьомий вагон...

Деякі пасажери походжали вздовж платформи, деякі бігли з величезними валізами до потягу, що мав відходити тільки за двадцять хвилин. Хтось весело випроводжав тих, що від'їжджали. Але все це робилося так тихо! Чи то так здавалося тільки згори... Тишу мав право

¹ Далі скорочено – *ІФ, УМЛ* («Українська мова і література та іноземна мова») або *ЛТ* («Літературна творчість»), інші спеціальності – повністю.

порушувати лиш таємничий приємний голос... «Посадка на такий-то потяг триває»...

... восьмий вагон, дев'ятий вагон... один вагон...

Він піднімався сходами, доходив до середини переходу, сідав і звів ноги донизу. Щовечора сідав отак (жив недалеко) і роздивлявся поїзди. Вагони, що стали мовби його частиною. Худі хлопчачі ноги тінню падали на дах одного з вагонів.

Приходив сюди й годинами роздивлявся залізних тварин, що витягнулися чередою, тримаючись один одного своїми клешнями. Приходив, бо не міг заснути вдома. А темні вагони вже здавалися йому пухнастими баранчиками, яких так любив рахувати перед сном...

...другий вагон, четвертий вагон...

Потяг під ним повільно рушив і почав набирати швидкість. Хлопчик загойдав ногами ще швидше, наче біг по дахах вагонів. Швидше, швидше... Він добіг до кінця і посміхнувся. Потяг лишився за спиною, а він сидів, щасливий, і чеберяв ногами в повітрі.

«Увага! Починається посадка на пасажирський потяг...»

Він знав, що неодмінно стане колись ремонтником вагонів. Яким побитом? Оцього поки що не відав. Не знав навіть, як правильно називається ця професія і що там за обов'язки. Просто мріяв. Мріяв бути поруч із вагонами. Із цими старими облізлими боками, з іржавими табличками і темними шибками. Він хотів гладити й вичісувати їм вовну, наче справжнім вівцям-баранцям. Він бачив і інші потяги, які незлюбив із першого ж погляду. Якось проїздив один, сліпучо-білий і противно чистенький, гордо випнувши вперед свого довгого носа. А до перону квапилися товсті чоловіки й худі жінки на високих каблуках. Йому відразу не сподобався цей потяг. А коли той поїхав, хлопчик знову почувався ніби вдома, серед іржавих вірних друзів. Сидів вище за всіх, навіть іноді почувався королем, котрий оглядає турботливим зором свої володіння. Хтось від'їздив, і він засмучувався. Хтось приїздив на те саме місце – і він знову посміхався... Лиш сам жодного разу не їздив на потягах... Просто жив недалечко... У старому вагоні, що вийшов на пенсію. Робітники викинули його неподалік од залізничної станції та й забули. А він – знайшов! Зрадів і швиденько перетягнув у нього свої речі: діряве відро, половинку дивана з вилізлими надвір пружинами і буквар з вирваними сторінками. Він полюбив свій дім. Спав – на стелі (вагон був перевернутий догори дном). І щовечора ходив дивитися на поїзди. Він так мріє навчитися рахувати! Щоб нарешті дорахувати вагони до кінця. Знає тільки, що їх дев'ять разів по дев'ять. Може, трохи більше, може менше. Ніколи не буває впевнений...

Він і тепер сидить там. І посміхається, коли потяг закінчується під ногами. Ви уявляєте, він – посміхається... Навіть не підозрюючи, що завтра його (!) вагон розріжуть на холодні вузькі смуги. Їм потрібен метал для нових вагонів. Вони розтинатимуть наскрізь, і залізні нерви не

витримують...

...один вагон...

До п'ятої платформи гордо підпливе білий носатий потяг. Товсті чоловіки й худі жінки захоплено пороззявляють роти. А він сидітиме, звівши ноги, і...посміхатиметься?

ОЛЕНА ЛУКАШОВА

ІФ, УМЛ

* * *

А листя жовтіє... жовтіє..
І в оці краплина дощу,
А час мій марніє... марніє...
Втікати? Немає часу.

... Потяг мчав у безкраї простори вранішнього, насиченого першими променями сонця, такого холодного і сповненого киснем повітря. Металевий корабель линув у далекі краї, виблискуючи залізними боками, зазираючи під мости та оминаючи земляних велетнів, наче намагався скоріше...скоріше...скоріше втекти. Тікали й ми. Намагалися сховати свої душі від майбутнього. Ми його лякались...чи, може, налякалось воно? Ми їхали додому. До дому, якого ніколи не бачили, але були впевнені, що саме за цими безкраїми лісами, за кілометрами хащ та безліччю садиб чекають простори нашого щастя. І ми вдивлялись у лінії електропередач. Чи не втомлені висіти тут? Чи вдячні вам за копітку роботи? Мої очі, переповнені печаллю та радістю, вдивляються у ваші стрункі тіла. Скільки було таких зіниць? І скільки сердець билось в такт мого залізного рятувальника? І ці напружені мотузки стали сховищем для моїх покинутих надій, які так старанно розвішувала я, стоячи на вокзалі. Там були і натовлені від боротьби руки, і зів'ялі від образ уста, були і слабкі нерви та помарнілі очі, і серце було, розірване серце. Але все залишилось тут, залишилось відпочивати до кращих часів. А душа полетіла вздовж стовпів наздоганяти потяг...

* * *

Кава у ліжку,
Квіти під ноги,
Сонце – доставка додому,
Передбачую стогін.
Проходять серйозні,
Мої найзнайоміші,
Чужі незнайомці.
Троянди у вазі,

Цукерки на столі,
Ти вже не друг мені,
Просто знайомий,
Чужий незнайомець.

Чом у дзеркалі не я?
Чому дивлюся в небо
І недопалками зорі
Сиплються в руки.
Не мені.

Чому балкон і вітер?
І я. Стою і думаю.
Куди втекти, сховати,
Серце вилити м'яке.
Не моє.

І де знайти себе?
Я скрізь шукала,
Я бігала, звала.
Страждала...інколи.

І знов чому
І знов не те,
А потім десь піду.
Сама з собою.
Я звикла.

Запах кави.
Вода.
Вже вибігає.
Вода кипить.
Я каву розсипаю.
Розсипала.
Стою.
Холодні босі ноги.
Крок убік.
Ніженьки в землі.
Хилюся.
Набираю груди повні
Аромату.
Збираю жменями.
До рота.
Запахуюся сповна..

Давлюся.
Пече на язиці.
Приємно.
Дере в горлі.
Важкими рухами жую.
Зуби зводить.
Забилосся.
Я знов товчу.
Я каву їм.
Я хочу щоб з носа потекло смолистою рікою
прогірклою.

КАТЕРИНА МАКСИМОВА
ІЛ,ЛТ

* * *

Подивитись крізь час неможливо,
Все, до речі, не має ціни.
Навіть сонце, тепер не важливе,
Крізь мої продивляється сни,
Де немає ні пекла, ні раю,
Що однаково тягнуть у вир.
Та й у попелі он дотлівають
Візерунки старих моїх крил.
У чеканні, чи буде погоже,
Не сприймає розпуки та сліз
Той, що долю змінити не може,
Він – лиш ланка зубчастих коліс.
Неважливе, розбите, забуте
Геть усе. І тепер крізь роки
Все одно розриваються пута,
Все одно ланцюги – на шматки.
І тримати мене неможливо,
Я забула той смак давнини.
Тільки небо, тепер не важливе,
У мої задивляється сни.

* * *

У душі моїй місця немає,
Я про радість тепер не кажу.
І розпачливо місяць тримає
Ніч оцю за холодний кожух.
Є надія, що більше не встану,
Є надія, що скінчиться день,

І застигнуть думки у тумані
Не потрібних нікому пісень.
Та навряд чи у мене є право
Наче попіл, здійнятись в імлі.
Хто ж стрічатиме зорі яскраві
На вечірнього неба чолі?
Хто мої сподівання залишить,
Як не буде мене, тільки пил,
І кого підійматиме тиша
На посріблений ріг своїх вил?
Та надія, що більше не встану,
Що ніколи вже не прожене.
Озиваються, наче востаннє,
Зорі ті, що стрічають мене.
Та холодною плиткою впала
Та розпука. Самісіньке дно
Мого серця. І то було мало,
Та мені вже тепер все одно.
Є надія, що більше не буде,
Що нікуди не треба іти.
Та тремтить моє серце у грудях,
І вуста п'ють осугу мети.
Де тепер ще отрути напиться,
І яке підібрати ім'я?
Є у відчаю посмішка вбивці,
Є у нього і зброя своя.
Він тепер мій єдиний господар,
Він приходить до мене вві сні.
Знову руки так само холодні,
Як в минулі розкраяні дні.

* * *

Не відокремлена від тіні
Моя свідомість. Час несе,
У нього, певно, інший вимір,
Він просто вищий за усе.
Я в чорні барви не вбираюсь,
Я не торкаюсь темноти.
Все інше синтезує радість
Крізь шлях до вищої мети.
І, не сповільнюючи кроки,
Минаю долі, імена.
Забула сум, лишила спокій,
І щастя буде теж сповна.

Закохана в своє майбутнє,
З теперішнім марную час,
Є все, а він один відсутній,
І відсічі ніхто не дасть.
Не відокремлена від тіні
Твоєї. Все тепер твоє!
У першому своїм цвітінні
Сприймаю світ, яким він є.

Безвість

Слово. Півслова. Забрано! Смертна,
Я теж не твоє творіння.
І звідки взялася оця твоя впертість,
Що демон я. Ні! Людина!
У мене живої і часу немає
З тобою у відчай грати.
Слово, півслова, вічність. Кохаю!
Чи це тобі треба знати?
Не бійся, із відчаю я не дістану
Собі до пиття отрути.
Смертна, то певно, я вітром стану
Із тебе знімати пута.
А поки з глибин почуття живого
На перший відкритий імпульс
Залиш мені всесвіт, слово, півслова –
Що-небудь, аби любити.
І вистачить! Певно, всесильний потяг,
Як подих, як гостре лезо.
Байдуже, коли, що важливо – з тобою.
Півслова, і знову – безвість.

* * *

Вже не болить, і правди не казати.
На світло тягне тільки через тінь.
І до крові долоні не стискати,
не розглядати тіней ворожін.
Лікуєш душу, наче ще потрібна,
і ти смієшся, наче ще жива.
Уся твоя мальована чарівність,
як подих вітру, довго не трива.
Не поєднати згадане і зникле,
Не довести, що десь на стороні
ти позбираєш долі теплі крихти.
Все геть складніше, наче на війні.

А я – за мир, закопуючи шанці,
я білий прапор кидаю до ніг.
Навколо – шал скандальних публікацій
та істеричних нарисів дурних.
По тому буде пекло або небо,
яка різниця – тільки після нас.
Лише одна запекліша потреба:
кохати й жити, поки є ще час.

ДРУГИЙ КУРС (уже третій)

ЛЮДМИЛА ДЯДЧЕНКО
ІФ, ЛТ

Революція

Революція снів,
Деся за обрієм днів
Перевернуте все,
Захопило, несе,
Просто йдеш у полон,
І тепло тих долонь –
Я була у раю,
Я усе віддаю,
Я не хочу фіналу,
Вже не можна помалу,
Коли світу нема,
І безодня сама,
І потік за потоком,
Революція долі.
Революція волі.
вже немає спокою
і здаєшся без бою.
просто віриш у диво,
ця нестримана сила.
Але, може, то пекло,
бо усе це нестерпно.
але хочу дізнатись,
як не можна вагатись.
коли небо єдине,
і на лезі у сили,

і краю не треба,
Я була тобі звуком,
я вмерла за тебе.
Коли спалює пристрасть,
коли тягне магнітом...
Попливла ота пристань,
загублена світом.
Я не знаю, чому
гасне сила поволі...
Це для нього, йому
Революція долі.

21.10.05

Згадаєш

Згадаєш, захочеш обняти,
А поруч – засліплений фан.
Знайти! Мене треба шукати.
Я – серце, душа і титан.
Вона має право любити,
Своє подарує тепло,
Та правди не можна змінити:
Я перша, вона мені тло.
Я краща! Порівнюю сміло.
Тебе вже цей страх обійняв,
У совісті десь шелестіло:
Ти нас ще тоді порівняв.
І з неї виходила нянька,
А з мене – невміле дитя.
Я – вигадка, глянцева лялька,
Яка полюбила сміття!
Зіниці за мною слідкують,
Позаду завихрено: зирк.
Я крикну, хай чують, хай чують:
Ти – клоун, вона тобі – цирк!
У напрямку прямо, від тебе,
Роблю кам'яніючий крок.
В тобі вже немає потреби,
Сама собі світ і пророк!

16.02.06

Арешт

Платити комусь потрібно,
Ми знали про це на початку.
І мабуть, не дуже солідно

Казати було: "Все в порядку".
Заяву з розпискою брати,
Принизливо це врешті-решт.
Ти кинув мене за ґрати –
Такий тривіальний арешт.
Я там переносила болі,
Як вийшло із в'язнів – одна.
Сама у самотньому колі:
Фальшива, чужа і нудна.
«Амністія буде відразу, –
Запевнив мене адвокат. –
Порви цю усталену фазу,
Віддай почуття напрокат».
За ґратами, може, й погано,
Але ти не Цой і не Кант.
З'ясовуєш те, що незнано?
Не влади я, твій арештант.
Зникаю і нічого брати,
Поставивши серце на кон.
Ти кинув мене за ґрати,
Й плювати хотів на закон.
23.02.06

Отруєна тобою

Отруєна тобою описово,
Претензії тодішньої жаги.
Загнuzдано додолу впало слово,
Не маючи ні сенсу, ні ваги.

Отруєна тобою неможливо...
Ось вияв непрямого фактажу.
Фантазія потрапила під зливу.
Іди до мене, правду покажу.

Я пропоную акцію протесту,
Відтворення дискусій зокрема...
Все зводиться до стартового жесту...
І падають, і падають слова.

Отруєна тобою описово...
Замовкни і нічого не кажи.
Отруєна тобою тимчасово,
Отруєна тобою назавжди.
18.08.06

* * *

Олександрові Стусенку

Безжальне сонце вже давно згоріло,
Побачивши сп'яніння темних тиш.
Побачивши прикрите юне тіло...
Йому щастить, а тут і не гориш.

Самотній місяць видерся на небо
І вимучено дивиться згори.
Йому нічого і давно не треба.
Я не згораю, може, ти згори?

А ніч окутує і всі стежинки плута,
Доводить не для себе правоту.
Я так хотіла в золотаві пута...
Або в одну, не зовсім золоту.

Не перемога темряви тікає,
Коли сріблястий забира свої.
Ця ніч отого місяця кохає,
А клопіт не його і не її.

У кутиках душі бажання кралось,
Прив'яла і потоптана лоза.
Тоді отак нічого і не сталось...
Світанок – і народжена роса...
5.01.07

Одне і те ж

Одне і те ж, я можу натякнути:
Дзвінки, «немає вдома» і «привіт».
Жахливо вийшло: вірити, відчувати...
Теплішає і кидає у піт.
Одне і те ж: «Посидьмо, того-сього».
Нас так цікаво залишати вдвох.
А там – по п'ятдесят напівсухого...
Я теж напівроблю переполох.
Одне і те ж: про що нам говорити?!!
Ми так давно не чуємо себе,
Похвалимось, хто краще вмів любити.
Виходить, ти – її, я – не тебе.
Та попри це, шукаємо закони,

Щоб ми для них були формальний фон,
Аби не вийти за тонкі кордони.
А пристрасті **не**писаний закон!!!
Одне і те ж: «Я старший і байдужий,
А ти – невинна і не знаєш меж».
А потім поцілунки, потім **дуже!**
Давай ще трішки, щоб одне і те ж...
18.02.07

* * *

Розстебнувся ґудзик...
Розірвався одяг...
Від флюїдних музик
Нерозумний потяг.
Кажуть, що тварини
Немічні любити.
Як же ці провини,
Нас як пояснити?
І громи на ліжко,
Міряють бажання.
Щоб тоді без книжки,
Це одне прохання.
Мов пекельне тіло,
А душа – до раю,
Вміло чи невміло,
Все одно до краю.
Мабуть, може, певно...
Темрява навколо.
А давай шалено,
А давай по колу!
І єдиний потяг,
Зраненість буквальна.
Розірвався одяг...
Це любов реальна.
4.03.07

Зносились!

Кросівки, спортивні штани,
І суп, що кипів до вечері.
В майбутньому будуть сини,
Ми знову заснемо на стелі.
І хай повідомлять борги
За наші, що потім боліли.
Почнемо з тобою торги,

Єдине так добре уміли.
І знову у ваших “тому”,
І знову у вашій покорі,
Я знаю для чого, чому,
До волі, до раю і крові!!!
Додому, до завтрашніх губ,
Вони до причини просились...
То википів зварений суп,
То просто кросівки зносились!
6.03.07

неПоганий

Бажання повертали здачу,
Її собі позабирав.
Я нерозв'язана задача,
І ти її не розв'язав.
Подумаєш, що нецікава?
Словесні битви програю?
Солодка кава – це не кава.
А я солодке не люблю.
Щоб не лукавить – залишаю,
Мені потрібен інший хтось,
Якого поманю, спіймаю,
І знову-знову почалось.
Здалося, позникали крила?
Здалося, що мене пізнав?
Я карти так і не розкрила,
Свої ж – відразу показав.
Нехай ти будеш добре знаний,
Нехай придушиш сотню воль.
І чоловік ти непоганий,
Але не лицар, не король.
Не завойовник, не маестро,
І не згубив для сили вік.
Ти скрипка для мого оркестру,
Хоч непоганий чоловік.
28.03.07

Після

В авто FM співало звичний джаз,
Ми їхали продовжить *після* диско.
Спини машину! Краще тисни газ!
Я хочу, щоб далеко стало близько.

Квартира, як макет, сучасний рай.
Не змінююсь і трохи я в протесті.
Мене по крихті всю позабирай
Або втопи у вирному безчесті.

Вино і келих. Тости і «що хоч?»
На магів ми потроху всі вчимося.
І впала тиша на кімнату сторч,
І те вино раптово розлилося.

І чутно тільки птахів крізь фіранку,
Рішуче з глузду, і вперед, вперед
Туди. Дівчатка виростають зранку...
Оце і щастя й насолода, й мед.

А *після* на таксі, пора додому,
І бочка дьогтю, ну а меду – цятка.
Це як стрічання першого погрому,
Це так дорослішають *після* всі дівчатка.
29.04.07

Ви

Ви були певні в вашій перемозі.
Ну звісно, що доводить і кому!
Вона стояла, хлипала на розі,
А перехожі думали, чому.
Ви були певні в тому, що хороший,
Бой-френд з журналу, популярний тип,
Отой, для кого тисяча – не гроші,
Вважається машиною лиш джип.
Ви були горді, ви усього вміли,
В одній руці повага і престиж,
Ви цінувала лиш розкішне тіло,
«Та харе' нюнять, все, мала, облиш».
Вона шукала ближчого, земного,
А ви закрили статусом усіх.
Ви не боялись демонів і Бога,
У вас на місці серця бився гріх.
Ви були більші, вищі за спокусу,
І кидали в темницю забобон.
Ви закривали рота землетрусу,
Встановлюючи бажаний закон.

І ви програли. Раптом і відкрито.

Захлипати? А дивляться ж усі.
Ви вперше край розбитого корита.
Машина – нерозпізнане таксі.
9.06.07

НАТАЛЯ КУШИК
ЛТ

Став

Верби віти умочають в плесо вод,
На листках краплинок ставу перелиск.
Грають-грають дітворою. Світлоблиск.
Грає-хлюпає на хвилі поле нот.

Паленіє тиха врода. Світла ритм.
Риби ранять ставу плесо. Танець-плав.
Дід рибалка мудру вудку іскрутив
Вдячно шепче очерету. Біг лов дав.

Шумний зграйки ранніх бабок шурхоліт
Берегів чванне бування поміж трав.
Упинає в воду небо свій рукав,
З жовтих глечиків бджола збирає мід.

Тільки-но дмухнув блаґенький вітерець,
Став зажив сріблястим трепетом німим.
Хлюпно хвилям, аж рябіють навпростець,
Хвильно хмарам десь на дні чи понад ним.

* * *

Панораму травневого саду
В тлінну сутінь собі уявляю,
Яблуневі пісні квіткозграю
У кишені, у жмені збираю.
Це лиш цвіти. Плоди не до ладу,
Недостиглі зеленії бубки.
Сік терпкий я із уст витираю,
Сік черешні. Березові зрубки.
Білий стовбур. Примаристий ранок,
Світ уяв. Світ п'яних ароматів.
У пеленах квітчастих халатів
Тлінна класика вічного саду.

* * *

Або ще не сміється світанок,
Або ще не прокинувся затиш.
Серафимами шитий серпанок
Заколісує співки пернатих.
Причаїлось. Змовчалось... і виник
Лун стихій, повітруль піднебесся.
Прокидається тихої днини
Недоторканність і небезчестя.

Ряст

Рясту в яру як рясно!
Душі його тендітні туляться до стеблинок.
Рясту в яру як рясту.
Стільки над нами зір!
Падає стільки краплинок-котиться стільки росинок.
Рясту цьому повір!
Яр прокидається рястом
Вранці заграє рястом скрипки мелодію сум
Дві-три росинки щастя...
Рясту зірвали ми цвіти
Рясту жилавий букетик, зібраний з наших дум,
Рясту рости рясніти!
Деся там колись навесні
Ми у яру бродили: цвіти яскраві зривали,
Рясту цвіти рясні.
Схили в яру густі.
Кучерів рясту безліч скрипки сумні заграли,
Ми ж-бо такі ще прості...

Марнівницею

Нестерпний вечір гупає у шибу.
Вітрисько. Дощівниця. Вороння.
Розмисли ту свою щоденну хибу,
Порозпакуй неправильні знання.
Ти вповню щось занурений у спокій,
Дахами позолочений ніхто
Облуплює твої насушні роки,
Волають перевтомлені авто.
В потилицю пекельно місто хиха
Ось вечір. Ось дощівня. Не засни.
Хтось виплюне в тарілку згусток лиха
Тобі зеленовтіхої весни.
Невтішно, пак. Цих стін тобі чотири:

Гризи той вражий простір аж до дна.
Марнівницею подих перекрили
І в тому є мала твоя вина

* * *

Лірники прокинулись вранці на щоці,
Осінь осягнувши і самотність сіру,
Терпко спом'янулись жмутком в кулаці
Всі крихтини болю, лишені допіру.
На віконні з жалем дощ зажуркотів:
Скільки маєш часу? Скільки часу маєш?
Ти ж колись, нетяго, так чогось хотів,
А тепер – нічого: просто проминаєш

Коли розбиваються мрії

У ніч під осінній оркестрик
У пальтах закутались тіні.
Низький хворобливий маестро
Закликав фанфари осінні.
І галка поважна на гілці
У чорній хустині замовкла
Коли розбиваються мрії,
Неначе звучить скоромовка.
І звук чомусь дуже скрипучий,
І холод скотився на плечі,
Похмурі розчулені очі...
Оркестрик бринить не до речі.
У ніч хочуть плакати клени,
Печальний ліхтар тужно тухне
У ніч під осінній оркестрик
Мандрує засмучений дух мій.

Писати

Мов польський поет:
І тужний, і щасливий,
Я пію дзеркалля для зимних сердець.
То крапне сльозина,
То смішник грайливий
Заплигне в порожній міський гаманець.
Мов пеклом упитися глибої ночі
кортить до безпам'я,
кортить, далєбі,
Щоб тільки писати
Писати й не спати, писати й писати тобі і тобі.

Як мовби до жита
Всіваються маки, як
Жито виростає в безплідну ріллю
Не зітруться знаки –
Залишаться знаки,
Які я залишу, а, може, проллю.
І тужно, і журно,
Та світло настане
Поезія завше була почуття.
Най сонця не видко,
Та лід сей розтане
І знову почнеться – почнеться життя.

Степ

Скибочками дині пахне плинне літо.
Колос в'яже вітер – вітер-степовій.
Бавить сонце промінь у сухому житі.
Степ шепоче літом полиском як змії.
Вільно в синіх вирах жайворон витає,
Барвою волошка дивиться на край.
У сухому житі колос запитає:
«Де ще на землиці сей шалений рай?»
Польове безмежжя, широчінь крилата,
Де-не-де, єдиний кущика жмуток;
Нива розстилає панні світозлата,
Почасти зібравши голови квіток.

Вишнева ідилія

Вишня посміхається соком шоковито
Хмариться довкола
Криється гроза.
Літепло нектаром на щоку пролито
Крапає щосили
Вишняна сльоза.
Солодко і тужно зачіпа чекання
За буремний комір
Твій світліший друг
Може б, із веселкою виникло кохання?
На дозрілих вишнях
Долі виднокруг.

І Юнь

Жартує літо. Віяло ажурне
Поперед носом. Хочеться зими.

Акацієве цвіттячко зажурене.
Класичний полудень і ми.
І місяць Юнь тупцює насупроти.
Тонка трава.
Я розташовую по нотах
Твої слова.
А племін палить. На обличчі –
Одна з гримас.
І місяць Юнь сидить на лавці
Побіля нас.

Порівняно грозу

Блискавицею зачин грози.
Миготить рябосинь понад краєм.
На сопілці із бузини
Хмарограю.
Там десь дух угорі наспівав
На півкраплі,
А всю решт півкраплинок сховав
В дирижаблі.
Зашуміла гроза. Гуркотить
На півсвіту
І воздається цей стан неземний
Цьому літу.
Морероси падуть до долонь
Поцікався!
Як допір чарівних її скронь
Хтось торкався?
Розплітає гроза грайних кіс
Многоцвіття.
Прокрутилося щастя коліс
Півстоліття.

Душе

Душе моя і невпинне страждання до мозку –
Кожного суть і розбитий щоденний кришталі.
Певно, вдивляєшся в топлення жовтого воску.
Тільки іконам зуміти пізнати сей жаль.
Кожного суть. На колінах в церквиці упасти,
Щоб не підняти: молити, молити, молити.
Господи-Христе, не дай мені нині пропасти
Жити я хочу! Душе моя, хочу я жити.
Зимно ж навколо. Довкола розпатраний голод
Сотий вже раз проминають когось в каптурі.

Тільки іконам і тільки понурившись в холод
Ясно як місяць: хто інший піде на порі.
Чорно ми, душе... Як то на просвітки квилить?
Стільки пора і вже стільки загашено свіч.
Вилить би жалість. Стільки ж розтрачено хвилей.
Жити бодай недовідану в просвітках ніч...

Зимно взимку від розлуки

Змерзли руки. Зимно-зимно
Затремтів затерплий лист
Залишає з апетитом
Нас засмутлий падолист
Звучко звінко. Зірко-зірко,
Завітай з зірких небес
Залікуй засмерклу душу
Із земних заддушних плес.
Згодом зірко запитайся
У засмучених замет;
Запитайся й розпрощайся,
Зігріваючи паркет.
Зафіксуй завмерлі рухи
Зимна зимо завірюх
Й забори сліди розлуки
Із моїх замерзлих рук.

Руходинаміка

Повітря сизоперий голуб
нового дихання кивок.
Навушників ритмічний дотик
ногам диктує кожен крок.
Екзоістерика будинків
динаміка рухомих мас.
На перехресті лабіринтів
шумливих вулиць контрабас.
Пливуть в майбутнє ніг потоки,
облич змарнілих легіон.
Днів перестриби, замороки,
щоденний рух перегінон.
Сизопір'їна непорушність,
повітря голого масив.
Попід землею землетрусність,
вгорі лиш голуб пролетів.
Цей рух – фактична невід'ємність
пливкошвидкучого життя.

Намарна квапла незбагненність
пробіглого серцебиття.
У хмаросиззі ж напівсвіту
розгляadlo визиpaє Бог
й людськo-швидкoму алфавіту
новий складає епілог.

Зів'ялий подарунок

В'яне троянда, в'яне поволі.
Квітуче тіло надарма куповане.
В'ялі пелюстки, торкаючись долі,
Цілють кристалю нутро облямоване.
В'януть пелюстки, надарма зів'ялені,
Благають повітря зачаток настійливий.
Повернені барви у склянці кришталеній
Барвлять міраж зів'ялень докірливий.
Хочуть вологи символи тіла.
В'яне троянда і тіло спрагливе
Троянда, ймовірно, сонця хотіла:
Звабливе тіло росло принадливе.
Вітнутий лезом дротинний стовбур
Втрачає востаннє квітучу пелюстку.
Так наймано-здібливий покірливий бовдур
Вітнув купівцю холодну закуску.
У склянці, цілованій нутрощем квітки,
Трояндо-пелюсткове тіло гине.
Кришталні тіні – склянливі свідки.
Балада зів'ялого духу лине.
В'яне поволі тіло змарноване.
Цілюють долоні зів'ялий кришталь.
Гине троянда, ніким не дарована...
Гине троянда – гине, а жаль...

Хай буде...

Хай буде сонце,
Коли узимку померзли тіні.
Хто творить холод, хто творить, хто це?
А де ж цвітіння?

Хай буде тепло

Хоча б сьогодні, хоча б на хвилю,
Щоби погрітись потрапить в пекло,
Пройти лиш милю.

Хай буде осад,
Осадчий білий на цукроватті.
Горить холодний зимовий посад
В ламкім багатті

Хай буде тепло
Я грішна, Боже, я грішна дуже...
Це вже для мене відкрили пекло,
Мій милий друже.

Ілюзія обману

У ангелів крил немає.
Мене ця облуда нищить.
Мене це життя стирає.
Сміється тут сам Всевишній.
Пісок проглядає в скельце,
Де тоне напевно Всесвіт.
Стікає піщаний годинник,
А день цей напевно перший.
Ми квапимось. Тіл немає
Мене ця облуда вабить.
І кожний наступний страждає
Від точно тієї ж зваби.
У кожного в серці камінь,
У кожного серце хворе.
У ангелів крил немає,
Неправда своє доборе.
Запертись... Закрити вікна...
Стулити міцніше очі!
І просто настане ніби
(і просто не треба грошей).
А день цей напевно перший
І кожен наступний страждає.
Заплющиш очі сердешний
І наче тебе немає.

* * *

Найперший березневий день.
Цвітуть ще зими
На наших скельцях чорних окуляр.
Здається, ми залишились чужими,
Як і були: загорнуті в футляр.
Ти заховав іронію і гумор
Я – лірику в прасовані штани.

Помисли, мій знайомий, і подумай
Такі як інші, чи такі не інші ми?
Чи цвіт вишневий нам розквітне в квітні?
Чи жовтовибухне кульбаби сонцеквіт?
Чи це ж нам люди, вічні й довголітні
Бажатимуть безсліззя й многоліть?
Бажатимуть, багатимуть від сили
За них замовить слово провсякчас,
Либонь, перепрохають наші милі,
Щоб їх назвали іншими від нас.
Найперші весни.
Юність вже не юна.
Весна... Весна... Підсніжник, сон-трава,
Вишнева пісня дзвінкотонкострунна
У серці плеться знову, мов жива.
Нехай римуються нам дзвінко-тонкоримо
Найперші весни, юність цвіту вишнь.
Нехай ми все ж залишились чужими,
Але ж, либонь, не тими, що колись...

Я не твоя

В твоїх очах відрепинок свободи
В твоїх губах увесь сюрреалізм
Я ж – авангард. Причепинок немоди.
Нас поєднав колишній оптимізм
Я не твоя. Не буду, бо не хочу
Це перший крок, не жарт і без мабуть
Несвобідливі бірюзові очі,
А на устах причепинок «забудь».
Не зачекай, не треба, бо не варто.
Не повернись, мій милий Сальвадор,
І не потрібно розкласти карти
І цілувати п'яний коридор.
Не маю рамки, але все ж картина
Без меж, без фарби і без полотна.
Та не потрібно проливати вина
І залишати келихи без дна.
Таких, як я, вже більше не існує.
Собі потрібних ти іще знайдеш.
Лиш бірюза ця присмерки руйнує –
Моїх очей ти спати не вкладеш
Я не твоя. Не буду, бо не буде
У нас майбутнього свого. Повір...
Проте ще довго дертимо нам груди

Кохання ненажерливого звір.

Студентки хочуть

Студентки бачать еротичні сни
В гуртожитках ласкаво потепліло
І руки повногрудої весни
Чиєсь торкають затремтіле тіло.
Вся їхня ніжність збудливо-крихка
В останній теплоті старої батареї
Рука весни довірливо-легка
Торкається зимової Психеї.
Десь мерехтить ласкавий зорепад,
Сміливі зустрічі – мінливо-романтичні,
Їм так потрібен еротичний сад,
Де фрукти є кохання екзотичні.
Їм сниться рай, закоханий Едем,
Плоди солодкі, стигла заборона,
Палка відважна юність без проблем,
Палкі бажання і огненні лона.
Весна кохана, гадка, мов стріла...
Торкається хтось ніжно і тремтливо,
І дотик солов'їного крила
До весняної ночі – ніжне диво.
Студентки бачать еротичні сни.
Їх повногруддю хочеться на волю,
А губи тріпотливої весни
Ворожать палко їм дівочу долю.

Кривдники

Ми часто розчаровуємося в людях.
Щоденний перець братчиків-сестричок
І спалах їхніх чорних запальничок
Нам серце випікає в кволих грудях.
Ну, що? Горить!? Долийте ще бензину!
Сховайте вогнегасники подалі!
Щоденні наші муки і печалі
На вашу ж ляжуть безхребетну спину.
Ми чорно-білі, наче снігопади.
У людях розчаровуємось часто.
Іти, іти, щоб непомітно впасти
Не чути звуків дружньої поради
Ну, що? Нудна нудота меланхолій?!
Додати б іще трошечки гірчиці –
І сльози непомітної сестриці

Залишать потяги усіх щоденних колій.
Подайте руку, немічні ікони...
То, де ж той Бог: на хмарах чи в сніжинках?
На стріхах заклопотаних будинків
Для кривдників придумує закони?
Ходімо вогнегасники шукати
Палає серце! Треба потушити.
Щоденні дні примусять нас простити
Щоб жити далі, мусимо прощати!

Якого милого?

(мініатюрка в готичному стилі)

Доцент Михасько Скибник хропів на всю гуртожитську. На кухні із крапа повільно крапала вода, по столі бігали рудовусі таргани, а надворі стояла глупа ніч. Де-не-де перегакувалися собаки, пересигналювалися модернові автомобілі й переспівувалися бадьорі студенти, що півгодини тому завершили святкування 45-річчя приладобудівного факультету. Немовби нічого такого дивного не мало б і статися, якби не п'ятихвилинний уже стукіт у двері.

Спочатку посеред сну Скибнику здалося, що то його жінка Марійка товче на битки теляче м'ясо. Та тільки-но він продер очі й зрозумів, що не вдома, відразу ж стало ясно: Скибник увімкнув світло і зі словами «який це чорт у двері ломиться?» посунув на тісний коридор. Коли після запитання «хто?» почулося стурбоване дівоче «Михайло Іванович, я Вас дуже прошу, відчиніть, як Ваша ласка!», він врешті прокрутив два рази поганенький замок і впізнав кучеряву голову аспірантки Ксені. Ксеня чомусь аж надто трусилася, що заважало їй якось скоромніше зібрати коротенький махровий халатик.

– Ксенію, якого це милого посеред ночі... – доцент мимоволі поглянув на стрункі дівочі ніжки – ти ось тут ... сюди стукаєш.

– Ой Михайле Івановичу! Дозвольте, я Вас дуже прошу, зайти – я Вам теперечки ж усе на світі детально поясню.

Михасько, не довго вагаючись, запустив аспірантку до хати, але та, кваплячись, зачепилася за поріг і полетіла на тумбу із сервізом.

– Маєш тобі! Ти мені ще посуд перебий, – нестримано відреагував доцент на таку відчайдушину. В умі його вже стояла Марійка зі схрещеними попід грудьми руками і прохала обов'язково стирати пилюку із подарованого начальством на їхнє весілля сервіза.

– Ой, пробачте, та я ж ненавмисне. То просто... таке сталося, – патякала Ксеня. – Ті турецької національності політехівці, що живуть неподалік мене, заносили в кімнату когось непритомного. Я саме виходила з душової і помітила...

– Спокійно! Можливо це логічно пояснюється. Давай припустимо... – Михасько солодко позіхнув, відкривши рота настільки, що було видно

чорні дупла кількох аварійних зубів, – ...турки розважалися в тому дешевоному клубі „Інтонія” і перебрали, одному з них стало зле. Ось і фінал! Побратими не залишили земляка в скруті й понесли його на руках.

Аспірантка заперечливо похитала головою, второпавши плин доцентових думок:

– Виключно не варіант. Михайло Йванович, я більш, ніж впевнена, що то була особа жіночої статі. Коли я бігла сюди, бачила на підлозі шкіряну дамську сумочку із аббревіатурою „Ка-Ка” (Коко Шанель).

– А якщо це хтось інший випадково залишив! Не лише ж турки сьогодні ходили в „Інтонію”.

– Ні-ні, раніше там її не було. Сумка з'явилася тільки після їх повернення.

Батарей відключили недавно, і в хаті було прохолодно. Ксеню почало паморозити, і вона таки примудрилась по-людськи зав'язати свій злощасний халат. Скибник особливою гостинністю не славився, а оскільки гості завітали посеред ночі, то й загалом не пропонував присісти. Достатньо вже задубівши, аспірантка наважилась повідомити цю непомітну доцентовому оку деталь.

– Ти певно хочеш чаю? – із дурнувтим виразом обличчя запитав Михасько. Іди на кухню – став чайник. А я піду пошукаю в себе під ліжком. У мене там ті були: миколайчики, собача кропива, бузина, може, ще й липа. Моя жінка гарно на траві знається. Ото тільки мене лихоманить чи грипую, вона ж як наколотить. Розумієш? Вип'ю – наче граблями згрібає.

– Та що Ви, Михайле Йвановичу. Не клопочіться так. Та я... через тих турків...

– Добре, ага... тут пара сандалів на літо, тут технічне: довідник Ануфрева. О! „Металорізальні верстати” (а я їх півроку шукаю) – Скибник зацікавлено нишпорив під ліжком, не спом'янувши про Ксеню. – „Металорізальні верстати”, том другий.

Аспірантка стирчала на коридорі, немов грабина, але, зрештою, націлилася піти поставити чайник. На перший погляд, його ніде не було, на другий – також. „Позазираю-но я до шухляд, мабуть, поряд із плиткою, – думала Ксеня. – У цій”.

Тим часом Михайло Йванович завзято трудився, з-під ліжка вилягали ноги і чулося:

– Де ж ті в бісової матері трави?

Превеликий подив був у Ксенії, коли замість чайника на очі їй натрапили дві шкіряні жіночі сумки зі знайомою аббревіатурою „Ка-Ка” поміж каструль. Мало того, піднявши одну, вона вгледіла посинілу жіночу руку і заверещала:

– Матінко ріднесенька. Рятуйте! Господи, я завжди вірила в Тебе!

Її винесло, неначе буревієм, із помешкання Скибника.

– Ксенія, того збору я не знайшов, та ти не сумуй. Ми розведемо водою чудодійний настій ягідок шипшини... Але куди ж ти поділася?

Тікаючи, аспірантка ледь не збила з ніг подругу Зоряну.

– Слухай! Якого милого? Я ж тобі говорила... Чи довго мені ще з тими турками зависати? – торохкотіла Зоряна. – Я ж тобі говорила, що то всьо марно. До того прибацаного вже й до тебе ходили. Нічого ти його не прихмуриш. Нічого він тобі з тим дисером не допоможе. Слухай! Куди ти так поспішаєш? Хи, наче мертвого побачила! А ті турки слабії трохи (вони до мене лізли, то я вже до тебе). Думаю: чи ти ще довго!? Слухай! Та чо' ти така бліда і вся тіпаєшся? Слухай! Постривай, якого ж милого?..

«Годі рибалити, браття...»

У творах митців пострадянського, а почасти й постдержавотворчого літпроцесу простежується вражаюча тенденція до образності, але... на жаль, не поетичної.. Пребезліч робіт постмодерністів та й завсякчас їх власних постфанатів розгортають перед читачем надто широке поле для плавання. Ось так і рухаємось, набравши в рот якнайбільше води і поборсуємо ще не дорослими плавниками. Єдиною залишається надія не втрапити до консервної банки так і не визрівши на плавнях європейських.

Немає ознак заперечень, абсолютним вікторіанцем посеред інших талановитостей є колишній „червонофірівець“ Жадан. Зокрема річково-морська тематика частує рибкою, сказати звідусюди тяжко – радше скрізь.

... як вирвались вони,
рибами з води за випадковою
здобиччю[...]

Ти слухаєш? Риби, риби, які пахнуть йодом,
які, допливаючи до берега,
ніби доживаючи до смерті, вертаються
врешті...

(«Хрестовий похід дітей»)

... риби, вбиті гвинтами старих пароплавів у
південних штатах, нафаршировані сережками...

(«Паприка»)

... риби сьогодні блукають в Дунаї,
не можуть виплисти на мілке
без нічних ліхтарів...

(«Прибиральниці коридорів»)

...пожовклі від часу ванни,
в яких ховаються риби і скорпіони...

(«Готельний бізнес»)

„...привиди, що вистромлюють
з дощу
свої риб`ячі обличчя...

(«Гумова душа»)

...зелена вода річок зупиняється в теплих руслах,
риби, мов дирижаблі, розганяють планктон...

(«Алкоголь»)

Опісля Жадана навдивовижу мовчазні хвостаті пантрують українське літературознавство кардинально. І навіть такі немовлята сучасної верлібристики, як Б.-О. Горобчик, із насолодою пропонують пірнути у стихію „Вода“, проливаючи її в оригіналі побуту.

...ти дивишся у дзеркального коропа
зачісуєшся рибою гребінцем

і приходиш сюди...

(«Як Світло Крізь Воду»)

Вельми метаморфозно „загладжує“ своїм творчим доробком лускаві контури риб Галина Крук – відома „нечуванка“ попереднього львівського покоління:

...вузька долоня риби гладить дно
в одному з голосів, як у вікні
автобуса, що мимо їде
раптом[...]
долонею риби, наче мить ковзку,
і серце твоє в неї на гачку
тривожно б'ється...

Справді, часом здається, слід купувати акваланги, аби хоч на мить усвідомити місце пересічного читача. І, як то кажуть, комплекси досягли, а перетрансформовано вони зазвичай стають рибами. Хвилює єдине: чи буде й надалі так популяризуватись українська сучасна література зі всіма тими наслідуваннями й символами-алегоріями? Нехай, можливо мудріший наш люд вважатиме мене аж надто скептично налаштованою особою, але бодай хтось чи здатний буде визначити першоджерело, першоріку, першозаплаву теми „риб“. З-поміж різноманітних варіацій або „переспіви“ паном Андруховичем польських антологій на початку кар'єри, або страхітливе спотворення релігійних осердь чи не найбільш вірогідні. Вияв на папері має і державне мовчання:

... в оправі озера неначе
в чужій державі риби й риби
з обвалу піняться гарячі

нічних істот підшкірні глиби...

(Іван Андрусяк)

Далеко не абітурієнтом, втямущим письмаком, що пливе на спині у тому ж руслі, є інженер-металург Дмитро Лазуткін. У збірці „Солодощі для плазунів“ автор заселяє риб, як мінімум, у десяток творчих одиниць.

...рибина дихає в долоні –
як зрозуміти ще цей стан...

...так прожектор крізь нашарування ріки
ловить спини колючі сполоханих риб...

...цієї пори риби сплять ніби під гіпнозом...

...щось перевернулося
камінь кинь в акваріум
рибок трохи тіпає
не приходять сни...

...батьківщина
брага у бідності
на полях – мутації води
риби виникають на іконі
риби запливають у сади...

...боїшся почути як біситься ніч
як риба волає під листям гарячим...

...від параду до салюту
стрибає стрілка хмільної кардіограми
риба нереститься
бо так сказав командир...

...не зробимо цього життя набагато
кращим
і від цього сонця яке наливається
риб'ячою кров'ю
теж ніколи не зможемо сховатися...

А заради того, щоб найуніверсальніше виділитись (погоджусь – таки вдалося), Лазуткін зачіпає ще й жіночу тему:

...нікому не скаже всю правду рибалка...
розрубана мов оселедець русалка...

Отож це моє спостереження байдуже, що не внесе ніяких корективів, проте вимираючі види риб Чорного та Азовського морів абсолютно

цілком досягнуть українського „червонокнижжя“, а це, як не як, уже позитив. І на майбуття неодмінно зазначу фразу з минулого.

Далі, все далі від нас рибалки і теслі,
тільки предвічні сліди на воді і піску.
Годі рибалити, браття, – глибини стемніли:
риба з морів у бляшанки тісні заплива.
Наші обійми схололи, обличчя змарніли
в холоді надто блискучих будівель зі скла.

(Юрій Андрухович)

ТЕТЯНА ФЕДОРОВА
УМЛ

* * *

Грім. Блискавка.
Подих....
Швидко у тінь
Забуття
Я у лоні життя!
Подих...
Подих....
Подих....
Наповни мене дощем,
По вінця
По саме „хочу“,
І чуєш небо шепоче
Громом, як вічний щем.
Зірветься наше коло,
Вирвуться наші серця,
Дике шалене лоно!
З'єднання і забуття!
Грім – руйнація тиші,
Краплі з'їдає тіло,
Ситі, опаленні вишні,
Літо, це збуджене літо!
Хочеш?
Слова у простір,
Спека, спрага змокріла,
Небо і хіть моя сіра,
Втомою щастя щаслива!

Грім. Блискавка.
Подих....

Я у шаленство пішла,
Ти залишений спогад,
На згарищі грому – душа.
Подих....
Подих....
Подих....

Сповідь Адама

Вечір. Тиша. Кальян.
У кафе застиглому часу,
А ви знаєте, я – Адам,
я сьогодні Адам,
без чеснот, і без фарсу...
я сьогодні без вас,
моя Єво,
з'їв і яблуко, і отруту,
і зібрав оту чаро-руту,
де ми з вами
кохались шалено.
Я сьогодні про вас не забув...
День чи вік,
чи вже вічність
хто знає...
Он безп'ятий на мене чекає,
Бо я сварки із ним не минув.
Ви моє
первородне кохання,
Ви і гріх
і спокута, і лік.
Від моїх ланцюгів і волення
прокидається безміру лик!
Ви ж святе і чисте коріння,
Покоління троянських Єлен,
Я горітиму в пеклі, богине,
В поцілунках нових Магдален.
Я не знатиму сну
і спокою,
І гниле все поріддя моє,
Ви ж собі пливете за водою,
Всі шляхи, все доля зів'є.
А ви янгол,
зі змієм під серцем,
А ви проклятий рай на землі,
Чи мені це не сниться, здається.

Хто ж те яблучко всучив мені?...
я завіщось покараний небом,
я пустеля, страждань, нарікань,
Ви моя, ви ребро моє, Єво!
Я ж бо ваш до падінь і світань.

ХТОСЬ

I

Страшно – дзвінок серед ночі...

Коли раптом хочеться пити, і спрага душить ізсередини крижаним полум'ям. І хвилини перетинаються і стають невагомими. **Час** розривається на миті. **Час...**

– Алло!...

Найстрашніше – тиша. І в думках бажаєш, волієш кричати або навіть відчути як металом входить під шкіру дзвінок. Холодно...гаряче...і раптом – байдуже. І розумієш – це все.

Час смерті – 3:03.

Зупинка – рух. А людство рахує кроки. Від дня до ночі. Від народження і...як прийдеться.

– Мамо, а чому в мене руки, а не крила?

– То у пташок... Одягайся швидше!

– МА-м-ооо! Кх-кх-кх...

– Чого волаєш! Не репетуй! А то зараз...ой! ну все спізнюсь. Васю? Васю!

– Га?

– Та не „гакай”, а йди малого одягни!

– Я бриюсь!

– Що?

– Та я у ванній!

– А я на роботу!

– А я куди?!

– Дідько з тобою! Синові й шнурків не зав'яже! Ото дивися, синку, який у тебе тато.

– Ма, а чо' я не літаю, як хмаринка?

– Ну сьогодні точно вилечу з роботи. Задовбало все. Так, ключі, сумка, гаманець – усе. Ходім.

– Ма, а чо'...

– Ходімо, сказала!

Місто ковтає запитання. Місто дихає осіннім туманом – важко, прокашлюється позовклим листям, сірим колючим дощем. Поглинає осінь будинки, автобуси, маршрути і маршрутки, людей, птахів, собак,

магазини і кіоски, ресторани і булочні, квіткарів і газетні прилавки, переходи і магістралі... мов замовляння розчиняються це все у божевільній голові старої відьми. Все тіні, тіні, тіні... і велике розбите люстерко під ногами, прозорий безмір на асфальті, хтось намалював на ньому жовтогарячий листок – пір'ячко згорілого янгола.

А думок немає! Щось пришиває ґудзиком до пам'яті – в осінньомовному словнику лише одні займенники. „В дощах осінніх, скупавши мрію, я зник в турботах у вирі міста” – А. Охрімович. навіялось і знов під ногами пір'ячко згорілого янгола. Обскубані палаючі думки. „Ні не Вольтер, ні Бодлер, ні Пушкін!” Змокли сірники – чим же підпали крилатих?

Янголята помирають на землі,
Чорно-біле серце з блискавками,
Осінь час роздмухує вітрами,
І в основі – небо у мені.
Я іду...

А місто в місті,
Крок у шлях,
Рука в руці...
Пишуть діаграми, вісті,
Сірі хмари,
В жовтім гаманці.

Завмирає мить,
А може вічність,
Хтось купує яблуневий мед,
Я вчорашнє,
І просте,
І звичність...
І лиш осінь майстер і поет!

Янголята помирають на землі
Білі душі – срібне пір'я – іній!
Місто-осінь, місто мар і тіней,
Що безтямно тануть у мені.

Дощ заповнює порожню бляшанку змістом.

Там помістилася моя душа.

І немає сумнівів, що мене штовхнуть на трасу. Свідомо лишаюся в іржавому панцирі, як вояк, що гідно йде у бій...але я не вояк, я – боягуз, лицемір. Калюжа на дні чогось. Фрагмент! Фрагмент в епізоді дня! Мене розтروщать колеса машини. Хотілось би бути розчавленою якоюсь іномаркою – померти красиво!

І стати раптом краплиною, паром, повітрям, подихом — чиеюсь миттю... життя!

Хтось ісковує щастя,
Хтось скорочує відстань
Хтось знищене, стихле ніхто.

А ти від мене —
Так близько, так близько!

У темряві десь за вікном
у простір

відпускаю за вітром,
Листи, тумани, листи,

Думки — у пустелю,

З тобою б згоріти,

І бути суттю в тобі.

І більше нічого...

Нічого не треба!

В гармонії зоряних рік,

А би тільки Хтось,

Від неба до неба,

Мене для тебе зберіг.

— Не знаю чи був я насправді... — він дивися у вікно.

— Тобто?

— У вас є сигарета? — запитав, схвильованим пересохлим голосом.

Потім — запалив. У мереживі м'якого диму, за амальгамою світла настільної лампи він здавався дорослішим, ніж був насправді, якимось...вічним! немов зараз у його голові, в думках поєднувався цілий Всесвіт, він створював галактику з гострих скелець власних почуттів і спогадів. Спогади...

— ...а чому я не літаю, як хмаринка? — запитав ніби до себе.

— Що, пробачте?

— Та нічого, то я так... розумієте, я й сам не знаю! Просто... вона була. Знайте, важко говорити...вона була. Я чітко пам'ятаю, що... ні я усвідомлюю, що почав жити з тієї хвилини коли вперше її побачив. І досі я живу чи існую спогадами про неї. А що ж робив до цього? І мені стає моторошно, бо я не знаю.

— Почнімо спочатку. Хто ви? — він затягнувся, випустив кільце диму, на вустах застигла якась болюча посмішка, в очах було її віддзеркалення. Подивився в бік вікна, — а початок затягнувся, чи не так?

— Хто ви?

— Як у погано змонтованому кіно!

— Хто ви?

– Біс його знає. О! Він точно знає, бо колись я був... янголом... справжнім (посмішка) з крильцями. Мовчання залетіло і врізалось у стінку з облізлими шпалерами.

– А хіба...янголи курять?

– О! Вони ще й горілку п'ють! Особливо ті, кому вже ніколи не дістатись неба, а доведеться бути серед людей.

– Янголи-охоронці?

Мовчання брутально вкрадало слова.

– Янголи-охоронці? А хто їх буде захищати? Безглуздо...

– Почніть спочатку...

– Я ще з дитинства мріяв літати. Це доречи єдине, що я пам'ятаю. Бо було мені десь років п'ять, о, так, десь років п'ять... і була осінь, мама запізнювалась на роботу, ми бігли через дорогу... я побачив світло і пронизливий шум, щось сіре і буре, нестримне, безжальне, а потім крик, а потім плач... Мамо! я так чітко пам'ятаю її руки, ніжний холод, шкода, але востаннє, коли я справді бачив її обличчя, воно було розмите в тумані болю, забуття. Потім лікарня. Я спав. Боляче, було дуже боляче. А потім раптом стало – легко. І тоді я вперше зазнав, що таке летіти... тихо, у прозору невідомість. Отак я помер. Час смерті – 3:03. Люди пам'ятають час смерті, це те що вони намагаються забрати собою, Але все те попів!

Що ж...це людська сутність – змалку втілювати свої бажання, а тоді ніколи до кінця не збагнути, нащо! Чому? Як? А я все пізнав, навіть більше. Я побачив майстрів світу і тих, про кого не говорять, бо вони – сама мова, бо вони усюди, бо вони все і нічого, і немає їм визначення... як і мені. Хочете спитати про рай? Про Бога? І хто потрапляє у пекло? На шпальтах газет, які придатні, як і стіл або ліжко для бомжів, усе написано.

Що таке біль самоти? Як відчутти його дихання? У блаженному світлі сліпнеш. У блаженному світлі сліпнеш. У блаженному світлі сліпнеш! Від тепла, біжиш у холод. А чому? Бо у янголів не болить голова. Вони сприймають тільки холод. А знаєте, як вони помирають? Коли настає зима, злітають на землю, і – сплячуть крила... останнє осіннє тепло. Сніг стає ніжним, пухка ковдра – вологе земне небо, заспані хмари у садах. А насправді – пошліть, безглуздість, брехня. Дзвінок:

– Це я.

– Хто?

– Смерть.

І все. Поки що. А далі? Завмерти на межі сну і реальності. Пролетіти через тисячі примар, упирів, чортів, демонів, злиднів, відьом, потерчат, мавок, перевертнів, через феєрію Аду людського – і заплакати, бо страшно. І вперше молитися: „Господи, Боже Милосердний, прийми до себе... будь ласка!”

І Він прийме. Тому що... не знаю. Бо Він – Милосердний! І все.

Час кризь пальці. Сум кризь посмішку. Сонячні зайчики поринають у дощ, у небо... у сльозу. Це осінь, ще юна, цнотлива – заблукане диво. Тінь від літа. І десь серед усього цього я. А може і все це – злощасне, божевільне, руде – це я. Слово „люблю” пише день на асфальті для парку, відповідає „прощай” перший пожовтілий листок. Шепочуться мрії устами дощу: „Не поспішай”. Наповнені відра золотом і спогадами. Робиться крок у провалля людей, машин, справ...

На тілі слів, солодкою втомою, олівчиком старанно вимальовується спокій. Ланцюги спокою.

Нещодавно з'явилась тиша серед бліх і пилу моїх зледенілих крил. На жаль, навіть смішно, та я останній янгол осені, так назвало мене небо, хоча небо ніколи нікого не називає, воно вишиває долю, та ось якими нитками?! ...боляче, вибачте, боляче. З моїх вен і прозорі крові кип'ятили молоко і напоювали місто туманом. Я не зрікся миті, я не зрікся питань. Пірнав у хмари і падав на сиві поля. І не міг зупинити себе і зростав. І те, що звалось душею, не було в мені бездоганним. Я **був гостем на землі, і гостем на небі**, якийсь заблуканий, незакінчений... порожній. Він дав мені світ, дав крила, а я зріс і заблагав: „відпусти!” А Він сказав : „Шукай!” Я запитав: „А помилки?” Він сказав: „Не роби!”...але робив. Не можна! Але я був далекий від Книг Мудрості, бо знав істину! Та не знав себе. Хоча я це Він, а Він – це... все. і я впав від слів Його. Безладний, під сірим дощем. „Шукай!”... Дурень, аби я знав, що накоїв... аби я знав...

На терезах і рай і пекло. Між ними – світ людський. І я застряг у його тенетах, на протилежній стороні дзеркала. Десь на роздоріжжі. І все нарешті почалось.

Спочатку перебивався недоїдками літа, купував за шматочки душі відьомське зелене вино. А потім зняв за пір'я у кволої ґави три гілочки на старому дубі. Пізно ввечері, коли місто сонно лупало очима, збирав мрії старих провулків, сивих ліхтарів, прокурених автострад. Складаючи з них пазл чогось втраченого, стертого, пошепки співав пісню для Світу:

Дайте бідному янголу небо,
Покурити і випити час,
Зачинитись у просторі треба,
А то Хтось шукатиме нас.

Дайте бідному янголу тишу,
У кишеню три мідяки,
Не зігріли вас стомлені вірші?
То підкиньте убогі рядки.

Холодно. Іноді збирав пляшки. Зранку, прокидаючись на замерзлій гілці, думав: а що ж я таке?” Десяток варіантів перебирав розум, та

жодного вірного. Так, іноді збирав пляшки з-під відьомського вина і віддавав пиякові вітрові, той тоді здавав їх і п'яно гецався у парках та танцював голий на голих деревах – отака собі оргія! Я був самотньою порожнечою, що її чомусь жорстоко названо янголом.

Та одного разу я здивав Куця! Справжнісінького! У джинсах COLIN'S, натягнутих на волохаті, я б навіть сказав, бавовняні ноги з великими копитцями; із модної дірки заду виглядав маленький цапиний хвостик. Та взагалі усе у нього було противне і цапине! Крім очей, чорних і людських. Він сам заговорив до мене.

– Дурні ви все ж таки!

– Це ти до мене? – знімаю в мене: досі розмовляв тільки з ґавою та вітром.

– Ні, до дуба! Та ти мабуть найбільший дурень з усієї своєї братії! – сказав він і вилаявся якось по-свинячому.

– Тобі б у мирі жити, а він до людей. – Раптом він опинився на гілці біля мене, і я зміг досить детально роздивитись його потворну піку і статуру. Його свиняче рильце було вкрите рідким волоссям та бридкими бородавками, шкіра була коричнево-зелена, з-під товстих губ виглядав жовтий ікол. Язик був довгий, десь метрів зо три. Але він майже не користувався ним: усі слова виходили через вуха. Цьому я дуже зрадів, бо був певен, що з рота в нього смердить. А ще я чітко чув і бачив, що в його черевці квакали жаби – мені їх було шкода.

Стало сумно.

– Ну і що ти тут робиш? – запитав.

– Не знаю.

– Твій батько спився, мати одружилася з іншим, має двох дітей. А ти сам здох як пес під колесами машини 20 років тому. Що ще?

– Я не хотів цього знати, – мені захотілося знову здохнути.

– Не злися.

– Янголи не вміють ображатися, – сказав шкодуючи, що не вмів.

Він зареготав страшним сміхом, і довжелезний язик виперся назовні. – Ти вважаєш себе янголом?! Голуб ти обсмалений?! Хай бісова мамця мене знову родить! Ополудночі смоли не пити, ото сміху! Кретин! – завили вуха. І мені стало зовсім погано, бо тільки відійшов від смердючого реготу, а тепер од цього крику впав сторчма на землю. Біс тут як тут.

– Янгол, а з чортами знюхався.

– Я з тобою не нюхався, – заплакав.

– Не рюмсай!

Було пізно, від розпачу почалася злива непевних сліз, пустих і даремних. Припхався дощ. Люди поринали крізь мене, а об чорта спотикались і, підстрибуючи, поминали. Він із того радів.

– Ти не збагнеш, нащо ти тут, чи там... розчиняючись у собі. Немає злого і поганого – є суперечність, альтернатива, антонімічність світів, якщо хочеш! Тож не минай ні пекла, ні раю. Все малюється безмежним, диким і вічним Хаосом. Ніч створює день. Сонце народжує тінь. Ми сходимо з гріха, і людські душі омиваються дивом – смертю Безсмертного! А ми знов таки націплюємо реп'яхи і шаблони – і нічого! Живемо! В латах святих зводимо на престол... Легіон!!!!... а чи це все насправді? Га? Ось я демон, а ти душа, а чи це насправді? Га? Я бачив пекло, і його прийняв, а ти відрікся раю.

Дощ грав на скрипочці. Змивав палітру з розуміння, і все, що я знав, стало босим і голим.

– А Бог?

– А Диявол?

– Я тут не для цього, – сказав він. Сердився за слабкодухість, але таким він завжди був у дощ. – Хай бісова мамця мене знову родить, що ж із тобою робити? га? – мовчав і сопів. – Я дам тобі тіло!

– А тіло хіба не Бог дає?

Глянув іронічно:

– Пришелепуватий ти. Нічого й не збагнув? Що там Той ліпить і з якої глини оте людство – не знаю. Але те, що все людське – від мене, тобто від роду мого, це доведено! І ти не пручайся! Бо... то зроблю тебе! Мені так наказали: трішки попелу, трішки молока, трішки гнилого – бо там, де все гниє, там усе й зароджується.

Дощ відіграв. А я лежав голий на кислій каші з листя і землі. А я лежав живий. І тіло ковтало жадібно бажання жити.

II

Знаєте чому людям простіше звикати до того що, називають злом? До поганого? Бо воно простіше! Зрозуміліше! Таке ж саме, як і вони. Бо хто знає від чого людина?

Ви готуєте пустелю дощів.

А чи варите борщ із хмар?

Ви між днем, у клубочку душі,

Віддаєте себе за хабар.

Ви забули і час у метро.

Грає вітер на тілі калюжі,

Між світами і Бог вам Ніхто,

І ви к правді-неправді байдужі...

То Ніхто...

То ніяк...

То нічим...

Зачиняєте вікна для сонця,

Ви є все і є над усім,

Намальовані десь на межі,

На маленькій незграбній долоньці!

Ви готуєте пустелю дощів.
А чи варите борщ із хмар.

WELCOM TO A BIG CITY!

ОБ'ЯВА
ПРОПОНУЄТЬСЯ РОБОТА ПРОМОУТЕРА
З ГНУЧКИМ РОБОЧИМ ГРАФІКОМ ОПЛАТА ПОГОДИННА, ДОГОВІРНА.
ЗВЕРТАТИСЯ ЗА ТЕЛЕФОНОМ: 8- 087-666-777-9797.

РОБОТА
супермаркет „Буфі-центр” запрошує чоловіків від 18 до 35 років на
роботу вантажника, охоронця, електрика, техніка. Звертатися за
адресою...

РОБОТА
....наймемо сторожів для гаражів у районі центрального ринку...

...продавці-консультанти...
....кур'єри-листоноші – часткова зайнятість...
Прибиральники, посудомийними (салон, ресторан)....

...Вигул собак з 9:00 до 12:00...
...оплата погодинна...

ЗНІМУ КВАРТИРУ...

Моє людське життя починалося зі смітника міського парку... з
приниження й розпачу. А потім – як і у всіх! Чорт знайшов квартиру біля
приміського вокзалу і засунув мене до якоїсь старої шафи. Ця тендітна
леді, була років так за тисячу. Маленьке, кривеньке, сиве чудовисько
паралізоване на праву лапу, завжди приходило у ліловому
незрозумілому платті і з трубкою у беззубому роті, а ще воно робило це
дуже тихо. Від неї тхнуло, як від самої смерті, – чомусь це була суміш
самогону й нафталіну, з терпким запахом бузку. Її обличчя – зішкрябана
акварель із картин Родена, андеґраунд в експресіонізмі! На зім'ятому
тісті обличчя старанно намальована рожевим лінія губ, яку особливо
підкреслювали справжні гусарські вуса! Очі були мертві й бліді,
приймали хоч якийсь колір тільки коли мова заходила чи-то за гроші, чи-
то за горілку. Варвара Артурівна, так її звали, була, на мою думку,
відьмою, хоча потім Куць пояснив мені, що за своєю суттю всі жінки –
змії, а чоловіки – їхні яйця. Не знаю що саме він хотів цим сказати. До
речі про Куця: у людській подобі його звати Петриком, і він тільки

надвечір, або коли вип'є (а випиває надвечір), схожий на цапа. А так середньостатистичний чоловік років тридцяти, невисокий на зріст, чорний і схожий на араба, тому в нього часто запитують документи, а в нього їх хоч греблю гати... Я ж коли вперше побачив себе... зніжковів. Я був звичайним двадцятип'ятирічним хлопцем, а помирав же п'ятирічною дитиною! Чуже тіло сковувало мене і розтинало зсередини. Світле волосся, зелені очі, широкі плечі, за якими я й досі шукаю крила... таким я мусив бути...

– Що ж, тепер живи, – сказав Петрик.
І я почав жити.

Креслить лінії в колі,
Чорно-білий птах
День і ніч.

Міський часопис життя,
Заніс ім'я в енциклопедію сьогоднішніх
Джерел постачання подій.
Водій зупинився не там
Водій був вірний вітрам.
Йому продавали роки і міняли на мрії за
Пляшку спокійно дожити до завтра.
Робота окреслила щось з Ното, а
Sapiens – поцупили мавпи.
А хто сьогодні на варті?
Мені це важливо знати,
Бо в мене немає мапи, бо я окреслене Хтось,
Бо я не місцевий!
Бо я – альтернатива ситому, зрозумілопорожньодурному місту.
Бо страчені ваші і вами хвилини,
Я замінюю знаками слів,
І шифрую просте і банальне: SOS!
Soul чомусь для мене звучить як сало.
І стає банально і сумно...
Поки що штрих, бо на крапку повнозначної „І”
Нема повнозначних грошей!

Людиною бути неважко! Просто довго звикаєш до шкіри. До запаху, до звичайних, як то кажуть, потреб, до того, що хочеться їсти, а іноді – спати... це все поєднане в ланцюг світосприйняття... життя... буття... (якогось іншого – „ття”). Це все!!! Мотлох.

Не я сприймаю світ, він – сприймає мене. Як щось неорганічне, чуже, беззмістовне. Я ж був у власному протиставленні, своїх теоретичних знань про нього – з практичною дійсністю. До цього не прилаштуєшся, з цим поволі змиришся. Пащека міста проштовхувала мене у свої надра, і

перетравлювала з днями, людьми, подіями, машинами і з власною втомою. Було важко звикнути до людей – дико важко! Адже я бачив їх скрізь і наскрізь – це наче все догори ногами. Не світ, а п'ятикутний TIBC, ТВІС, ТВІСТ! І все отаке! Люди? Ну як... ну як?! Бачити їх, я бачу... але не так! Л-ю-д-и – Ю. Д. И. Це майже те саме, що дивитись довго-довго на полум'я свічечки... та люди – це не свічечки! Це мільярди сірників! Запалених і вже... – без думок, без прагнень спалених... поза ними – зраджений, розіп'ятий на вогняному хресті час. І я проходив крізь них щодня. І всіх їх бачив, а може, й не бачив, але відчував. Драні чоботи на старих покручених ногах бабці, мамина помада на малолітніх вустах, тату „СЕРОЖА” на лівій руці без вказівного пальця, фальшиво-несправжні білі пасма на фальшиво-несправжньому бюсті, чорні бутси, червоні туфлі... 20 років... місяць 21... через...

А далі йшло:

„...сесія з 24-го!”

„...купити молока, заїхати на роботу, подзвонити шефу... шеф – козел!”

„а Вітя – прикольний! Катя помре від заздрощів!”

„Я божеволію, хочу померти!”

„молоко, сир, ковбаса... подзвонити шефу... шеф – козел!”

„ Класно сьогодні з нею відірвусь, маленька соска, до речі, у Христі сьогодні День народження! Як я міг забути, та вона все одно не буде зі мною розмовляти!”

„я його люблю”

„купити молоко...”

„ в цій пляшці є ще пиво!”

„Я божеволію, хочу померти!” „Я божеволію, хочу померти!”

„Я божеволію, хочу померти!”

„Я божеволію, хочу померти!”

А потім я втомлювався, відключав усі свої сенсори. Але це не означало, що я не відчував чужого болю, ЧУЖОГО! Радощі, болящі, сумніви, ревності... – все у замкнутих схемах. Невже це моє? Невже?! Це моє чи дане, як дання, як кара, як милість...

Вітер розбивався, впирався в мене.

Найбільше не люблю ці переходи. Заганяти себе під землю! бббrrrr!!! Над тобою машини, а ти у цьому льоху міста – і гидко, і моторошно. Але проходиш і проходить – блювати хочеться менше. Хух...так починався кожен мій людський день...а ЛЮДИНА – ЦЕ РОБОТА! А тепер, самі якось покумекайте, людина працює 5-6 днів на тиждень (приблизно), а ким вона є в останні два? Збій у системі? Порушення правил гри? А може, якраз у ці два жалюгідні дні людина і є людиною? Ну то пусте...

Роботу я знайшов сам. Розумієте, Куць, звісно був поблажливим до мене, але щоранку приходив на бровах. І тоді, лаючи Варвару Артурівну, посилаючи її до троюрідної тітки у гроб, а до п'ятого чоловіка у крематорій, він плювався, що таку стару хльорку навіть грець не бере, бо вона засмердить усе пекло своїм нафталіном, що коли чорти в неї будуть заливати смолу, а сухофруктне сидло буде жаритись на пекельній пательні, то вона й там гарчатиме на всіх за те, що в пеклі звідкись „дуїть”, протяг, мовляв!

– Стара шльондро! Ану згинь, відьомська поторочо! – кричав Петя.

– Десята ранку! Крім того, що ти, п'ядак і гидяк, ото так приповзаєш, то ти ще й двері не зачиняєш! А мені дуїть! Чуєш падло, мені дуїть! Твій отой одморозко сидить собі біля вікна постійно і хвіртку завсідги відчиненою лишає, а мене дуїть! – коли вони отак сварилися, я собі ховався за комод або вилазив на підвіконня. Взагалі-то свої перші три місяці формально-людського життя я проводив у кімнаті, де, крім старого сивого комода, трилапого стола, табуретки (ще треба приписати жмуток і мило для повної картини) та великого вікна у поточеній шашелем, розбитій вщент рамі не було практично нічого.

– Ти мамзель. Краще б мені розсолу дала! Або свого отого льокьору – а-ля Тройняк Самопалів тридцятирічної просраченої витримки! Гей, курво, чуєш?

– Ти зараз по-своєму пенделю сковорідкою дістанеш! Ба', чого закортіло! Гроші де?! Гроші?! – очі набували червоно-сизого кольору. Ставало страшно.

– Де? Чого мене питаєш у... цього... як його? Матвія спитай!... – так я отримав своє ім'я. Тупо якимось.

Пише день за вікном мене
Але ж я сиджу у кімнаті.
А у кадрі життя земне,
А у кадрі весна у святі
А в моїх долонях зима,
Плаче бідна: „Не відпускай”,
І маленька зовсім не зна,
Що робити... вибач... прощай...
Я ж шукаю собі ім'я
А у шибі Київ і травень.
Вимальовується буква я
У химерності сонячних марень.
Я не знаю... будь ласка, зумій...
Натякни мені тихо. Смертю,
Загубитись за сонцем у темі,
Але ж я нездоланий впертюх...
І тому – не знаю ім'я

Заклинаю тебе ну скажи!!!
Бачиш в небі муркоче зоря,
В соннім небі, в прозорій душі...

Але ім'я ще не головне. Розумієте, в моєму випадку претендувати на щось – це... це неправильно. Неправильно шукати себе серед тих, ким ти не є... ким ти ніколи не був... не зможеш бути. Я хотів би бути схожим на вас, мати сяке-такє життя, роботу, сім'ю, навіть суспільство! Що-небудь! У моїх долонях порожньо, десять копійок у гаманці... все. Це я скиглю.

За стіною б'ються сусіди, на канапі хропе Варвара Артурівна, Петрик п'є холодну каву.

- Мені б твої крила!
- Нащо?
- Не знаю
- То забирай. Навіщо вони мені, по смітниках літати...
- Який же ти довбань! Якби я спиляв свої роги, ким би я був? КИМ?!
- Його очі стали червоними, маленькі чорні слізки стрибали у каву.
- Ми ніхто, ми теж, як і люди, тільки пап'є-маше, ми народжені осінніми зливами, ми тільки НАДІЯ!

- НАДІЯ?
- Я надія на смерть...
- Як це надія на смерть?
- На закінчення! Бо жодна людина не витримала б вічності! Не витримала б цього катування безкінечністю, нудного буття по колу! Це жах! Тільки ми з тобою... нас покарано за легковажність мріяти про більше, про вище, ніж примітивний рай чи пекло. Дикість, але ж щось там... якось... у нас дзеленчалю... свербіло... не могло терпіти. – Знову зарюмсає, заліз під стіл і витягнув півпляшки недопитого самопалу.

- А я?
- Ти? Що, в біс тебе, ти?!
- Хто я ?

Він відригнув і сказав:

- Ти надія на життя... довбань.

Я надія на життя. А за вікном феєрія бурштинової Персифони. Нашої з Куцем матері.

ОСІНЬ

Уявіть, що ви ніколи не чули музики, не бачили жодної картини, ніяк не торкалися мистецтва. Ви німі, ви глухі, ви сліпі... ви – цеглина. Без думок, без крайнощів, без мрій і прагнень, – раптом стає чимось гарним, неповторним, зітканим із протилежностей, наприклад, цегляною стіною склепу. Не звертайте увагу... це я якось так відчув. Так відчув... і пішов за відчуттям. Пішов у міський парк, купив булочку з маком, присів

на лавку, годував круків. І раптом... у мене є така властивість, не бачити, не чути, не говорити – плинути за течією, за вітром, за тишею в собі і навкруги, за простором і часом, я починаю існувати по-іншому, всі відчуття ізсередини виплескуються назовні, кволі, нестандартні почуття, нелюдські, майже інстинктивні, мій простір цеглини розкришується, як м'якеньке тіло хлібної булочки. Люди! Істоти! Хто-небудь! Я бачу інше... іншу осінь... я гість на її святі.

Так я пізнав пристрасть смерті. Так я вперше її побачив. Людський світ зник. Опинившись серед агатово-сивих дубів, що так важко човгали у вальсі один з одним, постійно дорікаючи партнераві за неухважність і відсутність відчуття ритму – старі сварливі генерали, серед золотокоших берізок – вічних дів і коханок легковажних кленів, серед удовиць верб, біля яких так і кружляли чорні янголи – круки. Я опинився там, де музика не була музикою, а світ не був світ, де тиша була змістовнішою за слова, а час, живий і неживий не мав жодного значення. Це була казка. Так, казка! Диво з див... поза межею і мого розуміння...

Осінь накрила стіл із неба, застелила сірим шовком, пригощала туманцем і дрібним яблуневим дощиком. Кущики, як маленькі байстрюки, просили мідяки листочків у вельможних панів. Я шукав її – господиню. На свято прийшов і маестро, гультіпака-вітер (ніхто так не вмів грати на тінях, як він!) він приніс із собою присмак вина і переспілих слив, запах пишнobarвих айстр і відчуття холодної чорної землі. Він загравав легко і спокійно на флейті тіней вальс для старого іржавого світу, вальс буття. Вона вийшла в танок із чорним янголом смерті, співаючи слова для вирію, слова прощання. Її одяг – сонце, її очі – крига, волосся – дике кучеряве полум'я, руки – срібло, вуста – молоко і мед, серце – граніт, душа – зоря в тумані; вона божественно прекрасна! Над моєю головою починався танок на хмарах...

Він шепотів їй.

– О, мій Перелеснику, на твоєму блідому обличчі очі вогниками горять, ми єдині...

– Ти – це все, що є у мене, я бажаю тебе!

– Я твоя на цю мить.

– Я хочу на вічність.

– Брешеш, панночко! Скінчиться свято, і ти зникнеш на білих волах за словами своїми у вирій, ти зрадиш мене. – У гніві його чорні крила запалали вогнем, він штовхнув і вона впала на сіру пухку хмаринку, світ знітився і замовк. Осінь піднялася, музика знову заграла. Наблизилась до нього...

– Мій єдиний янголе, чи я серцем і тілом не з тобою, вже медом-отруту напоєний світ, він скоро засне, вже розсіяні перли життя до весни, вже так зорі далеко на небі, вже вуста мої сині, але груди гарячі, від жару до тебе, то прилинь до них і пий мою кров та їж моє тіло!

Його очі заблищали блискавками, могутнім темним тілом обійняв її, прокусив шовк шкіри, не тямлячись від щастя й божевілля.

– Моя!

– Твоя... – слова відлітали у вирій.

Вона запалала востаннє, калинові краплі її сили летіли з небес на землю, він жадібно їв солодке серце. Шалена богиня сміялась і плакала востаннє:

– Володій мною! Я хочу оргії барв!

Мить.

Свобода.

Смерть.

Раптом вітер вихопив безтямну і зблідлу осінню душу з-під залізних крил янгола, перекресливши обрій, зник. Лютий коханець мчав за ними, але простір зімкнувся, спустошене серце розлетілося на пурпурові скельця і він упав спустошений до землі. Осінь зрадила.

Коли я отямився, біля мене човгав зі скаліченим крилом крук, підбираючи дзьобом брудні шматочки хліба. Простір зімкнув вечір. У парку запалали перші ліхтарі.

ВОНА БУЛА СТЕПОМ

в обрамлені неба і сонця. Від її подиху в серпні червоніли маки, у волоссі колосилось жито. Але про це вона не знала...хіба знає пташка, що вона пташка? А квітка цінну своєї краси? Леся була самим життям, без прикрас, шаблонів, без прогресів і регресів, без відступів і початків. Леся була степом.

Саме такою я її побачив. Я побачив мавку, із золотим зернятком у серці, зі скельцем сонця у душі. Молода, жарокоса, замурзана дівчина. Зіпсована палаючим липневим Півднем і заплутана у ниточках проблем, звичайних таких...людських.

Вона навіть не плакала. Це були не сльози. Це полин лоскотав очі...Такий незримий, такий пекучий полин. 22 роки життя, 22 роки! Леся не марила образами і не вивертала душу на узбіччі. Тут – велике цинічне і жорстоке місто, там далеко дім...спустошений дім...там не має більше, дому. Взагалі вона тепер доволі часто бачила сон – рідне село, знайома з дитинства спека, і таке збуджуюче відчуття на вустах – солоний присмак моря. Їй сняться яблука, великі і стиглі, розмальовані серпнем... яблучка для Мар'янки... і вона прокидається в сльозах, їй би кричати... але від цього болить сильніше.

Це було вісімнадцяте літо – тільки-но закінчила школу і поступила на заочне відділення в аграрний інститут, вона ніколи не хотіла їхати з села, занадто сильно любила рідний край, тим паче що дома була самотня мати, а батько помер 10 років тому від вирізки шлунку. І тому Леся з мамою робили все можливе щоб звести кінці з кінцями. Леся вчилася, а мама працювала на двох роботах...життя змінювало сонце на

хмарку, іноді плакало холодним дощем. Але раптом вітер змінив усе... і вона зустрілася з ним.

Олегу було 23, він жив у місті, отримував другу вищу, в нього були мрії, безтурботне життя і гроші. Гарний, розумний молодий хлопець з великими перспективами у житті, батьки обожнювали його, єдиний син, кохане, золоте дитя! Успіх сидів у кишені його джинсів. В таких як він можна легко закохатися, майже неможливо злитися на них, а ще забути. Бо мабуть така головна риса ідеальних чоловіків – з ними цікаво знайомитися, ще краще зустрічатися, але дуже гарно, галантно вони вміють шепотіти на вушко „Прощай...”

З Лесею вони познайомились в кінці листопада, на зимовій сесії. Це було дивне знайомство. Лесею не можна назвати красунею, скоріше в неї дика краса. Очі завітчані небом, волосся заціловане сонцем, маленька, худенька перепеличка, тихе і загадкове дівча. Вона звела його з тям! На відміну від тих розцяцькованих ляльок з якими він зустрічався, підбираючи під колір свого настрою, вона була немов гроно стиглого винограду, свіжим подихом, справжнім дивом! Він схопив її погляд у читальному залі, а з ним і вкрав її серце. Маленькі кав'ярні, вечірні прогулянки парком, і нарешті перші пурпурові поцілунки зорі. Він навіть і не замислювався, що у дівчат є душа. І що іноді саме ця душа не бреше, а цілючи такі ще чужі й рідні водночас губи, як мале плаче, та й так ніжно промовляє до нього: „Люблю!” а він посміхався, голубив її маленькі пальчики і говорив „Я теж...”

Її вперше цілували, отак, у темряві й тиші, оголену, в первинному танці тіл і начал, цієї ночі вона складала причастя любові, він пив її груди, груди-грона, він сам не помітив як молився, цьому казковому степену її тіла, він вкрадався у тишу дикого, незайманого лона і пробуджував стихію! І в тому віддаванні до останньої краплі, в раю для двох... лише для двох... єдине ціле у колисці світанку зароджувалась надія на щастя.

Вона не знала світу, але бачила світло тільки в його очах. Він не думав, що буде потім, з Лесею було тепло, таке наївне миле дитя! Покірне, усмінене, так дуже мила... шкода що вона така, а можливо колись, якимось, дурниці... але з нею добре.

Місяць чи два ілюзій безтурботних злетів над прірвою закінчилися, коли випав сніг. Олег був для неї першим коханням, першим чоловіком, першою зрадою...

– Що мені робити? – питала і плакала. Сльози розтинали серце, а він тільки дратувався.

– Я можу знайти лікаря – лід у голосі, перелякані очі, намагався навіть не дивитися на неї.

– Убивство? Я на це не піду!

– Яке там, нафіг, убивство, Леся! Слухай, єдине, чим я можу зарадити, – це знайти лікаря і дати трохи грошей. Це єдиний вихід. Давай не псувати життя одне одному.

– Але це ж гріх! Я не хочу... – вона перестала плакати і з благанням подивилася на нього. – Олеже, коханий, але ж ми можемо одружитись... можемо і не одружуватись, хіба погано що в нас буде маленький, але ж він наш, наш Олежику! Якось проживемо...

– Якось?... „маленький”, подивись на себе – ти ще сама дитина!... – Він мовчав, відійшов од неї і в кутку кімнати почав шукати вихід, хвилини завоювали простір і стали нескінченністю... вбивчим чеканням.

– Я не зможу, Лесю. Вибач...

– Що ж мені робити?

– Роби як знаєш, – шепіт, відчай, страх і втеча.

Тієї ночі він добряче нажерся, як ніколи в житті. Вона їхала додому, але здавалося, що в нікуди. Прірва пряла свої тенета.

Мати померла наступної зими. Мар'янці було вже рік. А Леся за якийсь місяць материни хвороби постарішала на все життя. Ось він жах – цвинтар, сусіди, дощ... Мар'янка на руках тітки Олі, нічого не розуміє, але плаче безперестану. Леся не плакала не було сили. Борючись із болем вона промовляла про себе: „Треба жити!”

Вона не повернулася в інститут. Пішла працювати. Вісім годин на роботі – і вдома, а там Мар'янка – миле янголя, єдине, за що вона трималася в цьому житті. Єдине, що було для неї життям.

– Доню моя, чи тебе тітка Оля годувала? Годувала! моє ти серденько.

Тітка Оля дивилася на них і думала собі: „Бідна дівка, нагуляла не тільки дитину, а й злидарську долю”.

– Ой тьотю Олю, я вже й не знаю як вам і дякувати – казала Леся даючи тітці 20 гривень.

– Ой, та чого ж ти! Не чужі люди, рідні все ж таки! Та й дитина – золото, спокійне і якось-то воно само по собі... – відповідала жінка кладучи гроші у гаманець.

– Слухай, а може тобі на осінь на заробіток поїхати, а то що ти тут робитимеш? На городах уже підробляла, хати в людей білила, дав тобі Бог здоров'я та працюючі руки, та й розум є, тобі б іще чоловіка, та хто ж з дитиною візьме, а в місті і робота, й чоловік мо' знайдуться. Он моя Любка вже і за кордоном була і в самій столиці робить... Може з нею поговорити, га? Може до себе кимсь візьме?

– Спасибі, але ні – на хвилину Леся замислилась, але одразу зігнала з себе пелену роздумів, – на кого Мар'янку кину?

– Та на півроку в інтернат, через бабу Зіну домовитись можна!

– Не хочу її залишати...

– А з голоду померти хоч? В тебе вибору немає... он, біднота яка! А дитина росте і гроші треба, борги віддавати як будеш? Я то напишу листа до Любки і буде діло!

Іноді справді немає вибору. Бо вибір стосується не тільки твого життя, а й маленького серденька, що б'ється з твоїм в унісон. „Треба жити! Заради неї треба!“

Чим займалася Любка, дочка тітки Ольги, в селі знали всі. Ще замолоду після школи вона їздила в Італію, Туреччину, Португалію, а потім якимось побитом вийшла заміж і жила в столиці. Вона рідко бувала в селі. Старі люди плювалися при згадці про Любку, проте багато дівчат їй справді заздрило – чомусь гадалося, що тепер вона має все! На лист матері про Леську Любка відреагувала швидко, згодилася щось придумати, бо й справді „шкода дівку, пропаде“.

Леся розуміла на що вона йде. Розуміла і що з нею буде, але крок є крок... вона його зробила свідомо. Раз її вже використали, а заради доньки, тільки заради неї вона згодна і продати і принизити себе. Поїзд відносив її поза межі буття, кудись у страшний сон, нібито серце її вирвали і навіть рани не зашили, зірвали і душу, і волю, стерли.

Любка була товстим бабищем; від рум'яної, стиглої дівчини якою пам'ятала її Леся, була тільки якась тінь в очах...тінь, мара. Вона була схожа на велику, трухляву діжу – порожню і гнилу. Артур, Любчин чоловік, був худим звіром, з холодними, злими очима, був справжнім шакалом або гієною, бо тіло його вкрите чорними латками шерсті, таке сухе і тваринне з синіми плямами тату, викликало у Лесі страх і відразу. Любка була мертва зсередини, в неї, як і в Артура, не було ніяких людських почуттів, зате в них розвинувся новий інстинкт – прагнення, потреба грошей. Характерне і єдине правдиве бажання великого міста. Їхня фірма «Амур-експорт» існувала вже три роки, кожного півроку їх штат поповнювався гарненькими дівчатками з усіх регіонів неньки України, та й не тільки, але з сусіднього гаю також. Іноді найстараннішим працівницям допомагали виїхати за кордон на ПМЖ. Але за умови, що дівчата сплатять борг за квартиру та одяг, а це вдавалося не кожній. Любка пройшла через усе, через таке, про що і не говорять, а тільки згадують та плачуть, професійна зі стажем лярва, зрадить, уб'є, з'валтує за копійку, вона була панною в своєму борделі, господинею, берегинею домашнього вогнища. Лесюні, по старій дружбі, вона підбрала першого клієнта сама.

Це був 60-річний іноземець.

Занадто довге, безкінечне цмакання її тіла. Від приниження вона кілька разів утрачала свідомість. Він хрюкав у її груди, бив по сідницях, щось говорив, щось питав, ревів, стогнав... він жер її, жер її, пускав душу все далі й далі по першому колу пекла. Безупину, безкінечно.

Скінчилося...

Все...

Душ...Нудота...Порожнеча...Кава
Холодний ранок...
Дитячий майданчик
Я підхопив її думки:

– Я не зможу. Думала що зможу, але не зможу... у кишені 200 баксів, я ці гроші за два місяці заробляла, а тут... за годину... та я не зможу... ніколи. Може, Мар'янці краще буде у дитячому будинку? Може так буде краще. Я он лезо у Цього, поцупила... не хотілось там у ванній, у motelі, не хотіла... тут, поки нікого немає... та яка різниця, Господи!!! Як важко дихати... Олеже, де ти зараз? Якби ти хоч коли не будь сказав мені «Пробач...». Знаєш, мабуть пробачила б... я тобі все зараз пробачу... ти не почувеш, то й нехай... Дякую тобі, дякую тобі за Мар'янку, справді дякую, я ніколи б не знала що таке справді любити, якби не ти і не вона... Мар'яночко пообіцяй мені, що будеш сильною, гарною, розумною... пробач мені, серденько, пробач... і ще одне: не їж зелених абрикосів – вони шкідливі... люблю тебе...

Мамо, ти мене чуєш? Не сварися мамо, мені тебе так не вистачає!... пробач мені... я погана донька, я горітиму в пеклі, так і треба... до чого я дійшла? Куди впала? Я тебе хотіла б побачити... та то рай, а це пекло – і гірше не буде...ПРОБАЧТЕ!

Я вихопив лезо... вона дивилася на мене, як на привида, не чекала що хтось завадить, підірвалася з парканчика і побігла геть. Обернувшись на янгола, я летів за нею. Вона все бігла і бігла, плакала, плакала, плакала, та хай сльози, аби життя!

– не бійся все буде добре! Ідь додому, не ламай ні себе, ні життя доньки, вір, що завтра таки буде, я з тобою Лесею, я з тобою... твій янгол.

Звичайно, вона мене не бачила, але серце її мене чуло. Під кам'яною корою утворилася щілина, цього було достатньо, щоб зерна надії маленьким пагінцем тягнулося до життя.

Залишивши гроші Любці, вона їхала додому, не могла до кінця збагнути, чого тепер чекає від життя, але оте саме «життя» і прагнення до нього було вже цілим і новим світом.

Якось але все почалось. Через тиждень її повернення, якось увечері до неї постукали. На порозі стояв Олег. Вона дивилася на нього, а він плакав і боявся цього погляду. Це мовчання могло тривати вічність, але маленькі рученята потягли її за спідницю:

– Ма-ма...

– Мар'яно зара... я

Олег зблід і впав на коліна, закриваючи обличчя долонями, заголосив:

– Пробач!

Леся плакала. Вона вірила... вона:

– Пробачу.

ПОТВОРА

*Не завидуй багатому:
Багатий не знає
Ні приятні, ні любові –
Він те все наймає
(Тарас Шевченко)*

П'яні ліхтарі сварилися з зорями опівночі.

Маленька істота у чорному капелюсі перетнула місто, розрізаючи його навіпіл своєю тихою, до жаху, тихою ходою. Він чи воно йшло в нікуди, в саме серце тиші. Ніч проковтнула капелюха, зжерла до останньої ниточки. Ще мить, перейшовши на другий бік вулиці, на іншу лінію життя, ... маленька капелюшна мара зникла.

А ніч снідала містом. Місто марило в напівсні. Все як завжди. У спокої не народжується нічого. Спокій – це смерть.

А він ішов собі та мріяв про смерть, про яку-небудь смерть: випадкову, навмисну, дурну, фатальну... він так шалено прикликав її до себе! І зараз, у напівтиші й темряві, відчуваючи навіть свої думки на отруєно-солодкий присмак, він ковтав сльози, проштовхував у груди відчай і там звирине виття сколихувало чорну розбиту душу. Серце римувало біль, у голові паморочилось, нудота охопила горло. Майже біг, тікаючи од власної тіні, стрибнув у вузький провулок, тут, серед чорних дерев, де-не-де осяяних сивим світлом місяця, зупинився і присів на сиру лавку біля клена.

Час наповнював легені.

Відпускати почало поступово. Ще один приступ страху та болю, дуже різкий, нестерпний. І ось одна сльоза, як крапка – „ все скінчено.”

Скільки минуло часу? Дві з половиною години. Якби ще три години тому хтось сказав йому, що...

Змінилося б щось? Ні. Так. Мабуть. Мабуть... мабуть... чи шкода йому?..

З кишені дістав пачку цигарок, запалив сірника. Тепер дим був єдиним слухачем його німого каяття... зізнання.

Ну так сталося в житті, що Єгорові не пощастило. Закохався. Так іноді трапляється. Це почуття було подібне до падіння, легкого лету донизу. Ти знаєш, що навіть у прірві є змістовний кінець, і ось зараз він душею лежав на власних крижаних скелях. Їй було 19, а йому – 41. Вона – бідна як церковна миша, він – достобіса багатий, вона – прекрасна, мила, тендітна, він – маленький, огрядний, лисий гном. Хвороблива пристрась! Дурні сподівання на щастя! О ні, не про щастя мріяв! Біль бажання був приємніший, полум'я робило з нього звіра, царя, імператора власного ідеалу, володаря і раба богині та бранки! Маючи дві вищі освіти, тисячу людей, вірніших за псів, і хтозна скільки мільйонів у казна яких банках, возвеличив худе, в лахмітті дівча до рівня небесного скарбу, срібнорукої Аврори, до цнотливої Венери. Ой дали б йому волю – і він назвав би її Сонцем! Світом! Життям!...

Його Галатея була з плоті та крові, а не з амброзії та мармуру. Вона була тихим і світлим дитям, старанною студенткою, гарною звабливою дівчиною і нещасною іграшкою в руках хворого, божевільного майстра. Він купив її за розкішний дім, гарний одяг, прикраси, машини, за багатий світ за вікном: шепіт океану й мовчання альпійських гір. Він купив її тіло, розум, душу і зненавидів себе за це, бо розтягнений на шматки ідеал став тінню... сірим... нічим. Він купив її, але жодного разу в її очах не було і краплі любові. Подяка, шана, навіть жаль, АЛЕ НЕ КОХАННЯ!

Вона з більшою ніжністю дивилася на Рамона – її білого дога, ніж на нього. Через півроку, коли він став усвідомлювати, що кохання її йому не належить, отруїв собаку. Так було з кошеням, канарейкою, карликовим кроликом, а рибок він спустив в унітаз. Її очі були завжди сумні, його – хворобливо палали. Рік у рік вона танула як свічечка, він блід від болю. Його богиня була з піску, пісок роздмухував вітер.

Дивний сон переслідував Єгора третій рік: нібито він розпинає Аню на хресті – і стільки щастя в нього, стільки захвату...

Вона стала тінню... він сам утікав од неї до інших німф. Персефона, завітчана зимою, Аня благала:

– Відпусти! Відпусти, Єгоре!

– ...

– Я так більше не можу. – Вона була жалюгідна, змарніла, зів'яла, не камінь, а глина після дощу... Єгорові стало огидно і моторошно. В прикрасах і в дорогих апартаментах вона видавалась як серед смітника і в лахмітті.

– Іди! – процідив холодно й чітко.

Вийшла з кімнати пташкою без крил.

– Щоб ти здохла! – побажав, злякався і впевнено додав:

– Здохнеш!

Через півтора року побачив її у парку. Три людини. Вона, він і хтось під серцем у сонцеподібному череві. Вони зоріли щастям і коханням, зоріла осінь барвами калини, мабуть, ішли додому, мабуть, з роботи, мабуть...

Він розірвався тієї ж миті. Вона така закохана, людська, замріяна, не богиня, а жінка! Лють стискала мозок. Він звіром уночі прийшов до неї, кумедне, в чорному капелюсі, п'ятдесятирічне чудовисько. Як відчинили двері, як стріляв у хлопця – не тямив... навіть її крик, стогін, благання – в якомусь тумані. Вона замовкла від страху та безвиході, тільки ближче і ближче підкрадалася до тіла коханого.

– Хочеш його?!

– Пробач мені, Єгоре...

– За що?

– За надію...за те, що я була, за твою пристрасть, за те, що тебе ненавиджу...

– Кохана моя! Аня, щастя, доля моя... я все тобі віддам будь моєю, покохай мене, – він стояв перед нею, кривавим янголом, і плакав.

– Подаруй мені смерть, відпусти мене в смерть, пожалій мене смертю...там є він і моє дитя, там не буде тебе.

Чи цей діалог намарився йому?... Але в мить смерті вона була прекрасна, чиста, свята. Аврора! Венера! Вона була його!

– Моя!!! – застогнав.

– Моя!!! – власна, тваринна оргія самовизначення потвори, на олтарі Богині лежить сама Богиня.

„Відпусти”...чув її голос у темряві... „відпусти”...клен шепотів її голосом. Дим зник, зникли і примари вбитих тіл...

Чи шкода йому?...

Ні.

Він у подобі людини пішов собі геть, спокійно, врівноважено, вільно. Чисте зло, без домішок сумління. Сита тварюка йшла і посміхалась. Життя – прекрасне! Де ви, мої Богині?!

А в серці роздмухали попіл,
В душі звели всі хрести.
Ти знаєш, це просто неспокій,
Порожність в слова самоти.
В безодню зірвались планети,
Танцює на вогнищі час.
Он пише і осінь сонети,
Життя занотовує фарс.
Йдемо по шляху кістяному,
Агатівий слід несемо.
І все, мабуть, по-новому,
і все у собі кричимо.
Потвора сховалась у серці.
Я йду у подобі людській,
Ти знаєш, то тільки здається,
що світ зруйнований мій.

ЛЕСЯ ШЕПЕЛЬ
УМЛ

* * *

Засвіти мене і повинчай,
Як вінчає вітер в полі трави.
У п'їтьмі знекровлених прощань
Білий сад цілує п'янотравень.
В нім зоря розбилася ущент,

Крик птахів і свіжий дотик м'яти.
І летять до ніг моїх дощем
Дві душі, приречені до страти.
Не лишай мене у цім саду,
Не лишай мене саму, благаю!
Я тебе до неба поведу,
До небес осонценого краю.
Хай весна згорає, мов болід,
І сльоза сльозина каяттям озветься,
Щоб тобі болів мій вічний слід,
Ніби корінь, вирваний із серця!

Легенда про Явора й Тополю

Ми пісню тополі слухали –
Бентежну, журливу, тривожну...
Припали тілами до теплої шкіри-кори.
У дереві химерними рухами
Шаманив прадавній Вішну
Між дикого степу у відблисках сонячних грив.
Ти пив мою кров зі скіфами
І душу таранив грізно,
Звойовану кидав у прірву забутих сторіч.
Відтоді я стала міфами,
Відлуннями війн залізних,
Відтоді я впала зорею в засмучену ніч.
Ми слухали явір і плакали,
Вдихаючи спраглий вітер.
Востаннє на місяць молився наш змучений бог.
Вкарбовану в серце знаками,
Шукай мене в гущі літер,
У ранах кривавих і славі твоїх перемог.

* * *

Нагодувала голуба з руки,
Сипнула жменьку крихт на підвіконня.
Ще квітнуть сни, не стоптані ніким,
Іще ні з ким не випите безсоння.
Ще молитовно пахне юний сад,
До сонця простягає гільця вишня.
А я їду, вертаюся назад –
Теперішня, майбутня і колишня.
Нагодувала голуба з руки,
І так душа крилом затріпотіла,
Що впало небо, й брязнули шибки,

І серце птахом випурхнуло з тіла.
Крізь дим сторіч, мов той вишневий цвіт,
Лишивши білу вічність за плечима,
Воно летить у твій блаженний світ
І в позасвіт із вовчими очима...

* * *

Твої прокльони мене не спинять,
Не зв'яжуть руки, мов цвіт, не скосять.
Лихі Стрибоги женуть у спину,
Женуть від тебе з весни ув осінь.
Хай вічне небо тобі розкаже
У спраглім літі, у дикім леті,
Що чорна зрада, мій вірний княже,
Була страшніша моєї смерті!

* * *

Проростаю, росту, востаю,
Причащання ковтаю згустки.
Відкричала спізніла згряя
Від весни до останньої гуски.
Ти не клич мене в осінь, брате,
Доки серце стоїть в зеніті.
Тільки б вірити, тільки б знати,
Що пливеш по моїй орбіті,
Що муркочеш травневим громом
Над моїм завеснілим садом.
Я прийду, я верну додому.
Лише ти дочекайся, мій брате.

* * *

Стікає з неба зимоцвіт снігів,
Зоря в долонях зігріва вершечки сосон.
Вовки втікають згряями на схід
Від крижаних ночей, мов кігті, гострих.
Ми жадібно хапаєм їхній слід,
У сивих пагорбах зализуємо рани.
І важко падає безкрилий світ
Під ноги вічності лавинами-клубками.
О Господи, чи скоро до межі?
Чи так і будемо блукати, наче звірі –
Серця – від серця, душі – від душі,
Од віри до холодної зневіри...

Виставка картин

Відносність втрачена, мов канула в нікуди.
У давніх нас немає сенсу.
Змахнув крилом мій чорно-білий грудень –
І впало каменем його холодне серце.
Розбитий храм. Дзвіниці б'ють на сполох.
Стікаю соком з парості гіркої.
Між полину згорів твій лютий ворог –
І встав Перун із хвилі Дніпрової.
Розверзлось небо, дощ із хмари бризнув.
Посипалася жолудями осінь.
А там, під сонцем, Бог справляє тризну,
І білий янгол подаєння просить.

Народження мавки

У молоко знекровлених небес
Пірнути і розбитися об рифи.
З тобою бути чи лишитись без,
Шукаючи в словах банальні ритми,
Щоб народитись в іншому житті
Загубленою мавкою у місті
І різати ножами в самоті
Пожовклі вени у кленовім листі.
Щоб вірити й не вірити у сни,
Щоб пити й не напиться журбою,
А потім – дочекатися весни,
Серед снігів забутої тобою.

* * *

Вдихаю вітер і дощ допиваю,
Ще кілька крапель п'яних залишилось.
Дрімає сонце на денці бокала,
І серце змінює гнів свій на милість.
Ти присягаєш, і це вже востаннє,
Піском ув очі гламурні «не треба».
Та знов кохання, мов карма, фатальне,
Зорею впало із сьомого неба.
За шлейф хапаю годину невпинну,
В руці лишається спогадів клаптик.
Та гострий погляд прощальний у спину,
Мов куля летить через сотні галактик...

* * *

Переливаю-ллю Молочний Шлях

З глибин віків у місяцеву миску.
Протуберанці бурхають в очах
І чорний біль, відбілений до блиску.
У пил перетираю синій лід,
Хвости комет і корінь мандрагори.
І стигне час, і тужавіє світ,
І в серці ночі тверднуть метеори.
Минають дні, клубочуться світи,
Розбиті храми постають із праху.
І може десь народжуєшся ти
В новій подобі дерева чи птаха.
Я буду коників полохати в зелі
І ртуть зірок сипну із високості.
У спраглі груди Неба і Землі
Вдихатиму космічний позапростір.
Коли ж покличуть голосно півні
Усіх волхвів і відунів до страти,
Хай мою душу сплять у вогні,
В жертвнім полум'ї під іменем
КОХАТИ!

* * *

Вітри плетуть коси зі снігу
Вороння звиває їм гнізда
Чола похилили в молитві
Лелеки-криниці самотні
Два вовки втікають до лігва
За втраченим плакати пізно
Розбилось в гранітному вчора
Твоє полум'яне сьогодні

Звичайний день

Холодна кава. Сьома ранку. Сонне ліжко.
На стелі пляма. Склянка на підлозі.
Звичайний день. І тільки чорна кішка
Приречено шмигне напівдорозі.
Невчасний дощ, і натовп, і зупинка,
І клени присоромлено-безлисті.
Звичайний день. Стоїть душевна жінка
В задушливо-дешевому намисті.
Сумні троянди. Ти. Хлоп'я біляве
Бульварну пресу продає у парку.
Звичайний день. Чиїсь нагальні справи.
І палить вечір сонце, мов цигарку.

Спішить годинник. Жити не встигаєм.
Ховаєм очі у спітнілі скельця.
Звичайний день. І кішка під трамваєм.
І сива пустка скімлить біля серця.

Полудневий сон

Малесенький сонячний зайчик,
Що хрумав пучечки світла,
Сполохано озирнувся і скочив за жовту межу.

Проміння в долоні гарячі
Стікало, а потім – зникло,
А я синьооким полем назустріч світанку біжу.

А я божеволю світом,
Цілую в уста тополі,
Сміюся і плачу, плачу, то знов до пранеба сміюсь.

Там в сонце закохане літо
Єднає самотні долі –
Навіки мою гарячу та ще полум'яну чиюсь.

* * *

Розплився усміх у страшній гримасі:
І сивина, і зморшки на чолі...
Пришкутильгало однооке щастя
Просити затишку і копійчат на хліб.

Твій вірний пес гарчить на повний місяць.
Заснув жебрак зі зграєю думок.
Танцює ніч під скрип стареньких милиць.
Над прірвою душі – останній крок.

* * *

Як восьме диво у моїм всевишнім смутку, –
Зневіреність душі покірна і проста.
Ти пронизав мене крізь серце, наче нитку,
А потім розіп'яв у ньому, мов Христа.

ТРЕТІЙ КУРС (тепер четвертий)

МАРИНА БАБЕНКО
ІЛ, ЛТ

Спогади про майбутнє

Хай в твоїм серці пролунає,
Як музика, як сни, як грім,
Усе, що шлях твій нагадає,
Усе, що завжди є твоїм.

Нехай в медовому цвітінні
Весняно-райдужних садів
Згадаєш своїх предків тіні,
Почуєш знов матусі спів.

Нехай п'янки весняні ночі
Тобі нагадують твій край,
Шевченка „Заповіт” пророчий,
Озера сині, рідний гай.

Нехай це сто разів казали,
А я – сто перший прокричу!
За це колись людей карали,
Сьогодні ж я не промовчу!

Хай кажуть: „Мови не існує”,
Хай кажуть: „Рідний край забудь”.
Щасливий той, хто це не чує,
Хто це не хоче більше чути!
Березень 2006

* * *

Без музики життя – порожня скринька,
Лиш глухістю зачинена навік.
В мені щодня співає тиха скрипка –
Диктує дням то плач, то сміх, то крик.

* * *

Я не знаю, яка в тебе сума в кишені,
Але бачу дрібненьку копійку в душі...
Для фарбованих краль гаманець твій слугує мішенню,

А для мене твій погляд не вартий оцих спорів.

Чудова непара

Дихати без повітря –
Це означає без тебе.
Пелюстками зів'ялих квітів
Безнадійно жбурляться в небо.

У порожнє, німе й безкрає,
Що тремтітиме ніжно над нами,
У обличчя палке «кохаю»...
Я ненавиджу ці реклами.

Знов запалюють ніч вогнями
У моєму, твоєму місті.
У вагони метро з тілами
Ніч прокралась змією. Тісно.

Ну а там розливались тихо
Срібні хвилі. Від вітру тремтіли.
Де світили нам зорі? Над стріхами.
Стати ближче ми просто не вміли.

І не треба. Як добре зараз.
Я банальність терпіти не можу.
Ми з тобою чудова непара
З небом спільним на двох. Порожнім.
Липень 2007

* * *

Не напоєна медом солодким
Твоїх блідо-солом'яних вуст.
У лукаві початки розпуст
Ще не ввів надвечірній дотик.

В ніч містичну крилаті хвилі
Мого настрою зломлять ґрати.
Я чекаю на час розплати...
Я дивлюся на хмари білі...

Та насправді мені байдужі
Цих зрадливих очей докори.
Я – лиха твоя непокора,
Що крилом розтинає душу.

Відшукай у мені ці зорі,
Що життя твоє скрізь побачать
Через сотні бридких побачень,
Через твій вже забутий сором.

Я впаду на твоє волосся.
Як впізнаєш – шукай крізь тишу,
Віднайдеш – я торкнусь нишком,
І сп'янію від вуст солодких.

Багряний сон

Багряне і ніжне. Як сон,
Як тихе тремтіння крил
Торкнулося стомлених скронь
Відлуння осінніх вітрил.

У мрійному клопоті парк,
У золоті передчуттів –
Для сотні закоханих пар
Готує осінній спів.

Задумливий шепіт нічний –
Дощ – листя, усупереч тиші.
Навіки у хмарах спочив
Відгомін літа. Тихіше...

Розбудиш думками весну,
А їй ще не час, не до речі.
Вслухайся в солодку й сумну
Мелодію тиху надвечір.

То ясне, то сіре життя...
То смачно, то зовсім навспак,
То радість, то передчуття –
Найперший осінній знак.

Солодка тривога в душі,
Така ж, як багряний сон.
Сягає незнаних вершин
Осінніх мелодій полон.
Вересень, 2007

Приборкання норавливого

*Практична робота з курсу „Історія зарубіжної літератури”,
драма (радіше етюд), стилізована під класицизм*

Кімната, завалена паперами, дисками, роздруківками і картонними коробками, задекорована пляшками з-під пива й хаотично розкиданою таранькою. Гуде принтер. У кутку видно комп, за компом – згорблена постать. Це – наш герой, Програміст.

Грюкіт у двері. Програміст піднімає голову, збентежено трусить хаером, потім розсіяно стягує з ноги капцю і кидає нею в двері. Капця сумно летить приблизно в тому напрямі. Програміст підіймається, вилазить із-за компа, дострибує на одній нозі до середини кімнати (перестрибнувши через купи „робочого хламу”), стає в дуже пафосну позу (особливої патетичності додає одна капця) і починає:

Який же день в квартирі я сиджу
Й веду нерівну боротьбу зі світом.
Він наступає. Далі з кожним днем
Він трапить. Хоче знищити мене.
Для чого мушу я тут прибирати?
Чому кричать на мене батько й мати,
Волаючи: помий, пропилосось,
Попшикай „рейдом” в кожному куточку,
Скелет тараньки з столу прибери...
Не дзвонить дівчина. Мабуть, вона забула
Як виглядаю я. Та не біда:
Я їй пошлю на мило свою фотку!

На клавіатуру виповзає жирний рудий тарган. До таргана:

Моє лапусенятко! Любий друже!
Хоч ти не заважаєш. Лізь, поїж
Що-небудь під столом.

до залу:

Ні, хто б мені там що не говорив,
А житиму я тільки у безладді,
Серед пляшок, бичків, ганчірок різних.
Не стану я ні митись, ні голитись

Про дзеркало забуду я навіки,
Бо хочу так я. Хочу і роблю.
Ну а під стелю я полізу спати,
Щоби не з'їли власні таргани.
Ось мій девіз: що хочу, те й роблю.

У кімнату входить мама – повненька дама, щедро фарбована пергідролем, у діловому костюмі салатого/ рожевого кольору, на високих підборах. До Програміста:

О сину, сину! Недостойний отрок!
Ти весь наш дім і весь наш рід споганив!
У домі не пройти. Гостей не запрошу я,
Бо в тебе тут – вітвар молінь Хаосу,
Який за двері повсякчас вилазить.
О! Знов скелет тараньки я знайшла!
Повір, дитино! Це проклята риба.
Вона звела і діда, і сусіда,
Й тебе не омине. Покинь тараньку!
Питання в мене є, важливе дуже
Хто наш смітник у кухні перекинув?

Програміст: Ctrl+Alt+Del! Ой, мамо, нуу... це, мабуть, таргани.

*Мама: Й співали «Сектор Газа» теж вони?
Перекриляє:*

«Новым смыслом жизнь наполнилась моя,
Программистом стал недавно я, друзья...»

Востаннє попереджую тебе:
Прийди до тяти, честь згадай і совість
І батьку стань тоді достойним сином.
Вдягни костюм і працювати влаштуйся
Надумаєшся, може, одружитись?
Востаннє попереджую тебе.
Інакше випишу тебе з квартири
Й за принципом „Подібне до подібного”
Переселю туди, де прибирати
Ніхто не мусить. До бомжів, на смітник.
Покайся!

Тут на неї падає стосик паперу, і мама величаво йде.

Програміст:

Іще чого! Старі знов недоречні!
Забути, вирізати! Ctrl+Alt+Delete!
З своєю інженерною освітою,
І честю, й совістю – нічо не досягли!

У кімнату забігає батько. Вигляд у нього дуже неухажний і розгублений... такий, що ми зразу розуміємо, у кого вдався син.

Батько:

Синку, привіт! Тут мама просила поговорити...
Ну що, можливо, дай перевірю домашнє завдання?
Синку, коханий, в якому ж ти зараз вже класі?

Програміст:

Я в інституті вже, тату,
(вбік) востаннє був 3 місяці тому...
Йди, не чіпай мене, вчуса я тут сумлінно!

Батько:

Добре, окей! Яке в мене миле дитятко!

Іде. У кімнату, з грюкотом прочинивши двері, заходить знервована дівчина. Видно, що вона намагається тримати себе в руках і «все вже вирішила».

Дівчина:

Привіт, недостойний нащадку преславного роду!
Хоч і кохаю тебе, але зятя ти напевне:
Як же я можу долю з тобою зв'язати
Якщо обличчя твого через стоси тарілок не видно?
І до шкарпеток ти ставишся так легковажно
Стали подібні вони на зброю із хашів дикунських.
Ти приберись, перемий все, луску прибери з монітора
Пляшки віддай дяді Васи – бо добре це діло.
Купить вина він, а потім порадує співом
Вас, і сусідів, на поверхи, мабуть, чотири.
І навіть „вуха”, навушники тобто, тебе не врятують
Пісню веселу триматимуть з ним рогаті сатири

„Бог з машини”.

Заключна сцена

Хмарка, на ній програміст за компом, поряд хаотично розкидані пляшки й тарілки. Зверху на моніторі сидить пухнаста тваринка, невизначена (щоб усім було ясно, на шиї тваринки табличка – „Ктулху Фтагн”). Ктулху мінорно дожовує тараньчин хвіст. Над головою програміста, на екрані, чергуються написи „Превед, Медвед!”, „Йа креветко” і „Ой, мама, где я нахожуся!”

Внизу бачимо абсолютно обалділу родину програміста та інших, які стоять і роззираються в порожній євровідремонтваній кімнаті. Там дуже чисто.

Завіса.

Життя як сон

(Спостереження за філологом у звичному для нього ареалі існування)

Я йду вулицею. Повз бібліотеку Максимовича і ЦНБ (центра-а-альну Науко-о-ову бібліотеку) ім. Вернадського, дивлюсь на парк і думаю: дерева.

Дерева, які ви зелені, які ви гарні. Любі, кохані, ростіть і далі...

Ви – ще не книги...

Я – студенточка Олечка, II курсу літературної творчості. Я ходжу до Жовтого корпусу Університету (стріляючи очима на пам'ятника Грушевському, але він, мабуть, занадто консервативний... не погоджується), і, кажуть, отримую там класичну філологічну освіту. Нууу... Отримую, правда. „Те, що вам дали гарну освіту, ще не означає, що ви отримали гарну освіту”.

В університеті, крім пиріжків із чим-небудь, я поглинаю (гризу, жую...ковтаю, якщо впоперек горла не лізе) духовну мудрість. Тамую спрагу (знань?) чаєм з лимоном. Проводжу час з інтригуючим Іваном Франком у вигляді 50-томника (гортання довідкового 48 тому... через півгодини – ніжне істеричне звертання до книги: „Уті-путі, Івашечко!”). Незважаючи на протяги, в моє волосся в'їлися дивні аромати під назвою „тенденції літературних епох”...

По игре шагает монстр, он почти невыносим...

Це про філолога теж... який вийшов зі стін університету. ☺

Зі склянки чаю вилазить хтось (або ж щось) і каже: „Я наукова концепція!”

– Супер, тваринко, я тебе поважаю, але в мене перерва.

– Ха! Я тебе знаю – ти тільки на перервах до семінарів і готуєшся.

Продовжуючи тему:

Між початком і кінцем є життя

В.Гюго

Між парою й наступною є бутерброд

Студентський афоризм

Веселі дівчата з японської групи ішли в їдальню замість пари. Вони були тепло зустрінуті замдекана Бондаренком і за ручку (ніби як за вухо) приведені на пару, мовляв, ось вони – обличчя наших дезертирів!

Викладач-японець мав добре почуття гумору, тому на парі група перекладала: „Ми збиралися прогуляти японську, але нам це не вдалося”.

У кота Матроскіна всюди, навіть в умивальнику, було молоко.

У мене ж „робочою речовиною” є книги. Купки книг навколо – стілець, шафа, стіл, на столі, під столом, іще раз під столом. Часом виникає думка, що я в них заріюсь... Пірну і не випірну. Коли ці стосики стають заввишки з мене... отож:

Книги – морська глибина

Хто в них пірне аж до дна...

(ну-ну, хотіла б я подивитись)

Той, хоч і труду мав досить

Дивнії перли виносить

Так от, насправді там було:

... той може не вигребти...

Я дуже люблю свої книжки. Мені з ними комфортно. Я кожную знаю „в обличчя”. Ті стосики – я часто беру ці книжки до рук, вони „робочі”, тому й не в шафі. Це справді милі й хороші друзі, де можна заховатись від усього, що можуть придумати твої власні неприємності, недоречно гарна (або недоречно погана) погода і чужі домовички...

Але часом пресинг тексту дає про себе знати.

Я вчу, і вчу, і вчу... і читаю, і читаю, і намагаюся аналізувати, і виписую на береги конспекту смішні місця... і вчу, і вчу, і знов читаю... і, так, ви вгадали, це ніколи не закінчується ☺

Споглядаю лавочку в парку й червоні тюльпани біля неї. Прості, гармонійні, вишукані форми. А чому я так радію – бо на них немає букв!

Я, рушник, ложка, кружка, Джованні Бокаччо (серія „Двести томів мирової літератури”, часом мені видається, що до закінчення університету я геть-усі 200 томів таки прочитаю), Дмитро Чижевський „Історія української літератури”... ..

Вам, любий читачу, ще нікуди не захотілося втекти? Ні? Ну, тоді ви – відважний лицар, наділений хоробрістю і безстрашшям, і маєте шанси зжитись, чи хоча б знайти спільну мову зі студентом-філологом...

Діалоги на перерві:

– Я не піду на пару, вона беззмістовна...
– Час признатись собі, що дві третини того, що нам читають – абсолютно не до вжитку...

Роздуми про сенс життя. І творчості. І про вічне – яскраву доцільність перенесення ліжка в читальний зал...

А коли ти засинаєш увечері, у твоїх вухах гуде:

– Перебендя... Кобзар-лірник...

– дуже хочеться до нього щось прималювати...

– ага, роги... і ноги...

– і Джованні Боккаччо...

– ага, і „Декамерон“, і Марію Французьку, і всі джерела епохи Ренесансу – думаєш ти... А „вчений секретар“, це, мабуть, десь так, як „вчений кіт“...

Уві сні ти бачила кота в окулярах, що говорив: „Коли Ви збираєтесь подавати вашу доповідь? Всі строки вже минули! Як можна бути такою безвідповідальною? Я погоджуся говорити з Вами, лише якщо Ви наллете мені в мисочку молока!...“

Потім навколо тебе літали книги... А потім ти просто спала. І нічого тобі не снилося...

А потім зранку задзвонив будильник, і ти тричі його вимикала, та все ж якось прокинулась... Зібралась, поснідала, посміхнулася в люстро і побігла на пари... І знову спізнювалась, летіла повз уранішні квіти поблизу метро, повз ботанічний сад, Червоний корпус, бібліотеку Максимовича, парк Шевченка, і слала їм разом із повітряним поцілунком: „Доброго ранку“... І підстрибувала на перехресті, чекаючи зеленого світла, посміхаючись промінню – так само світло, як і воно тобі... адже сонце! ранок! ранок у твоєму шаленому, чудовому, давно й назавжди зачарованому місті. „Доброго ранку, любий!“

... і врешті, забігаючи до своєї маленької жовтої будівлі, пролетівши сходами, крутнувшись у турнікеті, ти звично торкаєшся стіни і думаєш, звертаючись до Нього – доброго ранку! ось я знов прибігла...

а далі - знову пари. Просто пари. Як завжди ☺

Насправді, ти завжди знала: діагноз – філолог, і це просто так не минеться. Ну що ж, нехай так і буде.

У нас є маленька гарна таємниця: у тебе (у нас) все дуже добре. Все просто чудово. Все – як завжди.

Те amo.

тільки ж – по секрету...

* * *

Літаю уві снах,
допоки ще літається,
допоки кольорові
дивлюся слайди-сни.
У них мені цукерки
несе вухатий заєць,
і я ще все на світі
умію пояснити,
і я ще всим на світі
умію розсміятись,
іще з усим-усеньким
умію розмовлять...
Я уві снах ще досі
бабуні – тиха радість,
мене найменша квітка
у полі забавля.
Літаю уві снах.
А вранці прокидаюсь
і душу загортаю
в такий колючий шарф!
Гублю десь рукавичку...
Коліно десь збиваю...
Гублю далекий спомин –
не бачить снів душа.

* * *

Мені снилось, я стала клавішами –
ти торкався мене, схвильований.
Я не знала, що вмію співати
схлипом-зойком-риданням-стогоном...
Цілувала пальці собачою вдячністю.
Чи потрібна тобі така чорно-біла?
Хто ж так, як ти, зіграти зуміє?
Маестро, у тебе в ніжності сила!
А ти закриваєш кришку рояля –
іще б вколотити у неї цвяхи!
Навіщо, для чого мені наснився
схвильваний дотик твоєї руки?!

* * *

Скажи, куди мені це подіти?
Це не кохання – це самоспалення.
Це – самострата.
Варто?.. Не варто?..
Куди мені це подіти?
В коробку? В кишеню? Темниці?
Я ж тільки для себе вбивця!
Крізь мене регоче вітер:
«Куди ти це можеш подіти?
Стратиш – утратиш.»
Варто? Не варто?
Була б це ілюзія, самоомана,
хворе марення, сон, тумани...
Мені – невчасне, тобі – непотрібне
оце кохання.
Де його подіти?!.

* * *

Так плакати, щоб згоріти.
Так плакати, як свіча.
Чому ж воно стало сивіти,
це легковажне дівча?..
У церкві, де пахне ладан
і люди дрібні, мов зірки, –
як не дізнатися правду
про те, що світ – нетривкий?
Так, плакати, щоб згоріти
прийшло до церкви дівча.
Душа – як могильні квіти,
обличчя таке, як свіча.

* * *

Я боюсь, ти подзвониш колись і похапцем
кинеш: «Вибачте, помилився номером...»
І я не зможу собі пробачити
того, що я помилилась тобою.
Ми замовкнемо в листах і в небо.
Я викину телефон, бо знаю,
що ти не звик помилятися двічі,
як я розкаюватись у тобі.

* * *

Викидають з вікон сміття...
Викидаю себе із вікон...
Запевняю: «Затям, затям:
ти не будеш нікому велика!»
Витрачаю себе ні на що,
віддаю жебракам і фонтанам...
Перевтілена з іграшок,
пил зі снігу, який розтанув...
Я тобі непотрібна така –
дріб'язкова і хвороблива,
як у повінь брудна ріка,
наче берег опісля припливу...

Жіночі портрети (триптих)

*

У тому будинку,
де мешкала жінка,
що ніколи не плакала,
стіни потріскані.
У тому будинку,
де вона сиділа
біля вікна, –
пожовклі герані.
Вона ходила
легка, мов пір'їнка,
а кроки важкі
пам'ятає підлога.
І там, де жінка
одного вечора
вибухнула, –
розкришене люстро
з очима порожніми.

* *

Вона щовесни купувала собі мімози
і так пригортала до себе, як немовля...
Виходила в місто.
І намагалась усе збагнути,
звідки це, коли просто нізвідкіля?
Жінки говорили: «Які божественні квіти!»
Чоловіки мовчали – усі, як один.

Ніщо не було зненацька.
Ніхто не торкав за лікоть.
Вона уві снах літала,
оголена до сивин...

* * *

Вона розкладає круг себе
чорно-білі світлини,
говорить до них так,
мов задмухує свічку...
Заварює чай для своєї
чорно-білої родини,
чашки вимиває ретельно,
але не лічить...
У неї вранці чорно-біле
густе волосся.
Ніхто б не подумав,
що вона його підфарбовує.
Жінка, від якої не пішли
лише кіт і осінь,
жінка, у якої чай
самі квіти й сьорбають...

* * *

Про це мріяти –
лиш уві снах плакати.
Про це думати –
щоб збожеволіти.
Чому ж окличним
став раптом знаком ти?..
Чому ж сердечним
став раптом болем ти?..

* * *

Може, воно й на краще,
що вітер валить дерева,
викорчовує їхній спокій,
виринає його із землі?..
Може, дерева *прагнуть*
такого скаженого дива,
коли коріння оголене
п'є небеса голубі?..
Тоді під ногами ворухиться

земля, набрякла корінням,
земля – яка трохи! – й вибухне
не пилом, але вогнем.
Дерева чекають бурі,
щоб вітер їх збожеволів,
оголюючи коріння,
тремтінням чекань сумне...

* * *

і досі бачу кадр:
я сама в кінозалі,
нічний сеанс...
і більше жодної сцени,
жодного актора –
порожні місця.
хто цей режисер?
хто ці глядачі?
назва стрічки?
для кого все це?
заплющую очі,
розплющую очі –
show must go on.

* * *

Божевільне дерево,
я розплутаю твоє коріння!
Божевільне дерево,
твоє біле сліпе коріння.
Божевільне дерево,
розплутаю об свої пальці.
Божевільне дерево,
об теплі землясті пальці.
Оголений вітер,
я тебе задушу повітрям!
Оголений вітер,
вологим гарячим повітрям.
Оголений вітер,
задушу об прозорі крони.
Оголений вітер,
божевільного дерева крона.

* * *

Ходжу побіля тебе – пошепки...
Вдихаю запах твій, мов ладан.

Дощем і подивом налиті кошики
мого, ледь здичавілого, саду.
Ти не приходиш двічі, ти – вперше.
Наївний, як дитяча загадка.
І кожду мить, тобою довершену,
несу в собі, неначе лампадку...

* * *

Усміхни мене, коханий,
променем крізь дим туманів!
Я забуду, що під серцем
лід мене давно розтанув...
Не сумуй мене, хороший,
небом, що колише дощик!
Ти згадай... ішла до тебе,
як прочани йдуть на прощу...
Є початок у печалі,
де твоїх дощів причали,
де стою одна, осіння,
не схилившись до плеча.

* * *

Сонячний бік галереї... Каштани
сиплються бризками шоколаду...
Хмари у кронах розніжено тануть
і відлітають до Райського саду...
Кожна травинка знаходить риму –
тисячі літ і мільйони літ.
І усміхається осінь очима
того, хто розуміє весь світ.

* * *

А що, як бур'ян, що полемо, –
лиш квіти,
яким завчасно
дозволено здичавіти?..

* * *

Я буду до тебе мовчати.
І там, біля мого двору,
де будуть сміятись діти,
насію срібний полин,
щоб ти, проходячи якимось,
побачив, що то за щастя,

як душить полин духмяний
квіти, посіяні з іншим...

* * *

«Соняху, чуєш мене?» –
питаюся в літнього поля,
що світить, розплавлене, птицям.
«Соняху, чуєш чи ні?..» –
мов розпач, яким у спеку
кричить не надпита криниця.
«Соняху, тільки слово!» –
і падаю, наче ластівка,
між синіх і жовтих хмар.
«Соняху, будь єдиним!» –
благаю, чолом схиляючись
до степу, де сонце – вітар.

КАТЕРИНА ЗАЙЦЕВА
ІФ, ЛТ

* * *

Своє фото на столі лишаєш...
Навіщо?
Ти знову назавжди втечеш...
Укотре?
Я навчилась вибачати...
Смішно?

Дош і ти...
Ідеш у вічність...
Відпусти
Мене у юність

Ні! Забери з собою...
Там вічна тиша й спокій
Я стану іншою –
Лише для тебе іншого...

* * *

мені нема чого сказати
ні тобі
ні іншим
навіть для світу

забрало слів
щось ударило в серце
БОЛЯЧЕ
маскую душу
від тебе
від інших
від світу
загортаюсь у ковдру
прихованих думок
чекаю світанку
щоб забутися...
чекати....
кохати...
тебе
інших
світ
ЗАБУТИСЯ...

* * *

ніч пахне тобою
у мене безсоння
хочу кохання
почнемо змагання

ніч пахне тобою
зіграй на моєму волоссі
дитинства мелодію
і серце заплаче у голосі

ніч пахне тобою
солодко-гірко
місяць мені подаруєш
солодко-гірко
зірку в уста поцілуєш

ніч пахне тобою...
4.06.07

* * *

цукерок не буде
сьогодні
завтра
ніколи
солодка отрута

на
чужих губах
біжиш знову
біжиш
у туманну даль
смієшся – плачеш
згубила вуаль
трішки жаль
пусте –
твоїх очей
не
сховає
вуаль
хіба що фата
а л е
фатуму нема...
9.06.07

* * *
Розкутані душі мерзнуть
навіть на сонці.
Розкутані душі сміються,
коли плакати хочуть.
Розкутані душі живуть,
бо вмерти живими не можуть.
РОЗКУТАНІ ДУШІ НІМОГО НАРОДУ...
07.08.07

Наталія Мацибок-Стародуб
ІФ, ЛТ

* * *
Я приходила просто, некликана,
Міста шумом така припорошена,
А руки твої народжувалися в мені музикою,
Обіймали оце перекотиполе-котигорошину.
А я була вільною, не мала кореня,
Котилась до щастя, сміялася срібними дзвониками,
Панічно боялася сірості, буднів, повторення,
Утікала в степи свої і сюрчала там разом із кониками.
А я була дивною, певне, була смішною,

На носі стриміли окуляри мої рожеві,
Ховала гордість свою, до рук тобі йшла без бою,
А ти усе звав мене – некоханою і несвоєю.
А потім – нагально, безжальний повіяв вітер,
І вистудив душу, вихолодив її, як скло,
І сльози мої він чи спив, а чи може, вітер
І переконав: насправді – казки тії й не було.
27.11.06. – 29.11.06

* * *

Холодно, холодно, холодно,
Серед літа проймає дрожем,
Ти пішов, я спокійна, мені все одно,
А забути тебе не можу!
Боляче, боляче, боляче,
Так судомить руки (чи крила?),
А життя повенево-нестримно тече,
А на судні – рвуться вітрила –
І тону, захищаюсь у тій глибині,
І нізвідки немає рятунку!
Ой навіщо, навіщо приніс ти мені
П'яного кохання трунку?
?? ?? ?? – 01.12.06.

* * *

Як тобі там, не холодно?
Вітер у шибу грудьми –
Так звідчаєно, так знедолено,
Так вихрасто і ... так зі слізьми...
Як тобі там, чи затишно?
Вистигає краса на льоту –
І сніжинки, такі беззахисні,
Зсудомлюються в мерзлоту...
Як тобі там, промінчику,
Чи не самотньо тобі?
Не полишай свою дівчинку
В некольоровій журбі!
Як тобі там, далекий мій,
Хороший мій, як тобі там?
А хочеш – я – лелечим клекотом
Зійду – райдужно – над твоїм життям?..
17.10.06

* * *

Не чіпай мого серця: воно – в летаргійному сні,
Воно дивиться мрії про тебе мої кольорові,
Воно може прокинутись, розкліпавши очі напровесні,
А може замерзнути від гострої нестачі любові.
Не підходь, не потрібно, лишайся, як був, звіддалік,
Я дивитимусь, я не діткнуся святині руками,
Я залишусь у тобі величною плинністю рік,
Що чекають на звершення мрії, буває, віками...
09.01.07

* * *

А можна об душу витерти ноги –
Це дуже зручно, тож прошу, прошу –
Заходьте, ви ж, певно, втомились з дороги,
І так забруднились! Витирайтесь! Вам хороше?
А можна ще, знаєте, самоочиститись,
Плюнувши в серце комусь дорогому –
Це не божевільня і не самочинство,
Це – чорна невдячність, і це – незникомо!
01.12.06

* * *

Воно таки легше машинам,
У них вільнодумство відсутнє:
Завантажив програму чин-чином –
І вперед, у світле майбутнє.
А я – нахапалась вірусів,
І пам'ять не стерти ніяк:
От пішов ти, а я – вірю все –
Не назавжди... Перезавантажитись би, а як?
Машині б така okazія –
То швидко поставлять у стрій,
А тут – бурхлива фантазія:
Всі профілі – схожі на твій.
Ні, я прагну зцілення, звісно,
І здається, при розумі вповні,
Та от рідині у тілі – затісно,
Й вона – крізь очі – рветься назовні.
Машині б одразу – процесор новий,
І, будь ласка, працюйте далі!
А тут – ані руш! І хоч вовком вий
Біля серця, настромленого на палю!
07.01.07

* * *

Щастя прилітало разом з лелеками,
Сідало на стріху, клацало дзьобом,
Тебе виглядало з далеку-далекості
І світ дивозмінювало казковим робом.
Щастя у дзьобиках приносили ластівки,
Засівали – й воно вибруньковувалось райдужно,
Роз'яскравлювалось весняною ласкою,
І нікого не лишало байдужим.
Щастя приносили пухнасті котики
У своїх тужавих клубочках сірих –
Свічами спалахувало, лишались г'нотики,
І щастя лишалось...наше...без міри.
25.04.07 – 25.10.07

* * *

Стенула крильми і вийшла через вікно у стрісі,
Наважилась заридати – і впала рясним дощем.
Антонич – той жив на вишні, а ця, мабуть, на горісі:
Ще й зараз ті злоті клубочки виповнюють душу ущент.
Вона не вміла ходити (оті осоружні крила!)
У когось – усе було просто, у неї ж: "Біда яка!"
Хтось – будував маєтки, а ця – малювала вітрильник,
Ще й дивувалась: "Руки...Та й вигадують таке!"

СВІТЛАНА ХАПАНЦЕВА
ІЛ, ЛТ

* * *

Я не та, яку ти знав,
яка наснилася
Ще вчорашнім чорно-білим
маревом безглуздості,
З четверга на п'ятницю
привиділась
Та втопилась назавжди
у твоїй байдужості.
Я не та, яка щоночі
мріялась
Твоїм ніжно-теплим подихом
на своїй подушці,
На твоїм плечі пригрілася,
А проснулась божевільною

в психушці.
Я не та, яка з твоїх очей
впивалася
Ягідно-терпким
солодким мускусом,
Моє серце лиш в тобі
однім кохалося
Твоє ж стало до розлук
зовсім безболісним...

* * *

дихати цим днем
п'яніти солодом
променів ясних
ковтати кожну хвилю
золотом
прикрашу золотом
кожен час
теперішню хвилину
бавитись життям
п'яніти кольором
сфер небесних
підіймати голову
сліпнути
від сфер небесних золота
розчинитись у тобі
невидимо...

* * *

Я твої записувала сни
До щоденника свого безсоння
І у цьому заблукала дні
Знов замерзла і зовсім самотня.

Я твої записувала сни
Вишивала хрестиком на серці.
Знов химери на твоїм вікні
Серед ночі у душі моїй воскресли.

Я твої записувала сни
Прагнула позбутися печалі
Та вона всміхається мені
Наче доля нас із нею повінчала.

Я твої записувала сни
Розливалася дощем холодно-сірим
Може б ти наснився вже мені,
Щоб я просто міцно спала, милий?

* * *

У волоссі твоїм медовім
Сонця промені заплутались.
Я би зникла у ньому безвісти
І без права на повернення,
Назавжди у нім зосталася.

Я би випила смутку
Бездню днів,
І хвилиною найсолодшою
Найсолодшою, найсмачнішою
Насолодою б називалася.

А стомившись,
Упала б краплею
На чола твого ясну посмішку
Щоб звільнити тебе безболісно
За твій подих один до останнього
Не життя, а на смерть змагалася б...

Крила і руки

Мій ангел зняв свої крила,
Поставив десь у куточку,
А я би за ним летіла,
Та більше тепер не хочу.

Мій ангел зняв свої крила –
Тепер у нього лиш руки...
Своїм би крилом прикрила,
Та крила не гріють руки...

Мій ангел зняв свої крила,
А я полетіла до неба.
Бо крилам – лише крила...
Чи знав ти як важко без тебе?

* * *

Знаю завтра,
чую вчора,

люблю тепер.

Ти пахнеш світом,
ти надпрозорий.
Мій страх помер.

Моя утома
розправить крила,
злетить у вись.

Вікно відчиниш –
я прилетіла,
як і колись...

Впусти у дім
цілунків зливу –
тебе збудить.

Вікно відчиниш –
я прилетіла...
тебе любить...

* * *

Лимонне небо над твоїм чолом
Так пахне солодко цитриною,
Крилом торкає ледь мого –
Земного неба синьо-синього.

Я вгадую тебе у білім сні,
Малюючи долонями безсильно,
Вчорашнє небо у моїм вікні
Синіше сині із кислотою.

* * *

Іду німа
Голодним містом.
Зимою стомлена земля,
Ковтає сонячне намисто,
Спиває спрагло день до дна.

Іду. Німа...
Минаю свято
Людські безрадісні тіла.
Сльози моєї непочаток

Твого торкається чола.

Іду німа.
Самотніх вулиць
Обійняла нічна печаль.
З тобою ще не розминулись,
Моє начало всіх начал?

ЧЕТВЕРТИЙ КУРС (п'ятий, вирушальний)

ІННА ДАНИЛЮК
ІЛ, ЛТ

Так звір за звіром тужить

Сіра мряка сивими зміїстими потоками пливла по жовтій ґрунтовій дорозі. Похилене старезне село зіщулилось під колючими дощинами, повитягало зчорнілі писки до дощу і спливало у землю прозорими вікнами, захлюпаними водою від віконниці до віконниці. Дереву страхитливо позгиналися додолу, обтяжені зеленими пуп'янками яблук, і навіть вітер їх сьогодні не зачіпає. Сизе-сизе небо прихилилося до землі, обтікає на неї, прохромлене закіптюженими димарями та дряпучим віттям. На вулиці – ні душі: усі поховалися по закапелках і тільки покрякують на гарячих печах. У хатах темно й тепло, навіть робота залякла під дощем і заховалася кудись якнайдалі у закамарок, аби не намочити спини. Кури попідкочували вилупаті очі, нашубуршилися та й собі сидять під лавою на теплій землі – довго ще йтиме дощ.

А Клешня поволочки, перевальцем тупцяє до своєї горбоспиної хати, розвезуючи порваними шкарбанами змокрілу дорогу. Перехнябивсь, як п'яниця, і лізе поволочки додому. За настовбурчений комір опадає дрібонька росичка, м'яко застрягає на їжакуватому волоссі під затяганим кашкетом, облягає сиве лице, упертим холодком засувається в рукави й до плечей, потіпає з'їжаченою шкірою.

Оббиваючи росу, ступає на подвір'я, зашкарубленими і посинілими руками підіймає клямку, прочиняє сінешні двері й завалюється в хату. Тихо-тихо і темно. Чорнорота невимазана піч щербато оскалюється до нього оббитою мордою. Підсліпкуваті вікна із зашморганими чорними фіранками стома пальчиками обмацує мряка. Сиво обпадають на поцвілі образи обдерті рушники із вигорілими орнаментами. Глухо так, німо.

Шарпнувсь до груби задубілою пятірнею, а від неї – холод. Просиріла

стіна облягає вологою ще гірш за дощ, скімлить, нетоплена, до господаря. Уся хата аж виє від холоду, вона так само, як і сам Клешня, тремтить від тієї знахабнілої води, що так невпинно обпадає з неба; зашпори позаходили їй глибоко всередину, спаралізували кості й поволі ламають біле тіло, тягнуться від самої землі, мокрі й слизькі, як черв'я, і невимримні, як короїди, підіймаються від п'ят, пальців, щоб улізти глибоко в саме нутро, кілками застромлюються в кості та пробиваються стогоном. А там ще час від часу вітер шарпне садком та так лупоне яблуками по стрісі, що аж шифер стугонить; щоб того пройдисвіта воля – давно уже повибивав би шибки зеленим каміняччям із яблунь.

Клешня поволечки стягує із корчуватих ступнів мокрющі шкарбани, ставить їх під грубу, зволікує з плечей подерту куфайку, чіпляє її на гвіздок біля одвірка. І в самій сорочці лягає на лежак, натягає аж до потилиці чорно-синюшу порвату ковдру, в якій збитими клубками, здається, позгинались кістляві пси. Треба полежати відпочити в обіді. Мо', хоть у своїй хаті зігріється. Бо у Банячка хоть і натоплено, хоть і наварено, хоть і повна хата людей, але там і кісточок толком вигріти не встиг. Заскочив у хату після товару, гризнув якогось борщу зі шкварками, чарку випив, та вже й виходить треба, людям очей не мозолити. А коло того товару й добре змерз – куди ото воно? – ляпає цілий день ... Добре було б у гурті посидіти, але де вже йому, пристаркуватому каліці, коло людей тертись да дітей лякати: випив, попоїв, да й іди з хати, не смерди тут. Ого-го, таке теперечки йому життя прийшло..., але що ж зробиш – мусиш жити, живим же в яму не полізеш. Мусиш човгикати по селу да наймів шукати, щоб з голоду не здохнуть...

Самотина лізла крізь шиби до Клешні, простягала лаписька крізь клямку на дверях, заплітала темрявою кутки, видиралась на образи, щірилась із них довгелецькими іклами, гиготіла на всю пашу, аж хата стрясалась, і тоді він не витримував, вишкутильгував із дому надвір, як оглушений громом лошак; скорцюбившись, човгав куди очі вели, куди-небудь до людей. До людей! Геть із тієї проклятущої нори, яка зжерла його любку, а його самого чогось не захтіла вслід знищити, а тільки хіба мучить, тільки нутрощі витягає на людський позір. Звити звіром до Бога, здохнути б десь під плотом під три чорти, аби люди намарне на землю не плювали, аби діти не лякались!..

...Скоріше б уже ту худобу виганяли: коло живої душі все ж тепліше...

... Парує товар синеньким димком після дощу, та й сама земля жаром дише, впоєна мрякою, а Клешня ходить колами коло худібки, оббиває росу з низенької трави, наступає на якісь жовтенькі квіточки, з-під шкарбанів важко мигочуть обмокрілими білими крильцями невеличкі метелики; людина, як стомлений лелека, до тепла тваринячого припадає...

* * *

Зелені яблущка дріботливо тремтіли на вітті, і з них додолу на траву злітав дощ. Під шкарубкою змокрилою яблунею – бісерові шворки насінин у лапах кропиви погойдувалися від вітру, спочатку жваво ловлячи із яблуні дощину, а потім самі злісно кидаючи їх об землю. Важкезні краплини злітали з верхніх гілок дерева, важко розбивались об яблуневе та кропивове листя, розпливались по ньому, ловили сонце у жменьки і відбивали його світло десятками малесеньких скелець, блискотіли тим сонцем; і трава була поклони... Дрібненьке мокре горобеня видерлось на штахетину, жвавенько обтріпнулось, повернувшись до тепла, а далі – фіть! – і подріботіло кудись, низесенько припадаючи до землі. Помаленьку природа успокоювалась і вбиралась у сонце.

Ганька, змучена і розпанахана, тихенько лежала коло вікна і дивилась на свою яблуньку, на траву, на горобеня, що полетіло кудись мух ловити, ледь-ледь усміхалась і сил не мала навіть подушку під голову підтягти, того так і лежала на руці. Вона сьогодні, під оцим дощем вродила колисці, але жінка більш дивитись на нього не могла, не мала сил і торкнутись до того кубельця, яке опускалося згори на тоненьких вервечках, звитих матір'ю колись ще для неї, і загортало у себе її хлопця, її калічку: його ліва ручка, як оцупок, лежала коло червоного тільця, якась синювата і обрубана: малесенька, притиснена скрюченими пальчиками аж до ліктя; воно нею, здається, й не ворушило. Хоч і вовтузиться у шматті, але якесь тихе, ніби мрець у своїй домовинці обертається, – а може, йому й болить?..

І як же ти, Ганько, могла отаке вродити?! Чого була не вишкребла його, як воно ще жабеням у тобі сиділо?!! Бо так уже сильно хтіла тої дитини, що місця на себе не находила! Ото тепер, може, уже й найдеш!.. А мо', воно ще й помре?.. Йому б і краще зараз померти, бо далі люди геть зацькують.

Мати відвела погляд від трави, поволечки перевернулася на другий бік, цапнула колиску, як кішка пташеня, вихопила дитину і ледь було не брязнула її об землю – де та скаженість і взялась! – а далі глип на образи, зир на стривожену дитинячу мордочку (якби воно хоч писнуло, зразу б під лавку полетіло, страшидло таке, а то мовчить, тільки зіщулилось, як мишеня, і сопе) – кидиць його назад у колиску, сама – круть – згорнулася калачиком, колюка у горлі затисла, і знов у вікно очі видивляє (а воно й далі мовчить, тільки свій оцупочок до рота стромляє)...

Отак і росло: прокляте навіть батьками; а село усе гуртом згадувало Ганьчині гріхи, за які б то Бог так покарав – дітьми! Але, як на зло, нічого путнього не пригадувалось: була собі Ганька дівка як дівка, гуляла, як усі, танцювала, співала, ні в які гріхи не вскакувала, аж поки не здибалася Петра: дядька вже, з сім'єю і двома дітьми, щоправда, жив він уже зо два роки від них окремо, у невеликій хатині край села, коло могилок, туди до

нього й перейшла Ганька трохи згодом. Ніякого гріха вона не вчиняла. Тільки вельми дитину хотіла.

А те дитя скрутило своє скалічене рученя, притулило його до себе, перегнулось усім тілом до того цурпалка, ніби на костур який обперлось, да й човрикає селом: де до нього не причепляться, там постоїть, позаглядає, і собі з гуртом порегоче, а як наженуть діти палицями від себе, то, знай, біжить до хатнища покійної Матвієнчихи. Там ще й досі її дерев'яна хатина стоїть, із цвілої злежаної соломи на стрісі молоді деревця до неба пнуться; вишняком густо поросла, трава-кульбаба вухата в коліна повигонилась (нікому й покосити), за ноги чіпляється, обвисає на них і тягне до себе, доки добредеш до хатніх дверей, то й змучишся. Андрій потолочить-потолочить ту руту, а далі впаде, як нехитре, да й качається, да й виє, да й стогне, а кульбаби у лице світять, холодними лапенятами до очей тиснуться, розтроснені голівки білою кривцею по щоках ляпають. А далі хлопець зірветься на коліна, і рве, рве ту пишну траву, головою до землі голої припадає, і плаче: плаче Клешня, як кінь з вивернутими до неба нутрощами, як лелека, дурною рукою підстрелений, як людисько самотнє ридає... Б'ється, б'ється об траву, зеленими пазурами собі голову роздирає, на чорних зубах паростя розминає, а там підведеться, сюди-туди гляне, цілувати ладен ту землю, що на себе його сльози забрала, і полізе, хитаючись, до хатини, притуляється оцупком до дверей, рукою клямку натискає, підштовхує струхнявілі дошки, поки вони не прочиняються вузьенькою щілиною до хатнього нутра; згинається, пролазить у сени, драбина хит-хить – на гору видереться, ляже на жмійку втопаного сіна, да й дивиться на осині гнізда, попріліплювані до сволоків: невеличкі такі, з дитячий кулачок, паперові, і весь час по осі-дві з них вискакує та бринить крильцями напроти важкого променя... Отак полежить на траві, подивиться на смугатих коровенят Божих, да й успокоїться, потім сяде на край горища, спустить ноги з маленьких дверцят і бембає ними у повітрі, роздивляється своє село звисока, а воно й невеличке, повгинало свої спини-хати у землю, ніби так само шукає від неї упокоєння, теж хоче, аби вона витягла з нього втому і злість.

* * *

Так і не померло те хлопчєня, хоча щодня Богу молитви про смерть возносило і щонеділі собі свічку за упокій ставило.

А Галька з Петром вродили собі ще одну дитину – гарнесеньку Олю, до якої Клешню й підпускати боялись, а як гойдав колиску з дівчинкою, то ніхто далеко від них не відходив; він же любив те дитятчко дуже, зацілював йому маленькі м'які рученята, вишукував найліпші квіти для віночків, і з найкращого дерева витесував ляльок; то було для нього звірення найдивніше у світі, то був як янголик потішний, на якого треба молитись ... – то хоч мала вже собі розраду. Але ще й не встигла натішилась, як убралася в дошки да й лягла на могилках під бузками,

упершись головою в низенький дерев'яний хрест. Поховав її Петро та й мусив двох дітей на своїх одиноких плечах тягти. Доти й волівся по цьому світу, доки діти меншенькі були, а як трохи у пір'ячко вбилися, то зачепився батько за горілку, перезимував із нею з кілька зим, да й потягли по снігу і його домовину під бузки, довго мусили довбти змерзлу землю, щоб покласти Петра коло вірної подруги; хреста у головах вбили, да й розійшлися по хатах.

А Клешня й собі покульгав з дружиною додому (він уже пару літ був одружений на дівці з сусіднього села: того, що за річкою).

Його Янушка теж колись, як вирвалась із материнського тіла, то сполохала навіть і саму пупорізку Мотрю. Коло шийки у дитяти, вниз по спині, випинався горб: не геть на всю спину і не такий, щоб людину, як кореняку, скорчити, але тугою торбинкою стирчав із-за плеча, гостренько випинався з-під пухленької шкіри, виламував бідному дитинчаті кісточки: це воно тому так і верещало, що переслухати несила було.

Покричало дитинкою, а далі й змовкло: усе робить вправненько, швидко, хоч йому й дихать добре не пускає, усюди старається допомогти, але мовчки: ні тобі озоветься, ні пісню заведе, тільки дихає уривчасто й голосно... А ще любить воду: піде в обід до річки, сяде на високому березі коло куща верболозу, опустить ноженята у прохолодну водицю, та так і просидить поки мати не покличе корову виганяти. Як хто з дівчат прийде купатись, то поговорить з ними, а як нема нікого, то тільки на рибенят дивиться: вони бульбочуться, туляють зграйками туди-сюди, раз-по-раз голівки до поверхні підіймають і вилупато розглядають небо, і дівчинку на березі, і крутяться коло її пальчиків, і лоскотно цілують їх, а потім – круть – і кудись відпливають, а далі знов повертаються, і знов грається людина із тваринкою, усміхається, хоче долоньками дотягтись до вузесеньких сірих спинок, але рибки втікають, і вона знов кілька хвилин мусить їх почекати... Бебляються коло води і бабки, раз-по-раз припадають до річки, а потім парами сідають на осоку, стуляють марлечки-крильця з темно-синіми плямками-горошинками, і погойдуються на вітрі; а на другий берег прилітає трясогузка напитись води, подрібоче-подрібоче по пісочку, встромить дзьобика у річку, пийне там якусь крапельку, та й полетить собі далі... А тут уже й рибки до пальчиків повернулись ...

Отак вона влітку тепла у тіло набиралась, а взимку ховалась від снігу на припіку, бо дуже вже заморожене повітря спішило роздерти їй горло, так і норовило пролізти всередину і спалити там усе. Була у сім'ї найменшенькою після двох братів і сестри, тому всі любили її на руцях поносити, казочок напереповідати, погратися, як з лялькою, бо ж і була вона, як лялечка, маленька і мовчазна. Але тільки у сім'ї її й пестили, й жалували, а як виходила на вулицю, то або підсміювалися з неї, або й геть проганяли від себе. Як стала старшенькою, то було в неї, правда, зо дві подруги, з якими можна було в ліс по ягоди піти, але то таке, що й не

тішило її дуже. Але якраз одна із них і познайомила Янушку з Клешнею – хлопцем із сусіднього села; і побралися вони аж через років сім, коли вже обом остогидло жити.

* * *

На блакитнюшому небі з самого ранку висів місяць із біленькою пінкою на лиці, легесенький, наче бульбка на калюжі, і такий само прозорий. До вечора пінка ствердла і засвітилась на зчорнілих хмарах, місяць поважчав і ледь не зривався із темряви вниз, бо за день набрав повен рот зірок, а тепер нарешті, коли споночило і дерева попритуляли до себе корячкуваті тіні, він сипонув їх довкола дрібненькими блискітками, а деякі бризкали одна по одній додолу, і їх ловила зубами земля, і відкушувала з кожної по кришенику, і хрумкотіла на все село...

Як вечір притиснув темношоке обличчя до вікон, Янушка з Андрієм нагріли у печі води. Дружина сама витягла новенькі ще, сірі та необгорілі баняки з жару, ставила їх по одному на підлогу. Андрусь затуляв фіранки (вони від його руки тільки блискали чорно-зеленими орнаментами на білій тканині), поволечки заніс у другу хату ночви, одгріб ногою хідники; разом увілляли води. Лямпа кадила до стелі чорною гасовою цівкою, трохи розштовхуючи пільму. Зупинились коло ночов, боялись торкнутись одне одного навіть очима. Янушка тремтливо скинула спідницю, яка важкувато гупнула на дерев'яну підлогу, далі стягла через голову тоненьку сорочку і ступила у гарячкувату воду. А Андрій, як пень, стояв і тільки убирив очима те тіло, яке відсвічувало місяцем, повне зір і тепла, і волосся затуляло ту білоту, кіптюжне, як лямпа. Не міг рушити до дружини, хоч і був спраглий її, а вона, трішки зігнута, як вузлик, ще й не плюснула водою, схилила голову, як квітку, й дивилась на чоловіка, а далі тільки бриз на нього кілька бризкіток, а потім ще, і ще:

– А йди зі мною митися!.. – рвучко стиснула його руку у своїй, підвела ближче до себе, помалесеньку опустила на їжакувате волосся цівочку води, яка росичкою опустилась із лоба по щоці, до сорочки; Янушина дитинна долонька розщепила гудзики, обережно витягла із рукава зіщулений оцупок, притулила до своїх гарячих грудей і першою поцілувала мужа свого. А той великими пальцями шкарубко провів по її щоці, губах, шиї, нахилився, щоб поцілувати бруньки на грудях, потім – впадинку пупа... А дівчина заплющила очі й відкинула на спину волосся, гарячими пальчиками теребила його голову... Коли він сягнув рукою її горба, здригнулась, розплющила очі, вся шкіра її згрубла, а він цілував те скорчене тіло, повільно гладив його, як мати колись курчат гладила... тулив її до себе, оцупочком своїм боявся діткнутись, аби не образить, але вона сама притуляла ту руку до себе, і цілувала у плечі ... А далі він теж зачерпнув цілу пригорщ тепленької води і приклав до її шиї, спини, стегон, обережно одгортав волосся, вдихав запах безгрішної шкіри під хрестиком поміж грудей... Вони одне за одним набирали у жмені воду і мились, аж поки ноги їм не померзли, а тоді голими ступаками

шльопнули по забризканій підлозі й бухнулись у теплі подушки й перини.

* * *

Широким пелехатим обніжком Клешня човгик-човгик додому: волошки подертими листочками до нього тягнуться, синіми пальчиками до ступні припадають (хоч би відхилились); а дрібненькі вилупаті маки позабігали трохи далі у жито і скачуть там один за одним, відсажуючись від людини; кучерявий горошок важко влігся на пружке колосся і кидонув по ньому закошлані патли, у яких сям-там заплутались то пучечки квіток, то пласкі стручечки. Сунеться Клешня додому, під оцупочком хлібину затис, у руці самокрутку мене, і легесенький димок від неї сідає на повітря, а далі простягається на ньому, прозорими пальчиками чіпляється за папірець, бо боїться зірватись на землю, а ноженята вже ген-ген далеченько ззаду теліпаються ... Хех, ще й сонце так і стромляє пазурцята в очі, брови зсуваються, зморшки темними червяками позбирались аж коло скронь.

Підступає до хати проз садок, нагнувся до яблучка, гризь – а воно так і заоскомилось на зубах – зарано ще для цих яблук. Жбурнув зелепуху кудись у кропиву – сипонули хто куди курчатка, закудкотіла навіжено квочка на весь садок. Обстукнув ноги об поріг, прочинив хатні двері, й зчервоніли йому стіни у домівці, реготнула на всю пащеку піч, що аж жарини з неї посипались, по-вовчому лупнула хата сліпими очиськами: на долівці коло столу, скривавлена і збіліла лежала його Янушка. На губенятах стиснулись замерзлі тонесенькі змійочки, повкладались на лиці, ніби тут й вікували: ковтнули пишні уста своїми зсохлими тільцями і повлягались на їхньому місці; рука червоними нігтиками тягнеться до ніжки столу, а той наче й відступає, і наче от-от наступить на долоню, розчавить дерев'яним ступаком; у жмінці задушена опала хустка, так само збіліла й безкоста, як і жінка. А спідниця і сорочка зачерствілими чорними коржами оскалюються із землі.

Ревнув, як віл від ножа, хлібину на лаву хотів покласти, але деревина її сама з рук видерла, тільки ошкірилась, коли ковтала; притуливсь до дружини, підняв рукою важкезну голову, заплутавшись пальцями у змокрілому волоссі, діткнувся губами до вихололих щік, розтуляв зліплені повіки, припадав до сердечка, а там уже тихо, уже пташеня не дзьобає, уже крильця йому зав'язли в крові... Нахилився до живота – і там тихо й порожньо, уже не збирається на силі його син, щоб вирватись на світ Божий: уже рідна мати сама його якимось патином продовбала, й собі zarazом смерть учинила...

Добре, хоч Василько сього не побачив. Чи бачив? Бідне дитя, як воно тепер без матері?.. І де він, де усі? Де люди були?.. Як сонце втрималось такий гріх освічувати?.. Не могла, не могла сама таке собі заподіяти! Це баба Мотря, це та стара відьмарка зробила!

Покинув тіло лежати на тому ж місці, лиш якоюсь тканиною від сонця накрив, вибіг на двір. Перехняблено шамуляв аж на другий край села,

так хотів по-людському бігти, а виходило по-жуковому: розкарячивсь, лаписьками гребе, а наче на одному місці стоїть. Доліз-таки якось до Мотриної хати, як прискочив до баби, як ухопив її воронячим лаписьком за патли і трусить, і трусить, і реве по-ведмежому на всю хату, бо й слова вже мовити не годен; роздушити б її отут, посеред цієї смердючої нори, як блощицю, щоб людей більше зі світу не зводила !

– Ти, відьмо, ти, сатано ! Нащо Янушку в могилу звела?! Вона тебе що, їсти просила? Чи наше дитя ненароджене тебе їсти просило, що ти до нього із своїм ломаччям полізла?

Ну шо, ну шо ми кому зробили?! – кинув бабу на ліжко, що аж їй ноги позалітали, а сам уже по кутках біга, виючи, місця на себе не находив.

* * *

– Добрий день!
– Добре здоров'є! А до кого це Ви на наш куток ідете?
– Да до тебе йду, ррибочко!
– До мене? Вам тре' допомогти?
– Нє, котичок, хочу тобі шось нараять.
– То зайдіть у двір: чо' будете з-за плоту виглядать ?
– Да уже йду ... Слухай, ррибочко, воно й не моє діло, але покинь ти ту дитину: єдненьке вже вродили, хіба вам мало, аби хоть його виходили... Ви ж обоє такіє недужиє... Послухай мене, дурну, покинь те дитя, бо позно буде.

– А Ви вже звідки знаєте ?
– Шоб я да й не знала ?.. Да шоб не я, до тебе б твоя мамка зразу до стени убила б, а я кажу: «Не чепай, хай живе, яке є». А тебе тепер прошу: здихайся того пуза.

* * *

Добре, що вигодував якось Клешня свого Василька – тепер хоч має з ким горілку цмулити, без неї та хата зжерла б його до кісточки і тільки облизнулась би.

ВЕРОНІКА ЖИЛЕНКО
ЛТ

* * *

Наснився вишні цвіт, наснився...
І я нікому не скажу про те,
Кому плету вінок із бурштину та листя
Весна мина і міниться й мете...
Метелиця, пахуча пристрасть,
І нескінченність наших свят,
І караванність днів намиста!

Вплітаю поміж цвіту листя...
Тобі такий ніхто ще не сплітав!

* * *

Розкажи, розкажи сивину
Розридайся й розрадь мої сльози.

Осягнути твою далину,
Малину малинових курйозів.

Срібне пасмо втирає очі,
Срібне кришиться в пальцях на попіл.

Вітер темні тумани волочить,
Вітер зорі веде на розстріл.

Зорі падали, падали, сиві,
Поміж темних золи туманів...

Не розкажуть уже, безсилі,
Теплоту твоїх зір-океанів.

* * *

Повертаюсь назад,
Моє золоте осіння!
Перебіль-перепіч втрат
Несла крізь всі видіння.

Моє золоте осіння!
Сива наснилася слива
Молоде ж посадила насіння,
Що вкривала солодка злива...

Моє золоте осіння!
Дух солом'яного діда
Тільки дали каміння,
Коли попросила хліба.

Повертаюсь назад,
Моє золоте осіння!
Радості повен сад
Я твоя, несамотня, дитинна...

* * *

І тільки тінь...
Спогадую минуле
І чайка молоком небес пливе

І тільки тінь,
Зодягнена у біле,
Серед хмарин, мов каравел.

І тільки тінь...
Я все саджу фіалки
І чайка біла, наче змах руки.

І тільки тінь...
Спогадую минуле,
Де осипалися з фіалок
пелюстки...

Ви

Випереживу
Виобережу
Виперепрошу
Виоласкавлю
Визнаю
Виупізнаю
Вимолю
Випрошу
Виобдарую
Видякую
Виголублю
Висвяткую
Виоблагословлю
Виобережу
Виоласкавлю...
Ви...

В'ЯЧЕСЛАВ ЛЕВИЦЬКИЙ
ІЛ, ЛТ

Змовники весни

Проб'ються з тятиви нестямних поспіхів
Іриси наконечниками стріл,
Між вистриби, затято козанострівські,

Зминаючи краватки вітру фосфорні,
Поплескають по спині брязклу стріт.

А, може, і її з собою братимуть?
Ну хто ще стріли (й стрілки) прихова,
Вдихаючи гардинами, як зябрами,
Б'ючи хвостом бігбордно та роз'ятрено
Мільйони сонць, укотаних в асфальт?..

Мільйони сонць, утихлих і розвінчаних,
Які зрадливо можуть донести,
Що квітень у ірисовому відчаї
Граальні автомати спантеличує,
На важелі міняючи листки...

ГОБЕЛЕНИ МИХАЙЛА БІЛАСА

1. Лісова пісня

– *Провесніло*, – казала Мавка,
вмостившись у рогатці верби,
і слова її пружно розстрибувались, мовби котики.

– *Авжеж*, – погоджувався Лукаш,
вийшовши, як невбережена зіниця,
з хороводу лісових посестер,
і гаптуючи:

– *Ти в цій білій сорочці тканий
ніби проліска цибулинка.*

– *Отакої!..* – наскоками переливалося здивування
гіллячок і пташок,
округлих, як хоровод лісових посестер
(чи було не підхопилися всі вони
мечами з каменя,
точніше, з-за столу, на штиб артурівського?).

– *Отакої!..* – крадькома й нечемно зіставляв
нечимненські сутерени
Перелесник
із наданою до його граційної анотації
монографією про міфопоетику “Лісової пісні”.

Стояв і приглядався

на проталинах простягнутого,
наче блакитна сопілка,
плеса.

2. Листопад

Надощений ліс
веслує жваво
вздовж русел розплетених крон.

Все може неспинно і пінно між ними забутись
до останнього кліпання вій
із вирлечка дерева,
яке немов завертає назад пухкими човнами гнізд.

А залишиться тільки настояне
в майоріннях довкружних золотого віку
на галявині листя,
що скотилося з пасем весла
та пасеться, ніби корів черідка,
яка гусне в молочному видзвоні тронік

(аж плями киплять золотим шумовинням).

І лише ці корови ладні попригадувати,
й лише ці корови ладні подошкікувати,
поки знову
крони восени
повнитимуться, як вим'я.

3. Заграва

Тканий перевал,
Тканий перевал із прозорим відтиском ялівцю
Рвучко підноситься над кросном оленячих рогів.

Два олені поспивають
Із вигнутого сліду заграви
І мревом завмруть між заростей вереску.

Вдалині, замаявшись,
Миколай леготітиме
Та непевно вже зватиме своїх оленів.

За тридев'ять долин
Відкрили ж для нього

(Ні, точніше, для Святого Миколая)
Природний парк,
А олені втекли,
Як іще не світало.

Миколай окликає вкотре
Й уже вивертає сорочку стіжками д'горі,
Щоб до нього Блуд не пугував,
Путівці засипаючи пір'ям.

А у вухах усе, мов на радію,
Вторить один автор:
«... Зрештою, Космач стає метафорою...»

Чому?

> «Олені мої!.. Олені!.. Як далеко!..» <

О як же далеко до цього самим їм
(Точніше, до метафори,
А не до улюбленого автора свого хазяїна
Чи до Космача)!

Надкушуючи стебла промінчасті вереску,
Кроснами рогів поводять олені.

В них, напевно, теж
І кров пульсує орнаментом.

«Пропала грамота»

Ледь потріскує світло. В гужовім автостопі,
Гойднеться вибоїсто вечора сміх,
І Будинок кіно – соцреальний некрополь –
Окропить тебе із ковчегу пільми
Там, де фільчині фільми достоту прикільні,
Лиш мовчать, мов колишній трамвайний маршрут.
Затікає ліхтар, ніби келих текіли,
У нестримнім танку пастернаку й петруш-
ки. Субтитри дерев із худих тротуарів;
Маловітряний вечір – то ліпський верлібр.
У піратському фільмі козак є корсаром,
Що гука з-за мушкета: «Юродці, паліть!..»
А нікому гуманно не хочеться ранили.
Тільки місяць почув (як литаври почув!).

На асфальту пропалій, пропаленій грамоті
Кришка люка лежить, мов печать сургучу.

Легенда про дзеркало

*За згадками Еріха Ляссоти, в
Софіївському соборі незабаром після
його зведення містилося всевидяче
свічадо для руських VIP-персон...*

... Як тільки-но в дзеркалі їй упокорено
Вітер, мов зігнуте вістря, затерп,
Ізвідти свічок довгов'язі скрипторії
В'язко впліталися в засклений степ.

Вона приглядалась. Побойще випило
Шлях соломинкою із ковили,
Й кострище рипке, перепілкою випукле,
Струшує літа заїжджений плин

Відтіль, де дружина з пощербленим норовом
Затхло витешує: «зРадам – ганьба!..»,
А позад і *він*, колотнеч упокорювач,
Від половчанки
жадає
хабар –

Оскалилось лезами дзеркало зламане...
Хльостко княгиня в півсні завмира,
Бо впився в розв'иті вудила із ладану
Плазмовий кінь у режимі surround!..

Вузлики на пам'ять Вітєзслава Незвала

Привітання з Богом у пожовклій мрії
так од них манливим доторком війне
в рандеву шляхетно на шляху зомліє
раптом ти не смієш інший посланець

то було чарунком та фінали прикрі
тихо молиш тихо й палко пестиш вість
як сирена хустку дзеленчання ринди
три-чотири цьоми а по цьому ніц

я вітання з Богом із мовчанки виткав

може їх на крильцях пам'ять потрима
писана як хустка легша за листівку
та немов полуди блудний аромат

а коли побачим як не бачать інші
слово-ластівонька не покине хлів
у гнізді з шухляди призивує тиша
доля її злети а моя то спів

привітання з Богом лазурово тонуть
нам би ще зустрітись – повернемо їх
потім із сіяння вибіжимо до дзвона
тільки він як вузлик на хустині ліг

Канцона прозорих набережних
До скла вітрового підвісь роздоріжжя:
На скрючені шпор колючки пурпурові
В задишці спинаються хмари Куїнджі,
Що вибиті з рам, наче з лосячих рогів.

Пір'їсті перуки зав'язані мостом,
А кіска – мов туя, проросла навскіс
Туди, де монети спадають на плоскінь
Повз витягнутий аксельбантом карниз.

До нього примчать фаетони лілейні:
Зітхне цибулинчаста хмара – й тікати...
Услід осідатиме лава Помпеї
Як викуп за вензель жаркий естакади.

ІННА НЕМИРОВАНА
ІЛ, ЛТ

Вівальді

Він вривається до мене додому о пів на першу – очі горять, погляд шалений, щасливий, щастя, здається, бризкає з усіх щілин, навіть, прости Господи, із дупи, пальці живуть власним, окремим від рук життям, бігають у повітрі, мацають щось відоме тільки їм. Бабця, розбуджена рухом, визирає з дверей своєї кімнати, підсліпувато мружиться на нас і так само без жодного звуку ховається назад.

– Люблю твою бабу, – сміється мені на вухо. – Її неможливо зрозуміти, зате вона сама завше розуміє всіх – на свій лад, звісно, проте

це вже вторинне.

Так, вторинне. Дивлюся на нього здивовано і зачудовано. Де-він-де-я і де-ми-разом – то штука більш прикольна, аніж химери моєї бабці.

– Маєш "сіді"?

Так, я маю "сіді". А тебе я маю?

– Мені диска сьогодні принесли – ну просто... Словом, я маю це послухати. І ти маєш це послухати.

Так, ми маємо те послухати. Веду його до своєї кімнати, ховаю недороблену лабораторну з хімії і дістаю плеєр, кладу на письмовий стіл, приношу з кухні табуретку. Він вставляє диска, сіпаючись від збудження. Пальці трясуться, роблять цілий ряд зайвих рухів, врешті запихають диска всередину, натискають кнопку. Кімната наповнюється звуками: симфонічний оркестр. Очі його розширюються, зіниця витискає синю райдужку аж на край – та стає нещасною, майже непомітною.

У двері просувається голова бабці, погляд секунду блукає замкненим кімнатним простором, далі рука лягає на ручку і тихо зачиняє її. Іх. Нас. Чорт, не знаю, як сказати правильно! Втім, кого то турбує?

двері Що то є? – питаю тихо.

двері Вівальді, двері каже з хрипливатим захопленням і прикладає пальця до губ.

Ясно – мені належить мовчати. Підминаю ноги під себе, скорчуюся на табуретці і приречено замовкаю.

Він слухає свого Вівальді. Я дивлюся на нього і нічого не чую. Диск грає вперше, вдруге, втретє... Врешті він із нещасною міною вимикає плеєр і озирвається до мене, скрюченої на табуретці, напівсонної, аморфної:

– Геніальна музика. Просто геніальна.

– Так, – киваю.

– Мабуть, – думаю.

– Залишити тобі диск?

– Ага.

...лишай. Якщо лишай, то повернешся принаймні один раз – аби забрати...

– Може, зостанешся на ніч – пізно.

– Та ні, – киває рішуче. – Незручно.

А прилазити о першій ночі аби лише послухати свого ср...го Вівальді – зручно?

– Дійдеш?

– А скільки тут іти?

Проводжаю його до дверей.

– Каву будеш? – висувається з кухні бабця.

– Музику слухали, – кажу бозна нащо.

– Чула, – знизує плечима. – Він нормально дійде?

– А котра година?

- За чверть четверта. Каву будеш?
- Нє, у мене ще лабораторна недороблена?
- Після Вівальді?
- Воістину воскрес!
- Добре, давай пити каву.

Ми п'ємо каву і мовчимо. Впізнала композитора на слух. Так, з них би вийшла гарна пара.

– Інтелігенція, – раптом каже бабця ні до кого не звертаючись, уже коли миє чашки.

– Що? – глипаю червоним невиспаним оком.

– Хлопець прийшов до дівки посеред ночі, аби послухати Вівальді, – відповідає.

Ні, не вийшло б із них пари. Сідаю на підвіконня і, приклавши долоні до скла, вдивляюся у темряву за вікном.

Вівальді, матері його ковінка.

* * *

Коли була зима і сніг, і з нафарбованих вій звисали бурульки. Ми йшли вулицею – коли я сказала йому, що кохаю. Я не знала, чи кохаю, але мусила сказати:

– Я кохаю тебе!

Коли була зима і сніг укривав вулицю пухким килимом, що іскрив супроти місяця, а місяць займав півнеба. Він засміявся:

– Це все – "Кармен".

Коли була зима і сніг, і порожня вулиця, і ми удвох – він і я. Коли я хотіла, щоб він зігрів мої забурулені вії своїм теплим подихом, щоб він зняв рукавиці і торкнувся теплими долонями до моїх щік.

– Ні, це не "Кармен", це кохання. Я кохаю тебе. Я кохаю тебе разом із твоїм Вівальді і твоєю "Кармен".

– Це – Бізе.

Коли була зима і сніг, і місяць, і бурульки на віях, і він поряд, і мій дім далеко, і коли світу взагалі не було, а було лише почуття, яке я спромоглася назвати коханням, тому що не знала, як його назвати по-іншому. Коли я хотіла, щоб він не йшов додому, просто не йшов, просто пив зі мною каву, і розповідав про свого Вівальді, і несміливо торкався не відігрітих іще долонь, а потім цілував вії, щоки, холодний ніс:

...ніс у тебе такий холодний завжди...

...це означає, що я здорова, бадьора й щаслива...

...як у собаки?..

– А я думала безе – це тістечко!

Він замовк і опустив голову – образився. Власне, я не хотіла його ображати, просто...

...просто була зима і сніг, і місяць, і я сказала йому про своє кохання, і знала, бабця ночує у знайомої на іншій околиці міста...

Біля дверей дому поцілував у щічку:

– До завтра.

Губи холодні й байдужі – контрольний поцілунок.

Була зима і сніг, і я хотіла відчутти себе щасливою, а він пішов у ніч і розчинився в ній.

...ти не любиш опери? Мабуть, ти просто ходила не на ті вистави, адже опера – це ж просто фантастика, це така колосальна релаксація, притому – з максимальною мобілізацію розумового і духовного ресурсу особистості. Ні, ти не розумієш, опера – це ж найліпший, найгеніальніший винахід людського генію, даруй за тавтологію!..

Так, релаксація, мобілізація, ...ція, ...ція, ...ція.

А я сказала тобі, що кохаю.

А ти пішов у ніч.

Коли була зима і сніг.

Коли я хотіла, щоб були ми, а були лише я та ти. Окремо.

Та йди ти зі своїм Вівальді!

* * *

– Уяви собі, я розпинаюся півгодини, розповідаю, в чому я не згоден, і тут він ставить мені геніальне запитання: "А хіба Руссо – не грек?", – видав, грюкнувши рукою по столу високий блондин з кучим "кінським хвостом" – Толя, здається. Всі за столиком регочуть. Я посміхаюся. Я не розумію, що в цьому смішного. Я теж про вашого довбаного Руссо знаю тільки те, що він француз.

– Геніально! – стирає сльозу чорнявий, Ярослав. – А безе – тістечко!

Столик знову вибухає реготом.

Вони сміються з мене – раптом розумію. Вони сміються з мене. Для них я – тупий шматок м'яса. Просто тупий шматок м'яса, що губить їхнього друга.

...я маю познайомити тебе зі своїми друзями. Зрештою, ми зустрічаємося вже чотири місяці, а ви ще не знайомі...

Значить, ми зустрічаємося. Дякую, просвітив.

...ми – не богема. Я взагалі негативно ставлюся до богеми, мене такі люди дратують. А ти що скажеш?..

А я могла б спитати, що таке "богема", але не питаю, бо ви будете обсмуктувати і обсміювати мене, так само, як того горопашного, що спитав про Руссо.

...я ставлюся до неї нейтрально...

Воістину воскрес, нейтрально. До того, чого не знаєш, ліпше ставитися нейтрально – принаймні ці люди почують від тебе хоч одне "розумне" слово.

...я помітив, що ти взагалі уникаєш конотацій. Боїшся когось образити?..

Ще одна розумацька відповідь:

...не хочу зараз чіпати цього...

Підводжуся з-за столика і йду надвір – подихати. Вони не п'ють і не

палять. Вони обговорюють Руссо та Вівальді. Він – такий, як вони, йому з ними добре і зручно. Але не мені. Не мені!

Виходить услід:

– Тобі недобре?

– Так, мені недобре.

– Що тобі болить?

– Вівальді.

– Що?

– Нічого. Я додому поїду, можна?

Уважно дивиться на мене, примружившись (відчуваю, як під тим поглядом мені стає насправді фізично погано), а потім каже повільно, учительським тоном:

– То мої друзі, розумієш? Я – такий, як вони. Якщо тобі погано з ними, то як тобі може бути гарно зі мною?

– А мені добре з тобою?

– А я тобі хто? – ну, і навіщо я те спитала? Ду-ре-па!

– Ти що, перед вибором мене ставиш?

– Ні, любий, ні, я-бо знаю, яким він буде, той вибір. Ще й як знаю. А ти мені чомусь потрібен. Хер його зна, навіщо. Просто потрібен – може, як показник того, що і я комусь, та треба. Чи, може, я тебе справді кохаю?

– Я їду додому.

– Я тебе проведу.

– Не варто, – цілую його в щічку. Без емоцій. – Я велика дівчинка.

Зимові дерева повільно пропливають повз мене. А, може, це я пропливаю повз зимові дерева.

Я втомилася.

Я обламалася.

Я зрозуміла, що я – ніщо.

Інтелектуальна пустка.

Шмат м'яса.

...Бабця смажить рибу на кухні. Знявши пальто, одразу йду до неї. Дивлюся на вправні руки: виделка у лівій, ніж у правій. Дивлюся на спину – рівну, ніби хто у неї кілка встромив.

– Ба, ти любиш Вівальді?

– А що? – мружиться, озирнувшись.

– Давай послухаємо разом той клятий диск, і ти мені поясниш, який там понт.

Бабця вимикає газ під недосмаженою рибою, утирає руки й дістає із серванта пляшечку із коричневою рідиною та дві маленькі скляночки.

– Коньяк, марочний, – посміхається, ставлячи все те на стола, поряд із горою борошна та риб'ячих лусочок. – Для особливих випадків.

– А зараз який? – цікавлюся з посмішкою.

– Перше розчарування у коханні.

– Ба, це я не для нього хочу, – заперечно хитаю головою із

серйозною міною. – Для себе.

– Значить, будемо слухати Вівальді, – знижує плечима, розливаючи коньяк.

Перехиляю стопку і відчуваю (смаковими рецепторами язика, здається) справді класний смак.

Вівальді, трясця його мамі...

* * *

Люблю людей, котрі вміють бути послідовними на шляху до перемоги. Я так не вмію. Я взагалі ніяк не вмію. Я – інертна. Я можу бути лише веденою шестернею. Таким собі гвинтиком великої супермашини. Віва, пане Джугашвілі. Хоч я, власне, не певна, що це ви придумали. Я взагалі нічого не певна. І не тому, що надто добре вмію сумніватися, а тому, що просто не знаю елементарних речей. Я з тих, хто може спитати, чи не був Руссо греком. Хто не любить Вівальді. Кого не вставляє опера. Я – шмат м'яса. Але я так не хочу. Не люблю, коли мене тицяють пикою в холодець. Не через те, що я когось там люблю і хочу бути "гідною". До біса! Заради себе. Щоб довести собі, що можу "швидше, вище і сильніше". Як спортсмени-олімпійці. Як й...ані спортсмени-олімпійці, прости Господи!

...у тебе часом проскакує лайка...

...то й що?..

...це гидко. В дівочих устах – особливо!..

...ти що, зібрався зайнятися корекцією мене?..

...чого ти визвіряєшся? Я ж не так просто повітря стрясаю язиком, я добра тобі бажаю...

...перша фразеологема калькована, а друга – надто банальна, щоб дати ефект!..

...ти що, платиш тією ж монетою?..

...а що, здаюся надто тупою для цього?..

Я просто дурна баба. Бабця мені так одразу й сказала.

Але ж він мені дорогий. Може, тому, що перший. А я йому? Що він відчуває? Хто я для нього?

Закрити обличчя руками. Мати наполегливість спортсменів і терпіння богів.

* * *

Квіти. Великий букет червоних троянд (я тобі не казала, що ненавиджу червоні троянди?). усмішка. Поцілунок у щічку:

– З днем народження!

– Дякую!

Відходжу крок убік, пропускаючи його до кімнати. Входить. Дивиться на мене блискучими щасливими очима. Якби я знала, як дивляться очима закоханими, я б оцінила той погляд з цього боку. Втім – чи не начхати?

Бути щасливою. Хоч один день бути вповні щасливою, навіть якщо то – ілюзія.

– Я що – перший? – цікавиться, коли проведжу його до накритого стола на кухні.

Пускаю посмішку під носа:

– Ні, ти – єдиний.

– Тобто, нікого більше не буде?

– А тобі треба когось іще?

Знижує плечима. Я ставлю квіти у воду: його квіти у мою вазу, бо вода нічия, вода – спільна, чи то пак – загальна. А в загальних категоріях його до мене аж ніяк не прив'яжеш, ми-бо з ним навіть не протилежності, ми просто самі-по-собі.

– Відкоркуєш вино?

– Може, залишимо на потім?

Ставлю квіти на тумбочку, а руки йому на плечі – здригається так, наче я його у цю мить чимось уперіщила.

– Ти можеш розслабитися бодай сьогодні? Від краплі вина у тебе стріха не поїде й печінка твоя не засочить цирозом.

– Сочити цирозом – це цікаво, – каже іронічно та знижує плечима, мовби для того, щоб скинути мої долоні. Відчуваю, що ним трусить – боїться він мене, чи що?

– Що з тобою? – цікавлюся.

– Нічого, – зосереджено здирає з горловини пляшки папір. – Просто якось дивно в нас із тобою свято починається.

– Як це – дивно?

– У мене таке враження, що нам обом незатишно й недобре.

– А що треба, аби це змінити?

– Не знаю, – зосереджено закручує штопор, спинні м'язи на мить натяглися, як струни – і оп-па – корок вискочив з ледь чутним плямканням. Ставлю перед ним на стіл дві чарки і в них ллється тоненька цівочка червоної рідини – зовсім трохи у кожну. Рафінуємо (?) кількість невживаного зазвичай алкоголю? Ну-ну...

– П'ємо за щастя?

– Воістину.

Пригублюю вино – гарний, багатий смак доброго напою.

– Гидота, – каже у відповідь на мої думки. Кашляю – аби сльози, котрі виступили на очах, здавалися випадковістю:

– Це – після тосту за щастя?

– Припини, так ми домовимось тільки до сварки.

– Невже заради мене складно випити краплю вина?

– Господи!..

Різко підводжуся і гепаю долонею у підвіконня – і чого ото я завелася?

Його руки лягають на мої плечі:

– І чого ти завелася?

Прихиляю голову йому на плече й відчуваю хвилю напруження, що прокочується його тілом. Бляха, невже я така страшна, що треба труситися від кожного мого дотику?

– Бляха, невже я така страшна, що треба труситися від кожного мого дотику?

– Я ж тебе просив стежити за мовою.

– Блін! – озираюся до нього, очі повні праведного гніву, на кінчику язика крутяться слова, що відповідають тому, що я зараз відчуваю, проте... Натрапляю на його іскристий погляд і раптом падаю йому на груди, ревучи на весь голос. Не знаю, що він при цьому відчуває, проте за якусь мить долоня лягає на моє волосся і починає його гладити.

– Чого ти мене ще не кинув?

– Я ж кохаю тебе, сонечко.

– Тоді чого ти так зі мною поводишся?

– Як?

– Як ідіот!

І раптом до мене доходить: він же щойно сказав мені, що кохає. В таких умовах то, звісно, нічого не значить, але ж він не кидається такими словами навіть за Таких обставин!

Беру його обличчя в лещата своїх долонь і починаю цілувати, цілувати... Його руки лягають поверх моїх:

– Не треба, сонечко.

Одну мить, лише одну коротку мить, я думала, що вже вмерла. Він зробив з мене пустелю, ще нічого зі мною не робивши – просто тим, що постійно забиває на мене, дає мені зрозуміти, що я для нього... А що я для нього? А нічого! Я ж – не Вівальді. І навіть не Безе...

– Іди будь-ласка.

– Що? – очі кумедно розширюються.

– Іди, будь-ласка, інакше я тебе просто приб'ю.

Зачинаю за ним двері й, повернувшись до кухні, дивлюся на квіти, які бережуть його запах, які однаково сильно хочеться обійняти і викинути, а потім беру пляшку і відсьорбую з горла, уже навіть не намагаючися смакувати. Сьогодні я нап'юся, нажеруся і наревуся, потім ляжу спати у рідне холодне ліжко – попри те, що ще вранці хотіла лежати в ньому поряд із тобою. А засинатиму під старі записи Цоя.

І під три чорти твого Вівальді!

* * *

Відчуття весни. Весна розливається навколо і в мені, хоч за вікном досі сніг. Я стою посеред велелюдної площі, у теплому пальті й рукавицях, ніс мій зовсім відмерз і "кози" у ньому, здається, розтали вкінцець, в обличчя б'ють вітер і запахи вихлопів, а мені добре, бо я слухаю на сиді диск Вівальді й мене врешті починає вставляти.

Я в'їхала у Вівальді!

...привіт...
...привіт...
...ти досі на мене сердишся...
...я ніколи ні на кого не серджуся...
...мені не подобається твій тон...
...і що мені тепер робити із цим? Плакати?..
...нам треба зустрітися...
...не впевнена...

Диск закінчується і я запускаю його наново. Мене переповнює якесь дивовижне відчуття любові до всього світу і я починаю обережно пританцьовувати в такт. І начхати, що комусь це не до вподоби! І начхати на усіх сірих і злих міщан, що крутять пальцями біля скроні, цих довбаних обивателів, нещасних за визначенням, яких не вставляє те, що я щаслива, бо в їхньому світі убогих ідіотів щастя – то злочин.

– Агов, ви, мені начхати на вас, чуєте? На-чха-ти!

Я в'їхала у Вівальді, можете розтерзати мене за це, як Гіпатію, можете розібрати мої кістки, щоб опісля лікувати ваші нікому, навіть вам самим, якщо по щирості, не цікаві хвороби, прапор вам до рук, людці! Робіть, що хочете, а я більше не належу вам, я в'їхала у Вівальді!

На моє плече лягає рука і, підвівши очі, я зустрічаюся з лукавим сірим поглядом із-під смішної вухатої шапки. Посміхаюся його володареві й, вийнявши з вуха один навушник, подаю йому. Велика червона від морозу незахищена рукавицею долоня з неслухняними холодними пальцями приймає його від мене й пхає до вуха власного, інша лягає на мій стан і ми починаємо незграбно вальсувати посеред велелюдної площі, ковзаючи на підталому вже трохи снігові. І я щаслива, бо...

...обожаю весну і Вівальді!

* * *

Відчиняю двері й бачу його на порозі – промерзлого і якогось трохи пожмаканого.

– Привіт!

– Заходь, – посміхаюся трохи іронічно й відступаю крок від дверей. Він заходить (пика така кумедна в цю мить, як у дуже вихованого породистого песика, що мимохіть нашкодів) і простягає мені диск.

– Що це? – питаюся, беручи його до рук і відчуючи, що посмішка моя мимоволі стає ширшою.

– Цой, – відповідає, непевно знизуючи плечима. – Мені сказали – всі альбоми.

Бабця визирає із своєї кімнати і посміхається:

– Чай, кава, коньяк?

Я кидаю на нього запитальний погляд, а він заперечливо хитає головою:

– Дякую, я ненадовго.

Бабця киває і двері зачиняються.

– У тебе геніальна бабця.
– Я знаю, – я продовжую посміхатися, мов дурепа, й мені чомусь на це зовсім начхати.
– Маю квитки на "Медею", – непевно опирається правицею об стіну. – До театру. Кажуть, чудова модерна постановка. Сходимо?
– Це про дурника, котрий відсік голову якійсь потворі аби перетворювати всіх навколо на кам'яні цурбани її мертвим поглядом?
– Майже, – посмішка його така ж безпорадна, як перед тим, жодної там зневаги чи роздратування. От що значить – примусити чоловіка чути винним!
– Бабцю, я йду на "Медею"! – кричу бабці, беручи пальто – джинси й кофтина на мені чисті, а йду я до театру дивитися, а не збирати погляди.
– Осуджувати чи виправдовувати убійницю? – цікавиться бабця, визираючи з-за дверей.
– Співпереживати, – посміхаюсь у відповідь.

* * *

Ми прорізаємо весну кроками, а весна прорізає нас собою. Ми змінюємо контури весни, а весна змінює нашу внутрішню суть. Я ловлю запахи, ще сніжні й холодні, а проте вже весняні, вже повні життя і щастя.

Я люблю весну. Я люблю історії, що залишають у душі слід, таку собі величезну відмітину ісполинського (кака, а не слово!) залізного кігтя, що є – назавше. А ще я, здається, просто люблю цей світ, такий складний і простий, такий... мій! Так, я люблю все, що є моїм, що дотикає мене до живого, саме тому я і люблю весну, "Медею" і, схоже, Вівальді.

– Як тобі вистава? – цікавиться він і я, зупинившись, озираюсь, склавши руки на грудях:

– А що я маю сказати? Що ти хочеш від мене почути?

– Будь ласка, не починай! – він також мусив зупинитися, обличчя його знову набуло безпорадно-винного вигляду, не знаю вже – через мене чи через те, що ми стоїмо зараз посеред тротуару й безтактно заважаємо руху перехожих. – Я знаю, що наробив і наказав багато дурниць, але ж не вік мене за те картати!

– Чому ти вважаєш, що наробив дурниць? – я зробила крок назад, не удостоївши навіть поглядом тітку, котра вереснула позаду жлобську фразку на кшталт "астарожней, девушка!"

– Давай зійдемо зі шляху, – благально звів очі д'горі.

– А треба?

– Я просто... – він робить крок убік і я змушена відповісти люб'язністю на люб'язність, тим паче що перспектива сварки з якимось аж надто злим на всіх і вся "громадянином нашого любого міста" мене не вставляла аж ніяк. – Просто з тобою складно, розумієш?

– То на біса я тобі?

– Я люблю тебе, – він несподівано хапає мене за плечі і незграбно

цілує. Губи пахнуть чимось солодким і приємним.

* * *

Я дивлюсь у вікно, слухаю Вівальді й п'ю коньяк. Мені хочеться плакати й сміятися одночасно і я не знаю, яке з цих бажань сильніше.

...О ти, Медее, що вбила своїх дітей!..

Я вимикаю плеєр і беру до рук чарочку з-під коньяку. Під нею – ледь помітна калюжка у формі кола. Стираю її пальцем і прикладаю до вуст.

...О ти, Медее, найбезжальніша поміж жінками!..

Мені погано. Я вже не знаю, чого я хочу, й мені погано.

Годинник показує третю ночі й, зітхнувши, я знову вмикаю плеєр.

Най буде музика!

Віва Вівальді!

* * *

– Привіт, – озираюся і одразу пізнаю його по химерній вушанці.

– Одвіт, – посміхаюся у відповідь. – Тобі не холодно без рукавиць?

Він зиркає на свої червоні долоні й знизує плечима:

– Це у мене замість Вівальді. – і одразу ж додає на мій запитальний погляд. – Ти знайомишся з представниками протилежної статі вальсуючи посеред площі, а я – от... Кожному, так би мовити, своє.

– Мазохістське у тебе своє.

– Soli soli soli.

– Що?

– Єдиному сонцю світу, – бере мою руку у свої і, посміхаючись, злегка її стискає.

– Щастить же мені на вас, паршивих інтелігентів!

Він весело сміється, а я думаю про те, що життя іноді саме підказує нам відповідь на питання, що не дають спати.

* * *

– Привіт, – бабця озирається і киває:

– Видаєшся втомленою.

– Весна.

– Ти стаєш однозначною.

– Так.

Дзвенить телефон і я йду знімати слухавку.

– Привіт.

Згадую всі троянди і посмішки, тепло рук і смачний запах губ. Згадую тихе "Я тебе кохаю" і вираз обличчя інтелігентного пуделя. Згадую зимові ночі, Вівальді й іній на моїх віях. Згадую всі свої переживання та сльози. Як мені було з ним добре і як було погано.

– Одвіт.

– Підемо кудись сьогодні? – я згадую все, що любила в ньому і все, що ненавиділа. Любила більше. Любила навіть те, що ненавиділа. Його

руки... Його пізні з'яви... Його інтелігентську зверхність... Його здатність примусити мене чути поряд із ним дурепою і нездарою... Його губи... Те, що він навчив мене любити Вівальді...

– Не хоч.

Кладу слухавку і з відчуттям величезного полегшення притуляюся чолом до стіни. Я зробила це! Я це таки зробила!

– Ти жорстока, – хитає бабця головою, помішуючи суп.

– Я мудра, як змія, – посміхаюсь їй, за крок опинившись у кухні, обіймаю її ззаду за стан і притуляюся до спини, що пахне моїм домом і трохи мною самою. – А ти пахнеш супом. Кухнею.

– Іди в баню! – бабця накриває каструлю кришкою й, озирнувшись, обіймає мене.

У вухах лунають уривки вальсів, а перед очима пропливають краплі, що падають зі стріхи – як у сповільненому кадрі, довго-довго.

Живу...

Для орнітологів

У моїх грудях дві кулі і сама я – як велика м'ясна куля, що сочить червоними соками власної суті, і суть моя – смерть.

У моїх грудях дві кулі, дві маленькі чорні порошинки, загублені у величезній мімікуючій сутності, ймення якій – ніщо. Я бреду по білому снігові своїх торішніх сновидінь і гублю з вій шматочки темряви, що падають мені до ніг і перетворюються на химерних брунатних голубів, істот мого персонального бестіарію, вони відлітають у сутінкове небо моїх думок і перетворюються на ледь помітні цяточки куль. Чи кульок. Чи кульків.

– Я бачу твою смерть, хлопчику, – кістлява, як у намальованій на стіні церкви смерті, рука зі зроговілими нігтями і дві страшні темні ями над круглою зморщеною щилиною рота.

– Я дівчинка, тітко Марто! – сполоханий білий голуб дитячого голосу у блакитно-хмарну високість.

У моїх грудях дві кулі, два болі, але ім'я їм – легіон. Я тихо ступаю торішнім снігом, що не встиг розтанути взимку і поповнитися новим вливанням білої крові влітку і думаю про голубів. Ні, не про голубів. Про кулі. Про смерть. Про себе. Ні, брешу, ні про що я не думаю. Я просто йду вперед, чи назад, чи вгору. Йду і йду. Йду і гладжу кулі у своїх грудях по крихітних гладеньких голівках, як двох маленьких, лагідних кошенят, загорнутих у м'яку і теплу ковдру моєї крові.

– Я бачу твою смерть, хлопчику. Я бачу її так чітко й яскраво, ніби як знов маю очі, – хижі зуби старечого голосу, що вгризаються в дитячий страх.

– Я дівчинка, тітко Марто! – чітко і впевнено відповідає він на те і відштовхує від себе зуби старечого пророцтва.

У моїх грудях дві кулі, дві дірки, дві маленькі смерті звили у них

гніздечка і скоро знесуть по першому яєчкові. Це будуть сорочині яйця. Вилупившись, сороченята зшиють собі сорочечки з їхньої шкаралупи, а на вишивку комірців і манжетів я позичу їм крові: свіжої – на червоне, засохлої – на чорне. Гарні будуть сорочечки!

У моїх грудях дві кулі, а стежка під ногами лише одна. Зате чоловіків за плечима так само двоє. Один каже, що треба зробити привал, а другий кричить, що й так не встигаємо. Обидва сердиті на мене. Вони вважають, що я граюся в агонію в невідповідний час.

– Ти помреш від руки коханої, хлопчику, – зуби відпускають мене, але крихітна порошинка переднього залишається борсатися в мені навіки – днів на два.

– Я дівчинка, тітко Марто! – намагаюся вичавити його, як серцевину прища. – У мене буде не кохана, а коханий.

У моїх грудях дві кулі. Дві смертельні рани розривають мене зсередини, як два кібці свою нещасну здобич. Чоловіки не вірять мені. Чоловіки сердяться на мене. Чоловіки кажуть, що я інфантильна і безвідповідальна. Чоловіки мають рацію. Саме тому я зараз просто ляжу під деревом і вмиру.

– У тебе буде кохана, хлопчику, – зморшкуватий рот кривиться у неприродній для нього сумній посмішці. – Кохана, яку ти ніколи не розлюбиш і ніколи не зможеш кинути, воїне. Це буде оця крикуха, котра не втомлюється запевняти, що вона – дівчинка.

Отож у моїх грудях дві смертельні рани. Тому я зараз ляжу і помру, провалюся у небуття аж до завтрашнього ранку. Сідаю під дерево і виштовхую на долоню обидві свої кулі. Чоловіки в один голос видихають: "Нарешті", а вони, мої бідненькі, безпорадно лежать на асфальті долониної шкіри, просто у тріщині лінії життя і нагадують крихітних дурненьких горобенят, котрі вивалилися з гнізда і тепер плекають свою смерть виразом страху і муки на жовторотих писках.

Суші во гробі

- Хочу суші.
- І що?
- Розумієш, я цих самих довбаних сушів ніколи в житті не куштувала.
- Гидота.
- А, може, то тобі гидота, а мені було би саме, так би мовити, "ням"?!
- Ну і?
- Хочу суші!
- Хочи собі!
- Ти нормальний – хочи собі?! Як узагалі таке ляпнути можна?!
- А що ти хочеш почути.
- Точно не "Ну і"!
- Та хоч "Ну дієз"! Що від того зміниться? Чи я мав із тобою потужити з приводу непереборності шизофренічних бажань?

– Та йди ти, розумнику!

Тиша. Вітер. Шумить між гілля бузку. Бузок пахне. Літом. Пухом тополь.

– Хочу суші!

– Слухай, чого ти мені мізки длубаєш?! Що я тобі, з пальця висмокчу те суші, чи що? Чи з астралу якого витягну?

– Міг би бодай поспівчувати!

– Ну співчую!

– Це ти співчуттям називаєш?!
– А ти ним величаєш щось інше.

– Та йди ти!

– Ага, по суші!

Тиша. Облітають останні тюльпани. Червоні. Пахнуть осінню. Крихтою хліба, що застрягла край старечих губ.

– Хочу суші.

Вітер ворушить штучні квіти.

– Хочу суші!

Штучні квіти штучно шарудять.

– Ти так і мовчатимеш, шматку гниляччя?!

– Хочу кумису.

– Чого?!

– Кумису.

– Якого ще кумису?!

– Справжнього, кобилячого. Із черепа Святослава.

– Знущаєшся?

– Та ні, кумису хочу!

– Та йди ти на...

– ...суші! – рука старої труситься, опускаючи пластмасову тарілку поміж опалих тюльпанів – на опалі пелюстки. Червоні. Як мантия Ями. – Земля вам пухом, дітки! Царство вам небесне!

Вітер шумить між вінків на свіжій могилі. Зовсім поряд, у ногах розквітлого бузку, що пахне липнем. Травою, що вибилася з-поміж акуратно припасованих один до одного камінців старого бруку.

– Правду ти казав, гидота.

– Хочу кумису!

– Що?

– Кумису хочу!

– Який ще кумис? Он, суші їж!

– До одного місця мені твоє суші! Хочу кумису!

– Знущаєшся?

– Та ні, кумису хочу!

– Слухай!..

– Ну?

– Гну!

– А що, з антилоп'ячого молока теж кумис роблять?
 – Чого?
 – Ну гну – антилопа...
 – Слухай, тобі вже й мізки начисто вигнили, а все розумаку великого з себе корчиш!
 – Та нічого я не корчу. Я кумису хочу!
 – Іди ти... в суші-бар!
 – А там кумис продають?
 – А бодай тебе!
 Вітер сідає бабі на плече й посміхається тюльпановою пелюсткою:
 – А чого їх разом поховали?
 – Так було треба, – баба посміхається плетивом зморщок довкола рота.
 – Хоч' зірву тобі п'ятипелюсткову квіточку з бузку?
 Штучні квіти на вінках замовкли, прислухаються. Пахне сіном.
 – Хочу кумису!
 – А вічний же тобі спокій!
 – Та який тут спокій, коли шлунок зводить від самого слова "кумис".
 – Та який там у тебе шлунок, ти, скелете, лайном обвішаний!
 – Куди?! А оце що по-твоєму, не шлунок?
 – Де?
 – Та грудочка ось, помацай!
 – Та йди ти в баню! Гидота! Я їм між іншим!
 – Та в бані...
 – Закрий врешті рота!
 Вітер сміється, дивлячись на бабу, яка зосереджено жує квіточку бузку. П'ятипелюсткову. На щастя. Бузок лається брудними словами – він теж вірить що п'ять пелюсток – то на щастя. Тюльпани пахнуть скошеною травою.
 – Хочу кумису!
 – А я – грейпфрута!
 – Чого?
 – Це фіговина така, на апельсин схожа, тільки червона всередині й розміром із твою довбешку.
 – Кисла мабуть?
 – Гірка!
 – Тьфу! Ліпше вже кумис.
 – Кумис конякою смердить.
 – Ти що – пила?
 – Ні. Так, здогадуюсь.
 – Ой, здогадлива, ліпше суші своє жери! Спілкуйся зі шматком сирії риб'ячої плоти!
 – Принаймні – не гнилої!
 – На себе б подивилася!

- Чого?!!
- Кумису кажу хочу.
- Ага, з грейпфрутом!
- А від того нічого не буде?
- Тобі – точно не буде!

Баба повільно їде до виходу, опираючись на вітра, мов на палицю. Вінки пахнуть тюльпанами. Напівопалими. Осінніми.

- Але ж і гидота це суші!
- А я що казав!
- Що в Індії живуть плішиві недомірки.
- Вошиві?
- Плішиві!
- Чого?

– Кумисяні, кажу! Такі черепи на ніжках – булькають постійно й смердять конякою!

- Думаєш, це смішно?
- А хіба ні?

Бузок чує в собі досить сили, аби виростити нову квітку на п'ять пелюсток, але вітрові того знати не треба, най ліпше думає, що бузок засмучений і ображений. Так цікавіше. Та й треба хоч якось приструнити нахабу. Най йому хоч соромно буде! Цікаво, а буває йому хоч колись соромно?

Баба дибає до виходу, підтримувана вітром, і видається чомусь гарною. Як крихта хліба в бороді пана Бога.

Тюльпани пахнуть грейпфрутами.

П'ЯТИЙ КУРС

(уже їх випущено в світ)

ЮЛІЯ БАБЕНКО
ІФ, ЛТ

Грушевий чай

Наламала гілля на грушевий чай,
хижо обікравши рученята груші.
Наливає ранок росяну печаль
у помиті склянки – у холодні душі.

І гарячий чай вдумливим ковтком
залишає в тілі відчуття небесне:

Тепло...Тепло...Тепло... Тільки за вікном
без своїх гіллячок груша сохне й мерзне.
Лютий 2005

* * *

Я з тих країв, де хвилі неозорі
цілують полум'яні береги.
Я з тих степів, де ніжне Чорне море
леліє тіло, додає снаги.

Я з тих широт, де вітер пестить трави
і решетом просіює піски.
Я з тих висот, де сонце землю палить,
де водами течуть мої роки.
Травень 2007

* * *

Тарасові Кременю

Ти мусиш жити в місті гетсиманій,
у місті-інкубаторі іуд,
де триголові риби у лимані
священну кров Твою ковтками п'ють,
де стан шмагають виноградні лози,
де продають усе й усіх без меж.
А Ти крокуєш по вузькій дорозі,
по зорях у калюжах Ти ідеш.
Твоя хода не знає втоми й спини,
щоб зерна сипати в ґрунти віків...

Ти в Гетсиманському саду Єдиний,
хто не продасть за тридцять мідяків.
Червень 2007

* * *

Окрайці фраз і крихти повідомлень
утома розкришила у мені.
Вечір'я захвало шлях додому –
хапаюся за зоряні вогні.
Ніхто мене не кличе, не чіпає,
не кидає ні звуку навздогін.
Вечір'я пригощає чорним чаєм
мене півмертву – мій тілесний тлін.

Чи я дійду? Та *Хтось* завжди доводить
до дому, до квартири, до стільця,

на тлінне тіло ллє цілючі води,
стирає втому з мертвого лица...
Читаю сни. *Він* спокій мій вартує,
в порожні жили кров гарячу ллє,
запевнює мене: живеш не всує...

Я ж хочу знати: хто *Він* є?
Квітень 2007

* * *

Ти маєш гостре лезо. Ріжеш тишу
на скибки, мов достиглі кавунці.
Мій ніж – тупий, солодку тишу кришить,
як хліб для зголоднілих горобців.

Кавунний сік вмиває підборіддя,
затягує клітини шкіряні.
Розрізана, розпита тиша літня
відкрапує передосінні дні.

Обід прощальний. Від'їжджаєш, пане,
в столичні далі, заосінні сни...
Не рушиш тиші – тиша в'яне, в'яне,
як в'януть перестиглі кавунці.
Вересень 2006

* * *

хтось із мене зробив чорнило
налив у ручку
гарно пишеться
(але бувають і клякси)
хтось кинув на порозі
тепер об мене зачіпаються
топчуть
втирають ноги
хтось зім'ятий шматок мене
загладив
упхав у рамку
і повісив на стіну

я хочу ВТЕКТИ ЗВІДСИ
але не можу зібрати себе тут
Березень 2006

* * *

Мені бракує не тебе, а почуття,
мені потрібна не присутність, а наявність
твоя...твоя...твоя...
Рахую спроби пошукові марні –
марнію я...
Травень 2006

Пересолений дощ

Пересолений дощ, пересолений,
нас, брудненьких, безжально вмивав
і приречено-ізнедолених
витирав оксамитами трав.
Обіймались, дурненькі, з калюжами
і блукали в розталих снігах –
застудилися, занедужали,
розійшлися по теплих хатах.
Пересолений дощ знову стукає,
та до нього не вийдем тепер:
залишившись до ліжка прикутими,
ми померли...
І дощ наш помер.
Січень 2005

* * *

Мій день почався із молитви,
а твій – із сурогату кави,
її, як завше, недопив ти
заради звички чи забави.

Мій день почався із молитви,
а твій – із броду бутерброда:
отак по-різному ми звикли
долати денні перешкоди.

Мій день закінчує молитва –
то пошук суті, а не раю.
Ти – в пошуках харчів і питва,
душа ж із голоду вмирає...
Серпень 2005

* * *

Сльоза очищує мене
від бруду переїждженого міста,
від запаху соляри і бензину

та від болота, кинутого вслід.
Сльоза змиває все земне:
той одяг, що почав линяти й лізти
від ницості базарів-магазинів,
той день, що виглядає з-за воріт
мого життя, вчорашнього життя.
Сльоза врятовує мене,
коли спіткаюсь носом об дилему:
чи жити у безвиході, чи вмерти,
чи затоптати біду, чи обійти?
Сльоза душевний біль жене
ягнятком на поля пожухлі;
життєві сторінки, сльозою стерті, –
лиш аркуші паперу – не листи.
Сльоза все змила.
Залишився ти...
Травень 2005

Сливи

Сливовий аромат до саду знову кличе
на літній уїкенд – короткий тет-а-тет.
Цілують стиглі сливи молоде обличчя,
та на губах, як біль, гірчить солоний мед.

Мій друже, я тебе на чарівний півострів
сьогодні, як колись, за руку поведу.
Та чи зустрінуть сливи ненового гостя
в моїй родині – у липневому саду?..

Чи пам'ятаєш день – спекотний та щасливий,
коли знайшла в гіллі твою просту любов?
Два серця у цвіту – як дві рожеві сливи,
та вересень до саду швидко увійшов.

Струсив достиглі сливи й листя літа сипле,
багряним серпантинном душу застелив.
Чи прийдеш через рік до саду разом з липнем,
щоб скуштувати знову найсмачніших слив?
Липень 2004

Все, для чого живу...

На безлюдному острові хочу прокинутись,
на частиночці Всесвіту тільки моїй,
щоб од грішного людства на мить відпочинути,

стати зниклою безвісти в думці людській,
щоб не чути погроз і дурних суперечок
від буденних обмовок, нікчемних пліток,
щоб від ноші суспільства звільнилися плечі,
розтягнути на вічність безлюддя ковток.
Де мій острів? На заході, сході чи півдні –
аби швидше. Куди? Не важливо мені...
а кому мої батько та мати потрібні –
непомічені цятки на сонячнім склі.
Я б полинула в безвість – коріння тримає:
я – залізна донька, а батьки – мій магніт.
Хто ж найбільші скарби попідтинню лишає,
коли поряд злочинець – ненависний світ.
Всі багатства мої – то батьки сивочолі,
Що тримають над чадами вічний покров,
Не втекти мені в безвість – оковами долі
мою душу тримає батьківська любов.
За лілейне дівочтво зготовано посаг –
оберемок порад та оазис тепла...
Тільки вітер шукає прогалини в косах
у весни, що не має одного крила.
На безлюдному острові вже не проснуся –
мама будить о шостій, щоб рвати траву.
Запашні пиріжки допікає бабуся...
Моє щастя – сім'я – все, для чого живу...
Вересень 2005

* * *

По різні боки барикад
нам Бог малює долю.
Твої війська в ряди стоять
лаштовані до бою.
А де мої? Які мої
славутичі військові,
що героїчно полягли
при зіткненні з любов'ю?
На протилежних берегах
пророщене коріння.
На протилежних берегах
сучасне покоління.
Схід-захід, може, захід-схід –
півкраю, півнароду.
Чому ж і я з усіх сторін
прив'язана до сходу?

А там – ліси! А тут – степи!
Там – мавки! Тут – ундіни!
О Боже, тільки не діли
соборну Україну!
Не хочу моря без Карпат,
якщо ти не зі мною...
По різні боки барикад
нам Бог малює долю.
Листопад 2004

* * *

На висоті кількох висот
протяжність світу міряю,
де заклопотаний народ
здається тінню сірою,
де вся буденна суєта
високе й вічне схоплює,
в гріховні чорні болота
затягує, засмоктує;
де норовлива комашня
шукає крихти хлібчика,
пусті розмови, метушня,
нікчемні рими й віршики...
Дурна мурашка з висоти
здається лиш примарою.
І зірочок не досягти,
бо сонце крила спалює.
Січень 2005

* * *

Бинти доріг перемотають рани,
жувальні гумки склеять тріск розрад.
На сторінках і Біблії, й Корану
моє каміння проросте у сад,
щоб у поезії побачити Месію,
щоб крихтою нагодувати світ.
Я вірю...Сію мрії...Я зумію!!!
Хоча в душі осінній переліт...
Жовтень 2005

Плата

Ми платимо за все:
за сонце у кімнаті,
за крихти на столі
для збільшення ваги.

Ми платимо поки
на копійки багаті,
але не гроші платять
за батьківські гріхи.
В житті свій аудит,
кошторис, дикі ціни.
За жадібність дідів
голодні сидимо.
І стерті від падінь
беззахисні коліна,
у келихах душі –
терпке, гірке вино.
Бо справедливий Бог –
відплата справедлива
за прадідівський гріх –
пекельна каламуть.
На цвинтарі розплат
могили доньки й сина...
За батьківські гріхи
нащадки хрест несуть.
Жовтень 2005

* * *

Це місто порожнє. Тут люди – лише порожнини,
в них замість душі чи варення, чи масляний крем.
Не стримати хіті, а в роті не стримати слини,
коли скрізь і всюди блукає солодкий гарем.
Січень 2006

* * *

розмальований місяць руками нічних ейфорій
напівсонно складає навпомацки зоряні гами
ти стоїш півступнею на білій сорочці моїй
розпанахуєш небо своїми земними ногами

розсипаєш розпуки розпутніх розплат і розмов
розпорошуєш розпач з глибоких життєвих розпадин
на біляві ромашки на ватний небесний покров
розливаєш розкуто розведені темінню вади

розійдуться плітки по закінченню префікса роз-
не придумавши слів розкидатимеш погляди мовчки
день розвішав білизну на шворках поезій і проз
розійшлися лишилось клеймо на обличчі сорочки
Жовтень 2005

* * *

замкнуся на вічність
замкнуся на свою самоту
ротаті замки
не запусять нікого
ми вдвох
душевна розпука
розвісить поклони Христу
все зайве
мовчи
оцінює помисли
Бог
Січень 2006

* * *

Морози спіткнулись об груди Інгула,
упали сторчма, залягли на ріці,
забили обличчя і спина зігнули
травмовані півднем примхливі старці.

Накладено гіпс на степи і на ріки,
від болю морозів – кришталь замість сліз.
Не мерзне надія: весна-всюдилікар
припинить волання і викине гіпс.
Січень 2006

* * *

зашторюєш вікна
щоб нічні виродки
не заглядали в очі
твоєї старої самотності
не бачили
боротьби з утомою
сповиваєш як дитину свою самотність
у метри замацної тканини
і чекаєш
нових чуттєвих подихів
нових нічних кошмарів
нового
того хто б
розішторив твої вікна
розповив твою
самотність
Червень 2006

* * *

Ти не спиш, а збираєш дзвінких світлячків
у росистій траві на нічних простирадлах.
Я любила дітей, а тепер – поготів,
відтепер – цілувати в долоньки їх ладна.

У воді існування проціджую суть,
намагаюсь дитячі серця зрозуміти...
Коли діти вогонь у долоньках несуть,
нам світліше й тепліше стає в цьому світі.
Серпень 2006

* * *

Краплями краплі на денці столової ложки
лікують і гублять – усього потрошки.
У ритмі неспокою краплі вальсують,
сміються із Неї приреченим сумом.

Цілюють-цілюють обвітрені губи
півложки дзеркала – півкроку до згуби.
Голод на ласку, голод на спокій
по краплі життя капотить...
Ще – півкроку.
Липень 2006

За парео

Очима ловиш сплеск її парео
в бажанні обійняти кожную хвилю
шовкову,
ніжну,
милу...
тіло,
тіло...
Та ловиш тільки пір'ячко лелече,
заплутане в нитках її парео.
У стовпчики плюсуєш кожную втечу
парео...
Все даремно,
все без толку –
ловити її стан
за хвилі шовку.
Липень 2006

* * *

Дзеркала всі вкладаю спати,

до стін спрямовую обличчя,
щоб не казали: ой, не личать
ці повні губи й ніс кирпатий.

Дзеркала всі на сон-перерві –
мене не бачать – я не бачу,
як очі морщаться і плачуть
від неспокійних хворих нервів.

Дзеркала сплять, як мертва рота,
та все одно прийде світанок,
та все одно не перестану
ховатись від живого фото.
Серпень 2006

* * *

Ти чуєш, брате, як зітхає дзвін?
Ти бачиш, сестро, золото на храмі?
Шукаємо життєвих перемін,
Та непорушні, наче дикий камінь.
Ти знаєш, весно, загадку зими?
Ти маєш, доле, ключики від щастя?
До сповіді, здавалося, що йшли,
Та не дійшли до світлого причастя.
Чи на шляху з'явилася стіна?
Чи на дорозі виросло каміння?
Півмиті, півгодини чи півдня
Бракує для духовного спасіння.
Чи кликав Бог? Чи ми були глухі?
Не чули і не знали слів пророчих.
А віра починається з душі,
Та люди її слухати не хочуть.
Липень 2004

* * *

Тануть роки,
як морозиво в теплій долоні,
стікають крізь пальці,
в прожитий тікаючи глиб.
Спогад – солодкий,
що часом здається солоним,
залишком піни
до пальців дівочих прилип.
Час топить печі –

морозиво тане і тане.
Час кладе дрова
у пащі життєвих багать...
Знову горять біло-жовтим
столичні каштани.
Тільки вже інші
в каштанових лампах стоять.
Серпень 2006

НАТАЛІЯ БУРЛАКА
ІФ, музична фольклористика

СВІТЛО СЕРЦЯ

Сірий день. І вже ніколи-ніколи не буде так гірко.

Біла ніч. Мабуть, за нею настане ще кілька таких ночей, у яких я розтану і білим маревом огорну той найрідніший клаптик землі, де ще й досі, коли ступаю ногами та всмоктую свіжість прохолоди вечірнього саду, гучно відчуваю пульс кожної жилки.

Стежинка в'ється гнучкою змієюю і кудись від мене тікає долиною, хоче сховатися у запашному лузі, та їй не вдається, і вона стрімголов біжить до міста. І ще один раз, остання спроба перехитрити; один кінець її так і лишається при дерев'яній переправі, яка час від часу поскрипує, коли відчуває, що її спокій порушила чиясь хода, а другий кінець огинає стареньку бурчунку-річку, далі розкішну вербу, що, мов молода дівчина, схилилась над водою, глянути чи гарна вона?

Святий Боже, яка гарна! Біле личко, чорні брови і станом точена, а коси-віти під своєю добротною вагою впали у воду і полощуться...

Блідий місяць викотився з-за темної хмарки і ніби заграє до спокійної річки. В дарунок посилає їй своє сяйво, яке пронизує туман і твориться парча-полотно, що грається з бистриною води, легеньким порухом торкається краю берега і застигає білим молоком луг.

Хвилина за хвилиною плине час, вода несе його від мене кудись далеко, ховаючи у пухких, ніжних обіймах туману.

Але ж ти не сердишся?

Ні...

Посмішка злітає з твоїх вуст – спокійна, щаслива, ти знаєш... Але ж і я відчуваю... Так, я знову прилечу купатися в цьому блаженстві, чарівному злитті краси світу і почуттів.

Я зізнаюсь тобі й укотре – сама собі. Щось невловне і невидиме, бо й досі не можу цього путньо пояснити. (Все це мені до болю таке дороге)... Та все ж, що б там не було, знай, я пам'ятаю і завжди чекаю наступної зустрічі.

* * *

Заворожена весна понад силою очей протікає, мов безмежний світ. Правду кажуть, я іду і не знаю чи біду, чи любов мою запише світ. Чи залишусь у думках, чи полину у піснях, вірю, що байдужість омине. Я іду у світ весни, маю ключ від даліни. Половинка ув очах, світ любові у думках загориться у нічних свічках. Затамована печаль у снігу, забутий жаль розтає із першим сяйвом сонця. Вічні погляди зими, запитання від нудьги, зорі падають у темінь ночі. Круговерть і даліна, зачарована весна розкриває всім любові світ. Я іду з далеких снів, я лечу з безмежних днів від розлук і самоти лиш туди, де тільки ти. Чи омріяна весна, чи любові сатана, я Враз щось стиснулося, защеміло у грудях. Гарячий струмисько охопив з голови до п'ят. Блискавкою промайнула думка, і безмежна хвиля щастя захопила й понесла у рутину життя. Це неймовірна сила, якесь раптове прозріння. І єдина думка: як довго все тривало?! Але час – це ніщо проти того осяяння. Як багато може змінити мить, яка ж вона мізерна проти століть!

Упевненість. І тепер чітко бачиш, що буде завтра, хоча ні, просто, можеш вільно міркувати, і ніхто не буде тиснути своїми думками. А чому? Тому, що я не дозволю, basta!

Очі. П'ють красу і ніяк не можуть насититись, утамувати спрагу. До смерті хочеться запам'ятати кожен клаптик природної краси так, як і кожен рису твого обличчя.

Очі. Якби ж ви втопилися в них назавжди! Але ж це неможливо і чи потрібно?

Завтра. Я буду далеко, полину пташкою із цього клітки-раю, і ти простиш... Пробачиш, бо знаєш, воля – понад усе!

Я закручусь в обезбашеній рутині життя: сміятимусь, плакатиму, хворітиму, та головне – житиму!

не знаю. Я одна розтинаю сотню літ, як до тебе ввесь мій світ, сила руху й сутність слів.

* * *

Стою серед негоди у самісінькому центрі міста. Маленька постать на тлі сірого полотна. Вітер безперестанку шарпає одяг, волосся перетворилося на безглуздох п'явок, що ніяк не можуть прилипнути до тіла і звисають, гойдаються в різні боки.

Надія й безнадія... Надія й безнадія. Ця фраза, ніби якийсь маніяк, засіла в мозку. А він чомусь такий безсилий. Ніяк не зможе не те, щоб знищити, принаймні відігнати її...

Злива, різкий вітер, чорна карусель поступово захоплює у свою круговерть усе, що зустрічається на її шляху.

Холод... холод проймає все тіло, та байдуже, а якщо зараз кінець? Все одно! Все це ніщо проти розідраного серця. Воно розлетілось на безліч мільйонів, тисячу частинок, що червоними намистинками виблискують кругом. По шматочку збираю його до купи. Ти глянь? Воно ще й досі кровоточить!.. звідки це стільки крові? А звідки в нього стільки

сили?... серце – куди ж його примостити, за що зачепити?

Жах, чи не жах, але замість грудної клітини, ніби від гарматного ядра, навиліт зієє чорна діра. Стримую сльози, що так і рвуться назовні.

Ні! Я не заплачу, сильна ж!..

Дивно... а чи ще жива? Чи з мене таки зробили слухняну ляльку!.. вітер знову шарпнув так, що ще б трішки – і маленька постать лягнулася б у велику калюжу. Інтуїтивно відчуваю душу – це добре, ще не відлетіла, а у пригорщах б'ється власне серце. Тріпається бідне і ніби благає: „Верни назад, я ще хочу жити”. А чи зможу я?... Чи зможу?... А взагалі, хто я така? Химера?... Істота яка? Чи людина? – Так, ще нею лишаюсь. Хоча б через те, що підкочуються сльози... кап, кап, кап...

Поволі стихає вітер. Чимраз рідше чути його виття. Змінюється колорит неба. На темно-сірому полотні мазками видніється синя блакить. Чимдалі воно стає чистим-чистим. Світло-небесний так блискавично заповнює собою відвойований простір. Проміння пронизує повітря, тіло зливається повністю зі мною і наповнює якимось надзвичайним відчуттям...

Піднімаю очі до улюбленої, такої милої, рідної з дитинства блакиті.

Вдивляюсь у сім кольорів веселки і легеньким рухом піднімаю серце до чорної діри. Очі не витримують сліпучого світла, а по щоках тихо двома струмочками стікають залишки солоної води. Дивно, але стає легше, ще і ще, кап... За сльозами я вже майже не бачу блакиті неба, кольори розмиваються... Таж то остання надія...

Підіймаю руки, набираю повітря у легені і кричу на всю міць свого голосу... Глорія, Глорія. Глорія – доносить відлуння.

ІРИНА ЗАБІЯКА
ІФ,ЛТ

ПРО ТИХ, ЩО БІЖАТЬ ХВИЛЯМИ

Рецензія на літературно-художній альманах «Хвиля»

Всі письменники, від початківців до гуру, люблять друкуватися. Тож прекрасно, коли їм випадає така нагода. Гарно, коли студент може принести свої перші опуси і через деякий час побачити їх у літературно-художньому альманасі. Гарно, коли це альманах «Хвиля» Київського міжнародного університету, який виходить щороку за редакцією відомого мовознавця й письменника професора І. П. Ющука і має уже п'ять випусків. Переді мною останні два числа – за 2005 і 2006 роки, за ними і складаю враження про це мистецьке явище. Викласти ці враження хочу нефілологічно – стисло і ясно.

Перше, що впадає в око, – безперечна кількісна перевага прози, невеликої за обсягом, а la есе, роздуми, замальовки. Тематика

традиційно обертається навколо пошуків сенсу життя («Годинники» *Ясі Рамської*), кохання («Хочеться дощу» *Марії Павленко*, «Ніхто і хтось» *Анастасії Муратової*, «Винахідник» *Олени Миланич*), смерті («Дощовий ранок» *Тетяни Телепінської*), утвердження своїх ідеалів і позицій («Я інший» *Валерія Десятника*, «Зізнання безсердечної жінки» *Ольги Бас*) та їх синтезу («Серед снігів» *Наталії Бублик*, «Вона віднайшла сенс життя» *Світлани Манькут*). Як правило, фабули або геть нема (типу «я хочу поділитися з вами враженнями, спогадами, міркуваннями про»), або вона занадто передбачувана, схематична (типу «про НЕЇ і про НЬОГО»). Здебільшого це речі не художні, а в кращому разі публіцистичні: автор висловлюється на завдану тему, обґрунтовує те чи інше твердження, намагається у чомусь переконати читача. Показовими є такі твори, як «Що для тебе мова?» *Світлани Манькут*, «Рідна мова» *Алевтини Квітко*, «Ну чому так?» *Катерини Зубань* (про невітшний статус української мови), «Диво» *Світлани Кострикіної* (процес творення фотографій), «Подорож до Пугача» *Наталії Вишневської*, «Історія мого роду» *Олени Гуленко*.

Серед загалу прозових текстів вирізняються фантастичні оповідання «Перший ефір» *Світлани Кострикіної* та «Де ж того євшану взяти?» *Володимира Овсієнка*, які переносять нас у майбутнє разом із сучасними проблемами – від переживань на роботі до самоідентифікації України й українців. Рідкісний випадок, коли фантастика виявилася серйознішою за «серйозні» оповідання.

Поезії значно менше, в основному верлібри про любов і Батьківщину, вже значно набили оскому як формою, так і змістом. Ось типові зразки:

При зустрічі	... Розквітає Україна
Мені здається	незалежна й самостійна,
Що зламаю голос	обгорта нас криленятком,
При погляді	наче пташок, рідна мати.
Втрачаю сенс	Ми зростаємо в любові,
Життя	вірі і надії,
Твій голос	що здійсняться наші мрії
Струни рве	в добрих спільних діях...
До болю	<i>Т. Рєчна</i>
Твій усміх	
Сльози зігрів.	
<i>О. Сапожнікова</i>	

Представлена в альманахах й драма – по одній у кожному числі. У «Перетворенні» *Світлани Тисячної* йдеться про те, як нелегко бути водою, що має, напевне, символізувати нелегке життя людини, котра шукає свого призначення. «Вільна тема» *Дмитра Степанця* має підзаголовок, що узагальнює зміст твору краще за будь-якого

рецензента – «лірична драма в одну дію [чому не *на* одну? – *І.З.*] – просто драма, але лірична, просто тому, що мені так схотілося».

«Мені так хочеться» – наріжний принцип, основа більшості цих текстів. До певної межі, це добре, але постає питання «а як же хочеться читачеві?»: бажання пережити катарсис навряд чи у цьому разі буде задоволене.

Тепер – трохи спостережень, сказати б, статистично-соціологічних. За надточними підрахунками, значно переважає жіночий струм: із 40 авторів «Хвилі-2005» – лише 5 хлопців (12,5 %), у «Хвилі-2006» на 43 автори припадає 6 хлопців (13,95%). Тож літературний простір і далі формує прекрасна стать на свій смак і ризик. Можливо, зі зростанням кількості учасників-чоловіків (наприклад, до 18,87%) зміниться і змістове наповнення збірок. За соціальним статусом автори – студенти, причому, здається, лише одного Київського міжнародного університету. Не втримаюся від поради – запросити до співпраці людей «збоку». Вони зможуть поглянути на творчість молодих митців по-іншому, ніж вони самі, щось підказати, подискутувати, полаятися-посваритися, примиритися і врешті разом шукати істину (чи хоча б істинку). Цьому може посприяти і введення розділу «Критика», де можна було б ділитися враженнями і міркуваннями щодо літератури. А хай би вони розкритикували і наш «Свій-танок».

Насамкінець ще раз наголошу: гарно, коли є молоді письменники та їхні альманахи. Їх можна прочитати, сформувані свою думку і чогось навчитися. Усі висловлені зауваги — роздуми, а не категоричні твердження. Можливо, вони допоможуть комусь із хвилян стати визначним письменником нашого часу. Зичу успіхів!

ОЛЬГА КОСЯНЧУК
ІФ, УМЛ

* * *

Не розсипайте Українського слова
Чужими літерами.
І не кажіть, що воно полинове,
Бо разом згірнемо.

Не коріться тихій байдужості,
Живіть любов'ю,
І святою вірою й мужністю
Спопеліть безмов'я.
Весна, 2003

Відлюдник

У пустелі бездонній
дрімав напівсонно дивак,
тримав свою долю
у стомлених чуйних руках.
Заплющивши очі,
дивився у себе й щомить
займалося серце,
як полум'я синє горить.
Блукав подорожній
не день і не два у безлюдді,
шукав себе,
кожний свій крок срямувавши до суті.
Палючим повітрям
Наповнював тіло страждання,
У скронях шуміло,
ввижалися верби і клени...
В пустелі бездонній
Дрімав той дивак напівсонно,
Тримав своє серце
У стомлених суттю долонях.
Дивився на птахів,
Що в небо вглибають, стокрили.
Заплющив очі,
Єднаючи дух і тіло.

* * *

У рожевих хмарах – та й високі замки,
Золотиться стежка – з квітів і роси,
Я печу, як вітер, стежкою й зненацька
Доліта до замку – там є Ти.

У дорозі весни вишивають щастя,
Через хмари линуць на підніжжя сни,
Я у замку Неба, де немає часу –
Але є безчасний, вічний Ти.

У небеснім замку – три шпилі високі,
На одному – Місяць, поруч – дві зорі.
Через річку стелиться стежка срібноока,
Двоє крил сплітаються стрічками вгорі.
9.09.2004

Дорога в себе

Мій світ, не пізнаний ще мною,
Високониций водночас.
Життя вінчає супокоем
І мріями.

Ще день не згас.

Життя летить за обрій гранний,
Чекає свята – на межі,
Коли Душа струною стане,
І забринить –

Струна душі.

А що чекає за порогом,
На мандрівця, що в себе йде?
Я наче бачу: там дорога.
Заходить сонце.

Завтра день.

* * *

Щойно у серці зародиться
Гіркий корінь
І почне проростати
У твою свідомість і позасвідомість,
І ти стаєш уже питомо
Іншим, не таким,
Як був досі –
Борись,
Стань воїном свого життя,
Арджуною на полі бою.

І коли розкриється душа твоя,
Перейде через місток
Земного-грубого-матеріального
І стане суттю й посуттю твоєю,

Тоді внутрішнє око
Осягне те, що доступне
Високоглибинному розуму.

І ти вирушиш

У внутрішній шлях
Пізнання себе.

Як і тисячі років
До цього.
Вересень, 2007

* * *

Очі невтомні
Заплющ осикові,
Засмійся плачем
Надхмарних буднів –
Якщо у вересні
Згубиш синяву –
Визирне смуток
У тихому грудні.

Крила замріяні
Вечором схожості,
Пахне жовтень
Журливо криками
Літопис списано,
Трунками осені.
На перехресті –
Доля осикова.
2007

АННА МАЛІГОН
ІЛ, ЛТ

Strip-Tease

Ти неправильні губи складав у єдину квітку,
пізнавав її одяг і тишу його мерехтінь.
Але одяг не сходив, а похіть хитала клітку,
що на руки пігмеїв наклала картату тінь.

Ти туманом зайшов у сфумато її полотен,
І розмитістю контурів очі свої потішав...
Але жінка не стала коліном тебе колоти,
І лошам тріпотіла троянська її душа.

Піано та піони ходили із будня в будень.
Святкування поразок миліше за тлінь перемог.
А вона танцювала, закута у синій бубон...
І була вона богом. І їй не пробачив Бог...

У поміжсонні соняхів

(Згадка про весну під zam.com)

я не повім вам чорне з мого щоденни...
...К. землеміром не був і не бачив абсур...
...думаєш янгольським віттям або шедевра...
...ми в березневу кору вростем а всю...
...дивну і згірклу весну в поміжсоння соня...
...хитко зроста застуда ...туди...туди...
...хай на очниці квіти а крони в скроні...
...сіло ні впало вмерло кора і ти...
...хочеш помірять чорне з мого щоденни...
...й клопіт стає стіною така земля...
...каєшся в темін за чорні мої шедеври...
...К. засинає...а в замку зимую я...

Д.В.А.

цитрини моєї цедру
і все полюби підряд ти
лягає на губи щедро
сангіна тонких подряпин

цитрина цинічно ціла
засмоктує смак цитати
давили когось безсило
бісівські слова: це тато

а ти уві сні високий
погордливо непройденний
ще довго стікала соком
дзвінка коридорна вена

і співом шматка пластмаси
ти вабив тутешніх мавок
а та що на тебе ласа
бувала і мною навіть

ще вовком на місяць гарка
любові тяжка приплуда

ще гостро зника цигарка
у темнолюдським безлюдді

приходь і побачиш юність
що кров'ю на скло розквітла
малююсь до свят малююсь
літають мавки на мітлах

Двійнята

Скинь жовту сорочку, небесна Соню!
Вітер хоче синочка,
а обрій – доню.
А добре ж долоням.
Ох, добре ж долоням!
Земля – до лона
абрикосового.
Лиш тінь холодна
без пальців-променів
твій обрій –
косами!
Веселка в щасті по коліна
покололась кольором,
скинь жовту сорочку.
на ній – прокльони,
під нею – воля!
Грозу вустами вдосконалюєш,
небесна ляле...
Тоді сконаєш
в обіймах ляскоту –
ох, земляни!
Дивись – двійнята!
Лоскочуть крики
блакитний рік.
Сьогодні п'ята
криваво-рідна
зоря згорить...

Зимова аритмія

Зайцю, візьми хоч яблучко з мого столу!
Аж так медово обнявшись пробути б хоч
кілька днів.
Повертається розум із ковзанки. Що мені з
того?
Мій заєць ізранку нічого не їв.

Повертається розум, ковзанка одиноко
Споглядає,
Як тихо виходять хміль і душа...
Він зором хворіє на лисяче око,
Тому спокійний: куди б я від нього пішла?
А я натомилась рвати себе і рвати,
Так я стомилась бити себе об стелю,
Летіти, як з пострілу, і вщухати,
і вату
Класти по закутках, де найтвердіше
стелять.
Але які б тебе не спіткали рани і
стріли,
Хай у чиїх би снах не розставляв
акценти, –
Висітиме тобі місяць, в який здуріли
Із отакеним вогнем по центру.
Зайцю, візьми хоч маленький натяк на
волю,
Бо ще дні твої білі, очі ще голубі.
Як не рвись, а бачиш, я не дозволю
Закувати тебе в собі.
Хоч ти голоси чи вмонтовуй магічні тропи,
Перейди вздовж і впоперек стару, як вода,
неправду,
Стань пілігримом, нюхай каміння Європи,
Я брехні не боюсь і Європи не прагну.
Аж так медово обнятись,
Щоб знову
поїхав розум,
Їсти єдине яблуко, доки зійдуться очі.
...лишайся хоч зайцем ...ну! – це ж так
просто!
Бо де я шукатиму ягід. Вовчих...

* * *

Знаєш, коли в цьому будинку вночі зарубцюються
двері,
Коли він стане схожим на стовбур
(а мо, на стовп),
коли заїкнеться про церкву остання миша
(о, чуєш, остання миша!) – Мері,
ти вже нікому не скажеш: «Стоп!».
Мері, моя маленька, моя канарко,

Пахнуть стіни кораблями-крабами,
І цвіте спокуса, мов печать.

Ти скажи, скількох торкався всесвітів
У сухому затишку імлі?
Чи тобі ще й досі сняться сестри ті,
Що в одному голосі жили?

Порцеляна крихітки і темпера
До дірок віджиті, аж болять.
Мацаєш зіницями затерплими
Сховану присутність корабля.

Спраглий на сигари та на ревності –
Ось вона – навпроти – пригорни!
Зазирають у вікно дерева ще
Крізь нехитру зімкнутість гардин.

А прощання не лікуй напоями –
То у кров украплюється час.
Пий за січень і за все накоєне,
Що було прощене, як прощавсь.

Новорічні таро

Це отруєння – ніжне. Це мій перевернутий маг
оголошує зиму...Блакитний мороз на сурми...
Недовершені вершники їдуть у край невдач,
і цокоче по вербах таке запізніле: «Цур їм!»

Царські сльози на перах...Принцеса кривого скла
коливає на віях іще неживе прощення.
Жоден дурень столичний відтінки твої не склав,
та ротами провінцій тебе розтинали вчені.

Це отруєння, хлопче, і хай вибачає Прокруст,
ще опинишся тут, переріши взуття і зливи,
і просвітницьке сонце квапливо впаде до вуст,
розтинаючи голос на праведне і брехливе.

А тринадцята карта кощавіє щемом чар...
Все, що вище, – то я. Блазнювання близнят – по
центру
Це отруєння – вперше, і півень заверещав,
коли втомлені вершники тихо лягли під церкву.

Одужання

Я хвора. Зі мною ночує зима.
Або не ночує. (Або не зі мною.)
Це надто банально – хворіти зимою.
І я одягаюсь. Одненька. Сама.
І йду готувати життєві шматки.
докупи складати усе, що розбіглось.
А це – моя світлість, і зовсім не блідість,
а то – потепління, а в ньому – шпаки.

* * *

Послухай, малятко, сосну!
Вона снігопади їсть...
Зелене крило безкрає
Укриє, бо прийде потім
Страшна паперова лялька,
тунелі її очниць
затягнуть тебе до краплі
твого холодного поту...

по той бік мережі...відчай...
і я тебе також...лю...
вшиває Господь деревам
великі їжачі душі,
і зорі порожні лічить
без подиву і жалю...
ховатись у нім не треба,
бо де я тебе знайду ще?

Мені не потрібно сосон –
У лісі зимує гріх,
У зимах ночує здавна
Тяжкий відголосок воєн.
А місяць затиснув сонце,
Мов яблуко поміж ріг,
І лід, наготою здавлений,
Під нами стає червоним...

Рояль

Тонкі міжкрилля мавок і килин...
А ти чиї мені приносиш вії?
Є сад і є колиска. А коли
над садом Божа ласка посивіє?
В тобі також давно нема дощу,

хоч ходять пальці сходинками клавіш.
Все вмію...Але це – не відхрещу.
Його не переломиш, не задавиш.
Мені ж довіку витирати пил,
І плакати у плавнях, і бажати,
щоб все, як планувалось.
Треба сил. І ласки. І вогню на чорні дати.
Всихає сад. Не всидить серед лих.
А він, дивись, малюсінький та гожий
заслухався, аж мудро так притих,
неначе сам не гірш за тата може.
В чиє міжкрилля завтра ти впадеш?
А я стерплю, тонка твоя жрекиня...
Та не спину того, що є невпинним.
І стануть дати рештками пожеж.

Царівна лисиця

Помаранчеве сонце насичене кров'ю Різдва.
Наші жести дорослі. І сонцю сьогодні не спиться.
Притискаєшся глибше. А вже через рочок чи два
У тобі ворухнеться Царівна (а може Лисиця).

Ти їси мою шкіру. Ти звикла терпіти рельєф,
Коливаєш губами чутливість мого підборіддя.
А коли зрозумієш, то й небо у кров переллеш,
Та зійде поміж нами злиняло-руде безпоріддя.

Вже смердить під сосною глибока піщана нора,
І розходяться руки, і йдуть кораблі на полотна.
Тож затримай дитину, що тихо в тобі помира,
Бо Царівна-Лисиця приходить безжально голодна...

ЮЛІЯ МЕНДЕЛЬ
ІЛ, УМЛ

* * *

Се
Наше герменевтичне коло
Замкнулося на взаємному "сенс".
Життя, куди ти біжиш?
Між моїм-твоїм диханням
У ненашому простяцькому "се..."
Тоді, коли ти мовчиш.

Квіти живуть між годинами.
У цьому хіба/що/де/як є секс?
Чом ти так тихо мовчиш?

Вагонний спогад

Зі швидкістю поїзда за вікном проминають нічні пейзажі.

У твої скроні давлоть вени. Думки курять сигарети, одну за одною. Їх дим змішується зі смердючим алкогольним диханням, яке три роки тому привело тебе на шлях істини.

Три роки тому...

Перший удар був власне твоєю головою. Об стіну. Пам'ятаєш, як посипалися тріски.

Чи, може, то були не тріски?

Чи, може, взагалі нічого не сипалося?

Це вже вирішувалося пізніше, коли серед змінних часових болів раз у раз ловила згадки того вечора. Вечора приходу істини. Щоб удесяте сахнутися реальності картин своєї пам'яті і знову влитися у струми болю.

А тепер ти чекала продовження шляху до істини. До речі, недовго. Навіть зовсім швидко, ти б сказала. За першим удар пішов з кулака, прямо «в лоба». «Сашо, ти що? Ти що, сашо?», – кричала ти саме цьому саші, який тепер хропів у твоєму купе.

Твого...

Холодного...

Вагона...

Ти добре знала, що він тебе не чув, і розуміла, що бачив не тебе, а лише лють за нанесений ляпас по його чолу проституцькою рукою. Але крик був твоєю єдиною надією на спасіння, і тому ти кричала.

А справа, власне, була не в силі ляпасу і, звичайно, не у болю від нього, можливість якого виключалася одразу. А в тому, що твоя рука була ПРОСТИТУЦЬКОЮ. Хіба тут грали ролі причини того ляпасу, власне, сашині приниження, образи, штовхання? Твоя рука була проституцькою...

А голова – людською. На превеликий жаль. І добре відчувала, як її втретє довбано об стіну кулаком сашиного смердючого дихання. А далі й саша здогадався про її людськість і можливість летального кінця, і голова була врятована. Проституцьке тіло кинуто на підлогу і довго лупцювано стокілограмовими гумовими тапцями – щоб не було синців – все-таки він був свідомий навіть у такому афекті.

Три...

Роки...

Тому...

Сашо, що ти робиш?

Сашо, що ти наробив?

У ту страшну ніч для повії настав кінець. Її душа розсипалася з

трісками від стіни, які акуратно зметено і викинуто у сміття разом із твоїм відламаним підбором. Поки твоє побите тіло не плакало і не ридало. А збирало розтрушений «Отче наш» у, здавалось, перемеленій голові.

Тіло залишилося живим.

Пізніше інша душа вселилася в нього, і воно потихеньку забувало ніч своєрідного екзорцизму.

Ти питаєш себе: чи треба бути вдячною цій людині, яка тепер хропе тим самим диханням на сусідній полиці, а три роки тому страшними ударами врятувала тебе від ганебного кінця, розпочавши тобі ж нове життя.

Чи треба бути вдячною?

З цим питанням ти гасиш останню вигадану сигарету (адже тепер ти не куриш по-справжньому) і засинаєш під осоружне хропіння в одному купе, по інший бік від своєї проміжкової долі, яка, може, і зараз вважає тебе за жертву.

І хіба бувають такі зустрічі ВИПАДКОВИМИ?

На світлу пам'ять

Присвячую Ш. Г. М.

Сива волосина котилася зі скроні. Котилася де-не-де недоголеною щетиною, через злегка розмазану ту єдину пляму засохлого порізу. По руці, що підпирала повну щоку, зустрівши перстень, зморшки, манжета і гудзик, котилася на стіл.

Осінній протяг почав до неї заgravати, і волосина по-сивому металася лакованою поверхнею. Але раптом протяг стих і більше не чіпав шерстинку. Він теж лякався наближатися туди, де невідривно прикипів чоловічий погляд. І волосина теж затрусилася і засивіла ще більше. До молочності.

На столі стояло усміхнене фото і по-дитячому незрозуміло оглядало своє нове обличкування. Його рамка була чорною.

«А сестри! Сестри! Горе вам,

Мої голубки...» – декламував Шевченків портрет на стіні.

«Ой, сестро, сестро! Горе Вам!» – цокотів десь годинник за втомленими губами.

Шепіт тривожив зеленасту порожняву, і вона розтікалася зляканими плямами перед очима. У тій болотній мутняві постала Ти, з далекого Сибіру. Гарячий дух дорогого тіла роз'їдав сибірські морози, і обідки зеленавості навкруг світліли. Чоловік вдивлявся в Тебе, і щось невиразно скорботне було в тому сірому погляді.

«Ай, сестро, сестро...» – вдавненою гіркотою тулилося поряд.

А в кімнаті пахло сибірськими снігами, і дедалі розмитіше виднілася Ти. Душевний спокій рвала на шмаття печаль. Він слухав вірші, погляд гладив усміхнені пам'ятки про Тебе. А час минав, а час ішов... уже

вечоріло, сонечко сідало. І щось страшне аксіюмилося в Тарасових очах. Зачинився на дверях засув. Від нього пішла Ти. Я була в ту ніч із ним. Була його тінню. Я бачила власними очима відчуття смерті, яким жило все його єство. Усе мало бути саме так. Бо так завжди, коли рамка чорна.

Коли все не так

Із самісінького ранку щось пішло не так. Десь заплутався у нічних елегіях герой учорашнього кінофільму і все ніяк не міг зникнути, навіть коли я вже встала. І голова йшла обертом від того. А Света сказала, що то від учорашнього вечора. Але хіба щось може боліти від вечора? Вона ніколи нічого не розуміє. Примітив!

А потім усе було неправильно в автобусі. Неправильно кряхтіла стара зі свіжокупленим оселедцем на моїй нозі. І запах оселедця теж не влаштовував. Йому якось вдалося прогнати учорашнього героя, з яким було не по собі, але без якого все ж стало ще гірше.

А сонечко зранку! Сонечко! І хмари, хмари! Але, придивившись, я зрозуміла, що хмари були несправжні – то дим зі щойно відчиненого заводу. А небо взагалі було чистісіньким, як після сповіді. Але сонечко справжнє, правда ж?

– Усі зайчики сьогодні отримують безплатний масаж тіла! – кондуктор. І мій білетик, 50-копійковий, ошатний, рожевий від мого вранішнього морозу, по-зрадницьки падає вниз, кудись під ту противну ногу, що стоїть сьогодні на моїй вже двадцятою, і під оселедець, теж десь у темному, непривітному низу. Так отуди падає мій рожевий білетик. І поки ляжливо велика маса кондуктора хвилями розштовхує всі ті тіла, що у будь-якому випадку отримують безплатний масаж, я мушу лізти у темне царство оселедця і шукати того рожевого. Кондуктор чомусь думає, що я намагаюся сховатися, суперечачи всім законам логіки і реального світу, і спішить до мене. А автобус починає колихати від того бігу з перепонами, і мене теж починає гойдати. І чомусь мені не до білетика. І вже навіть не до університету. І навіть не до оселедця.

Я піднялася. І, о Боже! Адже автобус повний таких злих і примітивних незнайомців. Як же я могла цього не побачити одразу!

Ця думка буквально виштовхує мене з розчинених дверей на якусь там зупинку і вже до кінця хвилини не дає мені спокою.

У розпачі йду в метро...

А краще було б, звичайно, не йти.

У розчепічених щелепах його було незатишніше, ніж внизу автобуса. Правда, не було знайомого оселедця. Але все гнітило не менше. Черга за жетонами рухалася помалу, а сходи – занадто швидко. І в першому випадку я засинала, а в другому – ледь не падала. А голова крутилася!!! А голова!

Як метелик, летіла на світло зверху переходу, щаслива, наче й

справді там чекала омріяна подушка. І відчула себе такою обдуреною і дурною, коли вийшла з переходу. Там не було легше, не було приємніше. А світло намагалось карцерувати ранкову душу.

Тут я зрозуміла, що сонечко таки було справжнім.

Але далі було гірше. Далі був університет. Студентики. Купи студентиків. Меси студентиків. І галас, галас, галас.

– Мову зробила?

– Логіку вивчила?

– Літературу написала?

Чому так неправильно? Чому логіку треба вчити, а літературу писати? Студенти – найнелогічніші в цьому місті. Ні, виявляється, я нічого не зробила. То, може, назад, додому? Спокусливо посміхається ВИХІД.

Ой, вібро, вібро, не треба, ой, не треба.

– Алло! – майже кричу від болючого вібро у голові. – Так, так, я зараз вільна. Зараз можу.

Ну, от воно, Боже благословення. Їду до Еді. Ми з ним розсталися недавно. Так, бачимось, бо звичка, знаєте. І шкідливо, і, може, не завжди приємно, але ж звичка. Від сигарет я теж довго відвикала.

Відкидаю думки про те, що він не хотів розлучатися, і біжу, біжу! Назустріч смачному сніданку і благословенній чашці чого-небудь.

– Ти за мною сумуєш?

– Ну, звичайно, є трохи. Ти – наче відрізана частинка мого життя, – посміхаючись, філософую.

Мовчить. І далі так болісно:

– А мені так, наче серце відрізано.

І це знову так не підходить, так не ліпиться. До мого настрою, до зустрічі, до розмови. І всі плани на майбутнє стають наче побитими від дощу. Мені вже не хочеться омріяного бутерброда, соку, який мав рятувати мене спраглу. А тільки нездоланно хочеться спати.

Я дивлюся через вікно надвір. А там... Сонечко і небо, блакитне, блакитне! І так хороше, як зовсім не в тебе на серці. Я розумію, що їм бутерброд за покликом своїх інстинктів, а ситуація все ще залишається без'їдною. Такою сумною, сумною. І тому я дивлюся не на Едю, а надвір. І тепер починаю посміхатися. Куплена за оптову ціну підсолонена ковбаска, свіжий хлібець і навіть огірочок. Про себе продумую ці факти, розуміючи, що так щастить нечасто, і сяю задоволенням. А Едьо розказує, розказує...

Ковток лимонного соку приводить мене до дійсності, на цей момент прекрасної. І разом з Едіними розповідями бутерброд летить перетравлюватися туди, що я б не хотіла описувати.

– Едю, може, тобі вже час на роботу? Тобі за запізнення нічого не буде? – хвилююся за те, як утекти від його компанії.

І він думає, що все повинно було бути не так. І я мала сказати зовсім

інше. Але, мабуть, те інше не ліпиться до мого життя. І я сказала те, що сказала.

Тоді я їхала в маршрутці. Де теж болісно відчувалося все, що насправді мало бути не так. І навіть прийшла смс, яка теж зовсім не повинна була прийти. Смс від чатівського Слави. Я не хочу з ним бачитися, а він улаштував телефонний монолог уже третій день. І знову одне й те саме: «Це брат Слави. Він покінчив із життям через тебе». Та й тоді, коли ми зустрілися, все теж повинно було бути інакше. Він мав бути веселим і розумним, і цікавим, і симпатичним. А прийшов просто Слава. І тепер я перечитую його смс, які він пише від імені його ж знайомих, про своє самогубство і способи виконання цього самогубства. Це, до речі, вже набридло. І я, не задумуючись, відповідаю: «Це сестра Каті. Вона повісилася через твої смс». Я вважаю, що ще одну сторінку мого невідомого минулого перевернуто.

Коли стою в маршрутці чи автобусі, то найсильніше відчуваю своє жіноче начало. Наче ти така ніжна й безпомічна, маленька і слабка. А під тобою сидить щось велике, волохате, сильне, нахабне. Чоловік. Або хлопець. І ти розумієш, що йому стояти оце тут, зіштовхуючи з себе падаючих дідків, було б набагато легше. І ще більше починаєш відчувати своє жіноче начало. А він зайнятий: голосно дає по мобільному вказівки своїй дівчині, намагаючись перекричати маршрутку, щоб довести власне чоловіче «Я». А насправді треба було лише сказати: «Сідайте, будь ласка». І можна було навіть не посміхатися. І навіть не дивитися. Але як би шляхетно про тебе подумала я. І ще півмаршрутки. А він сидить. Ну що ж, він не шукає легких шляхів. І я, зітхаючи, їду зі своїм началом у невідоме майбутнє.

Десь не в античній Греції

– Досить малечі гратися скельцями, – ніжно, м'яко, турботливо. І бездумно-суперечливий дитячий вереск по-материнськи несуть на руках. Обідати.

Неповна скляночка безколірної, безсмакової, беззапахової. Води звичайної. Правда, трохи кольору молока, присмаку крану, запаху хлорки. Води звичайної.

– Все – кінець! Досить робити з себе найнещаснішу! Немає виходу! Не-ма! – злісне, болюче, давке. Розпачливе.

– Я нещасна, – мамо, – підліток. 12 років. Нещасна.

Надворі сонце гріє калюжі, всміхається з небом перехожим, лестить красі. Кожна цяточка молодості горить і сяє сонцем. Худа, повненька, каро-, синьо-, зелено-, червоноока, блондиста, брюнеста, рудаста. Світить молодецьким тілом. Висвічує голою шкірою. Всміхається порожніми душами.

Іде весна... 26-та весна.

Дві, три, п'ять, вісім...
Жовті.
Круглі.
Біля.
Води звичайної.

Дзеркало мого тіла збоку ніколи не було й не буде. Дівочим. Воно ніколи не складеться. Крихітки-грудки безсосково хотіли б стирчати угору... але дивляться безперечно вниз, туди, де бурулькою звисає живіт-„безрозмірка“, так, що, здається, навіть звисає сам пупик. Вони усі з дитинства ще тягнуться під землю. Їм не треба було народжуватися. У світі краси яке то місце поганцям?

А й справді збоку не видно, що ліва коротша. Нога...

Десять, дванадцять, п'ятнадцять...
Жовті.
Круглі.
Біля.
Води звичайної.

У сучасному світі демократія купує місця всім. У лікарів. Витягли – дали квиток у життя. А це ж найстрашніше. В античній Греції найслабші вмирили одразу. Була лише сильна, квітуча, могутня нація. Здорова нація.

А тепер моїй родині щастя дарувала я. І багатьом родинам щастя дарую я. Але хіба ворони можуть приносити щастя?

Мене дарував НЕ лелека.

Двадцять, двадцять три, двадцять чотири, двадцять сім...
Жовті.
Круглі.
Біля.
Води звичайної.

Лелеки покинули нас, коли побачили мене.

Мій фронтон дивиться у задзеркалля. Моє праве око не таке гарне, як у молоді. Худі, повненької, каро-, синьо-, зелено-, червоноокої, блондистої, брунастої, рудастої. Зате ліве – страшне. Воно, безперечно, хотіло виграти приз на найкращу опозицію прекрасному! Я дарую цей приз тобі, моє ліве око! Ти його заслужило! Цей приз – найнещасніші сльози моєї повної душі.

– Прости мені, рибко! – п'яне, благальне, розпачливе. Щире. – Прости.

Тридцять два, тридцять п'ять, чотири пачки...

Жовті.

Круглі.

У руці.

Спітніла долоня перевертається.

Один, два, три...чотири пачки горохово пірнають у воду. Мабуть, безколірну, безсмакову, беззапаху. Воду звичайну. Правда, мабуть, трохи кольору молока, присмаку емалі, запаху хлорки. Воду звичайну.

Шумний унітазний злив.

Я прощаю тебе, мамо...

29.07.2007

ВИПУСКНИКИ ПОПЕРЕДНІ

ІРИНА АНТИПОВА

*аспірантка кафедри теорії літератури
та компаративістики*

ТІНІ НА СТІНІ

(уривки)

Тінь перша

Тиша. Час застиг. Часу немає. Час... б'ється в скроні ритмом неможливості, луною неіснуючого. Вранці, а може, і вночі свої пішли з Міста, а чужі... чужих поки не видно. І вулиці порожні. І вулицями мандрує страх. Надія. І ще щось, таке дивне, неіснуюче, як сам цей день...

Стомлена жінка, вийшовши на балкон дому на розі Чкалова і Тургенєвської, побачила, що порожньою вулицею йде військовий. І десь там, далеко, угледів когось біля під'їзду, зупинився, про щось спитав. За жестами здалося – закурити. Людина біля під'їзду похитала головою, мовляв, немає, а вона... перехилилася вниз, голосно закричавши:

– Зачекайте! Я маю!

І побігла вниз, прихопивши з собою пачку цигарок, бо... коли всі пішли, а він лишився, і місто вже оточене, всі знали це, відчували це шкірою...

Лунали вибухи.

Знали: то свої. Підривають щось стратегічно важливе... залізницю. Заводи. Склади.

Потім вибухи стихли.

А *ті* все не йшли.

Сутеніло.

Мешканці дому – і вона, закутавши дитину, – збиралися у вітальні, де можна було, позачинявши всі двері до кімнат і поприкривавши щілини ганчір'ям, увімкнути світло, якого не видно буде знадвору... а потім спустилися в підвал, де раніше була зважувальна майстерня, і постеливши на нарах дітям, сиділи тривожно і сторожко, сиділи і чекали, а свої вже пішли, і чужих ще не було, і місто... місто відчуло, що йому можна... Щось. Взяти. Собі. Коли вже нема господарів. Те, що не встигли вивезти. Те, за що не покарають.

Містом котилася хвиля пограбувань, пограбувань під страхом того, що от-от, от прийдуть вони, і тоді...

А в домі на першому поверсі був магазин. І, звісно ж, там нічого не лишилося, крім ящиків та сміття, але... цього не знали ті, що приходив. І вони, сидючи в домі... вони боялися. Ворогів. Пожежі. Людей. У напівтьмі... чоловіки радилися, що не можна так лишати. Що грабіжники, які метушаться там, нагорі, не ризикнуть умикати світло, але з тими своїми саморобними смолоскипами вони можуть підпалити дім.

Лишатися без даху не хотілося. Лишитися ще й без даху...

І тоді хтось із чоловіків – їм всім було за п'ятдесят, їх не взяли на фронт, але все ж таки то були чоловіки – сказав:

– Ходімо. Треба влаштувати організоване пограбування.

І вони встали і пішли. Кудись. Нагору. В пільму. І діти дрімали на нарах, а дорослі тривожно чекали... Тіні. І одну з них не можна було відрізнити від іншої. В нерухомості. В гуркоті перекидання ящиків над головою.

І тоді

За скількись хвилин

Годин

Років

Повернулися двоє жвавих хлопчиків двірника – Мишко і Василь, старшому – 12. Які теж ходили грабувати, і пограбували вдало – магазин іграшок. Які повернулися – брудні і з палаючими очима – і вивернули на підлогу, під ноги дітей і дорослих трофеї – купу заводних іграшок, страшенно дорогих і таких заманливих... вони заводили їх, і невдовзі підлогою метушилися: зайці, що били в барабани, зайці, що били в тарілки, клоуни, що перекидалися на руках, птахи, які щось дзьобали на підлозі, і все це гуло, грало, і зацікавлені діти, в яких не було ніколи раніше таких іграшок, палаючими очима дивились на розкішний марш їх, а дорослі так само тривожно і відсторонено чекали

Коли прийдуть чоловіки

Коли прийде ранок

Коли прийде (страшне)

І коли, коли, коли воно, те, яке ще не прийшло, піде!

Тінь друга

Сутеніло. Вулицею йшов сивий чоловік, великий, вайлуватий, усміхнений. Ішов на вокзал, пішки – бо не надто далеко. Розвантажувати вагони. З іншою роботою було важко. Йому було вісімдесят три і вже п'ятий рік лікарі обіцяли йому смерть за два-три місяці, але він тільки посміхався в густі вуса. За його кремезними плечима лишилося три війни. Російсько-японська, перша світова – і друга світова. Коли почалася остання, йому було 50, але... все одно... все одно – фронт. Навіть норми військкомату не могли сперечатися зі спокійною певністю його сірих очей. Його пам'ять – усмішка, промінчики, що розлітаються від куточків очей до куточків губ, що ховаються у вусах. Його пам'ять – затертий молитовник і хрест, який не носив на грудях, бо... бо... дружина, діти... Георгіївський хрест, укотре викинутий на сміття і зтягнутий птахами у курник... Георгіївський хрест на фотокартках, які краще не показувати чужим, і медалі, цісарські та радянські, які викидалися разом, упереміш, і не знайти... А хрест має бути у грудях, і старе Євангеліє, розмальоване примітками червоним олівцем, і чергова пляма в біографії, ще одна пляма, довжиною в сім років, довжиною в міжусобицю, в громадянську... вічність... Заспівуючи кров молитвами, ховаючись за запаленими свічками і димом кадил, а не гармат... А потім – тікаючи в ніч... і ховаючи ікони, ще одну статтю, ще одну провину... хрест у грудях, не на них... А потім – запиваючи кров – вином, горілкою, самогоном... Воював. Усе життя воював. Як повелося в роду з діда-прадіда, з того першого, якого захопила і заманила Січ, а може, просто прийняла такого, з отруєною залізом і порохом кров'ю, такого... що і в вісімдесят знатиме – коли буде війна, ще одна війна, він буде там, у першому, другому, п'ятому, десятому ешелоні, але там... Коли буде. А поки – вагони на розвантажувальні і родина, добра усмішка у сивих вусах, і пам'ять, пам'ять, якою не варто ділитися, і ті, що чекають там, за межею, кого не знайти на фільмах про однойменні кораблі, про безіменні ділянки, про...

Усміхнений. Спокійний. Ішов у ніч.

А в грудях билася смерть. Звично. Тук-тук...

Тінь третя

Був початок сімдесятих і в місті тільки-но з'явилася приємна новинка – туалетний папір. Як будь-яку новинку, його було неймовірно складно дістати. Відділи трудящих час від часу відряджали когось одного на те, щоб вистояти величезну чергу, почасти в робочий час, і принести-таки довгоочікуваний ящик туалетного паперу – якого вистачало по рулону-два на кожного, але все ж таки...

Центральною вулицею міста йшов чоловік – у літах, поважний, у костюмі з краваткою і з портфелем. А на шиї його висіло величезне намисто з туалетного паперу. І міщани дивилися на нього й зітхали –

заздро. Адже... він дістав отой папір – та ще й скільки! А вони – ні.

А десь поряд...

– Ходімо зі мною, – сказав дядько, йдучи поряд із молоденькою студенткою.

– Та ви що?

– А я тобі кажу – ходімо, не пошкодуєш! Я чоловік хороший, я жінку та дітей тримаю, я тебе не ображу.

– Шановний!

– Красуне, сита й багата будеш!

В очах його горіло щось сите і ласе. І руки вже ніби тягнулися обійняти.

– Знаю ж, як вам, молодим, та ще й коли з іншого міста...

– Цілком нормально, – намагалася відсторонитися вона, але щось таке промайнуло обличчям...

– А от підеш зі мною – матимеш щастя, – усміхнувся він, ніби відчувши, що не помилився, і вже потягнувся торкнутися такого білого, такого принадливого плеча, як раптом... Аж скочила вбік, розчервонілася.

Гарна.

– Та що ви собі дозволяєте! Залиште мене! Негайно!

Мов та змійка, вислизнула – і тільки каблучки – тук-тук-тук.

Серце.

– Тю, дурна, – сміявся він. – Я он там на розі працюю!

Тук-тук-тук – каблучки бруківкою.

– Ти ж щастя свого не розумієш! Чуєш мене?! Я – м'ясник!

Тук-тук-тук.

– *Незаймана?*

А все одно стояв, дивився вслід і усміхався.

– *Їсти хоче – повернеться...*

Тінь четверта

Українська лікарня відкрилася на початку 42-го. Завідував нею німець, з емігрантів, Ернест Едуардович, який досить добре знав російську мову і приязно ставився до колективу, що у нього працював. Лікарня обслуговувала городян. А Наталя працювала у столовій, яка обслуговувала лікарів. Ліків хронічно не вистачало, продуктів теж, готували з чого було, на ліки збирали разом з панями кандидатами та академіками трави, що ними піднімали на ноги сотні людей, хворих на виразки та запалення, мандруючи вихідними схилами київських лісів та ботанічного саду.

Оксана, молода і тривожна, підходила і казала пошепки:

– Ходімо звідси, га? Кажуть, в німецькому госпіталі дають масло і молоко, дають більший пайок, а в тебе ж дитина, чуєш?

Мовчала. Пайок – то, звісно, добре, але...

– От саме тому, що дитина, я не піду. І сама не піду, і тобі не раджу. Прийдуть наші, відвоюють місто, спитають у тебе – що ти робила під час окупації, що ти їм скажеш? Що працювала у німецькому госпіталі?

Оксана ходила бліда. Скоро мав настати черговий привіз, черговий огляд, коли всіх, кого можна було, відсилали на роботи до Німеччини, і вона, молода і бездітна, боялася дуже, а німець-начальник казав, щоб не тривожилася, що він її відстоїть, та він казав це всім, і Оксана сумнівалася... Чекала. Боялася. Тікати було нікуди. Та й як?

А потім прийшов День, і було сіре приміщення, і довга черга блідих і наляканих людей, і коли вона вийшла, здорова і гарна, почувалася приреченою. А сиділо там з десяток німців, і серед них – їхній, той самий. Він щось казав їм німецькою. Вони сміялися. Дивилися на неї – і сміялися. І страх підкрадався все ближче і ближче до серця, і сталевий ешелон приреченості вже було чути, і... А він все говорив і говорив, а вони все сміялися і сміялися... Коли вона не витримала, вона не хотіла цього бачити і цього чути, і безтямність видалася такою теплою і заманливою... А коли оговталася, її відпустили. *Ще півроку.* А слідом за нею йшла Наталя, і їй теж було страшно, бо, коли німець так боронив Оксану, то, може, на неї в нього сили вже не вистачить? Але пролунало чарівне слово: має дитину. І її теж відпустили.

А ввечері потяги, повні людей, їхали на захід.

Потім начальник лікарні, сміючись, розповідав їм, що, коли вийшла Оксана, її одразу вирішили забирати, а він їм сказав, що вона має десять невиліковних хвороб. І комісія дивилася на неї і сміялась: оця дебела молода дівка? Десять невиліковних хвороб? А потім Оксана дуже вчасно впала безтямна, і тому Ернесту Едуардовичу вдалося її відстояти. А Наталя... з нею все було дуже просто. Працюйте, дівчата! І вони працювали.

А ще в госпіталі працював дуже суровий і правильний німець. Колишній радянський. Він щиро намагався це приховувати, але виходило не дуже. Його видавало все: голос, обличчя, інтонації, постава. Він єдиний з окупантів стежив за формою і носив перев'язь. Наталя казала бувало подрузі, з якою йшли вулицею:

– Диви! Он який гарний німець іде, правда?

Подруга приглядалася і кивала, згоджуючись.

– А це все тому, що він насправді руський! – сміялась Наталя, і вони йшли далі.

А німець той часто ходив на квартиру до однієї пані, де збиралися радянські, незадоволені Сталіним, і німці, незадоволені Гітлером, і разом лаяли владу. Далі розмов нічого в них не заходило, і за кілька годин, вдоволені принаймні тим, що можна хоча б виговоритися, люди йшли додому, щоб за тиждень зібратися знову. Потім, коли місто відвоювали радянські солдати, і пильні добре вдягнені люди почали допитуватися, хто, що і як, вони всі, кого спіймали, отримали свою кару. І

навіть молоденька студентка, яка приїхала в гості до тітки з Ленінграда, а потім не змогла поїхати, бо війна, і просто жила в хаті, де збиралися злі й утомлені люди, теж отримала десять років таборів, і тоскно, надривно, лаяв тітку-господиню брат її, батько дівчини, бо як же могла вона, дурепа стара, так учинити? Добре, своє життя занастила – сама винна, а от дитина... ворог народу – страшні слова.

Тінь п'ята

У її сивому волоссі, здавалося, ховалися ельфи. І маленькі чарівні феї. В її валізі жили уламки кольорового скла, шматки тканин і шкіри, мушлі, ґудзики, кольоровий папір, клей, нитки, фарби і пензлі, і займали вони значно більше місця, ніж її одяг. Улітку вона працювала в кримському дитячому таборі. Навчала дітлахів складати з битого скла казкові палаци, а з обривків шкіри і мушлі робити маленькі шедеври, які потім так приємно тримати в руках, вішати на рюкзаки і просто хвалитися: диви! Диви, я таке вмію! Це зробив я!

У блакитних її очах було дуже багато любові. Вона вміла викладати цю любов із кольорового скла. Напевне, зачаровані цими очима, приходили до неї діти, три місяці літа, і вона посміхалася їм. І відкривала валізу, і діставала з неї те, що потім стане черговим дивом...

Я не пам'ятаю її обличчя. Тільки слова:

– Обережніше! Закохався в мої скельця – що потім робитимеш?

І долю... Таку надривно і таку світлу...

Потяг. Київ-Петербург.

Рік 2006.

Двоє людей у купе плацкарту. Дорога. Нізвідки в нікуди.

Я їхала забути. Їхала, бо останній тиждень вигриженої зубами відпустки – то багато. І коли по одному зникали вдалині ймовірні супутники... Я усміхалась. І купувала білети. В незнайоме місто. Майже без грошей. Не бачивши в обличчя нікого з тих, кого збиралася там зустріти. І не знаючи достоту, чи зустріну їх... там.

А навпроти були спокійні блакитні очі. І слова. Доба – на говорити...

Коли на початку дев'яностих стало важко з грішми, а вона залишилася без чоловіка дуже давно, вони з дочкою вирішили, що треба якось заробляти на життя. І поїхали. За кордон. На підробітки. Дочка – до Греції, за молодіжною програмою обміну. Вона... Чомусь її занесло до Америки. Такої далекої та омріяної для радянських людей періоду дев'яностих. Такої повної мрій про справдження швидкого заробітку і ще чогось. І вона поїхала. Легально не пускали – поїхала нелегально, такі контори все одно були, завжди і скрізь. А коли приїхала.. Зрозуміла, що... винна. Всім. Все. Що ніхто не візьме її гувернанткою, як сподівалася. Що митиме вона підлогу і посуд, а ще прати брудну білизну, і то добре. Бо коли працюєш, є що їсти і де спати. А так... Брудний маленький підвал. І в ньому – багато-багато людей. Багато-багато людей, і їм холодно, і

майже немає чого їсти, а коли хтось хворіє, то ніхто не покличе лікаря, це ж бо небезпечно, і тільки господиня, колишня росіянка, приносить ліки, невідомо, які. Поряд – жовта жінка. В неї було все – хороша робота, чоловік, і двоє дочок. Обидві вийшли заміж за кордон. Одна – в Німеччину, друга – в Сполучені Штати. І спочатку в усіх все було добре, а потім... Донька звідси, з США, написала їй листа. Що посварилася з чоловіком. Що опинилася на вулиці з маленькою дитиною. Що смертельно хвора. Дочка просила приїхати і допомогти. А як вона могла допомогти? А як могла не приїхати? Грошей на дорогу не було. Була дивна фірма, яка відсилала людей на заробітки. На біса, їй не були потрібні заробітки, але вона поїхала. Вона приїхала у Нью-Йорк, а їй треба було до Чикаго, і здавалося, що вже ж зовсім поряд, і здавалося... Її не пустили. Спочатку – відпрацюй гроші за проїзд. А потім... Вона й хотіла б працювати. Не брали. Довго не брали. Потім взяла якась панна. Доглядати за дитиною. Пішла. Дитина була пещена і зла. Панна – просто зла. Дитина кидалася їжею, коли її намагалися нагодувати. І лаялася так, що Люба, жовта жінка на дивані, спочатку сіпалася, потім... майже звикла. А потім побачила, що так з малою спілкується мама. Ледве встигала прибирати і дбати. Сахатися від спроб дитини влаштувати бійку. Ніколи не думала, що діти бувають дияволятами, а тут... І терпіти. За кожне зроблене і не зроблене щось. Терпіти. Плакати ночами. Думати: на день ближче до.. Думати: як вона там? А потім... порожній холодильник удома. І чергова сварка: ти не нагодувала дитину? – Чому ж, нагодувала. Гуляли в парку. Вона з'їла йогурт і шоколадку. – Їх тут немає. – Звісно, немає. Їх же з'їли в парку. – З'їли, кажеш? То піди і принеси мені упаковки! Причому зауваж: я пам'ятаю, які тут були йогурти! – А якщо сміття вже винесли? – То твоя біда.

Остання крапля була дивною і безглуздою, але вона була останньою. Люба і справді пішла. Але не до парку – до хазяйки. Прийшла і сказала, що більше там не працюватиме. За що її сварили довго-довго.

І знову – очікування роботи і страх. І вже ладна б повернутися. Не візьмуть. І вже б... Потім сказали: потрібна прибиральниця в дитячий садок. Чи підеш? Пішла. Радісно. Не знала, що дитячого садка – два гектари. І що прибиральниця, а разом і садівник вона там одна-єдина. І те саме – сварки і злість. І втома, неймовірна втома. А потім був наказ корчувати кущі. Вона була радянська, вона не знала, що в омріяній колись Америці кущі поливають хімікатами. Кущі були колючі, і поки корчувала, вона подряпалася вся. А потім захворіла. Зжовкла. Злягла з температурою. Не на роботі – тут, у бараку, де перелякані люди чекають на роботу. Хазяйка приносила ліки. Ліки не допомагали. І було страшно, так страшно... День-тиждень-місяць... Час тягнувся похмуро і безвихідно. І хтось із дівчат, які виходили працювати, а з іншого приводу їх із дому не випускали, а про віддати паспорт не було й мови, на зекономлені гроші відіслала телеграму Любиному чоловікові. І незрозуміло, кого і як він

підняв на вуха, але Любі оплатили проїзд до Києва, і вже ніби нікому вона не була винна. От тільки вдома виявилось, що хворобу Любину запустили. Сильно. Отруєння пішло вже по всьому організму.

За два місяці вона померла. На руках у чоловіка. А ще за якийсь час від доньки зі Штатів прийшов лист. Що з нею все гаразд. Що вона помирилася з чоловіком. Що смертельну хворобу знайшли не в неї, просто в клініці переплутали аналізи.

Блакитноока пані, яка їхала 2006 року в потязі Київ – Санкт-Петербург, дізналася про це значно пізніше. Коли повернулася сама, коли почала шукати тих, із ким звела її тоді доля. І це тепер вона була усміхнена і спокійна. А тоді...

По смерті чоловіка, а він помер, коли їй було тридцять із чимось, і роки разом були короткі, але щасливі, вона довго ходила нестямна і шукала розради. І знайшла тоді двох – які теж утратили половинки. Разом ходили на цвинтар. Разом плакали за втраченими. Разом намагалися забути й отямитися, і знайти теж щось, що дає змогу жити далі. Старший було за п'ятдесят, йому – близько сорока. Шукали. Знайшли. Спільне горе з'єднало в палких обіймах коханців. На час. А потім... Потім він поїхав до Америки. До сина. А вона... Залишилась, усміхнена і безнадійна. З думкою про ще одну казку, яка не склалася. Щоб знову зустріти його – там. Коли двоє інтелігентних людей шукали няню для дітей. Радянську. І їй пропонували цю роботу, от тільки... Вона опустила голову. Вона не сказала ні слова. І не пішла. Хоч, певне, в них було б не так погано, як... І не шкодувала, що не пішла. Тільки потім, уже в коридорі, він озирнувся на мить і підняв руку у вітанні. Згадав...

Блакитноока пані їхала до Фінляндії. До дочки. Якій таки заробили тоді, важко й тяжко, але заробили на квартиру, де вона не живе. Яка десь у дорогому клубі познайомилася з іноземцем, і та зустріч стала красивою і правильною. І вона, блакитноока пані, вже не раз там у них була, і фін той працюватиме якийсь час у Петербурзі, а вона поживе у них, глядітиме великого пухнастого собаку і дім, гулятиме вздовж холодного моря і складатиме малюнки з кольорового скла.

І, може, згадуватиме те, далеке, спекотне, страшне. Повне приниження, сліз і безвиході. Безвиході, що розчулила грека, в котрого працювала донька, і він оплатив їй переїзд додому. І не просив відробляти ці гроші, та вони все одно відробили. Просто тому що от.

Повз гуркіт потяга проносилася ніч, сповнена зеленим чаєм і втомою.

Блакитноока пані переживала за мене. І, може, тому зустрічати на вокзалі прийшли четверо людей. Усі четверо, кому розповідала, що кожен з них – єдина надія...

І ми усміхнулися одна одній на прощання.

І я обіцяла заходити в гості. А потім загубила телефон і адресу.

Тінь шоста.

* * *

Над пательнями площ, що в діаметрі сонцю дорівнюють,
Повз двори і будинки, де млосно зітхає сієста,
Ти проходиш, мов сон, закидаючи в синь підборіддя.
Ти проходиш, мов сон, і на грудях – агатовий хрестик.

Ці носи під сомбреро і мухи на риб'ячих тельбухах.
Темні очі торговок питьмою тубільних повір'їв.
Ти проходиш, мов сон. І над площами, як над пательнями,
Слюдяне і безживне, тремтить пересохле повітря.

І хоч вивчили всі "Pater noster" і "Ave Maria",
В цих кварталах, що викошені малярією,
Ще про вбивство Кортеса так хижо, так пристрасно мріють,
Ще складаються гімни Великому Змієві.

В цьому місті, де всі – щонайменше – чужі одне одному,
Що не погляд – то гріх, що не вітер – то подих вендети.
Тільки в храмі за містом, пустому й холодному,
Зрозумієш нарешті, навіщо і де ти.

Хай мантилья впаде, валенсійською брошкою сколота.
Помолись і зігрій у вузьких, у смаглявих долонях
Хрест із щирого, ніби віра, і з доброго золота,
Де червоний, і білий, і синій сміється цирконій.

Сірий ранок. Безрадісний ранок. На заднім дворі
Піну здмують з кружок веселі і ситі солдати.
А учора о цій же – о цій же! – похмурій порі
Вбили брата за містом. Стрункого маленького брата.

Ти висока і світла. Ти більше не плачеш тепер.
Торохтять по бруківці ридвани чужі і карети.
А на заднім дворі волохатий брудний мародер
У льоху пропиває його золоті еполети.

Сорок вітряних днів не вертався ніхто звідтіля.
Сорок довгих ночей відбивались – до сьомого поту.
Сорок діб від невітського болю кричала земля –
Підступила до міста війна, як до горла нудота.

І тоді він устав – темнооке пресвітле дитя.
Ти сказала: “Не йди” і почула у відповідь: “Мушу.
Я за місто батьків покладу на жертвник життя,
А за цноту твою – і безсмертну офірую душу”.

“Той, хто чистий душею, в горнилі скорбот не помре”.
І заплаканий день не хотів розвиднятись для тебе.
Не скінчивши обряду, чомусь відвернувся кюре,
Тихо мовив: “Аміль”, за слізьми не побачивши неба.

Десь далеко вогонь опалив молоде деревце.
Десь далеко міністри занурили погляди в теки.
Тихий промінь осяяв тонке просвітліле лице
І молився за всіх дорогих і навіки далеких.

Хто втече, хто поляже, хто прийде додому в чинах.
Хто – звияжець. Хто – кат. Хто – невільник чужого почину.
Тільки що тому лаври, і чин, і мундир в орденах,
Тільки що тому біль, і кайдани, і сором, і страх,
Хто до ангельського дослужився – небесного – чину.

* * *

Чому я не їду? – Бо поле засипало снігом.
Бо крига в криниці, і ніч вирушає на лови.
Бо стали любов'ю, а спершу здавалися збігом
І ця заметіль, і обтяжені груднем діброви.

Чому я не їду? – Бо ще не дописана книжка.
Бо хороше в надрах моєї глухої кімнатки
Під ковдрою з клаптиків, на допотопному ліжку
До ранку заснути при світлі старої лампадки.

А зранку – розкришую день на одвічні турботи –
Ці крихти солодкі смакують голодній синиці.
А кіт повертається з ферми – з нічної роботи –
І місяць додому приносить у срібній дійниці.

У склянках між рамами – пилом присипане просо.
Розпалюю грубку і спати лягаю зарані.
Криниця замерзла – напиться ніхто не попросить –
На сто кілометрів – ні фельдшера, ні хуліганів.

Ти просиш вернутись, а я не приїду ніколи.

Збагни, і прости, і засни, і нехай тобі сниться
Хатинка моя, і махрові діброви, і поле,
Де кіт мій над фермами білий запалює місяць.

Сервантес

*Перш ніж стати всесвітньо відомим письменником,
Сервантес провів п'ять років в алжирському рабстві.
За деякими даними, представники гільдії реїсів –
морських розбійників – пропонували йому приєднатися
до них, однак він відмовився. Живучи в баньо – в'язниці
для рабів, дон Мігель організовував утечі невільників,
допомагав неписьменним листуватися з рідними.
Напевне, саме завдяки цим випробуванням він і зміг
подарувати світові "Дон Кіхота".*

1

Молитва

Врятуй мене, Боже! – В реїса рука нелегка.
Високі тюрбани у чорних реїсових слуг.
Дванадцять хвостів шкіряних у його канчука.
Дванадцять питань перепитує хижий канчук.

Чому я ходив на світанку в покинутий грот?
І хто переховував нас у єврейським кварталі?
О, скільки для мене реїс приберіг нагород:
І голод, і спрагу, й вогонь, і загострені палі.

І може, розлучиться з тілом моя голова.
О Боже, хіба я боюся катівні і страти?!
Врятуй мене, Боже, бо є в цьому світі слова,
Які, окрім мене, ніхто не зуміє сказати.

Реїс неблаганний. Він разом – і кат, і естет.
В особі моїй він помститься зухвалим іспанцям.
Цікавий я знати: невже його вчив Магомет,
Що гідно – скарати каліку й домучити бранця?

Врятуй мене, Боже! Я стільки разів помирав!
Вцілів серед бою і після каліцтва оклигав.
Міцніш од надії, боргів, зобов'язань і прав
Тримає на світі мене ненаписана книга.

2

Повернення

Червона від спеки, червона іспанська земля.
Пісок на зубах, і задуха, й розжарене сонце.

Спитаєшся, звідки – на обрій вкажу: “Звідтіля”,
А дзвін заповітний помовчить і вдарить: “Альдонса”.

Я здалеку їду і радий, що біля сідла –
Шнурком перев'язані, в саквах Езопа й Катулли.
Я буду з тобою, яка б ти тепер не була.
До тебе везуть нас терплячі, утомлені мули.

Червона від спеки, червона іспанська земля,
Напружились жилами дикі твої суходоли.
І все-таки... все-таки, щойно зійшов з корабля,
В уста цілував її, злу, пересохлу і кволу.

Було це насправді чи тільки наснилось мені –
Націлені в небо Алжиру стрункі мінарети,
І сором безсилля, і дні непотрібні й сумні,
В тюрбанах кати і в кайданах – святі і поети.

Червона від спеки, червона іспанська земля.
Чи знайдемо дім для спочинку, розмови й ночівлі
На світі, де цноту й любов продають за теля,
Де хіть і насильство, де зрада і работоргівля?

І часом здається, що більше надії нема,
Що друг мій єдиний – у небі розжарене сонце.
Та серце не вірить, та серце шепоче: “Дарма!”,
А дзвін заповітний помовчить і вдарить: “Альдонса”.

Альдонса... Альдонса... Над книгою схилишся ти.
А свічка зігріє тебе і до ранку розтане.
Вікно відчини і побачиш: удаль, до мети
За обрій відходить твій лицар – Алонсо Кіхано.

* * *

Кому – хрест і свічу, а кому – океан і весло,
Кому – ангельський чин, а кому – висоту мінарета,
А мені ти призначив химерне моє ремесло –
Виплітати зі слів чарівливі, примхливі тенета.

І коли я проходжу крізь труднощі, болі і дні,
Я все ближче до Тебе і далі, і далі від краю.
Ти не ладан і смирну – ти душі даруєш мені,
Коли правильно волю Твою осяйну розгадаю.

І у кого б не вірили друзі веселі мої –
В Триєдиного, а чи просто в Єдиного Бога,
Я люблю їх і світ не ділю на окремі паї,
І не вірю, що нагло і страшно урветься дорога.

І не вірю в модерний абсурд, де “усе навпаки”,
У біду і розлуку, в полон і криваве лахміття –
Вірю в дім, і ліси, і любов, і прекрасні казки,
І здоров’я, що в горах дарує прозоре повітря.

Вірю в зливу і берег, який обіймає ріка,
І в серця милосердні, що вічно не знають спокою.
І пільми не боюсь, бо Твоя всеосяжна рука
Від народження водить мою слабкою рукою.

ОЛЬГА БЕРЕЗНІЧЕНКО

ІЛ, ЛТ, вип. 2006

СПОВІДЬ ВОВКА

Нас була троє: я, Білий, і мої два брати, Чорний і Рудий.

Вони довго вирішували: чи втопити нас чи віддати комусь. Краще б вже втопили, доки ми нічого не розуміли. А мати наша була зовсім безпечною. Як зараз пам’ятаю, звали її Білкою. Це тому, що вона була повністю біла, як і я. І саме тому я був її улюбленцем, але навіть це не врятувало тоді.

Одного чудового ранку людські руки схопили мене за шкірку. Я зрозумів – у с е ! Як міг огризався, кусався, пищав, але це не допомогло. Мене всунули в якийсь мішок. Туди ж всунули брата Рудого. Нас довго трясли, та через деякий час та сама рука вихопила Рудого з мішка. Були чути лише якісь чужі голоси і страшенний гуркіт. Куди його поділи – я не знав.

А мене довго несли, а потім поклали на землю і пішли геть. Я намагався вилізти з мішка, але нічого з цього не виходило. Хоч як не скавчав, вив, та вилізти не міг. І ось якоїсь миті я відчув, що не один. Чийсь запах лоскотав ніздрі. Запах чужого, сильного і страшного. Я дуже перелякався і заметушився у мішку. Раптово я опудився і почув, як цей х т о с ь принохується. Тоді я причаївся: притиснувся до землі.

Не знаю, чи довго я так лежав, але запах зник. І я вирішив, що якщо він повернеться, то я цього не переживу. Тоді я почав гризти мішковину.

Коли прогриз маленьку дірочку, то насамперед я висунув ніс, аби чути, якщо раптом чужак з’явиться. Потім я просунув лапу між носом і мішковиною. Через деякий час мені вдалося висунути повністю морду і

одну лапу, а решта міцно застрягла у мішку. Я озирнувся і побачив, що знаходжусь у степу. Навколо ані душі, ані будь-якої людської оселі, і лише поруч стоїть самотнє дерево. Мені стало моторошно, і я почав вовтузитися, доки не зачепився за якусь гіллячку на деревині, що росла від кореня. Це мене і врятувало: тепер дерево міцно тримало мішок, а мені лишалось тільки вирватися на волю. Коли я нарешті звільнився, була вже ніч. Спочатку було радісно від звільнення: підняв голову і побачив жовті зірки. Вони теж радісно підморгували, і я завив - послав їм свій привіт.

Та ось здалеку почулося виття у відповідь. Мені знов стало лячно: а раптом це той самий чужак з незнайомим запахом? Потім я почув, що виття наближається. Воно було вже не одне, а декілька. Вони йшли до мене. І я загарчав. У відповідь почулося загрозливе гарчання, порівняно з яким моє було дзижчанням мухи. Їх було семеро. Один особливо великий. Я впізнав його запах. Це Він приходив до мене. А тепер Він, напевне, прийшов, щоб розірвати мене. Інші шість були меншими. Вони зупинились поблизу і принохувались. А Він наближався до мене і гарчав. Очі його палахкотіли яскравіше од зір. Я зрозумів, що пощади не варто чекати. Але тої миті мені стало все одно. Я лише думав, чи варто було стільки зусиль витратити, аби звільнитися з мішка, щоб після всього тебе загризли чужинці. Але що поробиш - я вирішив підкоритися долі. Я впав на землю і прижав вуха до голови. Не знаю, що зупинило Його, але чужинець наблизився до мене, понюхав, загарчав... повернувся і пішов, а за ним і інші. Я ще декілька хвилин лежав, думаючи, що, очевидно, мені надзвичайно щастить в цьому житті. Вже двічі протягом одного дня я зміг уникнути смерті. Та коли перша радість пройшла, я раптом зрозумів, що не хочу лишатися тут сам. А значить прийдеться перемогти свій страх і йти слідом за чужинцями. Нехай краще вони мене розірвуть, ніж я лишусь тут. До того ж голод давався взнаки. Я звик, що поруч з будкою завжди стояла тарілка з їжею, та тут ніякої тарілки немає. І я повільно побрів за чужинцями. Іноді найбільший чужинець повертався до мене і тихо гарчав. Не знаю, чи він хотів мене прогнати, чи ще чого. Але я вперто брів на відстані. Тим часом чужинці розбрелися. І коли через деякий час знову зібралися до купи, то майже кожен вполював зайця.

О це був великий банкет! Я зрозумів, що найбільший чужинець - це вожак у цій зграї. Він з'їв свою частину і ще трішки лишив, але, коли хтось наближався до залишків, він гарчав і всі відбігали подалі.

Мені теж дуже хотілося їсти. Я відчував солодкий запах м'яса. Я злизував краплі крові, що не встигла всотати земля, та наблизитися не смів.

Потім вожак підвівся і повів свою зграю далі. І, о диво, його залишки лишилися покинутими. Не думаю, що він лишив їх саме для мене. Вожак – це не самиця-мати, яка може пожаліти чуже дитинча. Мабуть, він

просто не доїв, але не міг дозволити, щоб хтось посягнув на його частину – краще лишити недоїдки. Але, зрештою, яка різниця ? Я з радістю доїв все, що лишилося, і поспішив, боячись загубити зграю. Тепер я вже підійшов ближче. Вони злісно поглядали, але ніхто не проганяв. І я ліг відпочивати поруч. Із часом зграя перестала звертати на мене увагу.

Я спокійно доїдав їхні недоїдки. Тепер я вже знав, що вожака звуть Угрою, і що саме він вибирає, де буде ночувати зграя.

Одного разу Угра привів зграю до якоїсь людської будівлі, загороженої сіткою. І тут я раптом почув знайомий запах, але Угра того ж моменту відвів нас подалі. Але, коли зграя розташувалась на відпочинок, я приходив до сітки і дивився: мого брата Рудого повісили на дроті. Я довго стояв і дивився, може він розплющить очі чи поворухне хоча б лапою. Тоді я заберу його з собою. Угра прийме його. Він гарний вожак, та й у зграї лише три вовки: Угра і дві вовчиці, а ще три, як і я, просто здичавілі собаки. Але Рудий не поворухнувся. Загалом, я відчував трупний сморід, але чомусь не вірилося. Та коли йому на голову сіла ворона і почала клювати, я заскавчав і, нахиливши голову, побіг до своєї зграї. Я не знаю, чи Угра навмисне привів мене до того клятого місця, чи то й справді було випадковістю?

Так наблизилася осінь. Все частіше в степу починали з'являтися люди з рушницями в руках – мисливці. Вони відстрілювали зайців. І Угра повів нас десь далеко. Зайці зустрічалися рідко, і доводилося ловити мишей. Та все одно, мишва не рятувала і на початку зими всі ми були гірші, ніж задрипані собаки.

Взимку доводилося пробиратися поближче до людського житла. Але загалом, жили ми непогано, доки наприкінці зими нас не настигло нещастя – Угра покинув зграю. Я довго не міг зрозуміти: чому ? Вовчиці просто дивилися на нього і підвигали, напевне, вони розуміли більше. Я пішов за ним, але Угра огризався, кидався і мені довелося відступитися. Я не міг вибачити йому зради. Коли я повернувся, всі вовчиці дивилися на мене. Потім вони всі по черзі почали підходити до мене, притулюючи вуха до голови і облизували мені носа. Тоді я повернув свою зграю і повів в протилежному напрямку від того, куди пішов Угра.

Потім, значно пізніше, я бачив його труп і, напевне, зрозумів чи сприйняв як належне – Угра був уже старим. Він відчував свою смерть і пішов, залишивши на мене зграю, щоб спокійно померти, подалі од усіх.

Але тепер я був вожаком і зовсім не таким, як Угра. Я ніколи не давав своїй зграї голодувати – більше ніяких мишей! Я впевнено вів зграю до людського житла. Від них не відвалиться. І ми крали овець, кіз і

все, що траплялося на шляху. Іноді, для розминки, ми ганяли в пошуках зайців, щоб не втрачати вправність.

Часто я бачив, як люди топлять цуценят. Іноді я витягував їх з води, але завжди було надто пізно. Вони все одно помирали, нахлебтавшись води.

Іноді я бачив, як люди приводять на смітники своїх собак і лишають їх там помирати. Тоді йшов до них, дивився їм у вічі, звав із собою. Я бачив в їх очах приреченість, але вони не йшли за мною. Для них я – зрадник. Потім вони помирали, часто від руки тої ж людини. Їх використовували, як ганчірки, а потім викидали, як непотріб.

Я приходив до їх захололих трупів і вив у небо до їхніх душ, прикликаючи відповісти, в ім'я чого вони відмовилися від моєї допомоги. Але їх душі мовчали. І лише луна повторювала моє виття. Потім здалеку чувся гавкіт і виття інших собак. І ми співали реквієм загиблому, нехай не другу, але родичеві.

Після того я повертався до зграї. Вовчиці вітали мене підняттям голови. Ось хто тепер мої родичі. І на ранок я вів їх знову робити набіги на людських годованців. Я не боявся людини. Що вона ще може мені зробити більшого – нічого!

Одного ранку я ходив здалеку подивитися на свого другого брата – Чорного. Він мене впізнав. Чорний ганяв по городах курей, а потім його позвали і брат побіг до двору, радісно виляючи хвостом у відповідь на якусь дурну кличку. Він гарний охоронець. Тут мені теж не було чого робити. Тут не було для мене місця. Тут я теж чужинець.

Пізніше його вбили люди, можливо, через курей, яких він ганяв.

Чорного відвезли на смітник і кинули. У його очах застиг подив. Здавалося, він питав: „За що ви так зі мною?“ Я, як міг, зарив Чорного сміттям, так би мовити, як людину, що їй він так віддано служив.

Тепер я лишився по-справжньому одинаком. Десь була ще мати Білка, але ніколи більше я не натрапляв на її слід. Отже, тепер у мене лишилася лише моя зграя.

Я ще більше знахабнів. Одного разу я напав на людину. Це був чоловік. Він був сам, їхав на одному зі своїх пристосувань, насвистуючи щось собі під ніс. І я не втримався – кинувся на нього, намагаючись схопити його за ноги. Та він вирвався уперед. Я гнав його до самого житла через усе поле, доки назустріч не вискочили вівчарки, що пасуть овець. Тоді лише мені довелося повернутись.

Вночі ходив до вівчарні. Я дивився на цих вівчарок, які спокійно спали, лише іноді пирхаючи уві сні. Поруч стояли повні тарілки якогось місива. А я сьогодні нічого не вполював і живіт зрадницьки урчав. Але чому вони спокійно сплять? Звичайно, вони не чують мого запаху, бо стою проти вітру, але їх не стримують ніякі ланцюги. Чому ж вони не біжать на волю? Чому? Їх спокійний сон бентежить мою душу. Та ось почувся якийсь шерех. Їх вуха вже нашорошені – зараз прокинуться. Я

маю бігти.

Але завтра я вкраду у вас ягня.

Але, видно, людям обридли ці крадіжки. Вони часто виходять у степ із рушницями. Та й я не дурень! Я відвів свою зграю подалі. У степу є зайці – сезон полювання ще не розпочався, а значить, є їжа. Іноді вночі я йду до людського житла подивитися на собак. І тільки останнім часом мене все частіше помічають. Напевне, тому, що я білий. А таких видно і в темряві. Кілька разів мене ледве не пристрелили. Але поки що таланило. Тоді я піднімав голову і вітав зірки виттям, як тоді, першого разу, кажучи, як добре все-таки жити.

Зграя зустрічала мене палаючими очима. Здавалося, вони мовчки підтримують мене, та я знаю, що вони осуджують, не розуміють, навіщо я ходжу до ворогів. І видно, що багато з молодняка несміливо намагаються повстати, але за це можна бути спокійним – ще довго вони будуть лише тихенько ремствувати.

Але зараз для це не головне. Тепер, коли близько до людини не підійти, я все ж повинен годувати свою сім'ю. Якщо я цього не зроблю, то буде ще один привід для нарікань. Але цей рік видався невдалим. Почався мисливський сезон, і мені довелося відводити зграю ще далі в степ. Тепер зграя справді голодувала. Довго так тривати не могло. І я вирішив вести зграю до кошар. Ризик? Та який ризик, коли від голоду корчить живіт? А люди, мабуть, ситі! На одну вівцю більше. Від них не відпаде.

До отари вдалося підійти дуже близько, але там вівчарки мене відчули. Вони підняли галас, і вівчар вибіг із рушницею. Я кинувся тікати, відводячи зграю. Але стріляв він влучно – лапа була поранена.

Далеко ми не пішли. Розташувались поруч з отарою в полі. Я почав зализувати рану. Але всі голодні, то кілька молодих почали підходити до мене, рикаючи. Я зрозумів, що мене викликають на бій. Бій за лідерство в зграї. Не прийняти виклику не міг. Я розумів, що їх двоє, а я поранений і що, можливо, це мій останній бій, але вибору не мав. Я – вождь, і мені кинули виклик.

Не скажу, що я про щось думав. Але перед очима раптом з'явилися померлі брати. І покинуті пси. І людина з рушницею в руках. Я вчепився в горлянку ворога. Вчепився так, як не вчіплявся ніколи в жодне ягня. У цю хватку я вклав усю свою ненависть, і єдине питання, що мучило мене все життя: "За що?"

Я не помітив, що бій вже давно закінчився, і що я майже перекусив горлянку молодого. Другий давно заховався.

Я хотів відійти від трупа, але помітив, що сам дуже поранений. Ран було дуже багато. Було зрозуміло, що усіх мені не зализати. Я згадав Угру, як він пішов зі зграї... І повільно поплентався геть. Відійшовши

доволі далеко, я повернувся і побачив, що моя згряя йде в протилежний бік на чолі з моїм ворогом. Я відвернувся, опустив голову, але, згадавши, як ішов Угра, з високо піднятою головою, я підняв голову і завив. Здалеку у відповідь пролунало кілька голосів. Плентатись далі я не міг і ліг тут, де й стояв. Згряя не скоро повернеться до цього місця.

Спочатку намагався зализувати рани, але сили зовсім не лишилося. Дуже хотілося їсти. Очі зтягло якоюсь плівкою. Я заплющив їх, щоб було не так боляче. Але тут почувся якийсь шерех, і я відчув запах, запах людини.

Ледве розплющив очі. Маленька дівчинка. Що вона тут робить? А хоча...тут же поле, а поруч пасуть вівці. Може, дочка якогось вівчаря.

Я все життя ненавидів людей. І ось зараз стоїть переді мною ця дитина. Людина. Навіщо вона тягне до мене свою руку? Ні, я не дамся! Не зараз. Не хочу, щоб мене гладили. Я хочу померти, дивлячись в очі ворога. За все життя я не зрозумів своїх родичів, а зараз тим паче не хочу розуміти.

Я – вовк, я – не собака. І переді мною ворог. Аби лиш вистачило сили...

ЮЛІЯ ДЖУГАСТРЯНСЬКА
*аспірантка кафедри теорії літератури
та компаративістики*

*Ми робимо боляче одне
одному...
(З розмови)*

Наскладаю в копицю Образи
Чи обрАзи?
В добу постмодерну
особливо глибокі описи
нагадують нас
і впливають на нерви
у долоньках – до серця – човником –
наче слізка по свічці – майбутнє
ти до мене тихенько горнешся –
а все решта – то так, несутнє
недописане, майже розказане –
наче сніг у волоссі – легке
...на столі позіхає Андерсен
Королева зиму пряде...

* * *

Коли ти мені наснишся
У твої двері буде нікому стукати
Я стоятиму на порозі
твоєї пам'яті
Прихилившись до скроні одвірком
Тулитиметься твоя душа
до мене
На порозі твоєї пам'яті
На порозі твого серця
Будемо обійматися
Так, щоб нікому не боляче
Щоб подихи лягали на щоки
Як собака – головою в долоні
Щоб уста, як метелики крильцями
На порозі твого серця
Коли ти мені наснишся

* * *

Хай про мене
той слово скаже,
хто зі мною бродив до ранку
в німоті спорожнілих пляжів
поки море стогнало Брамса

хто лежав моїм узголів'ям
і боявся дихнути зайве
хто на кроки міняв хвилини
у спаплюжених храмах вокзалів

хто за руку зі сну виводив
як зі смерті із того світу
хто вино обертав на воду
і ділився жагою жити

хто впивався моїм світанням
хто приймав з моїх пальців чашу
чиє серце било осанни
коли розум ішов на страту

чиї пальці хапала вустами...
чиї плечі мала за крила...
...той промовчить навіть востаннє
то чи вам говорити, милий?

* * *

Коли молилася на тебе
Мені світло із неба падало
просто в ноги
благаючи
щоб не зрікалася дива
себе самої
прийдешньому
я усміхалась
крізь пальці
І вірила
у любов
А ще вночі прокидалася
від якогось тривкого неспокою
обіймала тебе
щоб заснути
знову
спокійно
А по стелі
плавали човники
тиша по кутках вовтузилась
І до ранку мовчали ангели
Закунявши на різках шафи
Коли я на тебе молилася
то сміялись і чорний, і білий
аж їм пір'я летіло з крил

* * *

Переплетено в серці міста
Кілометри пульсуючих ліній
Сплелися у жмені

Пише голуб під кленом листа
На опалому листі
Продряпує іній
Цей лист не до мене

По розхрещених плечах –
Простіть Яро- і Святополки –
Зморшками проступає
будучність

А ти по снігу лінії креслиш
Неначе у «хрестики й нулики»

можу прокинутися без твого зітхання. Не можу слухати, як розквітає кактус, подарований тобою на День вибачень. День, коли ти забула про нашу зустріч, а я ледве тебе видзвонив, а потім ти привезла в мій університет на кафедру пухнастика, і мені лаборантка передала той смішний кактус. Він виріс. Та невже і ми вирости від таких чудернацько-чарівних учинків?

Прилинь до мене, люба! Спустисть павутинкою в найпотемніші закутки мене й освіти їх. Непомітно проникни, щоб я відчув лише лагідне лоскотання, таке ніжне, як пелюсточки на квітці кактуса. Може, я буду колотись, але ти не звертай уваги. Вливайся! Заповнюй мене всього. Як пташиний спів тоді залунював безкінечні небеса.

Шукай мене! Шукай, поки я ще зовсім не зникнув. Поки я ще сміливий до купань у нашому озері. Поки я ще налаштований на хвилю нашого кактуса. Пробач мені, люба! Вибач і прийми запрошення. Бо не можна інакше. Бо є інші. І є багато. А є єдине і найважливіше. І там – усекосячність!

Люба!

Час має почуття гумору.
Для кожного своє.
Тому, власне, такі різні годинники.
Мій висить на стіні у сусідів.
Позичив.
Чи надовго?

Красунько!

Я сумуватиму в своїй ніжній зимі й писатиму вірші...

А що робити у таку чарівну пору? Загадувати бажання?! Мріяти...

Зима! М'який, пухнастий, навіть невинний сніг щедро осипає місто... Краса! Саме зимовий міський вечір закохав мене в рідне місто. Київ засріблвся позолотою та відкрився вглиб, загравав, закольоровився, ніби природний коштовний камінь...

Навіть я не міг передбачити всієї повноти впливу вчорашнього вечора на мене. Знаєш, можу описати свої враження словом „прозорість”. Це прозорість джерельної води. Смак її мені невідний. Але зерно суті відчутне.

Я хочу відкривати і відкривати те, що чомусь раніше не помічав у звичному. Зроби мені екскурсію Києвом. Поводи мене між старими будинками, тими вуличками, якими ходили мої предки, дорогами, що зберігають ніжність шовкових хустинок вишуканих жіночок, які надихали на подвиги.

Моє бажання – бути твоїм лицарем. Насолоджуватися твоєю гордістю за мене, твоєю похвалою і, що найголовніше, тобою...

Моє прагнення відкриттів заколося настільки, що мені кортить

тротуарити місто відбитками своїх ніг, намагаючись прощупати сліди інших пішоходів. Гуляти босоніж – це так утішно й романтично. На мою думку. І так негігієнічно. І неестетично. У місті. А, може, й зовсім ненормально. Чи по-бомжацьки. Зрештою, медаль має два боки.

Давай хоча б на лавці біля старого фонтану почитаємо одне одному вірші чи прозу. Або просто посидимо і послухаємо дзюрчання води у фонтані, що ще не працює. Цікаво, яку мелодію почуєш ти, а яка заповнить мою уяву?.. Вівальді. Чотири пори року...

Пахне весною. І прощанням. І хочеться дико ридати у тьмяному світлі ліхтаря.

Привіт, місячна!

Я посаджу тебе перед дзеркалом і вдивлятимуся, як на твоєму обличчі народжуються зморшки... Новоявлену буду відзначати новим мазком у картинній галереї твого манливого тіла. Питиму шампанське. Іскристе. Від твоєї місячної щедрості.

Відображення у дзеркалі програє моїм очам. У них ти – жива. І навіть вічна... Ти п'єш шампанське. Мій тост... І нам так боязко, немов Адамові та Єві. Ти. В моїх очах. Налита. Ніби яблуко. У бокалах соковито. В серцях – пристрасно. У голові – місячно... Запаморочення.

Я перемагатиму своє забуття. Я писатиму і кричатиму. На весь світ. І у Всесвіт. Де місяць прагне викупити всі картини, на яких твої витончені рухи. А ти йому ще й присвячуєш свої вечірні роздуми. Він обдаровує тебе лише блиском. А я – Любов'ю.

Мені страшно... Я все-таки боюся тебе втратити. І боюся тебе випити. Ти не зовсім моя. І це добре! Але ж... Присвяти мені хоча б строфу. Напиши її зірками на небесах. Нехай усі читають. Хай знають, що ми разом. Тобто хай місяць припинить свої рейди на мій спокій. Він же рогатий пастух!? Чи я? Стежу за твоїми зморшками...

Тремтливо... Мурашки по шкірі, як бульбашки по стінках бокала. Вони прозорі. А я – про зорі. Все думаю в очікуванні. Всі ми грішні під ними... Але не всі живі – *живі*. Я живий – тобою. Я – багатий. Тобою!

Тому мені конче потрібні твої сміх і плач, крик і шепіт, кулак і серце. Твій блиск. Твій присмак. Твоє волосся на моєму обличчі. Цей лоскіт розливає по мені радість. Уповні.

Ми будемо пити шампанське з повних келихів – святкувати твою місячність. А третій бокал – для нього. І цієї ночі він буде повним. А пізніше – новим... Із записом твоєю рукою, що ти любиш... І я – теж. Взаємність. Не хвилюйся, він обов'язково зрозуміє, тому що прочитає... В історії зморшкуватого дзеркала...

Привіт, спокуслива!

Мені болить серце...

І сум дріботить по всіх радіохвилях...

Хвилях...
Туга знущається над старими фотокартками...
Де я малий,
А тато – любий,
А мама – вічна...
Печаль вішає гардини на очі віри,
І я не бачу виходу
В майбуття...
Руку мені протягує тільки смуток,
І я не довіряю...
Навіть клітинкам у записнику...
Журба мене здолала!
А що порятує?
Любов!?
Спокусливо до безнадії...
Аж серце розривається...

Най-най-най!

У весняному повітрі тремтлива ніжність... А було я бурчав на дихання весни. Хоча мені не соромно. Та все одно якось ніяково... Наплив конвалійних зітхань. Я проколов собі вухо. Тепер у мене на лівій мочці сокіл. Із перлиною річкової лілії. Теплінь і прохолодна спокуса... Спекотно... Від еротичної фантазійності весни... Вітряно... Бо спрямовано у космос... Втілено... З поривчастим диханням... Пелюсток...

Напрочуд заспокоїливо, як чай із мелісою. Ти любиш із м'ятою. Що росте біля полуниць. Моя впертість потонула в гарячій склянці. Мені чомусь ніяково. Неначе я вдерся в королівство силоміць. Але ж насправді мене запрошено... І напоєно най-най-най ніжністю... Як смак стиглої наливої сонцем і місяцем, красою і дзвінкістю ягоди, замилюваної м'ятним небом.

Цілую тебе, моя ясна!

Цілую і боюся, що пізніше можеш покликати на гостину іншого... Але я ж не в гості прийшов. Я – назавжди!

Цілую мою єдину прекрасну фею!

Люблю тебе, мій дружній безмір! Моє неозоре кохання! Най-най моя!

Ми покликані бути разом! Ми просвітлені перлами чекань! Ми окрилені великоднім благословенням! Ми – назавжди! Закохані.

Усередині мене повінь. Ріка любові вийшла з берегів, і я маюю... Весну. Таку нову і непізнану. Я вибачаюся під безмежною синявою. І знову ніяковію... Немовби стою перед твоїми батьками і прошу не виносити мені гарбуза. Мені смішно з самого себе. Ні, мені так весело на серці. Знову... Тому що я вчуваю твою відповідь на кожну крапельку мене. Голубінь мене зачаровує. І лечу соколом. До тебе. І щиро сповідаюся. І вічно сподіваюся на безкрайність конвалійно лілейного

забарвлення нашого сьогодення, щохвилини, коханого безсмертя. Я з тобою щасливий!

Вийди на балкон. І замилюйся світом. (Зараз там весна, живо намальована Богом). Створеним для любові. Солодко... На столику м'ятний чай, мед і полуниці. Поснідай із літерами мого ймення на вустах... Цюмаю.

ЛЕСЯ ІТАЛІЙКА

*колишня аспірантка кафедри
теорії літератури та компаративістики*

Із листів з Америки

<...> Нарешті дорвалася до інтернету і, як і обіцяла, хочу поділитися першими враженнями. Почну з того, що не подобається (хоча, як легко здогадатись, такого не дуже багато).

– Персонал в аеропорту був не набагато привітнішим, ніж у нас у Борисполі. Коли ми прилетіли, я повинна були йти до якоїсь еміграційної служби, де товариші були далекі від американської усміненого стандарту. Хоча, чесно кажучи, я цього не буду стверджувати на всі 100%, бо була смертельно втомленою та сонною, тож це могло бути лише в моїй уяві. Коли дівчина запитала мене, чи говорю я англійською, у мене було величезне бажання відповісти, що після пари «пакувальних» ночей та 10 годин у повітрі з постійною турбулентністю я вже не була певна, чи говорю я навіть українською. Я все ж відповіла «Так, звісно».

– 30 хвилин сиділа з колінами, притиснутими до підборіддя, в таксі до Йонкерса. Наші чюмайдани зайняли весь життєвий простір у машині, не призначений для транспортування турботливих українських пакувальників.

– помідори не мають помідорного запаху. Може, це тому, що вони тепличні. Та ж історія і з яблуками; цікаво, де вони їх вирощують?

– у МакДональдсі Біг Мак не загортають у папір, як у нас, а кладуть у паперову коробочку, тож майже весь салат випадає. Також соломинка для коли занадто широка, можна подавитися.

Тепер – довгезелений список того, що поки що мені подобається.

– Хороші дороги з величезною кількістю дорожніх знаків. Водії набагато ввічливіші один з одним, ніж в Україні.

– Ніякої реклами алкоголю та цигарок. Як на мене, це прекрасно. Не те що у нас, якась там «Хортиця» виступає спонсором прогнозу погоди чи, ще гірше, трансляції спортивних подій. Туту рекламують іграшки, мюслі, крекери, крамниці, банки, кабельне телебачення, телефонних провайдерів. До речі, рекламні ролики зовсім не агресивні.

– Ніяких проблем з реєстрацією в готелі чи мотелі. Запитують лише

ім'я та номер водійської ліцензії.

– Багато соціальної реклами, деяка мені дуже навіть подобається. Наприклад, в одному з кафе, де ми снідали, на пакетик з цукром був малюнок ременів безпеки, над ними – «Життя таке солодке...», під ними – «Тож пристебнись!»

– Пенсіонери можуть дозволити собі піти в кафе посидіти з друзями, причому не раз на місяць, а майже постійно.

– У кафе та ресторанчиках сімейного типу зазвичай ніхто не рахує, скільки чашок кави чи чаю ти вип'єш, його просто доливають, а в рахунок стоїть просто «кава». Хавчика на тарілці теж більше, ніж у наших закладах суспільного отруєння, і ніхто не платить окремо за гарнір; офіціант може просто уточнити, що ти хочеш.

– Кожного року машини проходять техогляд не в ДАІ, а в сервісному центрі свого виробника. Наступного дня після приїзду ми поїхали до їхнього офісу, віддали ключі від машини, посиділи близько двох годин із телевизором та кавою, отримали ключі назад, заплатили і поїхали далі.

– У супермаркеті з тебе ніхто не бере грошей за пакети. У касира стоїть така собі вертушка, на якій з трьох боків навішано пакетів, і в них вона кладе твої покупки.

– Цей пункт впливає з попереднього: використаний папір та пластик іде в переробку. Біля будинків зазвичай два чи три сміттєві баки – для паперу, пластику та ще чогось.

– Ціни тут, у принципі, такі ж чи навіть нижчі. Я не маю на увазі алкоголь чи сигарети, я звертала увагу на одяг та їжу. На розпродажу купила класний светр за 10 баксуків, первісна ціна була десь близько 25. Народ збочений на походах за покупками незважаючи на те, чи це розпродаж, чи ні.

– Поліція справді слугує та захищає, як і повинна згідно зі статутом, не те що в нас. Через кілька днів після приїзду ми поїхали до брата у Нью Джерсі; його не було вдома, тож ми сиділи в машині й чекали на нього. Десь за годину під'їхала машина, звідти вийшов приємний усміхнений поліцейський і ввічливо запитав, хто ми такі та якого дурня ми тут стоїмо. Виявляється, хтось подзвонив до дільниці й сказав, що дві підозрілі особи (як вам прикметник для нашого опису?) протягом довгого часу сидять у великій машині біля такого-то будинку, тож він приїхав перевірити. Оскільки і з нами, і з водійською ліцензією все було добре, поліцейський побажав нам успіху й пообіцяв відповісти, що все ок, якщо ще хтось подзвонить.

– Збіса багато товстунів, як жінок, так і чоловіків. Я тут ще набрала парочку кілограмів (соромно зізнаватися, але куди подінешся!), але, незважаючи на це, порівняно з більш ніж половиною жінок, яких я до сьогодні бачила, я просто тоненька стеблинка. Якось не вкладається в голову, що країна, що породила (на горе решті світу) ідеал блондинки з параметрами 90х60х90, страждає від ожиріння. Наші товстуни та

товстушки відпочивають порівняно з американськими колегами.

– У МакДональдсі набираєш напої сам, і не обов'язково один раз. У них також буває купа акцій, особливо для дітей. Ціни, до речі, майже ті самі, що й у нас.

– У кафе та ресторани цілком нормально взяти з собою половину півкілограмового стейка, який навіть мій великий український шлунок не може прийняти за один раз.

Забула сказати про одну річ, яка мені тут не те що не подобається (в принципі, це мене не стосується), а просто дивує: народ не піклується про те, який вигляд мають руки. Глянеш на нігті – щойно від плуга, а насправді перед тобою власник кількох супермаркетів. Коли я побачила офіціантку з доглянутими полакованими нігтями, я – для підтвердження здогаду – глянула на її ім'я. Точно, її звали Танею.

На сьогодні це все, бо комп здыхає, а я вже котрий день не може знайти шнур для зарядки батареї.

Вітайте від мене рідну столицю.

<...> День Перемоги у Другій Світовій, 9 травня, тут не відзначають взагалі. Що їм, на їх території вже давним-давно не було бойових дій. В принципі, чому Америка вступила у війну? – та тому, що злякалася, що Гітлер припреться і до них після повного підкорення Європи.

<...> Мене дуже тішить, що маю дозвіл працювати, хоч він і обмежений в часі. Одного дня ми заїхали в один з місцевих шопінг-центрів для того, щоб я заповнила анкету для роботи в одній з тамтешніх великих крамниць. Можете собі уявити, анкета включала також тест з арифметики із завданнями типу $29.99+23.98=???$, $145.99-35.00=???$, $6.00 \times 15=???$ Найбільшим ідіотизмом цього тесту було те, що **можна було користуватися калькулятором**. Мене, мабуть, тому й не взяли, що я вмію рахувати і дала правильні відповіді без куркулятора ☺. Взагалі, як мені пояснила одна мила жіночка, існує неофіційне і ніколи не озвучуване правило, кого на яку роботу беруть (я маю на увазі все той же расовий/національний принцип, який завжди відігравав, відіграє й відіграє роль); оскільки після одруження я ношу італійське прізвище, а італійці тут «у законі», то, наприклад, в цьому регіоні мене ніколи не візьмуть на низькооплачувану роботу – на неї беруть іспанців/мексиканців. Чесно кажучи, коли вона про це говорила, в мене вуха в трубочку скручувались. І все ж, я вже маю коротку «робочу» історію в цій країні, зараз розповім. Минулого понеділка я почала двотижневий тренінг в Sears (супермаркет, де продається все, крім їжі, побутової хімії та ліків), щоб після його закінчення працювати у відділі посудомийних машин та кухонних плит (правда, потім мене перевели у відділ пральних машин та холодильників). Також минулого вівторок я поїхала на співбесіду для роботи у крамничці, де продаються квіти – не

зрізані, а в горщиках; робота – обнять і плакати: поливати квіти та оббирати з них сухі квітки та листя, а також брати гроші в покупців і давати здачу. Співбесіди, як такої, не було, мені просто сказали, що я можу виходити завтра, що я і зробила. Таким чином, мій день був приблизно таким: 10-15 – холодильники, 16-18 – квіти. Все було б добре, якби не одне величезне «але»: працюючи в Києві на фірмі «Герольдмайстер» (2001-2002 р.р.), я «заробила» алергію на пил, а в Sears його вагон і маленький візочок – крім побутової техніки, вони продають купу різного одягу та хатніх матерчатих прикрас, до того ж підлога на $\frac{3}{4}$ вкрита ковровим, який, мабуть, не чистився з часу його там появи. В понеділок, коли ми поперлися на перший поверх купляти мені чорні штани, які є частиною «дрес-коду», я ледве не задихнулася там і взяла перші, які потрапили під руку, аби тільки втекти звідти, і всю ніч майже не спала – не могла дихати. А в середу ми вирішили, що ну її, ту роботу, якщо я погано через неї почуваюсь, тож у четвер я поговорила з моєю шефінею, пояснила, чому залишаю їх колектив; вона, до речі, сказала, що багато співробітників жаліються на те саме, бо в тому торговому центрі ремонтують відразу кілька крамниць, до того ж щось будують посередині, тож пилу вистачає. <...> Тепер маю лише квіти із гнучким графіком, що мені дуже подобається, хоча оплата майже втричі нижча, ніж на холодильниках. Цікаво, чому так завжди виходить – за нелюбу роботу дають більше, ніж за любу? ☺ В цьому плані я дуже рада, що можу поки що не гнатися за оплатою (чоловік мій є досить заможною людиною), а йти за своїми вподобаннями – я працюю швидше тому, що не звикла сидіти вдома.

Продовжую про роботу та колег. Я просто тащусь з того, як ми «замикаємо» крамницю – гроші рахуються, вкладаються в такий собі великий шкіряний гаманець і залишаються у невеличкому сарайчику за крамницею; сарайчик замикається на замок, на який дмухти – відімкнеться. А як ми «замикаємо» двір! Це взагалі – обнять і плакати: в'їзд і виїзд просто перекриваються мотузками (це при тому, що $\frac{3}{4}$ квітів стоять просто неба у дворі, нічим, крім чесного слова, не відгородженому). Отакі реалії тутешнього життя ☺.

З тиждень тому ми нарешті потрапили до мотовідділу і я з розгону склала усний іспит на отримання учнівського дозволу на водіння машини! Спершу, коли виявилось, що це буде через півгодини після реєстрації, тобто того ж дня, я розпереживалася, бо вважала себе не зовсім готовою, але коли дізналася, що можна буде спробувати ще кілька разів і платити потрібно лише після вдалої спроби, вирішила ризикнути. І що? 19 з 20-ти. Причому я правильно відповіла на більшість питань не тому, що знала правила, а чисто зі здорового глузду. Хлопець, що був переді мною, кореець чи китаєць, як виявилось, провалив уже четверту спробу, і дивився на мене ошелешено, коли я отримала свій «учнівський дозвіл» з першої спроби. До речі, мову цього тесту можна

було обирати з восьми чи десяти; російська теж була в списку, тож я з переляку обрала її. <...> Оскільки в нас купа вільного часу, а я ще не водій, я підбиваю Огі на подорожі різної довжини; одним з улюблених місць призначення є парк Вашингтона в Албані. Дуже миле місце, де ніхто не забороняє ходити по газонах, валятися на них, підходити до клумб і нюхати квіти – прямо як у Лондоні; собаки мирно гуляють, іноді важко встановити, де чий пес, бо вони майже до всіх підходять привітатися; білки ходять пішки, як по власній хаті. Я спостерігала за однією такою красунею, яка знайшла в траві якийсь хавчик, усілася на траву і почала їсти так голосно чвакаючи, що більше була схожа на сіре довгохвосте порося, ніж на білку. Потім вона, доївши, змінила місце дислокації вже з новою порцією їжі, а через кілька хвилин, які я на неї не дивилася, її все ще легко було знайти знову завдяки небілчачому чваканню. А як вона переходила дорогу! Таке враження, що її в школі вчили це робити! Залізла під машину (порожню), висунула голову з-під переднього колеса, подивилася, що дорога порожня, добігла до середини, зупинилася, знову перевірила дорогу, і поскакала далі; хто б розказав – навряд чи повірила б. До речі, ніколи не вгадаєш, пам'ятник кому встановлено в парку Вашингтона? І зовсім не Вашингтону (пам'ятника йому там зовсім нема), а... Роберту Бьорнсу.

В неділю, 14 травня, тут відзначали День Матері (він припадає, здається, на кожну другу неділю травня, а не фіксовану дату). Тут це – величезне свято, в крамницях – купа акцій, розпродажів, всюди купа реклами. День Батька, до речі, святкуватимуть 18 червня, і, думаю, буде те ж саме.

<...> Хочу поділитися з Вами радісною новиною, яка дуже вплине на моє подальше життя і плани на нього – мене прийняли в коледж! Спеціальність – асистент ветеринара, або ветеринарний технік, термін навчання – два роки. Наголошу, що у всіх Сполучених Штатах існує лише дванадцять коледжів, які мають цю програму, і мій коледж очолює їх рейтинг. Завдяки моїм хорошим оцінкам зі школи та з університету мене прийняли навіть без іспитів <...>

<...> Вчитися мені тут подобається, оцінки – кращі, ніж у більшості англомовних студентів (сільська українська школа дається взнаки!).

<...> Щодо успіхів, то вони – на кожному кроці; в середу нам виставили так звані «середньосеместрові оцінки», і в мене, як не дивно, оцінки з хімії та алгебри (я їх в школі ненавиділа лютою ненавистю!) кращі, ніж з анатомії тварин. З анатомії, правда, доводиться вчити купу нових слів, в яких я іноді плутаюсь (особливо під час контрольних, коли словника під рукою нема). <...>

Цитрусова ніч

Сьогодні місяць – долька апельсина,
а ніч яка – солодка, ніжна, тепла!
На плечі ти мені накинув
прозору шаль...
Як жаль,
душа моя затерпла,
не прошепочуть спрагли губи:
„Коханий, милий, любий”

„Ну ось і все, – зітхає ранок,
минула цитрусова ніч!”

Убивство

Цей місяць, наче гострий ніж
Прорізав чорне тіло неба
І потекла золота кров...
Її спинити треба!

Застигли краплі – світлі зорі!

Вежа

Я сиджу на березі великої ріки, схожої на ту, якою колись був Йордан.
Синьо-зелені водяні очі дивляться на мене. Я приходжу сюди, коли засмучена,
подалі від міста, де все пропахло звірячою людяністю.

Хвилина наступає на хвилину.

Я сиджу на березі ріки, а вона велично тече далі, серед пагорбів і садів. Аж
ген-ген видніється вежа – напівбожевільне творіння людських рук, натхнене
порожнечою власного існування. Це великий алфавіт не здатний на те, щоб
утворювати слова, об'єднувати їх у речення, з речень у текст священної книги
історії.

Вежа – будинки, люди, машини, видиме і невидиме очам. Увесь світ
перетворився на вежу, яка росте. Люди не здогадуються, що вежа, часткою
якої вони є, дуже схожа на ту, яку колись називали Вавілонською.

Весняний дощ

Ось він – весняний дощ!
Накриває землю рядом.
Це величне небо

змагається
з полотном
Рафаеля.

* * *

Заколоти пальцями в траві
тебе
я хочу.
Ти дозволиш?
Накрити небом,
де мов цятки журавлі.
Блукають полем
білі тіні.
Зів'яла кров
на свіжій сні.

* * *

Ми померли,
наче конверти
без листів.
Ми висохли,
як висихають сльози.
Ти хотів
зими
серед теплого, щедрого літа!
Єдиним
поглядом
душа
зігріта –
останнім.

Ми – померли.

Павутиння

Свою першу смерть я пережила у двадцять років. Я тримала в руці великого, важкого, чорного павука...

Час від часу підходила до дзеркала і бачила, як тьмяніють мої очі. Аж раптом вони геть стали чорними. Так очі пристосувалися до того, що я бачила.

Душа спалена.

Сірий стрункий олівець ліхтаря намалював сьогоднішній зимовий вечір. З неба летять тисячі пір'інок. Трясуть подушки. Я стою під ліхтарем у парку і дивлюся на сірі кожухи мовчазних дерев. Такі недосяжні у своїй величності й такі терплячі у чеканні смерті!

Пір'інки пролітають крізь мене і я відчуваю як вони лоскочуть моє серце...

Цей парк наче безлюдний острів у людинно-машинному океані. Така тут тиша, що чути, як підкрадається на котячих лапах вітер, грається з моїм хутряним комірцем і по-зрадницьки кидає мені за комір холодне пір'я. Воно швидко всмоктується у кров, кров холоне, я здригаюсь.

Треба йти. Час йде. І сліди його лягають рівно на обличчя.

У кишені задзвонив телефон.

– Алло.

Мовчання.

– Алло.

– Він умер...

Умер. Умер. Умер. З неба летять сніжинки. Вмер.

Я пришивдшую крок. Ось і підземний перехід. Спускаюсь по сходах наче в інший світ. Дивний, маленький, безлюдний вимір між входом і виходом. Тут і сходи вгору. З переходу вилетів великий ворон.

Я сиджу над дідусевим ліжком. Він мене не помічає, не впізнає. Водить очима по кімнаті. Погляд, як маятник: туди-сюди. Я радію. Що якби дідусь мене впізнав? То було б неймовірне страждання!

Тиша.

Його очі зупинилися. На подушку впала остання сніжинка.

На дворі – сніг.

Він умер.

Треба йти. Час йде. І сліди його рівно лягають на обличчя.

Повітря не вистачає. Я роблю глибокий вдих, щоб заспокоїтись і виходжу з переходу. Пряму на вокзал.

Наступного дня вже вдома.

Я сиджу над дідусевим ліжком. Чую у сусідній кімнаті телевізор. Хто його увімкнув? Диктор розповідав про те, що через погану погоду цього року пізно зацвітуть вишні...

Я завмерла. Моє мовчання.

Глянула на діда. Добре, що він не чує.

Мені стало його дуже шкода. Хотілося взяти його на руки і заколисати, але він вже спав. Поцілувала дідуса у чоло і тихенько вийшла з кімнати, щоб не розбудити. Тоді у моїй стиснутій руці щось заворушилося...

Дивитися в землю

Йдеш селом. Листя в садах пообпадало, залишились одні яблука і

лише ті, що не бояться морозу. Найкраще червоніє "Макінтош", він наче й досягає на осінніх заморозках. Де-не-де на подвір'ях зустрінеш калину, рідку і низьку, листя нема, а червоні ягоди висять, дожидаючи горобців, синиць, снігурів. Людей над вечір на вулиці не побачиш. Ще багато роботи на городах: то чистити буряки, то вирізати і сікти капусту, а, то звозити до хліва гарбузи. Цього року гарбузи такі вродили, що на них можна сидіти як на великих кріслах. Найбільші гарбузи рубають сокирою і годують ними свиней, з середніх варять кашу з галушками, а маленькі гарбузики діти забирають гратися. Вирізають гарбузикові нутроші, ставлять туди свічку і лякають тих, хто не боїться...Вечорами крадуть по садах яблука та пізній виноград. Такої пори кожен зайнятий своєю роботою. Село як село: по центральній вулиці асфальт із величезними калюжами для гусей і качок, а решта – витоптана ґрунтівка.

Ось і хата баби Фроськи. Сидить на лаві під каштанами. Сад запустів, плодових дерев майже нема, бо старе обійстя. А за Сталіна збирали податок з кожного плодового дерева, тому й садили переважно клени, липи, каштани, бузок. Гарно він пах на весні біля лави, такий рясний і білий, і фіолетовий, і синій. А діти, як баба не бачила, вскочать до того бузку та й понаїдаються його аж поки не набридне їм. Все бажання та бажання. Чи колись здійснювалися ті дитячі бажання? Коли бузок перецвітав, восени падали каштани. Йдеш стежкою, жаль і їх роздушити, як їжаки поховалися вони в пожовклій траві.

Сидить бабуса, склала на колінах руки, час від часу поправляє теплу сіру циганську хустку, а під нею ще хустка, якась вишнева, а під тією хусткою ще якась... сиве рідке волосся. Бабусю можна було гарно роздивитися, йдучи повільно біля лави. Сама ж бабуса вже недобачала і з пам'яттю трохи плуталась. Камізелька, а під сподом ще дві кофти. На шиї пробивалася чорна нитка – баба завжди носила срібний хрестик і ніколи його не скидала. Спідниця, а під спідницею ритузи на яких великі вичовгані валянки з галошами. Поряд на лаві лежить кіска, мабуть, бабуса щойно прийшла з городу. Може капусту вирізала? Хто знає, а хто й не знає, та баба вже має насіння, то й насіння. Все обережно зв'язане в пучки, в торбинки. Ніхто б не розібрався з тим насінням, а вона б і вночі його перебрала б і посіяла так, як треба. Все це складалося в один великий мішок і вішалось під піддашком або в клуні.

Подвір'я все поросло травом. Інколи гуси та кури спасали, а інколи й забіжить чия корова, то скубне. Проте восени трава, мабуть, не смачна. Хата старенька, глиняна, вимазана вапном з синькою. На маленьких вікнах полущилася біла фарба, а самі шибки заслоняли фіранки. З однієї сторони хата поросла мохом, постійно сиріла і обпадала глина. Баба Фроська, може й, боролася з цим, підпирала каменюками та ломаками, але кинула все або й забула за городом. Корови баба не тримала, бо не могла видіти, але дуже любила виходити на лаву під вечір, коли по вулиці йшла череда, а позаду тяглися втомлені і п'яненські пастухи. З-під

ломак виліз собака, там господарка прилаштувала йому буду, і почав гавкати. Не можна було зрозуміти: чого це він гавкав? Може, знов табуни гусей зустрілися на городі і воюють між собою? Гуси вирости, тепер, навіть, не розбереш, де батьки, а де діти. Їх теж не розберуть і порубають усіх на зиму, на пир'я, на м'які подушки. А зараз хай ще ходять, все одно город пусте, осінь вже. Сьогодні зранку примерзла хопта. Так їй і треба, скільки ж баба намучилася з нею за весну й за літо.

Все можна прочитати на бабиному старому обличчі. Зморшки, наче хопта попримерзала від років. Ніхто їй не дивував. Сусіди кожного вечора по черзі приносили по літрі молока, а баба собі перелле в гладушки, так ніби вона його надоїла. Ще й вистоювала сметану, ще й давала коту, який ховався за скринню і, якого баба щоранку виганяла віником на двір, лаяла, що кіт тікав куди бачив і не з'являвся на очі протягом дня. Проте ввечері приходив на перемир'я і баба давала йому "надояне" тепле молоко. Слоїки віддавала, клала крумку хліба, солила її і закривала кришкою. Ввечері довго не світила в хаті, напалювала дровами та й лягала як була – одягнена. Вранці, ще коли розвидняється, а баба вже на ногах. Молоді сусіди дивувалися і жартували: "Нащо ж вам бабо, так рано вставати? Хазяйства не пораете, ні дітей, ні внуків..." Баба махала головою і нібито повчала: "Хто рано встає, тому Бог дає!". Коли на дворі ставало холодніше, то баба перебиралася зі своєї лави на стілець біля вікна і могла цілими днями сидіти у вікні. Люди вже й звикли і віталися до неї у маленьке вікно. До церкви баба Фроська вже й ледве заходила. Останній раз бачили її на Спаса, несла кошик з квітами, яблуками, грушами, медом... Пенсію при носила поштарка, трохи залишала собі, а решту – бабі. Хліб інколи привозили під хату або й вона ходила з кошичком до магазину: півдня туди, півдня назад, а ще як з ким стрінеться! Коли з комина йшов дим, то всі розуміли, що баба, щось виварює, але це було рідко. Любили баба говорити про погоду і сперечалася, бо по "радіві" одне, а вона, бачте, по-своєму.

От і зараз сидить баба Фрося, замислилася чи що. Не дивиться на дорогу, а десь в землю. Може, тішиться каштанами, а, може, розглядає свої руки...

– Добрий вечір, бабусю! – гукаю до неї що є сили, боюсь не почує.

– Доброго здоров'я! Доброго здоров'я! – відповідає мені, а сама далі дивиться в землю...

Земля обітована

Широка дорога. Посередині неї стіл. Край дороги стара покинута криниця із дерев'яним дахом у формі трикутника. На дошки, як сніг, випав рясно мох, а самі дошки від сонця та дощів вкрилися глибокими зморшками.

Літо. Курява на дорозі, наче туман, вітер кобилячим хвостом розганяє її в різні боки.

Поле. Безмежне, безкрає, як небо, а небо, як поле, близнюки-браття, тільки одне зелене, а інше синє. Там, далеко-далеко, де старий цвинтар вони зустрічаються. Його не видно, лише маленькі цяточки хрестів своїми шпильками підпирають царство небесне.

Дорога тягнеться, вихиляється, немов цівка води на тілі, і ти кожного разу можеш її зупинити, але загалом вона закінчується там...

Я біля криниці. Спекотний день. Середина липня. В такий час не чути нічого, лише магічне коливання повітря. Наповнене різними мареннями, воно здатне перетворити дійсність на плазму, перенести у інший вимір. Дихати важко.

За столом сидить мій покійний дід. Дивиться прямо. Перед ним, на дорозі, відер із сорок молока. Він пише, такий, який і був раніше. Смерть його зовсім не змінила. Високий, худорлявий, з великим, як пампушка носом, вицвілими очима, обличчя у зморшках, білий, неначе у відрах молоко. Старість.

Дід усе записав і глянув на мене. А я, мов за наказом, почала виливати молоко в криницю відро за відром. Молока було більше, ніж мені здалося спочатку і тому я добре втомилася, виконавши роботу. Коли ж заглянула в криницю, то побачила, що там справді молоко і воно нікуди не зникло. Дід усе записав.

Від теплого і приємного молочного запаху повітря робилося ще важчим і, здавалося, що криниця от-от вибухне, як вулкан. Робота була зроблена. Дід закрив криницю. "Зник стіл і порожні відра. Ми залишились посеред дороги самі. Невдовзі я провела діда додому... Йшли мовчки. Коли я оглянулася, здалеку наша криниця нагадувала всевидюще око і мені, навіть, на мить здалося, що воно стежило за нами. Поле пролетів самотній жайворонок і його пісня, як літній дощ, полилась над нами.

Завтра підемо до річки і будемо наповнювати її молоком так, як і хотів дід.

* * *

Тобі колишньому

Ця зустріч.
О, минула вічність!
Я сподівалась на образи,
на сльози,
на розмову довгу.
Але ні разу
не глянув ти.
Годинник цокав.

П'ю чай,
а в чашці твої очі,

без цукру.
Неохоче
слова лягають на папір.
Минула вічність ціла!
А я,
повір,
кохаю досі!

ОЛЕКСАНДР СТУСЕНКО

*ІЛ, аспірант кафедри теорії літератури
та компаративістики, член НСПУ*

**Чунь Чхун
(XVI ст.)**

Чунь Чхун – маловідомий китайський поет, що жив і творив за часів правління династії Мін. Відомостей про нього до нас дійшло мало. Найімовірніше, він був сином незаможного селянина, самотужки навчився грамоти, згодом – опанував фах народного цілителя: лікував травами. Українські дослідники китайської літератури того періоду вважають, що помер Чунь Чхун саме від передозування в наварі трави, властивості якої недобре знав. Поза тим, трава була чи не єдиним джерелом його прибутку й натхнення. Цей оригінальний, тонкий, а подекуди й гостро-дотепний поет, новатор форми, перебував на маргінесі китайського літературного процесу XVI століття. Не оцінений належним чином своїми сучасниками, Чунь Чхун був відкритий наступними поколіннями читачів – аж у XXI столітті. Втім, із його, як вважають, величезного доробку збереглося не так уже й багато: хату Чхунів з нез'ясованих причин двічі палили односельчани. Дещицю з його вцілілого архіву пропонуємо увазі українського читача-гурмана.

* * *

Ця дівчина йде –
Їй вклоняються клени.
І стогне земля.

* * *

Втомилась рука
Вимахувати щоденно
Жезлом чорнильним.

* * *

Ти сказала очима,
Що любиш мене.

Де ж були мої очі?!

Опудало

Зніміть із нього
Кожуха і шапку!
Вони мені пасують.

* * *

Листя осіннє
Вкриває мій п'єдестал.
Росту, бо хворію.

* * *

У мами на городі
Так зелено й гарно,
Що навіть черешня
Прийшла сюди з саду,
Як гостя непрошена.

* * *

Слова
Спресовую
До одного
Найголовнішого:
Їсти!

* * *

Мій дім на горі,
А трава у долині.
Чую голос трави,
Що кричить у мені,
Хоч мій дім на горі,
А трава у долині.

* * *

Я впіймав сома.
Не за вус, а за язика.
Ох і слизький!

* * *

Дванадцять обучів
Стисли моє серце,
Серце п'яного дівка,
Який прагне карнавалу,

Хоч має не сонце,
А дірку в кишені.

* * *

На березі великої ріки,
На березі вічної ріки
Стою і трясую бородою.
По ріці пливають кленові аркуші,
На яких написане моє безсмертя,
А я щипаю траву і трясую бородою.

*З китайської переклав
Олександр Стусенко,
2004, смт. Буча*

РУЙНАЦІЯ ЯК КОНСТРУКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

I

Будь-яку справді велику літературу можна визначити за єдиним критерієм: чи здатна вона до деградації. Якщо так – то така література має право називатися розвинутою, самодостатньою, великою. І що більшого ступеня деградації вона зазнає, то значить вагомішу роль вона мала у світовому контексті.

Якби українська література справді була такою вже молодою-зеленою, як дехто хоче нас переконати, якби вона не мала відповідної повноти й буйного розквіту і не була самовистачальною, то вона б іще тільки розвивалася, росла, і в ній іще не було б чому деградувати. Оскільки ж ми всі є свідками саме цього руйнівницького процесу (і то процесу катастрофічного), який переживає наша література, то, вважаю, питання про її молодість і недозрілість треба зняти. Якщо укрліт може собі дозволити дискурс потоптання своїх класиків, яке невпинно провадять літературознавці-стьобки, якщо укрліт дозріла до газетно-журнальної "постебні" а-ля ІБТ, а-ля Жадан, а-ля-ля, то пропоную також припинити дискусії про те, якої шкоди нашій літературі заподіяв період нав'язаного більшовиками соцреалізму. Адже насправді це був благодатний період консервації, заморозки, який не дозволив українській літературі zdeградувати ще півстоліття тому, як то сталося з літературами США та деяких європейських країн.

Людська свідомість має два потяги: один – до центру, системи, цілості, другий – від центру, до розкришення, руйнації. Якщо в людині перемагає перший тип свідомості (спосіб думання, а відтак і напрям дії), то людина прагне збудувати себе і світ навколо себе, гармонізувати його і свої стосунки з ним. Якщо перемагає другий тип, то людина, зазнаючи

розвалу своєї психіки, розвалює і все навколо себе, а перш за все – ту галузь, у якій вона працює. Розвал економічний, екологічний та політичний зумовлений розвалом духовним, який прийшов до нас через царину слова і не був учасно зупинений тільки через те, що ніхто через шокуючу новизну тієї чи іншої руйнівної ідеї не міг прорахувати її наслідків для людства, вважаючи її не більш як епатажем. Так і Ейнштейн не міг завбачити мілітарного використання енергії мирного атома... Поки дискутувалися дрібниці, руйнація інфікувала нові й нові ареали, завойовувала нові й нові серця й мозки.

Факти не промовляють, вони кричать. На зламі століть Зіґмунд Фройд зацентрував увагу на темній стороні людської психіки, про яку, до речі, вів мову ще Платон. Деталізуючи брудні потяги й інстинкти, Фройд надавав їм вирішального значення як джерелу творчої енергії. Підхопивши його ідеї, сюрреаліст Сальвадор Далі, що починав, між іншим, цілком у традиційній манері, звів цей напрям до справжнього параноїко-критичного реалізму, і вже в цій назві неприховано фігурує хвороба – параноя.

Ще в 1889 році виходить незакінчена праця Фрідріха Ніцше "Жадання влади", де він намагається зруйнувати християнську доктрину й проголошує смерть Бога. До нього ні Вольтер, ні Руссо, ні Гольбах, ні Блейк не наважувалися заперечити **основного**, тож їхні праці не мали такої руйнівної сили, як ця. Жадання влади, марнославство як один із підсвідомих потягів, прописаних Адлером, зіграло фатальну роль у психічній організації самого Ніцше: він, винісши в заголовок своєї книжки, фактично, свою хворобу, закінчив життя у психіатричній лікарні. Проте хвиля руйнації, піднята ним, разом із ним не померла. Понад те, ідеї Фрідріха Ніцше вважаються вихідним пунктом у дискурсі модернізму, зокрема й у літературі. На той час набирає обертів на шляху до вульгаризації шлунково-кишкова філософія Карла Маркса, який літературі (а отже й Слову, яке було у Бога і яке було Бог, із якого все постало і яким жива буде людина) відвів місце в мансарді, в надбудові, яку вже Ленін збирався по своєму тріумфальному входженні в комунізм списати у мотлох. Декаденти, екзистенціалісти, бітники, алкоголіки й наркомани почали інтенсивно прописувати ідеї марноти людського життя і страждань, які це життя дарує, самотності людини серед людей, вселенської порожнечі – в душах і над головою, хоча всі проблеми починаються якраз-таки у голові... Це тоді, коли самотній до абсурду й марно-страждений піт забуває, що самотності не існує в принципі, бо завжди з нами – Отець наш небесний (згадайте два вірші Блейка: "Хлопчик, що заблукав" і "Хлопчик, що знайшовся"). Пам'ятаючи це, стверджувати, що наші земні страждання – абсурдні, є цілковитим абсурдом (тавтологія зумисна).

Цей ланцюжок руйнації призвів до того, що в літературі кінця ХХ століття зник Герой, а з'явився Суб'єкт, і цей Суб'єкт обов'язково бомж,

збоченець, злодій, алкоголік чи наркоман, онаніст, сифілітик, повія тощо, тощо, тощо. А найгірше те, що цього Суб'єкта автори романтизують, роблять привабливим в очах читача, і тому молодь, яка читає (це не нонсенс!), симпатизуючи такому Суб'єктові, сама прагне бути подібною до нього, але вже в реальному житті. У пошуку ідеалу молода й – особливо – творча людина надто пізно розуміє (якщо взагалі встигає зрозуміти), що література ніяким чином не відображає реального життя, і що невизнаний геній, поет-алкоголік, який потрапляє в психіатричку й танцює по палаті вальс зі своїми візіями, має привабливий вигляд тільки в межах літературного твору. У постмодерністів уже немає звичних парадигм добро/зло, світло/темрява, правда/брехня. Слово згвалтоване, перекручене, розщеплене. Все має подвійний сенс, – залежно від контексту. Все правда і все брехня. Різниця між добром і злом немає: читач сам вирішує, що для нього в даному творі добро, а що зло. Тут працюють калейдоскопічні парадигми, акцентовані (читай – психохворі) Суб'єкти. Муки не закінчуються смертю, бо є ще "те, що нижче смерті", "те, що нижче пекла" (прописано до дірок зокрема у творах росіянина, психіатра !!! за фахом, Юрія Мамлєєва). Ненормальність, патологію подано як щось буденне і звичне, те, що нікого не дивує, межі між твором і сном (маренням) стерто. Чи не те саме відбувалося на початку ХХ століття, скажімо, у прозі того ж Миколи Фітільова?..

Українська література вже навіть не потребує фахового обстеження. Діагноз їй поставили самі літератори, і то не де-небудь, а в назвах своїх творів чи й цілих книг. Роман Скиба – "Хвороба росту" (з післямовою Ірини Старовойт "Замість діагнозу"). Наталка Білоцерківець – "Алергія". Іван Андрусак – "Отруєння голосом". Юрій Покальчук – "Те, що на споді". І так аж до "Свята небуття" Юрія Бедрика. А гляньмо на такий ряд: В'ячеслав Медвідь – "Кров по соломі". Василь Шкляр – "Кров кажана". Юрій Покальчук – "Кров". А ще: Олесь Ульяненко – "Син тіні". Петро Федотюк – "Тінь оси". Антон Морговський – "Тінь птеродактиля". Володимир (Пузій) Арєнєв – "Бісова душа". І навіть патріархи вітчизняної прози не втрималися на хвилі світла: Юрій Мушкетик поліз у "Морок" і опинився "У пастці", а Павло Загребельний взагалі дописався до "Брухту". Таке враження, що наших літераторів захопила "Гра у відрізаний палець" (А.Курков), правила якої диктує дешева за цінами й ще дешевша за змістом російськомовна продукція. Що ж, "У кожного своє пекло", – зітхнути б услід за Василем Сичевським. Зітхнути й подякувати Богові, що укріліт принаймні в пеклі, а не "нижче пекла". Отже, ще є куди деградувати, ще не всі потуги вичерпано.

В літературі – кров і тінь, хвороба й руйнація, виття й напівбожевільний регіт. Я навів лише назви більших творів та книжок, а є ж тисячі творів менших (віршів, оповідань), бодай побіжний аналіз яких відкрив би нашим очам бездонну прірву мотивів, образів, метафор,

рефлексій, назва якій – патологія.

І дивуватися тут особливо нічому, адже душевні хвороби перестали бути чимось соромним, вони триумфально вийшли за ворота психіатричних лікарень, а демонстрація їх у літературних творах перетворилася на метод, породивши цілий пласт літератури. "Подчас мне казалось, что я болен неврозом. Замысел рассказа всегда восходил у меня к какой-либо фобии, неврозу, навязчивой идее. Написав рассказ, я излечивался. Это была форма аутопсихоанализа" (цитую за: Багно В.Е. Преследователь и преследуемый // Кортасар Х. Аксолотль. – М.: Олма-пресс, 2000. – 351с.). Гадаю, в цьому зізнанні Хуліо Кортасара більше правди, ніж артизму. Принаймні, він назвав і зафіксував саму ідею самолікування письменника за допомогою свого твору. Схожу патологію знаходимо й у Жана Жене (цитую статтю Ж.П.Сартра "Моя перемога є чисто вербальною..." про Ж.Жене): "Жене, заражаючи нас своїм злом, сам визволяється з-під його панування. [...] Десять років творчості можна порівняти з психоаналітичним лікуванням. [...] Прагнє шкідити і його справа має бути злим вчинком. Якщо і знаходить якісь норми, то тільки для того, щоб краще чинити Зло, якщо і позбувається своєї трутизни, то тільки через передавання її Іншому... [...] Щоправда, буде... але знову ж таки тільки для того, щоб нищити, штовхати добрі душі в безодню скандалу, ближче до гріха, виводячи їх на дорогу Зла..." (Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Л.: Літопис, 1996. – С.245, 247). Про що йдеться? Йдеться про те, що розкришена свідомість автора породжує руйнівницькі твори, які, будучи не знищеними, а навпаки – розтиражованими, покликані руйнувати душі й мозки мільйонів читачів. Єдиний порятунок широких мас у тому, що вони – не читають. Але не читають тому, що дивляться телевизор, слухають сучасну музику, а там... Якщо не гірше, то, принаймні, те саме. Хворобливу літературу читають, як правило, люди творчі, і незабаром так чи інакше починають сповзати на її рейки, адже руйнація – приваблива, як ніщо інше. Крім того, епатаж добре продається!

Так одна сильна шизоїдальна особистість може породити навколо себе цілу групу шизиків. І навіть літературний прецедент, що потім буде названий її іменем. "Микола Хвильовий як письменник і особистість упродовж 20-х років пережив світоглядну кризу, яка поставила його на межу постійного душевного зриву. Неврастенія, душевна криза, психічна хвороба, ненормальність, істерія – цими словами визначаються лейтмотиви його прози" (Павличко С. Теорія літератури. – К.: Основи, 2002. – 679 с.). Навіть розділ про М.Хвильового Соломія Павличко у своїй "Теорії літератури" називає вельми діагностично: "Психопатичний дискурс: Микола Хвильовий". У тій-таки "Теорії літератури" С.Павличко каже про іншого письменника: "Тодось Осьмачка, щоб урятуватися, імітує божевілля. Чому з усіх хвороб для імітації він вибирає саме

божевілля? Можливо, тому, що між імітацією і реальним станом його душі не така вже велика відстань".

Річ навіть не в тому, хто з письменників намагався імітувати божевілля і з якою метою (Володимир Винниченко – аби не бути мобілізованим до царської армії, М.В.Гоголь – аби мати вільний час для творчості). Річ не в тім, скільки психічно хворих авторів знає світова література, починаючи з Шатобріана, Гаршина, Ніцше й кінчаючи Осьмачкою, Хвильовим, Головком. Питання полягає в тому, чи можна взагалі талановитого, геніального, одержимого письменника вважати нормальною людиною, так само як і – теж одержимого писанням, але на іншому рівні – графомана. З часу досліджень Фрейда і книжки Цезаре Ломброзо "Геніальність і божевілля" чіткого вододілу між нормальністю й патологією ніхто не провів, а нині, в час панування суцільної патології в літературі й поза літературою, цього зробити вже просто неможливо. Література новіших часів знає чотири хвили руйнації (хоча це – явище перманентне; згадаймо хоча б руйнацію християнською церквою підвалин язичництва, потім руйнацію ідей християнства літературою Ренесансу тощо):

1) **XIX – поч. XX ст.** Маркс, Ніцше, Фрейд.

2) **1917 – 1937 рр.** Від більшовицького перевороту до смерті Михайла Семенка.

3) **50-60-і рр. XX ст.** Прорив у космос. В американській літературі – бітники. В американській критиці (І.Хау, І.Хассан) – уперше зринає термін "постмодернізм".

4) **к. 80-х – поч. 90-х років XX ст.** Розвій комп'ютерних технологій із перспективою на наноелектроніку. Розпад Радянської імперії. Космос трансформується в хаосмос.

Це навіть не періодизація, а окремі віхи, адже виділені періоди часово нетривалі, а отже й значною мірою дифузні. Ідеї Маркса, Ніцше та Фрейда не були ідеями суто літературними, хоча згодом дослідники прочитуватимуть їх саме як текст. Ці ідеї були підхоплені та звульгаризовані політиками й економістами, і обидві світові війни, як і революційні спалахи в царській Росії, були тільки їхніми наслідками. Отже, література – в тому числі й українська – тут виступає спершу лише як **жертва** великої руйнації історичного характеру, а вже потім стає виразником і передавачем тієї руйнації.

Вже у першій третині XX століття стало зрозуміло, що в літературі дозволено все. Слово десакралізоване, Бог умер, храми зруйновано, отож зі спокійною совістю – цілком логічно – можна й пора було руйнувати і храм Слова.

Хайль семе нкоми
Ихайль кохайль альсе комих
Ихий месен охай

Мх йль кмс мнк мих мих
Семенко енко нко михайль
Семенко мих михайльсе менко
О семенко михайль!
О михайль семенко!

Цей хрестоматійний "Автопортрет" Михайля Семенка не був у літературі чимось вражаюче новим і незнаним. Я навів його саме як **хрестоматійний** і промовистий приклад глибинної руйнації самого слова, не пов'язаної ні зі звуконаслідуванням, ані зі звукописом. Це була руйнація задля руйнації, і вона відображала суть самої "епохи", в яку жив Семенко: вседозволеність аж до абсурду. Ця "епоха" була відбита й у творчості футуриста Маяковського, і у Хлебнікова, і в захвойданого нині на всіх перехрестях Хармса, ба навіть у прозаїка Хвильового, – не лише у змісті творів, а й у синтаксичній та візуальній їх організації. І так тривало аж до розправи над літераторами на державному рівні. Але та лінгвістична руйнація відгукнулася аж напередодні ХХІ століття творами Андрія В. Підпалого:

* * *

стримати невіршувальність і стомлення коливанню і випраного щиту
ранку у

* * *

щокою грієтесь узвичаєно і нащо вислизнути гра справністю прийме
справу і грів він з щодня

(*Сві-й-танок: Альманах. – К., 2003. – Вип. 1. – С.60, 61*).

Якщо на початку ХХ століття таке можна було назвати футуризмом, то на початку століття ХХІ це можна визнати хіба що як закономірну деградацію літератури.

Деградацію чи повернення на круги своя? Порівняймо такі тексти (один автор – початку ХХ століття, а другий – початку ХХІ):

Коли я бачу на вулицях тічку
І коло неї ватагу собак,
Я згадую гарну дівчину,
Оточену компліментами
Перехожих гуляк...
(*Гео Шкурупій, "Барабан", стор. 16*)

сумно буде воювати –
я не взяв з собою книг
це 'мать німці винуваті –

не згадаю твоїх ніг

я пригадую серпень
перший наступ перший бій
а які цицьки у тебе
не згадаю хоч убий

(Бондар-Терещенко І. Зорге //

Кур'єр Кривбасу. – Вересень, 2001. – С.68)

І ні при чому тут обидва Зорге: ні Фрідріх, ні Ріхард не винні в тому, що графомани к. ХХ – поч. ХХІ ст. почали повторювати вже пройдене і “бацать” під Семенка, Гео Шкурупія, Хармса чи І.С.Баркова (1732–1768), якщо згадати його творчість і порівняти її з творчістю нашого сучасника Л.Подерв'янського.

Отже, бажання руйнувати, потяг до деконструкції, притаманний людині на рівні інстинкту, періодично активізується (з кожним новим цивілізаційним кроком) і виявляється зокрема в літературі. У художніх (або ж малювальних) творах простежується загальний закон деструкції: деградація під гаслами прогресу. Та якщо в екології добре видно, до чого призвів “прогрес”, то в літературі деградація відбувається не так помітно й не здається такою вже страшною. Крім того, критика як оперативна ревізійська галузь літературознавства позбавлена права і сили зупинити ту чи іншу літературну тенденцію шляхом заборони. Критика теж переживає деградацію, бо за словами О.Забужко, критик самостверджується за допомогою свого тексту так само, як письменник – за допомогою свого. Слово (як духовна категорія) – захвоєдане, зужите, вивернуте. Воно нагадує оту потєбнянську стерту монету, яка годиться хіба що на переплавку. “Коли слова втомлюються і зношуються, тоді в літературі появляється Семенко” (Сорока П. Пам'яті наперед. – Тернопіль: Джура, 2001. – С.88). Отже, маємо чекати на появу анти-Семенка... Але вогонь переплавки прийде, певно, ще нескоро. Цензура, як то було завжди, зосереджена на політичних питаннях, і обійти її нині значно простіше, ніж колись. Та й переймається вона здебільшого не літературою, а журналістикою, яка, до речі, останніми часами претендує на роль і літератури, і літературознавства, а насправді і в тій, і в тій галузі дає тільки стьобний ерзац, у якому легко прочитується лише бажання журналіста привернути увагу до своєї особи й до видання, яке ту персону друкує. На цьому рівні руйнівнича діяльність іще й оплачується, і дуже симптоматично, що недоосвічене газетне профанство взяло на свій конвеєр саме українську літературу. Отже, якщо в ній є що профанувати й трошити, то не така вже вона недорозвинута, як декому сниться. Навпаки: вона сягла такого рівня розвитку, який передбачає певну змістово-формальну втому. Тому вона потребує провокативного струсу, який їй і забезпечують як профани, так і

професійні літературознавці. Отже, і ті, й ті своєю деконструктивною діяльністю так чи інакше працюють на користь нашої літератури, пришвидшуючи її відхід від крайньої точки деградації до нової фази розвитку. Думається, що фаза та не буде якісно новим кроком "угору", а просто відбудеться відрух до усталених і перевірених часом форм, змістове наповнення яких може бути новим лише в нюансах. Так, якщо розгойдати наповнену рідиною посудину, не уникнути перехлюпу рідини то за один край (крайність), то за другий (протилежний). Історія літератури знає такі приклади: опозиція панфутуристи/неокласики. Проте є якась серединна усталеність, до якої рідина (література) неодмінно повертатиметься щоразу, коли посудину перестануть розгойдувати позалітературні чинники чи генії "не своїх епох". Якщо говорити про форму, то в поезії це буде силабо-тоніка, яку досі не змогли до кінця розчинити чи витіснити жодні маргінальні версифікаційні форми і яку начебто освіжає дольник, а в прозі – оповідна манера, якою й донині послуговується незнищений у суті свій реалізм. При цьому рідина, звичайно, матиме свої брижі й коливання, які покликані урізноманітнювати літературу, не дати їй застоюватися, але ці коливання – іманентна риса нашої "рідини" і не породжують перехлюпів. "Посудина" в цій алегорії – це своєрідна надформа, яка об'єднує всю нашу літературу в одне, але не має конкретного свого вираження, не має стінок, які тим чи іншим чином тиснуть на літературу в собі, не дають їй розширюватись і категорично відмежовують її від інших літератур. Це своєрідний наддискурс, об'єднання безлічі менших дискурсів, яких він не систематизує і з якими не вступає в жодні окремі відношення. Це – межі, яких не відчують ні літератори, ні літературознавці, але які відчуває література, стверджуючи, що цей твір – її, а цей – належить іншому наддискурсу. Ці межі можна прирівняти до меж між секундами, яких (меж) не існує, але які для обліку часу умовно прийняті й матеріальним виразником яких є відстань між секундними поділками на хронометрі, яку проходить стрілка. Ширше цю надформу можна порівняти з межею між часом і не-часом.

Як же можливий "перехлюп за межі" там, де меж, по суті, немає? В літературі це вирішується самим поняттям *межі*: естетичної, етичної, зрештою, межі між іще-літературою і вже-не-літературою. А саме такі межі не є чимось усталеним і непохитним. У наддискурсі літературою є все. Але література має різні якісні характеристики, з погляду яких її розглядають, вона має певні функції, з погляду виконання/невиконання яких про неї судять, зрештою, тут є латентна література, яка не враховується при оцінці такої фікції як "сучлітпроцес", а також маргінальна, неактуальна в якийсь певний відтинок часу література, яка потім "відкривається" іншим поколінням. А відбувається це тому, що в межах "посудини" менші дискурси перебувають у численних опозиціях – критичних або творчих. Кожен дискурс вирішує для себе, що є

літературою, а що – графоманією. Кількісне переважання певних дискурсів і створює загальну оцінкову й творчу спрямованість епохи.

Але такі виходи в надзагальність, що читачеві можуть здатися провалами в марення, позбавляють мене, як і будь-якого іншого літературознавця, права на конкретні висновки. А вони є, вони витають у повітрі. Знецінення Духу призвело до десакралізації Слова, а відтак до відповідного з ними поводження. Руйнація літературою породила руйнацію в літературі й переросла в руйнацію самої літератури. Отже, роз'їдена зсередини система художньо-літературних явищ вихлюпнулася назовні **текстом**, який не має меж, який дорівнює вже не світові, а Всесвітові, Всесвітом бачить лише себе і не має авторської належності, оскільки мова належить усім людям, а що таке художній текст, як не результат мовної діяльності? Зник письменник, зате з'явився скриптор, який всього-навсього бездумно, не пропускаючи через себе, свою душу, явищ дійсності, центонним способом продукує нові й нові вторинні тексти. Щоправда, наша, українська свідомість, яку не так легко вирвати з корінням із ґрунту Слова, а відтак пересадити її на безплідні чужинські ґрунти, ідею скриптора подає не приземлено, а в іншому, глибокому розумінні:

Не я пишу – це мною пише Бог.
Канон і палімпсест – на рівні серця.
Свіча палає на вітрах епох,
А грифель Бога дотепер не стерся.
(Кремінь Д. // Літ. Україна. – 2003. – 13 берез.)

Саме завдяки усталеній вірі у вічне, світле і своє, українська література, хоч і страждає на хронічну депресію, звернулася до постмодернізму як методу так пізно і – не сприйняла його, виставивши на протигагу нову хвилю письменників із романтичним типом мислення, а також – насажених духом богошукання, себто – шукання Світла в собі й поза собою (яскраві представники – Р.Скиба, П.Сорока; є, проте, дуже багато імен, які поки що широкому загалу нічого не промовляють, – А.Петринський, О.Бердник, С.Башинська, О.Здорик). Це, звичайно, не виводить нашу літературу з уже згаданої проблеми тотальної хворобливості й збоченства, але це не заперечує художності літератури, а художність (це не лише вправність, а й емоційність, закладена у твір) постає завжди там, де твір пише індивідуальність, особистість. І таку літературу повік не знищити легіонам усіляких ІБТ, які дають знеосіблену віршопродукцію, чимось схожу на барабанно-маршову "данину" поетів-соцреалістів, яка свого часу теж плавала на поверхні літератури.

Від подібної пластмаси вже відходять навіть у США (у бік реалізму, до речі!), і це аж ніяк не дає підстав кричати про уніфікованість стилю письменників. У літературі всі стилі добрі. Але – тільки в Літературі. А її

творить особистість, покликана до того Богом. Решта написаного, з повним правом залишаючись у межах "посудини", має називатися якимось по-іншому. Наприклад, сукупністю текстів.

II

Хворобливий час, породжуючи вже не декадентську, а деградентську літературу, породжує й відповідне літературознавство. Але те літературознавство прагне досліджувати не лише "свій" масив творів, а й увесь наддискурс тієї чи іншої літератури чи твори різних літератур. Понад те, постмодерні літературознавці прагнуть довести, що їхня методологія – універсальна. Тільки при цьому вони скромно ховають очі й намагаються не торкатися всесвітньовизнаних класичних творів, бо там, де йдеться про авторову особистість, про вкладену в твір душу, шестерні їхньої методології ламаються, бо ж не передбачають у творі саме душі. Отже, хай хоч як там кричать структуралісти й постструктуралісти про те, що їхня методологія не є руйнівною, проте аналізувати вони можуть лише мертвий, штучний, пластмасовий, постмодерний текст. Тому й намагаються будь-який твір звести до тексту, та це має досить натягнутий і непереконливий вигляд. Шестерні подібних методик заїдали ще в часи зародження структуралізму. В першій чверті XX віку російський формаліст Б.Ейхенбаум писав: "Обычная манера отождествлять какое-либо отдельное суждение с психологическим содержанием авторской души есть ложный для науки путь. В этом смысле душа художника как человека, переживающего те или другие настроения, всегда остаётся и должна оставаться за пределами его создания. Художественное произведение есть всегда нечто сделанное, оформленное, придуманное – не только искусное, но и искусственное в хорошем смысле этого слова; и потому в нём *нет и не может быть* места отражению душевной эмпирики" (Ейхенбаум Б. Как сделана "Шинель" Гоголя // Ейхенбаум Б. О прозе. О поэзии. – Л.: Худож. лит., 1986). Така "категоричність Емського указу" була б виправдана, якби Ейхенбаум писав про твори Маяковського, Хлебнікова чи іже з ними. Але він аналізує "Шинель" Гоголя, заперечуючи вияви авторової душі, тобто християнське співчуття Гоголя, яке той виявляє у тексті до створеної ним карикатурної й добряче ним же висміяної постаті Акакія Акакійовича. Ейхенбаум визнає, що перед виявом у творі авторової душі формалістичний метод пасує, інакше кажучи – є незастосовним. Тим більше, що душа – категорія ненаукова. Тому або слід змінити науковий підхід до твору, або... зробити те, що й зробив Б.Ейхенбаум у наведеній вище цитаті. Очевидно, заперечуючи Гоголівську сентиментальну щирість, яка, гадаю, прорвалася в текст твору несподівано й для самого Миколи Васильовича, Ейхенбаум не знав, що написанню "Шинелі" передував почутий Гоголем анекдот про чиновника, який усе життя мріяв придбати рушницю, але, придбавши, втратив її на першому ж полюванні (вона впала з човна у воду).

Приїхавши додому, чиновник заслаб. Розповідають, що всі, почувши цю історію, сміялись, і тільки Гоголь сидів у куточку замислений, без тіні усмішки на обличчі. "Гоголь вирішив написати повість про бідного чиновника так, щоб усім, хто легковажно сміявся з цієї пригоди, стало страшно. А декому страшно і совісно. Так народилася "Шинель"..." (Перець. – 1994. – №5. – С.9). Не можна зігнорувати також того, що наприкінці твору за нещасного, ображеного Башмачкіна певний час **мститься** таємничий привид. Але, як видно, Ейхенбаум зігнорував... Залишив він поза увагою й те, що будь-який справді вартісний літературний твір (не просто текст!) виходить із душі автора, аби впливати на душі читачів. Гола форма, так зване "безмотивне мистецтво", яке й має не викликати емоцій – абсурд уже хоча б тому, що суть мистецтва якраз і полягає в пробудженні емоцій, поруху душі, отриманні катарсису. А якщо мистецький твір цього не дає, тоді навіщо він здався?.. З таким же успіхом можна споглядати геометрично довершену розмітку на дорозі або читати телефонний довідник.

Але якщо формалісти, заперечуючи душу автора у творі, дали більш-менш чітку концепцію аналізу, то постмодерні літературознавці взагалі заперечили будь-яку можливість аналізу твору як цілісності. Все звелось до розщеплення твору на мікрочастини і трактування тих частин чи й окремих слів способом притягнення за вуха контекстних відтінків тих слів, які прописано в інших творах іншими авторами. Таким чином, будь-яка дрібниця в аналізованому творі, будучи вилученою з нього й обвішаною іншими контекстами, набуває великої ваги, але такі спекуляції на валентності текстових одиниць дають не прочитання твору, а просто активізацію всього доступного дослідникові дискурсу даної одиниці в її відриві від будь-якого твору взагалі. Інакше як горем з розуму це не назвеш.

Але, відходячи все далі від твору й ближче до тексту, апологети аналітичних розщеплень і розмивань опинилися зрештою по той бік розуму й кинули звідти кілька ну зовсім шедевральних думок. Причому всяка вбрана в наукові шати руйнація починається з підкопу під усталені терміни й поняття. Жертвами таких спекуляцій стали зокрема "твір" і "автор".

"А якщо у зібранні творів, наповненому афоризмами, знайдемо посилання, якісь записки про зустріч та адреси, або поживклий аркуш – це також буде твором чи ні? Чом би ні? І так безмежно... Тоді як можна окреслити твір посеред мільйонів слідів, які хтось залишив після смерті? Не існує теорії твору, і кожен, хто наївно береться видавати твори, часто відчуває відсутність такої теорії" (Фуко М. Що таке автор? // Слово. Знак. Дискурс... – С.445). Від початку Фуко стає на хибну термінологічну позицію, а відтак ця його логіка доведе його до абсурду, і висновки Фуко перебуватимуть уже в його (абсурду) царині. М.Фуко, як вправний ілюзіоніст, підводить неуважного, наївного читача до покvapного

висновку, що будь-який текст є твором; ба навіть не текст, а будь-який побутовий запис літератора прирівнюється до твору. Ба навіть не просто запис, мільйон яких залишає по собі кожна пересічна людина, а "пожовклий аркуш"; і що на тому аркуші – порахований у стовпчик гонорар чи кілька слів, якими автор розписував ручку, – Фуко не уточнює. Проте купитися на такі собачі фокуси можуть лише науковці, які так уже заглибилися в предмет своїх досліджень, що перестали за буквами бачити сенс. Їхня розхитана свідомість боїться вийти за межі літер і охопити твір цілісно; це вже просто невротична ситуація, що цілком перетікає у фобію: страх вдаритись у суб'єктивізм. І саме цим від них відрізняються великі вербальні ілюзіоністи типу Фуко, які зовсім не бояться суб'єктивного "чом би ні?".

Люди прагнуть не лише "омовити" світ, а й описати його: лейби на предметах і одязі, написи на партах, стінах і парканах, які часто є самодостатніми, тобто не мають інформативної функції. Кинувши оком на послідовність літер або слів, яка породжує певний сенс (або ж не породжує його), я вже можу відрізнити, що це не текст, а **напис**. Послідовність коротких повідомлень, які об'єднані за одним якимось принципом і мають інформаційну мету, – це вже **текст** (телефонний довідник, інструкція до електровіника тощо). Отже, напис і текст сприймаються передовсім оком, а потім свідомістю. І лише текст, який здатен діяти не тільки на мою свідомість, а й на мої почуття (які здатна будити лише яскрава образність), є **твором**. Якщо написи й тексти є явищами в основному побутовими, то твори є явищами мистецькими. І саме твори складають уже згадуваний наддискурс. Написи й тексти як самодостатні одиниці в той наддискурс не входять, хоча в найширшому розумінні є літературою (тобто написані літерами).

Твір завжди одиничний і має – деконструктивісти, не падайте! – конкретного автора. **Автор** – це людина, яка і тільки яка була здатна розмістити слова, що є загальнолюдською власністю й не мають (за винятком кодифікованих неологізмів) конкретного творця, в такій і тільки такій послідовності, завдяки чому й утворився такий і тільки такий твір, який має скінченний набір смислів (усвідомлених автором чи неусвідомлених). А спроба за допомогою різних вербальних фокусів звести автора тільки до функції скриптора, що тасує в потрібній послідовності ті чи ті частини різних дискурсів (що теж є нібито загальнолюдським і фактично загальнодоступним надбанням), дає змогу зробити такий висновок: Мішеля Фуко як **автора** ряду культурологічних та літературознавчих праць немає і ніколи не було. Хто написав праці, під якими стоїть підпис "Мішель Фуко"? Це не має жодного значення. Ті праці складені з окремих слів, фраз і висловлень, які апелюють до різних дискурсів, що є загальнолюдськими. Слова, які цей скриптор використовує при писанні, втілені на письмі літерами, творцем яких "Мішель Фуко" теж не був. Отже, авторства тих статей за паном "Фуко"

визнати не можна, і відтак його слід вважати фікцією.

Втім, про вид написів, які називаються "підписами" й виконують функцію позначення особи, Фуко пише, що "ім'я автора не просто елемент дискурсу, ім'я виконує певну роль щодо наративного дискурсу, утверджуючи класифікаційну функцію. Таке ім'я припускає групування в цілість певної кількості текстів, їх визначення та розрізнення методом протиставлення іншим текстам. Крім того, воно встановлює зв'язок між текстами. [...] Ім'я автора проголошує появу певного дискурсу, встановлює і вказує статус цього дискурсу в культурі й суспільстві" (Фуко М. Цит.ст. // *Там само*. – С.447). Отже, якщо кілька випадкових слів, що їх надряпав геній F на пожовклому аркуші паперу, є елементом дискурсу, що визначається його іменем (а те ім'я забезпечує їм відповідний високий статус у суспільстві), то, безперечно, той аркушик може піти з аукціону за 6,5 мішків доларів, але чи буде це твором? Відповідь однозначна, без усіляких "чом би": ні! Навіть ім'я генія (яке саме по собі нічого не важить, а тільки – за наявності дискурсу, який і є золотим запасом того імені) не зробить кілька слів для розписування ручки твором мистецтва. Цілком зрозуміло, що спочатку наративний дискурс працює на конкретне ім'я, а потім уже воно працює на решту дискурсу, що має, як правило, гіршу якість. Звідси й відомий вислів класика: "Щоб дозволити собі писати такі вірші, вам, молодий чоловіче, треба спершу стати відомим письменником". Але якщо одним кінцем ім'я прив'язане до "свого" дискурсу, то до чого ж воно прив'язане другим кінцем?.. "Було б неправильно ототожнювати автора з реальною постаттю письменника, так само як і ототожнювати його із видуманим оповідачем; функція автора виникає і діє у власному розділюванні, у цьому поділі і цьому проміжку" (*Там само*. – С.450). Безперечно, ототожнювати автора твору з героєм чи оповідачем у тому творі – безглуздя. Але де вододіл між автором твору й письменником? Якщо письменник – не автор, то хто ж він? Плагіатор? Чи копіїст? Але це вже, як то кажуть, інші поняття. То кому ж належить ім'я, яким підписують твір? А іменем підписують **тільки** твір, бо ж текст має лише упорядника (часто випадкового й, крім того, легко замінного), а напис має скриптора. Іноді, звичайно, як у випадку з рекламними складнями, ім'я автора не зазначається, але це не означає, що складень автора (конкретного чи колективного) не має. Хоча дуже часто вдалі складні стають загальнонародним надбанням і породжують свій окремий дискурс (пародії, обігровки). Чітко не визначившись, кого зробити носієм імені – чи автора, чи письменника, Фуко, не спотикнувшись навіть об проблему анонімності творів чи авторських псевдонімів або ж криптонімів, підвів справді постмодерну ризик: "Усі дискурси, яким би не був їхній статус, якими б не були форма, вартість, процедури, суб'єктами яких вони виступають, розвиватимуться в анонімності звучання" (*Там само*. – С.455).

Переночувавши з паном Фуко, я зрозумів, що таке дискурс (але тільки

в дискурсі Фуко). А ще я зрозумів, що війна письменників за авторство чи то за першість авторства відійшла на задній план. Настала велика війна дискурсів. А оскільки саме ім'я, що визначає ті дискурси, здебільшого визначає і їхню авторитетність, то це означає передусім війну імен, яка й так споконвіку ведеться в науці: якщо F – авторитет, то його думка, швидше за все, істинна, якщо S – не авторитет, то його думка, швидше за все, хибна. Отже, зробивши такий скажений теоретичний гак, ми вийшли на те, що давно було відомо й зрозуміло без таких заскладних філософствувань... Ось тобі й Фуко-о-о-о!.. Не просто ілюзіоніст, – гіпнотизер!

Певно, перебуваючи під дією того-таки гіпнозу, Ролан Барт і собі почав городити довкола автора свій термінологічний тин, звівши автора до порожнього шаблону, який заповнюється кожним, хто того забажає: “С точки зрения лингвистики, автор есть всего лишь тот, кто пишет, так же как «я» всего лишь тот, кто говорит «я»...” (*Барт Р. Смерть автора // Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М.: Прогресс, 1989. – С.387*). Таким чином, виходить, що всі телефонні та інші довідники, побутові інструкції тощо – не укладені, а створені, отже, мають своїх авторів, і аж ніяк не якихось там упорядників. Отже, правила користування ліфтом може написати не будь-який технічний працівник, який тимчасово займає певну посаду й має за службовим обов'язком писати такі інструкції, а покликана Богом людина, яка, пропустивши через свою душу певну інформацію, створює “Правила користування ліфтом” за тими ж принципами, за якими письменник створює оповідання чи новелу... Одне слово, різні руйнівничі ототожнення автора то зі скриптором, то з міждискурсним оператором, то зі знеособленою формою, яку на рівних правах заповнює кожен, хто вміє писати, – всі ці ототожнення неухильно абсурдизують літературознавчу термінологію і є непродуктивними саме тому, що створюють додаткову плутанину, а відтак не можуть бути придатним інструментарієм в аналізі тексту. Так, за Бартом, якщо я не творю, а просто *пишу*, – в даному разі копіюю уривок статті Р.Барта, то я є автором того уривку. Подумати страшно; але за цією “лінгвістичною” цитацією виходить саме так.

“Что же касается современного скриптора, то он рождается одновременно с текстом, у него нет никакого бытия до и вне письма, он отнюдь не тот субъект, по отношению к которому его книга была бы предикатом; остаётся только одно время – время речевого акта, и всякий текст вечно пишется *здесь и сейчас*. [...] ...его рука, утратив всякую связь с голосом, совершает чисто начертательный (а не выразительный) жест и очерчивает некое знаковое поле, не имеющее исходной точки, – во всяком случае, оно исходит только из языка как такового, а он неустанно ставит под сомнение всякое представление об исходной точке” (*Там само. – С.388*). І про кінцеву, завершальну точку – також, якщо йти далі за Бартом. Людина підключається до мовного

потіку, який існує поза нею, поза її свідомістю, меле-меле-меле, а потім від нього від'єднується, не маючи уявлення, чим і де той потік починається й куди він прямує... Барт дав прекрасний опис, але не творчості, а патологічної графоманії (це медичний термін), яка є психічною хворобою і лікується стаціонарно. Якщо ж ідеться про таке явище на рівні мовлення, то це вже не графоманія, а марення вголос хворої людини, що також, у принципі, лікується. Зі справжньою творчістю це можна пов'язати тільки тим боком, що, як я вже казав, митців багато хто вважає людьми ненормальними, а стан натхнення – нападом легкого божевілля. Але коли таке “божевілля” – не позасвідоме здійснення божої волі, а звільнення від Бога, тоді треба визнавати в людини дуже серйозну душевну хворобу, яка розкришує її свідомість та інтелект.

Марення – усне чи письмове – теж відбувається “тут і зараз”, не має зв'язку з “голосом”, тобто єдиним центром, своїм Я, свідомістю, і тяглість викладу цього марення справді дорівнює часові його відтворення, так що ні про яке шліфування, що мають проходити на тому чи іншому етапі художні твори, не йдеться. Перечитуючи тексти деякого з наших нібито-письменників, бачу цілковите підтвердження цієї концепції марення, яке справді покликане вбити Автора як особистість, убити зсередини, зруйнувати його психіку, що неодмінно позначається на викладі думок (часто графоман тулить у розпочатий текст те, що зненацька б'є в голову, не замислюючись, як це позначиться на смисловому боці його творіння, аби лиш за ритмом і римою приблизно підходило).

Хитрий Барт, між іншим, за таким принципом не писав. Він виклав свої тези послідовно і в літературно довершеній формі, про що красномовно свідчить стан його рукописів. Крім того, він, розвиваючи ідею знеособлення автора аж до його (автора) смерті, ніде не вказав одного делікатного, але принципового моменту: якщо автора справді немає, а є тільки безликий скриптор, який виникає в момент свого письма і безслідно зникає, поставивши/не поставивши в ньому крапку (прошу не ототожнювати її з заключною крапкою в потоці письмарення), то хто ж тоді має отримати гонорар за опублікований фрагмент того письмарення? Думається, що коли йшлося про справи гонорарні, скриптор Барт перетворювався на реальну особу й ставив у бухгалтерських відомостях цілком реальний автограф, який ідентифікував саме його, Бартове “я”, бо в протилежному разі жодна каса йому грошей не видала б. Можу припустити, що за “слідом”, який залишився в бухгалтерських відомостях, можна ідентифікувати й Мішеля Фуко – і, очевидно ж, як автора, тобто суб'єкта, у відношенні до якого його статті були предикатами, бо ж за що, як не за них, він отримував грошки?

Коли постмодерним літературознавцям стало ясно, що в їхніх розумуваннях більше гумору, ніж науки, вони заговорили про потребу появи в науці про художнє слово нової харизматичної особистості. Цією

особистістю став не новий, але дуже харизматичний Жак Дерріда. Оголосивши в літературному тексті тотальну децентралізацію і абсолютизувавши гру без встановлених і передбачуваних правил, він започаткував неприхований деконструктивізм, продовжуючи при цьому дипломатичну лінію своїх попередників-структуралістів, тобто стверджуючи, що його метод – ніяка не руйнація, а навіть зовсім навпаки. Як шістдесятник (тільки іноземний), Дерріда ще вірив у силу слова, отож його теорії викладені такою мовою, що всім відносно здоровим людям із другого-третього абзацу відбиває тьму, і то – цілком конкретно, хоча праці Дерріди конкретикою майже не позначені. Завдання Дерріди-полеміста – спровокувати опонента на пояснення своїх же, деррідівських тез, увести його в стан зміненої свідомості, а тоді швидким пасажом розколоти його психіку, після чого, крім безпорадного мугикання, опонент уже нічого не зможе з себе витиснути. В теоретизуваннях Ж.Дерріди, як і в будь-якому канонічно постмодерному творі, – все правда і все брехня. Як справжній філософ-екстреміст, пан Жак усім дав смачну теоретичну деррідую, а як харизматична особистість – породив за собою цілий шлейф послідовників, яких можна згрупувати в три категорії:

1) **Деррідоїди**. Це ті, що доїдають після Ж.Дерріди якісь думки, які він, сам не змігши їх прожувати, виплюнув, цілком справедливо сподіваючись, що знайдуться люди, які розжують ті думки й пояснять їх йому й за нього.

2) **Деррідармоїди**. Це ті науковці, які цілком виростають із його праць і нічого нового від себе ані деконструктивізму, ані літературознавству загалом не дають.

3) **Деррідурники**. Це ті, що з серйозним, як у пана Дерріди, виглядом валяють у науці дурня і при цьому доречно посилаються на його праці.

Є, проте, ще невеличка група **деррідачників**, але на них можна й не зважати, бо літературознавством вони не займаються, а почитують томики Ж.Дерріди на дозвіллі, приїжджаючи на дачу. Це коли на дачі немає особливої роботи, а лізти в запій не хочеться.

Як сумлінний дослідник, мушу згадати ще про когорту філософів – однолітків пана Жака – **старих деррідунів**. Деякі з них і досі філософують по провідних університетах світу, пишуть праці, які навіть не піддаються редагуванню, і отримують уже по третьому разу докторські регалії. Одне слово, живуть не журяться. Це, звісно, крім тих, яких уже забрали в деррідурку, бо в них на ґрунті постійних деконструктивних досліджень сталася деконструкція (децентралізація) розумової системи.

Але всі перелічені категорії так чи інакше незабаром опиняться в деррідупі, бо хоч пан Дерріда ще дихає, та деконструктивізм уже дихає на ладан. Адже літературознавча руйнація руйнівницької літератури – це мінус, помножений на мінус. А так, як відомо, утворюється плюс. А плюс

– це вже сфера побудовчої семантики. У сфері такої літератури деконструктивізм діє тільки тоді, коли в ній з'являються надмірності. А для “плюсових” надмірностей у нашій укрліт час іще не настав. Більше того, завдяки зменшенню уваги широких мас до культури взагалі та літератури зокрема, наш літпроцес живе окремо від суспільства й не тисне на його психіку. Рівно ж як і суспільство в нього не пхає пальців, а також не створює зайвого резонансу руйнівному дискурсу. Отже, хай хоч як нашу літературу по всіх фронтах заіБТали, їй не світить цілковитий деррідець. Адже те, що не фіксується у свідомості якнайширших мас, не є справді впливовим, а тенденції, породжені одиницями за таких умов, ними ж і вичерпуються.

III

Підсумовуючи сказане в розділах I і II, окреслю такі позиції:

1) Будь-яка духовна руйнація неодмінно позначається на матеріальній і навпаки. Часом руйнація, закодована у творах мистецтва, може “спати” дуже довго, аж поки людська свідомість адекватно її відчитає. Підсилена енергетикою людської маси, прихована “міна” спрацює.

2) Укрліт сягла тієї крайньої стадії деградації, на яку була здатна. За якийсь час почнеться невідворотний процес утвердження в мистецтві добра, краси і світла. Те, що в нашій літературі постмодернізм не спрацював, є красномовним підтвердженням того, що наше ментальне ставлення до Слова на кілька порядків вище, ніж в інших народів і закорінене не в форму, а в дух. Можна стверджувати, що ряди “криваво-тіньових” назв іще ні про що не свідчать і аналізувати всю літературу тільки за цим симптомом – поверховість. Але ніде діти загальної тенденції до мазохістського прописування неґації в укрліт узагалі й сучукрліт зокрема.

3) У сфері літератури є: руйнація твором, руйнація у творі, руйнація твору. Мета руйнації – дворівнева. На зовнішньому рівні вона завжди пов'язана з самим автором і його імпліцитним читачем: автор або самолікується своїм твором, або самостверджується за допомогою свого твору в суспільстві, стає в позу на хиткому саморобному п'єдесталі й думає, що б це ще втнути, аби тільки з нього не звалитися. Руйнація, помножена на іронію, забезпечує позірну вищість автора, але водночас свідчить про його незадоволеність (у побуті, у сексі чи – глибоко в душі – незадоволеність собою). На другому рівні – суто мистецькому – руйнація стає способом отримати задоволення від твору. Обидва ці рівні – невіддільні, як дві сторони однієї медалі. А медаль ця – творчість (художня чи наукова).

Тут хотілося б зацентувати увагу на третьому пункті, а саме на творчості як руйнівній діяльності, що, як побачимо, є діяльністю цілком конструктивною, бо ж ідеться про дві позиції: по-перше, явлення нового твору, а по-друге, дію того твору на емоції читача й самого автора (на

першого – під час читання, на другого – під час написання).

У світовій літературі й науці про літературу понафукували й надеррідали вже багато. І ця текстова діяльність на своєму рівні теж була конструктивною, адже, як уже було сказано, на руйнації можна збудувати собі непогану літературну чи наукову кар'єру і навіть увійти в історію. Тимчасово. Бо ж і сама історія – явище тимчасове й досить умовне.

Руйнація твором – це передовсім ламання глобальних усталених понять, скажімо, таких, як культ певної особи чи й більше – культ релігійний, себто віра, яка об'єднує людей не лише певної країни. Розхитування таких глобальних засад і досі звично трактується як намагання пігмеїв вивищити себе за рахунок потоптання генія, бо перерости його чи бодай до його рівня піднятися їм несила. Але навряд чи комусь нині брязне в мізки назвати Вольтера, Гольбаха чи Ніцше пігмеями (хоча з погляду матерій, із якими вони працювали, саме так і є). Тому руйнація, що стає духом доби і втілена у працях людей, до яких відповідно мусимо ліпити ярлик "геній", визнається закономірною зміною епох, еволюцією людських (а це глобально!) поглядів тощо. Але коли руйнівник працює в межах однієї країни й більше того – однієї літератури, і з тим зірок із неба явно не хапає, а просто повторює вже сто разів повторене, – таку особу сміливо називаємо пігмеєм. Хрестоматійний приклад такого пігмейства явив О.Бузина – трохи філолог, трохи журналіст, трохи казна-хто. Це ім'я "хрестять" язиками на всіх перехрестях, і тільки тому, що його носій досяг за рахунок руйнаторства своєї мети: стати відомим. Широкі маси Бузину на пресовому городі довго не помічали, бо його напівжурналістика забувалася одразу ж по прочитанні. І ось з'явилася книжечка "Вурдалак Тарас Шевченко"... Стиль – місцями під Солженіцина, місцями – під Хармса, а решта – вирвані з контексту цитати. Проте руйнація культу Шевченка – поставленого за вину самому ж Шевченкові! – спрацювала. Спрацювала, як далека блискавка: тут і зараз, без перспективи на майбутнє. Масивне дерево "культу" ця блискавка не розщепила: потуги малувато... Але цей хрестоматійний приклад руйнації твором є досить простий і прозорий, а тому найбільш придатний для ілюстрації. Тут ми чітко бачимо: руйнація працює не в межах самого тексту, а поза ним, на іншому рівні. Це опозиція не Бузина/Шевченко, а Бузина/імпліцитний читач. "Розбір" Шевченка тут був не метою, а засобом. Якби на місці Шевченка був у нас інший геній, Бузина вчепився б у нього. Йому була важлива не особа Кобзаря, а ставлення людей до цієї особи. Творчість батька Тараса була в цій опозиції просто розмінною монетою, і Бузина до неї відповідно й поставився: недбало. До такого типу руйнації належить і масив рецензій – негативних або просто іронічних, що не є негативними і рецензіями теж не є. Це просто один із жанрів журналістики, за який платять більші чи менші гонорари і який твориться

не фахівцями й на фахівців не розрахований. Мета таких ерзац-рецензій двобічна: з боку видання, де вони друкуються, – розважити читача, а з боку їхніх авторів – засвітити перед читачем своє ім'я: “Ось які ми дотепні!”.

Психологічна підкладка такої руйнації твором, себто опозиції автор/читач, полягає в тому, що у тексті йдеться не про вигаданих персонажів, які діють у вигаданих місцях і обставинах, а якраз-таки про всіх відомих осіб, до яких у людей склалося певне ставлення: це або класики літератури, або зірки естради чи інші “публічні люди”. Щодо “публічних людей”, то вони загалом і подають себе пресі як ляльок для биття. Чого, щоправда, не скажеш про класиків. Але і вони, і некласики літератури в профанічних статтях стають жертвами однакового методу побиття. От тільки класиків знають усі, через те й резонанс руйнатор матиме більший, а розгромивши некласика, можна розраховувати на резонанс лише в обмежених літературних колах. Саме тому в Бузини – Шевченко, в Золотухіна – Висоцький, у Вольтера – Жанна д'Арк, у Ніцше – Господь Бог.

Пишучи подібну штуку, руйнатор отримує задоволення не від самого твору і навіть не від процесу його написання. Його зарані тішить уявлення того, як у його імпліцитного читача на цьому чи цьому місці тексту витягнеться мармиза, як читач зреагує на той чи той пасаж. Читаючи такий твір, реципієнт отримує задоволення лише в тому разі, коли цілком поділяє “погляди” автора-руйнатора. Читач своєю чергою уявляє, як витягнуться мармизи інших читачів, що таких поглядів не поділяють. Задоволення від того, що в іншій людини виникають негативні емоції, погіршується настрої, що ближньому твоєму просто погано, – це дуже специфічне задоволення, воно наснажує людину енергією, як наркотик, але ж, як той-таки наркотик, є задоволенням згубним і діє негативно як на читача, так і на самого автора-руйнівника.

Як бачимо, руйнація твором лежить у позамистецькій площині, часом в ідейній, якщо, звичайно, в такому творі є ще якісь ідеї, крім власне ідеї руйнування. У мистецькій площині лежить **руйнація в межах твору**. У моєму одоробку є приклад такої руйнації, але він не чистий: тут змішано два види руйнації: розклад на рівні лексичному та руйнація двох відомих віршів:

ПРОФЕСІЙНА ХВОРОБА

Зна виєте, кя шелест липотить
Мі усячні ночняні весни? –
Спитяна кох, спитяна кох,
Збупі диди, очуй їй ціли.
Спитяна кох...
А спілики доябли, червики яблоні!
Зти йдобою мемо садкою в стежу.

Тик ене, мохана, доплеш проведи,
Пі яду – мі, оже, прийше не більду.

Ключем до прочитання цієї “професійної”, філологічної гри-хвороби є два хрестоматійні твори: “Ви знаєте, як липа шелестить...” Тичини та “Яблука допіли, яблука червоні!” Рильського. Тут способом перемішання морфем у словоформах скомбіновано новий твір; шедеври української літератури очуднено до невпізнання, і при усному відтворенні цього тексту в реципієнта спершу складається враження, що нарація йде якоюсь іноземною мовою, а по прочитанні виникає питання: “Ну, і що це за тарабарщина?..”.

Прикладом, коли руйнація в межах твору стає центром, основним структурувальним елементом і є виразником сенсу всього твору, може служити вірш Юрка Позаяка:

* * *

Приходьте до мене завтра!
Я розкажу вам правду!

Приходьте до мене автра
Я розкажу вам равду!

Пи одьте о мее авра
Я оза жу ам аву!

Пи о те о мее ава
Я оа жу а ау!

И о е о ее аа!
Я оа у а ау!

(Позаяк Ю // *Пропала грамота*. – К.: Рад. письменник, 1991. – С.4)

Така руйнація, завдяки якій постає новий конструкт, новий твір, є явищем цілком побудовчим. Але – тільки тоді, коли такий руїнотвір має смисл! У вірші Юрка Позаяка показано монолог такого собі правдоріза, на якого, очевидно, впливають або власні рефлексії, або зовнішній тиск суспільства чи окремих його представників, яким та правда небажана, отож цей заклик, поступово видозмінюючись, демонструє своєрідне “вибивання зубів” мовцеві й, таким чином, паралізацію тієї правди. Оте мугикання, в яке перетворюється початковий вигук, цілком відображає стан не лише окремої людини радянської чи “перехідної” доби, а й стан усієї тодішньої преси й літературної творчості. Така “творча” руйнація не має нічого спільного з розщепленням слів, як це ми бачили у

Семенковому “Автопортреті”. Втім, той-таки Семенко має й іншого вірша, в межах якого теж спостерігаємо дотепну руйнацію на рівні лексики:

РІЧКА ДУШІ

Тихо плеще ся річка душі
кнійсхиливши сясплять комиші
біломісяць урічці заснув
тишу небайземлі пригорнув
тихозіроньки знеба зорять
ніжнострунноакорди дзвенять...

Думається, тут М.Семенко зіграв на такому явищі як “фонетичні слова”, тобто такі, що, будучи автономними лексемами, в ритмічній сітці вірша прочитуються ніби вкупі, на одному видиху.

Що ж до **руйнації твору** – передусім, в очах читача, – то таку функцію покликана виконувати літературна пародія. Цей жанр, будучи популярним і поширеним, є не таким уже й легким, як собі думають легіони гумористів. За умови дотримання всіх правил пародіювання, літературна пародія стає жанром надважким і дається далеко не кожному сміхачеві: надто сильний спротив матеріалу.

Справді, не так уже й просто глибоко проникнути в чийсь твір, збагнути не лише його форму, а й спосіб мислення автора, емоційний стан, у якому він перебував, цей твір пишучи, тобто вийти поза себе й стати іншою людиною – тим, кого пародіюєш. І тільки адекватно відчитавши чужий твір, можна дати його іронічну тональність: звести до абсурду якесь твердження, поставити провідний образ у такий контекст, де він матиме смішний вигляд... На жаль, прикладів таких пародій небагато, щоб не сказати – нема взагалі. Одним із найбільш вдалих зразків літературної пародії, який мені трапився серед десятків і десятків кіло пересмішницької продукції, я й понині вважаю пародію Віктора Мельника на вже цитований вірш Юрка Позаяка.

И о е о е е аа!
Я оа у а ау!

Пи о те о мее ара
Я оа жу а ау!

Пи одьте о мене ара
Я окажу вам аду!

Приходьте до мене зараз!
Я покажу вам ззаду!

(Мельник В. *Браття во хвості*. – К., 1997. – С.7)

При збереженні суті вірша, є всього лиш одне формальне порушення структури: у творі Позаяка п'ять дворяників, у пародійній "реконструкції" їх лише чотири. Переіронізовувати іронію, висміювати смішне – це річ майже неможлива. Але, як бачимо, подвійна руйнація і в цьому випадку дала плюс.

Утім, здебільшого пародія покликана руйнувати смислову структуру твору за максимального збереження структури формальної, і завдяки цьому викликати комічний ефект. Та, на жаль, гумористи звели завдання літпародії до підсікання якихось вирваних із контексту цитат, що не дають читачеві жодного уявлення ні про стиль автора, ні про почуттєво-смислову картину пародійованого твору. Таким чином літпародію було виведено на рівень металітератури, діалогу автор/пародист із приводу якихось авторових рядочків. У таких "відгуках" нема навіть натяку на питому пародійну руйнацію авторового твору. Саме тому в контексті цієї статті детально розглядати види сучасної літпародії вважаю за недоцільне і відсилаю читача до моєї спеціальної праці "Художня металітература".

Ще один цікавий спосіб деструкції, який не є суто пародійним – це карикатуризація, зведення до абсурду якоїсь ідейної чи характеристичної лінії персонажа. Прикладом такого "розбору" є "Доктор Серафікус" В.Домонтовича, де автор під лупою розглядає ідею так званого "серафічного життя" і з цією метою витворює карикатурного персонажа, людину неправдоподібну навіть у межах художнього твору, акцентувану особистість, людину-потвору, яка втілила в собі "серафізм" у його крайніх, абсурдних виявах. Руйнуючи ідею такого життя, В.Домонтович робить це у полі суто художньому, без прямих і відвертих публіцистичних чи полемічних випадів, – зводячи до абсурду образ свого героя.

Завершуючи огляд найосновніших, як на мене, моментів у дискурсі руйнації, насамкінець зазначу: якою б не була руйнація (чи зумовленою занепадом самої літератури, чи привнесеною ззовні й покликаною спричинити той занепад), вона може діяти тільки там, де для неї є гідний фундамент, – так, як хвороба може вражати певний орган лише за наявності того органу. При цьому літературну руйнацію не можна беззастережно ототожнювати з хворобою, бо, як ми побачили, руйнація особливим чином оздоровлює літературу, є рушієм її розвитку, отож ніколи не буває **тільки** ламанням: щось ламаючи, вона водночас щось будує (в літературі чи поза нею). Ніхто не буде затівати руйнації, якщо не матиме з неї зиску. Вся річ у дозі, меті та об'єкті руйнування. Руйнація шкідлива для духу "сих малих", які не завжди розуміють її правильно і не завжди тямлять, що ігнорація руйнівних дій і віра в добро, світло і єдність – це той фундамент, який зруйнувати неможливо жодним чином.

Отже, література, яка є виразником людського духу і втіленням людської віри в те чи інше, не повинна жити за законами руйнації, тоді й руйнація в ній не переступатиме знаного закону: "Все, що має він – у твоїх руках, тільки душі його не торкайся".

2004, с.м.т. Буча – м.Бар.

АННА ШЕСТАК

аспірантка кафедри

історії української літератури і шевченкознавства

Небо над Києвом

Будь-яке небо варто побачити:
Лондона, Праги, Софії...
Але якщо ти шукаєш пробачення,
То прилітай у Київ.

Зовсім не легко тут жити правильно,
І це абсолютно не тішить:
Небо над Києвом надто вже праведне,
Громом полює на грішних.

Знаєш, я заздрю залізній витримці –
Ужитися з сонцем дуєтом!
Небо над Києвом – сукня на блискавці,
А може, скринька з секретом?

Дощ по асфальту таємними знаками,
Хмари – гранітні брили.
Небо над Києвом любить поплакати,
Люди самі навчили.

Сльози-краплини лоскочуть, як віяло,
Їм би спинитися треба...
Ти не дивився у небо над Києвом?
Значить, не бачив ти неба...

Хто ти?

Хто ти?
Зірка летюча? Мрія ти?

Може, янгол,
А може, демон?
Не спиняй, я так хочу
Помріяти,
Таємничий мій
І таємний!
Хто ти?
Звідки? З яких земель?
Ти шукаєш
Згуби чи долі?
Дон Жуан? Дон Кіхот?
Азазель?
Може, князь на коні
В чистім полі?
„Хто ти?“
Хто ти?“ – відлунює знов
В кожному подиху,
В кожній миті.
Предковічна
Вічна любов
Ожила у модернім
Столітті.

Перехрестя

О.П.

Зупини мене на перехресті
І не дай ступити у вічність!
Мою долю знову охрестять,
Змиють сльози печаль і відчай.

Зупини мене на світанні
Чи як ніч розкидатиме пута.
Хай у тебе снаги не стане
Перехрестя перегорнути